
Skaitmenino
Katalikų Biblioteka
katbib.lt

Liber Deuteronomii.

Hebraice *Elle Haddebarim.*

Atkartoto Įstatymo knyga.

Ebraiškai *'Elleh hadd'barim.*

I. Įžanga. Dievas yra lygiai teisus teisėjas, kaip ir geriausis Tėvas, todėl tauta privalo ištikimai užlaikyti jo Įstatymą. 1. Trumpa Izraėlio istorija nuo Sinajaus sandoros laiko.

Caput I. [1] Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban et Haseroth, ubi auri est plurimum: [2] undecim diebus de Horeb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne.

1. perskyrimas. [1] Šitie yra žodžiai, kuriuos Mozė kalbėjo visam Izraėliui anapus Jordano, tyrumos lygumoje ties Raudonaja jura, tarp Parano ir Tofelio, Labano ir Haseroto, kame yra labai daug aukso. [2] Buvo vienuolika kelionės dienų nuo Horebo per Seiro kalnus iki Ka-

---

Atkartoto Įstatymo knyga susideda iš trijų Mozės pamokslų ir istoriškos viso penkiaknygio užbaigos (vz. aug. 65 pusl.). Pirmasis pamokslas, prieš kurį padėtas antrašas arba trumpa įžanga, yra lyg -koks prirengimas klausytojų prie kitų dviejų. Jame trumpai minima, ką Dievas yra daręs išrinktajai tautai, pradedant nuo įsteigimo sandoros prie Sinajaus kalno, ir tuojau karštai paraginama, kad tauta butu Dievui paklusni ir ištikima.

1, 1 - 5. Įžangoje pasakoma, kokiuo laiku ir kame buvo pasakyti trįs pamokslai, iš kurių susideda didžiausi Atkartoto Įstatymo knygos dalis.

(1, 1) *Šitie yra...* 1. ir 2. eil. žodžiais surišama Atk. Įst. knyga su kitomis Pentateucho knygomis. Jais pažymima, kad tolesni Mozės pamokslai tai tik sutrumpinimas visų jo žodžių, kuriuos jis, pradedant nuo Sinajaus kalno, kalbėjo Izraėlitams įvairiose vietose. Tos vietos išskaitomos ne visos, bet nurodomos apskritai. Taigi, visupirma pasakyta, kad Mozė yra kalbėjęs *anapus Jordano,* kame Izraėlitai stovėjo. Jis buvo kalbėjęs taipogi *tyrumos lygumoje ties Raudonaja jura.* Ebr. t. tikriausiai atskiria čionai dvi vieti: t y r u m ą, kuria ėjo Izraėlitai, aplenkdami iš rytų pusės Seiro kalnus ir Moabo karalystę, ir A r a b o s s l ė n į tarp Mirties juros ir Elaniškos įlankos (vz. Skaitl. 20, 4). Kitos vietos nurodytos dar apskričiaus: *tarp Parano ir Tofelio...* Apie Parano tyrumą vz. Skaitl. 10, 12. Tofelio vieta nežinoma; kaikurie tečiaus aiškintojai spėja, kad rasi taip čionai pavadinta Kadėsas. Labanas rasi tas pats vardas, ką ir Lėbna Skaitl. 33, 20. — *Haseroto.* Vz. Skaitl. 11, 35. — *Kame yra labai daug aukso.* Ebr. *di zabah.* Tai taipogi nežinomos vietos vardas. — (2) *Buvo vienuolika...* Tekstas čionai tikriausiai sugadintas. Nors dabar Sinajaus pussalio lankytojams, pasinaudojant kupranugariais, gana vienuolikos dienų, kad atvykti nuo Horebo kalno lig Kadėsui, bet to negalėjo padaryti visa Izraėlio tauta; todėl skaitlinės vienuolika negalima pripažinti čionai tikra. — *Horebo.* Vz. Iš. 3, 1. — (3 - 5) *Keturias dešimtais...*

3 Quadragesimo anno, undecimo
mense, prima die mensis locu-
tus est Moyses ad filios Israel
omnia quæ præceperat illi Do-
minus ut diceret eis: 4 postquam
percussit Sehon regem Amor-
rhæorum, qui habitabat in He-
sebon: et Og regem Basan, qui
mansit in Astaroth, et in Ed-
rai, 5 trans Jordanem in terra
Moab. Cœpitque Moyses expla-
nare legem, et dicere:
6 Dominus Deus noster locu-
tus est ad nos in Horeb, dicens:
Sufficit vobis quod in hoc mon-
te mansistis: 7 revertimini, et
venite ad montem Amorrhæo-
rum, et ad cetera quæ ei pro-
xima sunt campestria atque mon-
tana et humiliora loca contra
meridiem, et juxta littus maris,
terram Chananæorum, et Liba-
ni usque ad flumen magnum
Euphraten. 8 En, inquit, tradi-
di vobis: ingredimini et possi-
dete eam, super qua juravit Do-
minus patribus vestris Abraham,
Isaac, et Jacob, ut daret illam
eis, et semini eorum post eos.

dėsbarnei. 3 Keturias dešimtais
metais, vienuoliktame mėnesy-
je, pirmą mėnesio dieną Mozė
kalbėjo Izraėlio sunums visa, ką
jam Viešpats buvo liepęs jiems
pasakyti, 4 pergalėjus Amorie-
čių karalių Sehoną, gyvenusį
Hesebone, ir Basano karalių Ogą,
kurs gyveno Astarote ir Edra-
jyje, 5 anapus Jordano Moabo
žemėje. Mozė ėmė išguldinėti
įstatymą ir sakė:
6 Viešpats, musų Dievas, mums
kalbėjo prie Horebo ir tarė: Jau
gana ilgai jųs pasilikote prie
šito kalno; 7 apsigrįžkite ir ei-
kite pas Amoriečių kalną ir į
visą jo apylinkę: į lygumas, į
kalnuotas vietas, į slėnius pie-
tų linkon ir išilgai juros kran-
to, į Kananiečių ir į Libano že-
mę iki didžiai Euprato upei. 8
Štai, tarė, aš jums atidaviau:
įeikite ir paveldėkite žemę, apie
kurią Viešpats prisiekė jusų tė-
vams Abraomui, Izaokui ir Jo-
kubui, kad jis ją duos jiems ir
po jų jųjų ainiams. 9 O aš jums

Nurodomas laikas ir vieta, kame Mozė pasakė savo pamokslus; tečiaus nėra reikalo manyti, kad visi pamokslai buvo pasakyti viena diena. — *Pergalėjus Amoriečius...* Vz. Skaitl. 21, 24... 33. — *Astarote...* Vz. Prad. 14, 15; Skaitl. 21, 33

1, 6—3, 29. Mozė, norėdamas paraginti Izraėlitus, kad butu tobulai paklusnųs įstatymui, primena keletą atsitikimų, kuriais jiems Dievas kelionės metu apreiškė savo teisingumą ir mielaširdystę. Tarp tų atsitikimų pirmoje vietoje paminėta paskyrimas viršininkų, kurie turėjo rupinties tautos reikalais, toliaus atėjimas į Kadėsą ir užsipelnymas čionai bausmės už nepasitikėjimą Dievu, murmėjimą prieš jį ir nepaklusnumą; po to trumpai paaiškinama, kaip pasmerktoji karta išmirė, bekeliaudama per tyrus, nors ir tuomet tautai nestigo Dievo globos, kuri galų gale atvedė juos prie Jordano, kame padėjo pergalėti galingus neprietelius Amoriečius, paimti sau dvi jų karalysti ir padalinti tarp pustrečios giminės; pasakoma dar, kad dėl tautos nuodėmių iš paties Mozės buvo atimta teisė įeiti į Žadėtąją žemę, o jo vieton buvo paskirtas Jozuė.

(7) *Pas Amoriečių kalną...* Tebebudami prie Sinajaus Izraėlitai buvo gavę įsakymą eiti Palestinon, kurios ribos čionai pažymimos ir ji pati aprašoma apskritais ruožais. Amoriečių kalnai, t. y. kalnuota Negebo žemės dalis turėjo buti pietinė Žadėtosios žėmės riba; Tarpžemės juros krantas — riba iš vakarų pusės; šiaurėje ribos turėjo siekti Libano kalną ir rytuose Eupráto upę. Visa Amoriečių kalno apylinkė tai Palestina; lygumos tai Jordano slėnis tarp Mirties juros ir Tiberiados ežero; kalnuotos vietos tai Judėjos ir Galiliejos kalnai; slėniai tai Tarpžemės juros pakraštis. — **(8)** *Viešpats prisiekė...* Vz. Prad. 12, 7; 15, 18; 17, 7. 8 ir k. — **(9)** *Jums tariau...* Plg. Iš. 18, 18... Kun.

9 Dixi que vobis illo in tempo-
re: 10 Non possum solus susti-
nere vos: quia Dominus Deus
vester multiplicavit vos, et es-
tis hodie sicut stellæ cœli, plu-
rimi. 11 (Dominus Deus patrum
vestrorum addat ad hunc nu-
merum multa millia, et benedi-
cat vobis sicut locutus est). 12
Non valeo solus negotia vestra
sustinere, et pondus ac jurgia.
13 Date ex vobis viros sapien-
tes et gnaros, et quorum con-
versatio sit probata in tribubus
vestris, ut ponam eos vobis prin-
cipes. 14 Tunc respondistis mihi:
Bona res est, quam vis facere.
15 Tulique de tribubus vestris
viros sapientes et nobiles, et
constitui eos principes, tribunos,
et centuriones, et quinquagena-
rios ac decanos, qui docerent
vos singula. 16 Præcepique eis,
dicens: Audite illos, et quod
justum est judicate: sive civis
sit ille, sive peregrinus. 17 Nul-
la erit distantia personarum,
ita parvulum audietis ut ma-
gnum: nec accipietis cujusquam
personam, quia Dei judicium est.
Quod si difficile vobis visum
aliquid fuerit, referte ad me, et
ego audiam. 18 Præcepique om-
nia quæ facere deberetis.

19 Profecti autem de Horeb,
transivimus per eremum terri-
bilem et maximam, quam vidis-
tis, per viam montis Amorrhæi,
sicut præceperat Dominus Deus
noster nobis. Cumque venisse-
mus in Cadesbarne, 20 dixi vobis:
Venistis ad montem Amorrhæi,
quem Dominus Deus noster da-

anuo metu tariau: 10 Aš vienas
neįstengiu jumis rupinties, nes
Viešpats, jusų Dievas, jus pa-
daugino, ir šiandien esate taip
skaitlingi, kaip dangaus žvaigž-
dės. 11 (Viešpats, jusų tėvų Die-
vas, tepridedie prie to skaitliaus
daug tukstančių ir jus tepalai-
minie, kaip yra kalbėjęs). 12 Vie-
nas neįstengiu pakelti jusų rei-
kalų, ir naštos, ir vaidų. 13 Duo-
kite iš savo tarpo išmintingų ir
sumanių vyrų, kurių pasielgimas
ištirtas jusų giminėse, kad juos
paskirčiau jums kunigaikščiais 14
Tuomet atsakėte: Geras dalykas,
kurį nori padaryti. 15 Ir aš ėmiau
iš jusų giminių išmintingus ir
augštos kilmės vyrus ir juos pa-
skyriau kunigaikščiais, vadais,
šimtininkais, penkiasdešimtinin-
kais ir dešimtininkais, kad jus
mokytu visų dalykų. 16 Aš jiems
įsakiau ir tariau: Išklausykite
juos, ir kas teisinga teiskite,
vistiek ar bus viengentis ar sve-
timtautis. 17 Nedarysite jokio
skirtumo tarp ypatų: išklausy-
kite taippat mažą kaip didį; nei
keno ypatos nežiurėsite, nes
teismas yra Dievo. Jeigu kas
jums pasirodys sunku, praneš-
kite man, ir aš išklausysiu. 18
Aš įsakiau visa, kas jums rei-
kėjo daryti.

19 Palikę Horebą ėjome per
baisią ir didžiausią tyrumą, ku-
rią matėte, keliu, vedančiu pas
Amoriečių kalną, kaip Viešpats,
musų Dievas, buvo man įsakęs.
O kuomet buvome atėję į Ka-
dėsbarnę, 20 aš jums tariau: Atė-
jote prie kalno Amoriečių, ku-
riuos Viešpats, musų Dievas,

11, 11... — (10) *Kaip dangaus žvaigždės.* Plg. Prad. 15, 15. — (16) *Aš jiems įsakiau...* Ebr. t.: „įsakiau jusų teisėjams: išklausykite jusų brolius, ir darykite teismą tarp vyro ir jo brolio ir jo ateivio". — (17) *Teismas yra Dievo.* Plg. 2 Kron. 19, 6.
(19) *Pèr baisią...*: Sinajaus pussaliu. —

turus est nobis. [21] Vide terram,
quam Dominus Deus tuus dat
tibi: ascende et posside eam, si-
cut locutus est Dominus Deus
noster patribus tuis: noli time-
re, nec quidquam paveas. [22] Et
accessistis ad me omnes, atque
dixistis: Mittamus viros qui con-
siderent terram: et renuntient
per quod iter debeamus ascen-
dere, et ad quas pergere civi-
tates. [23] Cumque mihi sermo pla-
cuisset, misi ex vobis duodecim
viros, singulos de tribubus suis.
[24] Qui cum perrexissent, et as-
cendissent in montana, venerunt
usque ad Vallem botri: et con-
siderata terra, [25] sumentes de
fructibus ejus, ut ostenderent
ubertatem, attulerunt ad nos,
atque dixerunt: Bona est terra,
quam Dominus Deus noster da-
turus est nobis. [26] Et noluistis
ascendere, sed increduli ad ser-
monem Domini Dei nostri [27]
murmurastis in tabernaculis ve-
stris, atque dixistis: Odit nos Do-
minus, et idcirco eduxit nos de
terra Ægypti, ut traderet nos
in manu Amorrhæi, atque dele-
ret. [28] Quo ascendemus? nuntii
terruerunt cor nostrum, dicen-
tes: Maxima multitudo est, et
nobis statura procerior, urbes
magnæ, et ad cœlum usque mu-
nitæ, filios Enacim vidimus ibi.
[29] Et dixi vobis: Nolite metue-
re, nec timeatis eos: [30] Dominus
Deus, qui ductor est vester, pro
vobis ipse pugnabit, sicut fecit
in Ægypto cunctis videntibus.
[31] Et in solitudine (ipse vidisti)

mums duos. [21] Veizdėk į žemę,
kurią Viešpats, tavo Dievas, tau
duos; pakilk ir ją paveldėk, kaip
Viešpats, musų Dievas, yra kal-
bėjęs musų tėvams; nesibijok ir
nieko nenusigąsk. [22] Tuomet jųs
visi priėjote prie manęs ir ta-
rėte: Siųskime vyrus, kad apžiu-
rėtu žemę ir praneštų, kuriuo
keliu turime pakilti ir į kokius
miestus eiti. [23] Kadangi man ta
šneka patiko, siunčiau iš jusų
tarpo dvyliką vyrų, po vieną iš
kiekvienos giminės. [24] Jie nuėję
ir pakilę į kalnuotas vietas, nu-
vyko lig Vynuogių slėniui, ir
apžiurėję žemę, [25] pasiėmė jos
vaisių, kad parodytu derlingu-
mą, atnešė pas mus ir tarė: Ge-
ra yra žemė, kurią Viešpats,
musų Dievas, mums duos. [26] Bet
jųs nenorėjote eiti ir, netikėda-
mi Viešpaties, musų Dievo, žo-
džiams, [27] murmėjote savo šė-
trose ir tarėte: Viešpats musų
neapkenčia ir todėl mus išvedė
iš Aigypto žemės, kad mus pa-
duotu į Amoriečių rankas ir iš-
naikintu. [28] Kur mes eisime? pa-
siuntiniai išgąsdino musų širdį,
sakydami: Gyventojų yra didi
daugybė ir jų ugis didesnis už
musų; miestai didi ir sustiprin-
ti lig padangėms; tenai matėme
Enako sunus. [29] O aš jums tariau:
Nenusigąskite ir jų nesibijokite.
[30] Viešpats Dievas, kurs buvo
jusų vedėjas, pats už jus kovos,
kaip padarė Aigypte, visiems
matant. [31] Ir tyruimoje (patsai

I Kadėsbarnę: į Parano tyrumą. Plg. Skaitl. 13, 1. — (22) *Tuomet jųs visi...* Vz. Skaitl. 13, 3. 18; 32, 8. Tauta pati norėjo žvalgų išsiuntimo ir paskui davėsi jiems nugąsdinti. — (24) *Vynuogių slėniui.* Vz. Skaitl. 13, 24. — (26) *Nenorėjote eiti...* Prasikaltusi karta buvo jau išmirusi; dabartiniai Mozės klausytojai tik tiek kalti, kad yra nepaklusniųjų ainiai ir tos nepaklusniosios tautos dalis. — *Netikėdami.* Ebr. t.: nepaklusnųs. — (31) *Tave nešė...* Plg. Skaitl. 11, 12.

portavit te Dominus Deus tuus,
ut solet homo gestare parvulum
filium suum, in omni via, per
quam ambulastis, donec venire-
tis ad locum istum. 32 Et nec
sic quidem credidistis Domino
Deo vestro, 33 qui præcessit vos
in via, et metatus est locum,
in quo tentoria figere deberetis,
nocte ostendens vobis iter per
ignem, et die per columnam nu-
bis. 34 Cumque audisset Domi-
nus vocem sermonum vestrorum,
iratus juravit et ait: 35 Non vi-
debit quispiam de hominibus
generationis hujus pessimæ ter-
ram bonam, quam sub juramen-
to pollicitus sum patribus ve-
stris: 36 præter Caleb filium Je-
phone: ipse enim videbit eam,
et ipsi dabo terram, quam cal-
cavit, et filiis ejus, quia secu-
tus est Dominum. 37 Nec miran-
da indignatio in populum, cum
mihi quoque iratus Dominus
propter vos dixerit: Nec tu in-
gredieris illuc: 38 sed Josue fi-
lius Nun minister tuus, ipse in-
trabit pro te: hunc exhortare et
robora, et ipse sorte terram di-
videt Israeli. 39 Parvuli vestri
de quibus dixistis quod captivi
ducerentur, et filii qui hodie
boni ac mali ignorant distantiam,
ipsi ingredientur: et ipsis dabo
terram, et possidebunt eam. 40
Vos autem revertimini et abite
in solitudinem per viam Maris
rubri. 41 Et respondistis mihi:
Peccavimus Domino: ascende-
mus et pugnabimus, sicut præ-
cepit Dominus Deus noster Cum-
que instructi armis pergeretis

matei) Viešpats, tavo Dievas,
tave nešė, kaip žmogus papras-
tai neša savo mažutėlį kudikį,
visą kelią, kuriuo ėjote, kolei ne-
atėjote į šitą vietą. 32 Bet nei
taip netikėjote Viešpačiui, jusų
Dievui, 33 kurs ėjo pirm jusų
keliu ir pažymėdavo vietą, ka-
me jus turėjote ištiesti šėtras,
naktį jums rodydamas kelią ug-
nimi, o dieną debesies šulu. 34
O kuomet Viešpats išgirdo jusų
kalbų balsą, užsirustinęs prisie-
kė ir tarė: 35 Neivienas iš šitos
pikčiausios giminės žmonių ne-
išvys geros žemės, kurią su pri-
sieka esu pažadėjęs jusų tėvams,
36 atskyrus Jefonės sunų Kalė-
bą; nes jis ją matys, ir aš duo-
siu jam ir jo sunums žemę, ku-
rioje jis vaikščiojo, nes jis sekė
Viešpatį. 37 Ir nestebėtinas tas
supykimas ant tautos, kadangi
Viešpats, užsirustinęs dėlei jusų
taipogi ant manęs, tarė: Nei tu
tenai neįeisi, 38 bet Nuno sunus
Jozuė, tavo tarnas, jis įeis už-
uot tavęs; jį pamokyk ir pastip-
rink, ir jis burta padalins žemę
Izraėliui. 39 Jusų kudikiai, apie
kuriuos sakėte, kad busią nu-
vesti nelaisvėn, ir jusų sunųs,
kurie šiandien dar nežino skir-
tumo tarp gero ir blogo, jie tai
įeis; jiems aš duosiu žemę, ir
jie ją paveldės; 40 jųs gi apsi-
grįžkite ir eikite į tyrumą Raudo-
nosios juros keliu. 41 Tuomet man
atsakėte: Nusidėjome Viešpa-
čiui; pakilsime ir kovosime, kaip
Viešpats, musų Dievas, yra įsa-
kęs. Ir kuomet apsiginklavę ėjo-

— (**33**) *Kurs ėjo...* Plg. Iš. 13, 21; Skaitl. 14, 14. — (**34 - 40**) *O kuomet...* Plg. Skaitl. 14, 10 - 38. — *Kurioje jis vaikščiojo:* Ebrono apylinkę. — *Viešpats užsirustino...* Tautos netikėjimas davė progą paties Mozės abejonei (Skaitl. 20, 13), o teisingas Dievas ir jo nepaliko be bausmės. — (**41 - 45**) *Tuomet man atsakėte...* Plg. Skaitl.

in montem, 42 ait mihi Domi-
nus: Dic ad eos: Nolite ascen-
dere, neque pugnetis, non enim
sum vobiscum: ne cadatis coram
inimicis vestris. 43 Locutus sum,
et non audistis: sed adversantes
imperio Domini, et tumentes su-
perbia ascendistis in montem.
44 Itaque egressus Amorrhæus,
qui habitabat in montibus, et
obviam veniens persecutus est
vos, sicut solent apes persequi:
et cecidit de Seir usque Hor-
ma. 45 Cumque reversi plorare-
tis coram Domino, non audivit
vos, nec voci vestræ voluit ac-
quiescere. 46 Sedistis ergo in
Cadesbarne multo tempore.

Caput II. 1 Profectique inde
venimus in solitudinem, quæ du-
cit ad Mare rubrum, sicut mihi
dixerat Dominus: et circuivimus
montem Seir longo tempore. 2
Dixitque Dominus ad me: 3 Suf-
ficit vobis circuire montem is-
tum: ite contra aquilonem: 4 et
populo præcipe, dicens: Trans-
ibitis per terminos fratrum ve-
strorum filiorum Esau, qui habi-
tant in Seir, et timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter ne mo-
veamini contra eos: neque enim
dabo vobis de terra eorum quan-
tum potest unius pedis calcare
vestigium, quia in possessionem
Esau dedi montem Seir. 6 Cibos
emetis ab eis pecunia, et come-

te į kalną, 42 Viešpats man ta-
rė: Sakyk jiems: Neeikite ir ne-
kovokite, nes aš neesu su jumis,
kad nekristumėte savo neprie-
telių akyse. 43 Kalbėjau ir ne-
klausėte; bet, priešindamies Viieš-
paties paliepimui ir pasiputę pui-
kybe, pakilote į kalną. 44 Taigi,
Amoriečiai, kurie gyveno kal-
nuose, išėję ir pasitikę, vijosi
jus, kaip paprastai vejasi bites,
ir mušė nuo Seiro iki Hormai.
45 O kuomet sugrįžę raudojote
Viešpaties akyvaizdoje, jis jusų
neklausė ir nenorėjo išgirsti ju-
sų balso 46 Taigi, ilgą laiką pa-
silikote Kadėsbarnėje.

2. perskyrimas. 1 Pasitraukę
iš ten, atėjome į tyrumą, vedan-
čią prie Raudonosios juros, taip
kaip man buvo pasakęs Viešpats,
ir ilgą laiką ėjome aplink Sei-
ro kalną. 2 Tuomet Viešpats
man tarė: 3 Gana jums eiti ap-
link šitą kalną; eikite į šiaurę;
4 įsakyk tautai ir tark: Pereisi-
te per ribas jusų brolių, Ezavo
sunų, kurie gyvena Seire, ir jie
jusų bijos. 5 Sergėkitės tat la-
bai, kad ant jų neužsipultumė-
te, nes jų žemės aš jums ne-
duosiu nei tiek, kiek galima už-
minti vienu kojos padu; nes Sei-
ro kalnus daviau paveldėti Eza-
vui. 6 Jųs pirksite iš jų už pi-
nigus maisto, kurį valgysite; tai-

14, 39-45. — *Amoriečiai, kurie gyve-
no...* Skaitl. 14, 45 tie patįs Izraėlitų per-
galėtojai pavadinti Amalėkitais ir Kana-
niečiais; bet Amoriečiai buvo tai tikriau-
siai bendras vardas keleto mažesnių tau-
tų; Amoriečiais rasi dar vadinosi apskri-
tai kalnų gyventojai, taip kaip Kananie-
čių vardas tiko slėnesniųjų vietų gyven-
tojams. — *Iki Hormai.* Vz. Skaitl. 14,
45. — **(46)** *Ilgą laiką pasilikote.* Ebr. t.:
p a s i l i k o t e K a d ė s b a r n ė j e d a u g
d i e n ų, k i e k d i e n ų p a s i l i k o t e.
Čionai turėta mintyje pasilikimas Kadėse
pirm žvalgų sugrįžimo iš Kanaano, o tai-
pogi paskesnis apsilankymas prieš pradė-
siant kelionę į Pajordanį. Plg. Skaitl.
20, 1.

(2, 1) *I tyrumą:* į slėnį Arabah. —
Aplink Seiro kalnus. Plg. Skaitl. 21, 4.
— **(2-7)** *Tuomet Viešpats...* Plg. Skaitl.
20, 14-21. — *Eikite į šiaurę.* Atėjus
Izraėlitams arti Elaniškos įlankos į Asion-

detis: aquam emptam haurietis,
et bibetis. [7] Dominus Deus tuus
benedixit tibi in omni opere ma-
num tuarum: novit iter tuum,
quomodo transieris solitudinem
hanc magnam, per quadraginta
annos habitans tecum Dominus
Deus tuus, et nihil tibi defuit.
[8] Cumque transissemus fratres
nostros filios Esau, qui habita-
bant in Seir, per viam campe-
strem de Elath, et de Asionga-
ber, venimus ad iter, quod ducit
in desertum Moab. [9] Dixitque
Dominus ad me: Non pugnes
contra Moabitas, nec ineas ad-
versus eos prœlium: non enim
dabo tibi quidquam de terra
eorum, quia filiis Lot tradidi Ar
in possessionem. [10] Emim primi
fuerunt habitatores ejus, popu-
lus magnus, et validus, et tam
excelsus ut de Enacim stirpe,
[11] quasi gigantes crederentur, et
essent similes filiorum Enacim.
Denique Moabitæ apellant eos
Emim. [12] In Seir autem prius
habitaverunt Horræi: quibus ex-
pulsis atque deletis, habitave-
runt filii Esau, sicut fecit Israel
in terra possessionis suæ, quam
dedit illi Dominus. [13] Surgentes
ergo ut transiremus torrentem

pogi nusipirkę semsitės vandens
ir gersite. [7] Viešpats, tavo Die-
vas, tave palaimino visuose ta-
vo rankų darbuose; jis žino ta-
vo kelionę, kaip ėjai per tą di-
džią tyrumą; keturias dešimtis
metų gyveno su tavim Viešpats,
tavo Dievas, ir nieko tau nesti-
go. [8] Perėję per žemę musų bro-
lių Ezavo sunų, kurie gyveno
Seire, slėnio keliu nuo Elato
ir Asiongaberio, atėjome prie
kelio, vedančio į Moabo tyru-
mą. [9] Tuomet Viešpats man ta-
rė: Nekovok su Moabitais ir ne
pradėk prieš juos karės, nes jų
žemės neikiek tau neduosiu, ka-
dangi Arą daviau valdyti Loto
sunums. [10] Pirmieji jos gyven-
tojai buvo Emimai, didelė ir
galinga tauta ir taip augalota,
kaip iš Enako ainijos, [11] taip
kad jie skaitėsi milžinais ir bu-
vo panašųs į Enako sunus. Ga-
lop Moabitai juos vadina Emi-
mais. [12] Seire gi anksčiaus gy-
veno Choriečiai; juos išvarius
ir išnaikinus, apsigyveno Ezavo
sunųs, taippat kaip padarė Iz-
raėlis savo paveldėtoje žemėje,
kurią jam davė Viešpats. [13] Pa-
kilę tat, kad pereitumėm per
Zarėdo upelį, mes atėjome prie

gaberio stotį, buvo jiems liepta keliauti augštyn į Pajordanį. — *Pereisite per ribas...* Edomo karalius neleido Izraėlitams (vz. Skaitl. 20, 18) pereiti per savo karalystės vidurį, bet jis negalėjo uždrausti eiti pakraščiais. Tečiaus pats Dievas buvo uždraudęs Izraėlitams pradėti karę prieš Edomitus. — *Seiro kalnus daviau...* Plg. Prad. 27, 39. 40. — *Jis žino tavo...*: rupinosi tavimi tavo kelionėje, kuomet ėjai... — **(8)** *Slėnio keliu...* Ebr. t.: Arabos keliu. — *Elato.* Tai buvo vardas uosto prie Elaniškos įlankos. Graikai jį vadino Αἰλανή; dabartinis jo vardas Akabah. Netoli jo buvo Asiongaberis (Skaitl. 33, 35). — **(9)** *Su Moabitais.* Moabitai buvo Loto ainiai. Jų karalystės sostinė vadinosi Ar (Ir) arba Ar Moab. Plg. Prad. 13, 5; 19, 36. 37; Skaitl. 21, 15. — **(10-12)** *Pirmieji jos...* Ebr. t.: anksčiaus jos... Paaiškinama, kokiuo budu teko Moabitams dabartinė jų žemė, primenant, kas tose vietose seniaus gyveno. — *Taip kad jie skaitėsi...* Ebr. t.: jie priderėjo prie *Reᶠa'im'ų*, taippat kaip ir Enakimai. Refaimais vadinosi senobinė tauta, plačiai gyvenusi Palestinoje Abraomo laikais. Plg. Prad. 14, 5. — *Choriečius.* Plg. Prad. 14, 6; 36, 20-30. — **(13)** *Zarėdo upelį.* Plg. Skaitl. 21, 12. Ebr. t. pirmoje šitos eil. pusėje užbaigiama Viešpaties įsakymas, pertrauktas 10. e.: dabar pakilkite ir pereikite sau per Zarėdo

Zared, venimus ad eum. 14 Tem-
pus autem, quo ambulavimus de
Cadesbarne usque ad transitum
torrentis Zared, triginta et octo
annorum fuit: donec consume-
retur omnis generatio hominum
bellatorum de castris, sicut ju-
raverat Dominus: 15 cujus manus
fuit adversum eos, ut interirent
de castrorum medio.
16 Postquam autem universi
ceciderunt pugnatores, 17 locu-
tus est Dominus ad me, dicens:
18 Tu transibis hodie terminos
Moab, urbem nomine Ar: 19 et
accedens in vicina filiorum Am-
mon, cave ne pugnes contra eos,
nec movearis ad prœlium: non
enim dabo tibi de terra filiorum
Ammon, quia filiis Lot dedi eam
in possessionem. 20 Terra gigan-
tum reputata est: et in ipsa
olim habitaverunt gigantes, quos
Ammonitæ vocant Zomzommim,
21 populus magnus, et multus,
et proceræ longitudinis, sicut
Enacim, quos delevit Dominus
a facie eorum: et fecit illos ha-
bitare pro eis, 22 sicut fecerat
filiis Esau, qui habitant in Seir,
delens Horrhæos, et terram eo-
rum illis tradens, quam possi-
dent usque in præsens. 23 He-
væos quoque, qui habitabant in
Haserim usque Gazam, Cappa-
doces expulerunt: qui egressi

jo. 14 Laiko gi, kuriame kelia-
vome nuo Kadėsbarnės lig Za-
rėdo upelio perėjimui, praslin-
ko trįs dešimtįs aštuoneri me-
tai, kolei neišmirė iš stovyklų
tarpo visa žmonių kovotojų kar-
ta, kaip Viešpats buvo prisiekęs.
15 Jo ranka buvo prieš juos, kad
jie pražutu iš stovyklos tarpo
16 Kritus visiems kovotojams,
17 Viešpats man kalbėjo ir tarė:
18 Šiandien tu pereisi per Moa-
bo ribas pro miestą, vadinamą
Aru; 19 o prisiartinęs Amono su-
nų kaimynystėn, sergėkies ko-
voti prieš juos ir pradėti karę;
nes aš tau neduosiu Amono že-
mės, nes ją daviau paveldėti
Loto sunums. 20 Ji skaitėsi mil-
žinų žeme, ir joje kitados gy-
veno milžinai, kuriuos Amoni-
tai vadina Zomzomimais; 21 tau-
ta didelė ir skaitlinga ir labai
augalota, kaip Enakimai. Vieš-
pats juos išnaikino iš po Amo-
nitų akių ir juos apgyvendino
užuot anų, 22 taippat kaip bu-
vo padaręs Ezavo sunums, gy-
venantiems Seire, išnaikindamas
Choriečius ir jų žemę aniems ati-
duodamas, kurią jie valdo iki šiai
dienai. 23 Taigi, Hevejiečius, gy-
venusius Haserime iki Gazai, iš-
varė Kapadokijiečiai, kurie, iš-

upeli; o toliaus eina jau paties Mozės pasakojimas: ir perėjome per Zarėdo upėlį. — (14) *Laiko gi...* Prie Zarėdo mirė paskutinieji, kurie, turėdami ne mažiaus 20 metų, buvo Viešpaties pasmerkti prie Kadėso, kad išmirtu bekeliaudami per tyrus.

(16 - 19) *Kritus...* Uždraudimas kovoti prieš Amoriečius čionai minimas pirmą kartą. Amonitai taippat kaip Moabitai buvo Loto ainiai. Prad. 19, 38. Moabitų žemės ribos šiaurėje siekė Arnono upelio, už kurio buvo Amoriečių karaliaus Sehono karalystė, į rytus gi nuo Amoriečių buvo Amonitų žemė. — (20 - 23) *Ji skaitėsi...* Kitas paaiškinimas apie senobines tautas (vz. aug. 10 - 12. e.). — *Milžinų.* Ebr. t.: Refaimų. — *Zomzomimais.* Plg. Prad. 14, 5. — *Hevejiečius.* Taip vadinosi viena iš Kanaano tautų, Jokubo laikais gyvenusi Sikėmo apylinkėse. Vz. Prad. 10, 17; 34, 2. Bet ar tie patįs Hevejiečiai minimi čionai, tikrai nežinia. Plg. Joz. 13, 4. — *Haserime...*

de Cappadocia deleverunt eos,
et habitaverunt pro illis. 24 Sur-
gite, et transite torrentem Ar-
non: ecce tradidi in manu tua
Sehon regem Hesebon Amor-
rhæum, et terram ejus incipe
possidere, et committe adversus
eum prœlium. 25 Hodie incipiam
mittere terrorem atque formidi-
nem tuam in populos, qui ha-
bitant sub omni cœlo: ut audi-
to nomine tuo paveant, et in
morem parturientium contremi-
scant, et dolore teneantur.

26 Misi ergo nuntios de soli-
tudine Cademoth ad Sehon re-
gem Hesebon verbis pacificis,
dicens: 27 Transibimus per ter-
ram tuam, publica gradiemur
via: non declinabimus neque ad
dexteram, neque ad sinistram.
28 Alimenta pretio vende nobis,
ut vescamur: aquam pecunia tri-
bue, et sic bibemus. Tantum est
ut nobis concedas transitum, 29
sicut fecerunt filii Esau, qui ha-
bitant in Seir, et Moabitæ, qui
morantur in Ar: donec venia-
mus ad Jordanem, et transea-
mus ad terram, quam Dominus
Deus noster daturus est nobis.
30 Noluitque Sehon rex Hese-
bon dare nobis transitum: quia
induraverat Dominus Deus tu-
us spiritum ejus, et obfirmave-
rat cor illius, ut traderetur in

ėję iš Kapadokijos, anuos išnai-
kino ir gyveno jų vietoje. 24
Kelkitės ir pereikite per Arnono
upelį; štai, duodu į tavo ran-
kas Hesebono karalių Sehoną,
Amorietį; pradėk savinties jo
žemę ir susiremk su juo kovoje.
25 Šiandien imsiu siųsti išgąstį
ir baimę tavęs ant tautų, gy-
venančių po visu dangumi, kad
išgirdusios tavo vardą nusigą-
stų ir sudrebėtų kaip gimdančios
ir butų skausmų apimtos.

26 Taigi, aš siunčiau iš Ka-
demoto tyrumos pas Hesebono
karalių Sehoną pasiuntinius su
ramybės žodžiais ir sakydinau:
27 Mes norime pereiti per tavo
žemę; eisime vieškeliu; nenu-
krypsime nei į dešinę, nei į kai-
rę. 28 Parduok mums maisto,
kad turėtumėm ko valgyti; tai-
pogi vandens duok už pinigus,
ir taip gersime. Tiek tereikia,
kad mums leistumei pereiti, 29
kaip padarė Ezavo sunųs, kurie
gyvena Seire, ir Moabitai, pa-
siliekantįs Are, kolei nepasiek-
sime Jordano ir nepereisime į
žemę, kurią Viešpats, musų Die-
vas, mums duos. 30 Bet Hese-
bono karalius Sehonas nenorėjo
mums duoti perėjimo, nes Vieš-
pats, tavo Dievas, buvo sukie-
tinęs jo dvasią ir sutvirtinęs jo

Anot ebr. t.: s o d ž i u o s e iki Gazai, lig Kanaano pakraščiui pietvakariuose. — *Kapadokijiečiai... iš Kapadokijos.* Ebr. *Kafthorim...* iš *Kafthor.* Anot daugelio nuomonės taip vadinęsįs Pilistymai, kilusieji iš Krėtos salos (plg. Prad. 10, 14); bet jokiu budu ne Kapadokijiečiai. — **(24. 25)** *Kelkitės...* Užujordanis nepriderėjo prie Žadėtosios žemės griežtoje to žodžio prasmėje; bet vietinių Amoriečių neprietelystė ir nenorėjimas praleisti per savo ribas Izraėlitų prie Jordano atvedė prie to, kad buvo liepta pradėti su jais kovą ir užimti jų žemę. — *Imsiu siųsti išgąstį...* Plg. Iš. 23, 27.

(26) *Aš siunčiau iš...* Plg. Skaitl. 21, 21... Kademotu vadinosi miestas, atiduotas Rubeno giminei. Joz. 13, 18. — **(29)** *Kaip padarė...* Idumėjiečiai ir Moabitai, tiesa, neleido eiti per savo karalystės vidurį, bet neuždraudė keliauti aplinkui, savo žemės pakraščiais. — **(30)** *Buvo sukietinęs...* Vz. Iš. 4, 21 - 23; 7, 3; 13, 15. — *Sutvirtinęs*: leidęs pasidaryti atkaklia,

manus tuas, sicut nunc vides.
31 Dixitque Dominus ad me: Ec-
ce cœpi tibi tradere Sehon, et
terram ejus, incipe possidere
eam. 32 Egressusque est Sehon
obviam nobis cum omni populo
suo ad prœlium in Jasa. 33 Et
tradidit eum Dominus Deus no-
ster nobis: percussimusque eum
cum filiis suis et omni populo
suo. 34 Cunctasque urbes in tem-
pore illo cepimus, interfectis
habitatoribus earum, viris ac
mulieribus et parvulis: non re-
liquimus in eis quidquam. 35 Abs-
que jumentis, quæ in partem
venere prædantium: et spoliis
urbium, quas cepimus 36 ab Aro-
er, quæ est super ripam torren-
tis Arnon, oppido quod in val-
le situm est, usque ad Galaad.
Non fuit vicus et civitas, quæ
nostras effugeret manus: omnes
tradidit Dominus Deus noster
nobis. 37 Absque terra filiorum
Ammon, ad quam non accessi-
mus: et cunctis quæ adjacent
torrenti Jeboc, et urbibus mon-
tanis, universisque locis, a qui-
bus nos prohibuit Dominus De-
us noster.

Caput III. 1 Itaque conversi
ascendimus per iter Basan:
egressusque est Og rex Basan in
occursum nobis cum populo suo
ad bellandum in Edrai. 2 Dixit-
que Dominus ad me: Ne timeas
eum: quia in manu tua traditus
est cum omni populo ac terra
sua: faciesque ei sicut fecisti
Sehon regi Amorrhæorum, qui

širdį, kad butu paduotas į tavo
rankas, kaip dabar matai. 31 Tuo-
met Viešpats man tarė: Štai, aš
pradedu atiduoti tau Sehoną ir
jo žemę; imk ją valdyti. 32 O
Sehonas su visa savo tauta iš-
ėjo mums priešais į Jasą kovo-
tų; 33 Viešpats gi, musų Dievas,
jį mums padavė; ir mes sumu-
šėme jį draug su jo sunumis ir
visa jo tauta. 34 Mes paėmėm
anuo metu visus miestus, išmu-
šę jų gyventojus, vyrus ir mo-
teris ir kudikius; nieko juose
nepalikome, 35 atskyrus galvijus,
kurie tapo kovojančiųjų dalimi,
ir grobį paimtųjų miestų, 36 pra-
dedant nuo Aroerio, esančio ant
Arnono upelio kranto, nuo mie-
sto, esančio slėnyje, iki Gala-
adui. Nebuvo sodžiaus ir mie-
sto, kurs nebutu pakliuvęs į mu-
sų rankas; Viešpats, musų Die-
vas, padavė mums visus, 37 at-
skyrus Amono sunų žemę, į ku-
rią neėjome, ir visa, kas yra ar-
ti Jeboko upelio, taipogi kalnų
miestus ir visas vietas, į kurias
Viešpats, musų Dievas, mums
buvo uždraudęs eiti.

3. perskyrimas. 1 Taigi, apsi-
grįžę mes ėjome augštyn Basa-
no keliu; ir išėjo mums priešais
Basano karalius Ogas su savo
tauta kovotų Edrajyje. 2 Tuo-
met Viešpats man tarė: Nesibi-
jok jo, nes jis paduotas tavo ran-
kon su visa savo tauta ir žeme;
padarysi jam taip kaip Amorie-
čių karaliui Sehonui, gyvenu-

užsispirti. — (31 - 37) *Tuomet Viešpats...* Plg. Skaitl. 21, 24 - 26. — *Išmušę...* Ebr. *vannacharem*, paskyrę visiškam sunaikinimui, anatêmai. — *Nuo miesto, esančio...* Geriaus: ir nuo A r o, esančio... Plg. Joz. 13, 9. 16. — *Ir visa, kas yra arti Jeboko...* Junge *ir* nereikalinga, nes tolesniais žodžiais paaiškinama, kas pavadinta Amono žeme.

(3, 1 - 7) *Taigi, apsigrįžę...* Plg. Skaitl. 21, 33 - 35. — *Argobo kraštą.* Taip vadinosi žymiausi Basano karalystės dalis,

habitavit in Hesebon. 3 Tradi-
dit ergo Dominus Deus noster
in manibus nostris etiam Og re-
gem Basan, et universum popu-
lum ejus: percussimusque eos
usque ad internecionem, 4 va-
stantes cunctas civitates illius
uno tempore: non fuit oppidum,
quod nos effugeret: sexaginta
urbes, omnem regionem Argob
regni Og in Basan. 5 Cunctæ
urbes erant munitæ muris altis-
simis, portisque et vectibus, abs-
que oppidis innumeris, quæ non
habebant muros. 6 Et delevimus
eos, sicut feceramus Sehon re-
gi Hesebon, disperdentes om-
nem civitatem, virosque ac mu-
lieres et parvulos: 7 jumenta au-
tem et spolia urbium diripui-
mus. 8 Tulimusque illo in tem-
pore terram de manu duorum
regum Amorrhæorum, qui erant
trans Jordanem: a torrente Ar-
non usque ad montem Hermon,
9 quem Sidonii Sarion vocant,
et Amorrhæi Sanir: 10 omnes ci-
vitates, quæ sitæ sunt in plani-
tie, et universam terram Gala-
ad et Basan usque ad Selcha,
et Edrai civitates regni Og in
Basan. 11 Solus quippe Og rex
Basan restiterat de stirpe gi-
gantum. Monstratur lectus ejus

siam Hesebone. 3 Taigi, Vieš-
pats, musų Dievas, padavė į mu-
sų rankas taipogi Basano kara-
lių Ogą ir visą jo tautą; o mes
juos išmušėme visus iki vienam,
4 sunaikindami tuo pačiu metu
visus jo miestus; nebuvo mie-
sto, kurs nebutu mums patekęs;
paėmėme šešias dešimtis miestų,
visą Ogo karalystės Argobo kraš-
tą Basane. 5 Visi miestai buvo
sustiprinti augščiaisiais murais,
vartais ir užkaiščiais, neskaitant
didžios daugybės miestų, netu-
rėjusių murų. 6 Mes juos sunai-
kinome, kaip buvome padarę He-
sebono karaliui Sehonui, išgrio-
vėme visus miestus ir užmušė-
me vyrus, moteris ir kudikius;
7 miestų gi galvijus ir lobį iš-
plėšėme. 8 Taip mes atėmėme
anuo metu žemę iš rankų dvie-
jų Amoriečių karalių, buvusių
už Jordano, nuo Arnono upės
lig Ermono kalnui, 9 kurį Si-
doniečiai vadina Sarionu, o Amo-
riečiai Saniru; 10 paėmėme visus
miestus, esančius lygumoje, vi-
są Galaado ir Basano žemę iki
Ogo karalystės miestais Sėlchai
ir Edrajui Basane. 11 Nes Basa-
no karalius Ogas vienas buvo
likęs iš milžinų giminės. Rodo-
ma jo geležinė lova Amono su-

---

kurią vėliaus Graikai buvo praminę Trachonitimi nuo ž. τραχών, u o l i n g a v i e t a; dabartinis jos vardas e l-L e d ž a h.— *Sunaikinome.* Ebr. *vannacharem.* Plg. aug. 2, 34. — (8) *Lig Ermono kalnui, kurį...* Ermonu su trimis sniegu nuklotomis viršunėmis baigiasi Antilibano kalnai. Paminėjimas, kad Ermonas ne visų tautų buvo vienaip vadinamas, leidžia spėti, kad ir kaikurios kitos šv. Rašte minimos vietos taippat galėjo turėti ne vieną vardą; todėl dabar po ilgų amžių kaikada labai sunku atitikti, kokias vietas turėjo mintyje įkvėptas autorius, paduodamas vienoje vietoje rasi vieną jų vardą, o kitoje kitą. Dabar Ermonas vadinasi D ž e b e l - e š - Š e i k h.—(10) *Sėlchai.* Tas miestas buvo pačiame Ogo karalystės pakraštyje (Joz. 12, 5 ir k.), bet kurioje vietoje, tikrai nežinia. Kaikurie spėja, kad tai dabartinis S a l k a d į pietus nuo Haurano kalnų ir į rytus nuo Bosros.—(11) *Iš milžinų:* iš R e f a i m ų.—*Rodoma...* Tas išsireiškimas nurodo, kad autorius čionai pasako svetimą nuomonę, kuri gali buti tikra, arba ir ne visai tikra. Iš Ogo lovos ilgumo (arti pustrečio sieksnio; mastas lygus 0,525 metro) ir platumo reikėjo spėti, kad ir

ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, et quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.
12 Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis
Galaad: et civitates illius dedi
Ruben et Gad. 13 Reliquam autem partem Galaad, et omnem
Basan regni Og, tradidi mediæ
tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan
vocatur terra gigantum. 14 Jair
filius Manasse possedit omnem
regionem Argob usque ad terminos Gessuri, et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan,
Havoth Jair, id est, Villas Jair,
usque in præsentem diem. 15
Machir quoque dedi Galaad. 16
Et tribubus Ruben et Gad dedi de terra Galaad usque ad
torrentem Arnon medium torrentis, et confinium usque ad
torrentem Jeboc, qui est terminus filiorum Ammon: 17 et planitiem solitudinis, atque Jordanem, et terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est
salsissimum, ad radices montis

nų mieste Rabate; ji devyniais mastais ilga ir keturiais plati, matuojant vyriškos rankos mastu.

12 Taigi, anuo metu paveldėjome žemę nuo Aroerio, esančio ant Arnono upelio kranto lig
Galaado kalnų pusei; jos miestus aš daviau Rubenui ir Gadui. 13 Likusią gi Galaado dalį
ir visą Ogo karalystės Basaną,
visą Argobo kraštą, atidaviau
Manaso giminės pusei. Visas Basanas vadinasi milžinų žemė. 14
Manaso sunus Jairas paveldėjo
visą Argobo žemę iki Gesuritų
ir Machatitų riboms ir praminė
Basaną savo vardu Havot-Jairu,
tai yra Jairo sodžiais; taip jis
vadinasi ir iki šiaidienai. 15 Taipogi Machirui daviau Galaadą.
16 Rubeno ir Gado giminėms daviau Galaado žemės lig Arnono
upeliui, lig to upelio pusei ir
jo apylinkes lig Jeboko upeliui,
kame yra Amono sunų ribos; 17
taipogi tyrumos lygumą lig Jordanui ir Kenerėto apylinkę iki
Tyrų jurai, tai yra Suriausiai jurai, iki pašaknių Pasgos kalno,

—

pats Ogas buvo tikras milžinas, nors regimai jo ugis ir nesiekė devynių mastų, nes tuomet lova butu buvusi dar ilgesnė. Galop anų senobinių kraštų lankytojai ir šiandien randa tarp miestų griuvėsių liekanas, pvd nepaprasto augštumo duris, kurios liudija, kad čionai kitados gyventa tikrų milžinų. — *Rabate.* Rabatu vadinosi Amonitų sostinė.

(**12. 13**) *Taigi, anuo metu...* Plg. Skaitl. 32, 33 - 42. — *Nuo Aroerio...* Plg. aug. 2, 26. — (**14**) *Jairas.* Plg. 32, 41. — *Gesuritų ir Machatitų.* Spėjama, kad tiedvi senobini tauti gyvenusi Ermono kalno apylinkėse. Plg. 2 Kar. 3, 3 ir k. — *Iki šiai dienai.* Tas išsireiškimas, sutinkamas Pradžios ir Atkartoto Įst. knygose, tikriausiai įdėtas šiton vieton vėlesniojo perrašinėtojo. — (**15**) *Machirui.* Plg. Skaitl. 32, 39. 40. — *Galaadą:* šiaurinę jo dalį. — (**16. 17**) *Rubeno ir Gado...* Aiškiaus aprašomas šitų dviejų giminių paveldėtas plotas. Pietuose jis siekė Arnono upelio, už kurio buvo Moabitų karalystė. Vakaruose Rubeno ir Gado ribos ėjo Mirties (Tyrų arba Suriausia) jura, Jordanu, kurio slėnis iš rytų pusės (tyrumos lyguma) jiemdviem priderėjo; toliaus gi Tiberiados arba Genezarėto (Kenerėto) ežeru; pietryčiuose ribos siekė Pasgos kalno; į rytus buvo Amonitų žemė, prie kurios priderėjo apylinkės augš-

Phasga contra orientem. 18 Præ-
cepique vobis in tempore illo,
dicens: Dominus Deus vester
dat vobis terram hanc in here-
ditatem, expediti præcedite fra-
tres vestros filios Israel omnes
viri robusti: 19 absque uxoribus,
et parvulis atque jumentis. No-
vi enim quod plura habeatis pe-
cora, et in urbibus remanere
debebunt, quas tradidi vobis, 20
donec requiem tribuat Dominus
fratribus vestris, sicut vobis tri-
buit: et possideant ipsi etiam
terram, quam daturus est eis
trans Jordanem: tunc reverte-
tur unusquisque in possessionem
suam, quam dedi vobis.

21 Josue quoque in tempore
illo præcepi, dicens: Oculi tui
viderunt quæ fecit Dominus De-
us vester duobus his regibus:
sic faciet omnibus regnis, ad
quæ transiturus es. 22 Ne timeas
eos: Dominus enim Deus vester
pugnabit pro vobis. 23 Precatus-
que sum Dominum in tempore
illo, dicens: 24 Domine Deus tu
cœpisti ostendere servo tuo ma-
gnitudinem tuam, manumque for-
tissimam: neque enim est alius
Deus vel in cœlo, vel in terra,
qui possit facere opera tua, et
comparari fortitudini tuæ. 25
Transibo igitur, et videbo ter-
ram hanc optimam trans Jor-
danem, et montem istum egre-
gium, et Libanum. 26 Iratusque
est Dominus mihi propter vos,
nec exaudivit me, sed dixit mi-
hi: Sufficit tibi: nequaquam ul-
tra loquaris de hac re ad me.

kurs yra į rytus. 18 Anuo metu
aš jums įsakiau ir tariau: Vieš-
pats, jusų Dievas, jums duoda
šitą žemę kaipo tėvainystę; ei-
kite tat apsiginklavę pirm savo
brolių, Izraêlio sunų, jųs visi
stiprųs vyrai 19 be pačių, be ku-
dikių ir be bandų; nes žinau jus
turint daug gyvulių; tie turės
pasilikti miestuose, kuriuos jums
daviau, 20 kolei Viešpats nesu-
teiks atilsio jusų broliams, kaip
jums suteikė, ir kolei taipogi
jie nepaveldės žemės, kurią jiems
žada duoti anapus Jordanų; tuo-
met kiekvienas sugrįš į savo
nuosavybę, kurią jums daviau.

21 Taipogi Jozuei aš įsakiau
anuo metu ir tariau: Tavo akįs ma-
tė, ką Viešpats, jusų Dievas, pa-
darė šitiemdviem karaliam; taip
jis padarys visoms karalystėms,
į kurias tu turi nueiti. 22 Nesi-
bijok jų, nes Viešpats, jusų Die-
vas, kovos už jus. 23 Aš malda-
vau anuo metu Viešpatį ir ta-
riau: 24 Viešpatie, Dieve! tu pra-
dėjai rodyti tavo tarnui savo
didenybę ir galingiausią ranką;
nes ir nėra kito Dievo nei dan-
guje, nei ant žemės, kurs galė-
tu daryti tavo darbus ir susi-
lyginti stiprybe su tavim. 25 Tai-
gi, leisk man įeiti ir pamatyti
šitą geriausią žemę anapus Jor-
dano, aną puikiausį kalną ir Li-
baną. 26 Tečiaus Viešpats buvo
ant manęs užsirustinęs dėlei ju-
sų ir manęs neišklausė, bet man
tarė: Gana tau; daugiaus man
apie tą dalyką nebekalbėk. 27

tojo Jaboko ir visų tenai į jį įtekančių upelių. — **(18-20)** *Anuo metu jums...* Primenamos sąlygos, kuriomis augščiaus aprašytoji žemė buvo atiduota pustrečiai giminei.

(21) *Taipogi Jozuei...* Plg. Skaitl. 27, 18... — **(23-25)** *Aš maldavau...* Mozės malda, kurioje jis prašė Viešpatį atmainyti savo ištarmę, užrašytą Skaitl. 20, 12, minima čionai pirmą sykį. — *Puikiausį*

27 Ascende cacumen Phasgæ, et
oculos tuos circumfer ad occidentem, et ad aquilonem, austrumque et orientem, et aspice:
nec enim transibis Jordanem istum.
28 Præcipe Jusue, et corrobora eum atque conforta: quia
ipse præcedet populum istum,
et dividet eis terram, quam visurus es.
29 Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

Užkopk ant Pasgos viršunės ir
atkreipk savo akis į vakarus ir
į šiaurę, į pietus ir į rytus, ir
pasižiurėk, nes tu nepereisi šito Jordano.
28 Įsakyk Jozuei, jį
padrąsink ir pastiprink; nes jis
eis šitos tautos priekyje ir jiems
išdalins žemę, kurią tu pamatysi.
29 Taigi, mes pasilikome slėnyje ties Pogoro šventykla.

2. Reikalingumas užlaikyti Dievo įstatymą ir vengti stabmeldystės.

Caput IV. 1 Et nunc Israel
audi præcepta et judicia, quæ
ego doceo te: ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.
2 Non addetis ad verbum,
quod vobis loquar, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis.
3 Oculi vestri viderunt omnia quæ fecit Dominus
contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de
medio vestri.
4 Vos autem qui
adhæretis Domino Deo vestro,
vivitis universi usque in præ-

4. perskyrimas. 1 Tataigi, klausyk, Izraėliau, įstatų ir nutarimų, kurių aš tave mokau, kad
juos pildydamas liktumei gyvas
ir įėjęs paveldėtumei žemę, kurią Viešpats, jusų tėvų Dievas,
jums duos.
2 Nieko nepridėkite
prie žodžių, kuriuos jums sakau,
ir nieko iš jų neatimkite. Sergėkite Viešpaties, jusų Dievo,
paliepimus, kuriuos aš jums skelbiu.
3 Jusų akįs matė visa, ką
Viešpats yra daręs prieš Bėėlpegorą, kaip visus jo garbintojus išnaikino iš jusų tarpo;
4 jųs
gi, kurie laikotės Viešpaties, jusų Dievo, visi gyvi esate iki

---

kalną: kalnuotą Kanaano žemę. — (**29**) *Ties Pogoro šventykla.* Ebr. t.: *Beth P^e'or.* Plg. Skaitl. 22, 1; 23, 28.

4, 1-43. Trumpai paminėjęs istoriją nuo sandoros padarymo ant Sinajaus, Mozė ima raginti Izraėlitus prie paklusnumo Įstatymui. Dievo teisingumas reikalauja ne tik priėmimo, bet ir ištikimo pildymo visų jo įstatų. Tie įstatai savo tobulumu jiems nupelno didžiausią šlovę kitų tautų akyse ir yra ženklas didžios vienybės su Dievu, kurs labai iškilmingai yra jiems juos davęs. Ypač gi reikia saugoties stabmeldystės, sukeliančios Dievo rustybę ir užtrauksiančios ant visų baisias bausmes, nuo kurių juos galės paliuosuoti tik ilga atgaila. Prie ištikimumo įstatymui turi pažadinti begalinės Dievo geradarystės, kokių niekuomet nematyta ir negirdėta, o kurios buvo suteiktos Izraėliui. Šito pirmojo pamokslo gale paminėta dar trijų prieglaudos miestų paskyrimas anapus Jordano.

(**4, 1**) *Kad juos pildydamas...* Tai svarbiausi mintis visos antrosios šito Mozės pamokslo dalies: tobulas paklusnumas Dievo įstatymui yra butinai reikalingas. — (**2**) *Nieko nepridėkite...* Plg. Mt. 5, 17-19. — (**3**) *Prieš Bėėlpegorą.* Ebr. t.: dėlei Bėėlpegoro. Tas Moabitų dievaitis buvo priežastimi sunkaus Izraėlitų

sentem diem. 5 Scitis quod do-
cuerim vos præcepta atque ju-
stitias, sicut mandavit mihi Do-
minus Deus meus: sic facietis ea
in terra quam possessuri estis: 6 et
observabitis et implebitis opere.
Hæc est enim vestra sapientia, et
intellectus coram populis, ut au-
dientes universa præcepta hæc,
dicant: En populus sapiens et
intelligens, gens magna. 7 Nec
est alia natio tam grandis, quæ
habeat deos appropinquantes si-
bi, sicut Deus noster adest cun-
ctis obsecrationibus nostris. 8
Quæ est enim alia gens sic in-
clyta, ut habeat ceremonias, ju-
staque judicia, et universam le-
gem, quam ego proponam hodie
ante oculos vestros?

9 Custodi igitur temetipsum,
et animam tuam sollicite. Ne
obliviscaris verborum, quæ vi-
derunt oculi tui, et ne excidant
de corde tuo cunctis diebus vi-
tæ. Docebis ea filios ac nepo-
tes tuos, 10 a die in quo stetisti
coram Domino Deo tuo in Ho-
reb, quando Dominus locutus
est mihi, dicens: Congrega ad
me populum, ut audiant sermo-
nes meos, et discant timere me

šiai dienai. 5 Jųs žinote, kad aš
jus mokiau įstatų ir nutarimų,
kaip Viešpats, mano Dievas, man
yra liepęs; taigi, jųs juos pildy-
site žemėje, kurią paveldėsite,
6 užlaikysite ir įvykdysite dar-
bais. Nes tai yra jusų išmintis
ir protingumas tautų akyvaiz-
doje, kad jos, girdėdamos visus
šituos įsakymus, tartu: Štai, ko-
ki išmintinga ir protinga tauta,
koki didelė tauta! 7 Ištikrųjų
nėra kitos taip didžios tautos,
kuri turėtu taip arti savęs esan-
čius dievus, kaip musų Dievas
yra arti visuose musų maldavi-
muose. 8 Nes kuri gi yra kita
tauta taip prakilni, kuri turėtu
apeigas ir teisingus nutarimus
ir visą įstatymą, kurį aš šian-
dien statysiu prieš jusų akis?

9 Taigi, sergėk rupestingai pats
save ir savo dušią. Neužmiršk
dalykų, kuriuos matė tavo akįs,
ir jie teneiškrinta iš tavo širdies
per visas tavo gyvenimo dienas.
Jų mokysi tavo vaikus ir anu-
kus, 10 nuo tos dienos, kurioje
stojaisi Viešpaties, tavo Dievo,
akyvaizdoje prie Horebo, kuo-
met man Viešpats kalbėjo ir ta-
rė: Surinkk prie manęs tautą,
kad klausytu mano žodžių ir iš-

nusidėjimo, už kurį jie buvo baisiai nubausti. Vz. Skaitl. 25, 4-9. — (5) *Jųs žinote...* Mozė reikalauja paklusnumo įstatymui ne savo vardu, nes ne jis yra jo davėjas, bet paties Dievo vardu. Dievo gi duotas įstatymas reikia užlaikyti ne tik keliaujant per tyrus, bet ypač Žadėtojoje žemėje. — (6) *Nes tai yra jusų išmintis...* Ištikimas įstatymo pildymas nupelnys Izraėlitams didžiausį pagyrimą pas kitas tautas, ypač kad neiviena iš jų neturi lygiai tobulų įstatų (8. e.). — (7) *Kaip musų Dievas yra...* Ebr. t.: k a i p J a h v e h, m u s ų D i e v a s, y r a... Ištikimumo įstatymui reikalauja jo Davėjo gerumas, kurs teikiasi pasilikti artimiausiuose santikiuose su savo tauta, gyvendamas jos tarpe, šventykloje. Nes nors Dievas, budamas dvasia, yra visur, kadangi vienok aiškiaus apreiškia savo pribuvimą tose vietose, kuriose labiaus negu kitur išklauso žmonių maldavimus, todėl ir skaitosi tenai arčiaus esąs, gyvenąs. — (8) *Kad turėtu apeigas...* Ebr. t.: „kad turėtu įstatus ir teisingus nutarimus, kaip visas šitas įstatymas *(thorah)*, kurį aš jumș šiandien paduodu“.

(10) *Nuo tos dienos...* Ebr. t.: t ą d i e n ą. Diena, kurioje ant Sinajaus Dievas apskelbė savo įstatus, buvo svarbiausi Izraėlio gyvenime: tai buvo tikra Žydų bažnyčios pradžia. — *Kad klausytu mano*

omni tempore quo vivunt in
terra, doceantque filios suos. 11
Et accessistis ad radices mon-
tis, qui ardebat usque ad cœlum:
erantque in eo tenebræ, et nu-
bes, et caligo. 12 Locutusque est
Dominus ad vos de medio ignis.
Vocem verborum ejus audistis,
et formam penitus non vidistis.
13 Et ostendit vobis pactum su-
um, quod præcepit ut faceretis,
et decem verba, quæ scripsit in
duabus tabulis lapideis. 14 Mihi-
que mandavit in illo tempore
ut docerem vos ceremonias et
judicia, quæ facere deberetis in
terra, quam possessuri estis.
15 Custodite igitur sollicite
animas vestras. Non vidistis ali-
quam similitudinem in die, qua
locutus est vobis Dominus in
Horeb de medio ignis: 16 ne for-
te decepti faciatis vobis scul-
ptam similitudinem, aut imagi-
nem masculi vel feminæ, 17 si-
militudinem omnium jumento-
rum, quæ sunt super terram,
vel avium sub cœlo volantium,
18 atque reptilium, quæ moven-
tur in terra, sive piscium qui
sub terra morantur in aquis: 19
ne forte elevatis oculis ad cœ-
lum, videas solem et lunam, et
omnia astra cœli, et errore de-
ceptus adores ea et colas quæ
creavit Dominus Deus tuus in
ministerium cunctis gentibus,
quæ sub cœlo sunt. 20 Vos au-
tem tulit Dominus, et eduxit

moktų bijoties manęs visuomet,
kolei gyvena ant žemės, ir kad
mokytų savo sunus. 11 Jųs pri-
siartinote prie pašaknės kalno,
kurs degė iki padangei ir buvo
apsuptas suotema, debesimi ir
tamsybėmis. 12 Viešpats kalbėjo
į jus iš ugnies tarpo. Jųs gir-
dėjote jo žodžių balsą ir visai
nematėte jo išvaizdos. 13 Jis jums
apskelbė savo sandorą, kurią lie-
pė pildyti, ir dešimtį žodžių, ku-
riuos parašė ant dviejų akme-
ninių plokščių; 14 man gi anuo
metu įsakė mokyti jus apeigų
ir nutarimų, kuriuos turėsite pil-
dyti žemėje, kurią paveldėsite.
15 Taigi, sergėkite rupestin-
gai savo dušias. Tą dieną, ku-
rioje Viešpats jums kalbėjo ant
Horebo iš ugnies tarpo, jųs ne-
matėte jokio paveikslo, 16 kad
kartais, pasidavę apgavimui, ne-
darytumėte sau drožto panašu-
mo, arba vyriškio arba moteriš-
kės paveikslo, 17 arba paveikslo
kurio nors iš gyvulių, esančių
ant žemės, arba skraidančių po
dangumi paukščių, 18 arba slan-
kiojančių gyvių, kurie kruta ant
žemės, arba žuvių, pasiliekančių
vandenyse po žeme, 19 ir kad
kartais, pakėlęs akis į dangų ir
pamatęs saulę, mėnulį ir visas
dangaus žvaigždęs, o pasidavęs
paklydimui, jų negarbintumei ir
nesilenktumei prieš tai, ką Vieš-
pats, tavo Dievas, sutvėrė, idant
tarnautu visoms tautoms, esan-
čioms po dangumi. 20 Jus gi
Viešpats ėmė ir išvedė iš gele-

žodžių. Ebr. t.: kad aš jiems duočiau išgirsti mano žodžius. — (11) *Iki padangei...* Ebr. t.: Iki dangaus širdžiai. Vz. Iš. 19, 18. — (13) *Jis jums apskelbė...* Vz. Iš. 20, 21...

(15) *Nematėte jokio paveikslo...* Viešpats Dievas nepasirodė Izraëlitams kokiame nors regimame paveiksle, kad jie, pasidavę pagonių įtekmei, nepradėtu kartais garbinti stabų užuot Dievo. Nors tarnavimas Dievui be paveikslo labiaus sutinka su Dievo esybe, tečiaus religija

de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium, sicut est in præsenti die.
[21] Iratusque est Dominus contra me propter sermones vestros, et juravit ut non transirem Jordanem, nec ingrederer terram optimam, quam daturus est vobis.
[22] Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem: vos transibitis, et possidebitis terram egregiam.
[23] Cave ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: et facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:
[24] quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator.

[25] Si genueritis filios ac nepotes, et morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis:
[26] testes invoco hodie cœlum et terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus,
[27] atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus.
[28] Ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
[29]

žinio Aigypto kakalio, kad turėtu visai nuosavią tautą, kaip kad dabar yra.
[21] O ant manęs Viešpats užsirustino dėl jusų kalbų ir prisiekė, kad nepereičiau Jordano ir neįeičiau į geriausią žemę, kurią jis jums duos.
[22] Štai aš mirštu šitoje žemėje ir nepereisiu per Jordaną, jus gi pereisite ir paveldėsite puikiausią žemę.
[23] Veizdėk, kad niekuomet neužmirštumei Viešpaties, tavo Dievo, sandoros, kurią jis su tavimi yra padaręs, ir kad nedarytumei sau drožto paveikslo tų dalykų, ką Viešpats tau daryti uždraudė,
[24] nes Viešpats, tavo Dievas, yra sudeginanti ugnis ir Dievas pavydus.

[25] Jei, pagimdę sunus bei anukus ir ilgai gyvenę žemėje, pasiduosite apgavimui ir sau pasidirbinsite kokį nors paveikslą, pikta darydami Viešpaties, jusų Dievo, akyvaizdoje, taip kad jį atvesite į rustybę,
[26] aš šaukiu šiandien liudytojais dangų ir žemę, kad jus veikiai pražusite nuo žemės, kurią, perėję per Jordaną, turite paveldėti. Negyvensite joje ilgai, bet Viešpats jus sunaikins
[27] ir išsklaistys tarp visų tautų, ir tik nedaugelis iš jusų pasiliks tarp tautų, pas kurias Viešpats jus nuves.
[28] Tenai tarnausite dievams, kurie žmonių rankomis padaryti, medžiui ir akmeniui, kurie nemato, negirdi, nevalgo ir nieko neužuodžia.
[29] Ir kuo-

---

kurioje įvaizdinimas Dievo regimais paveikslais nėra uždraustas, labiaus pritaikinta prie prigimties viešo garbinimo, kuris turi buti išviršinis ir žmonių jausmams pasiekiamas. — **(24)** *Nes Viešpats...* Plg. Iš. 20, 5; Iz. 10, 17; Žyd. 12, 29 ir k.

(25) *Jei, pagimdę...* Stabmeldystė užtrauktu veikiai ant Izraėlio baisias bausmes. — **(26)** *Dangų ir žemę* — su jų gyventojais aniolais ir žmonėmis. — **(28)** *Tenai tarnausite...* Išrinktoji tauta, pakliuvus vergijon pas stabmeldžius, kurie skaito dievaičius savo viešpačiais, jei ne ypatiškai, tai bent per savo laikinius valdovus turės tarnauti jų stabams. — **(29)** *Ir visu tavo dušios sielvartu.* Anot ebr. t.: ir

Cumque quæsieris ibi Dominum
Deum tuum, invenies eum: si
tamen toto corde quæsieris, et
tota tribulatione animæ tuæ. 30
Postquam te invenerint omnia
quæ prædicta sunt, novissimo
tempore reverteris ad Dominum
Deum tuum, et audies vocem
ejus. 31 Quia Deus misericors Do-
minus Deus tuus est: non dimit-
tet te, nec omnino delebit, ne-
que obliviscetur pacti, in quo
juravit patribus tuis.
32 Interroga de diebus anti-
quis, qui fuerant ante te ex die
quo creavit Deus hominem su-
per terram, a summo cœlo us-
que ad summum ejus, si facta
est aliquando hujuscemodi res,
aut unquam cognitum est, 33 ut
audiret populus vocem Dei lo-
quentis de medio ignis, sicut tu
audisti, et vixisti: 34 si fecit De-
us ut ingrederetur, et tolleret
sibi gentem de medio nationum,
per tentationes, signa, atque por-
tenta, per pugnam, et robustam
manum, extentumque brachium,
et horribiles visiones juxta om-
nia, quæ fecit pro vobis Domi-
nus Deus vester in Ægypto,
videntibus oculis tuis: 35 ut sci-
res quoniam Dominus ipse est
Deus, et non est alius præter
eum. 36 De cœlo te fecit audire
vocem suam, ut doceret te, et
in terra ostendit tibi ignem su-
um maximum, et audisti verba
illius de medio ignis, 37 quia di-

met tenai jieškosi Viešpaties,
tavo Dievo, atrasi jį, jei tečiaus
jieškosi visa širdimi ir visu ta-
vo dušios sielvartu. 30 Kada ta-
ve ištiks visa, kas yra išanksto
apskelbta, paskučiausiame laike
sugrįši prie Viešpaties, tavo Die-
vo, ir klausysi jo balso; 31 nes
Viešpats, tavo Dievas, yra Die-
vas mielaširdingas; jis neapleis
tavęs ir nesunaikins visiškai, ir
neužmirš sandoros, kurią jis yra
prisiekęs tavo tėvams.
32 Pasiklausk senųjų dienų,
kurios buvo pirm tavęs, prade-
dant nuo tos dienos, kurioje
Dievas sutvėrė žmogų ant že-
mės, nuo vieno dangaus krašto
iki kitam, ar įvyko kuomet nors
toks dalykas, arba ar kuomet
nors girdėta, 33 kad koki tauta
butu išgirdusi balsą Dievo, kal-
bančio iš ugnies tarpo, kaip tu
girdėjai ir tečiaus likai gyva, 34
arba kad Dievas butu atėjęs sau
tautos pasiimtų iš tautų tarpo
bandymais, ženklais ir stebu-
klais, kova ir galinga ranka, iš-
tiestu petimi ir baisiais regėji-
mais, taip kaip visa tai Vieš-
pats, jusų Dievas, yra padaręs
jusų dėlei Aigypte, tau matant
savo akimis, 35 idant tu žinotu-
mei, jog tik Viešpats yra Die-
vas, ir jog nėra kito, jį atsky-
rus. 36 Jis tau davė išgirsti sa-
vo balsą iš dangaus, kad moky-
tu tave, ir ant žemės jis tau
parodė savo didžiausią ugnį;
tu girdėjai jo žodžius iš ug-
nies tarpo, 37 nes jis mylėjo ta-

visa tavo dušia tavo sielvar-
te. — **(30)** *Paskučiausiame laike.* Tais
žodžiais pranašaujama, kad Izraėlio atsi-
tolinimas nuo Dievo niekuomet nebus am-
žinas, kad visuomet Izraėlitai galų gale
vėl kreipsis prie Dievo.

(33) *Išlikai gyva.* Izraėlitai buvo įsi-
tikrinę, kad niekas negali matyti Dievo
ir dar likti gyvas. Plg. Prad. 16, 13 ir
k. — **(37)** *Tavo tėvus,* — pradedant nuo
Abraomo.

lexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te præcedens in virtute sua magna ex Ægypto,
38 ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo: et introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die.
39 Scito ergo hodie, et cogitato in corde tuo quod Dominus ipse sit Deus in cœlo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius.
40 Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis post te, et permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

41 Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam,
42 ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere:
43 Bosor in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: et Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: et Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

vo tėvus ir po jų išsirinko jųjų ainiją. Jis tave išvedė iš Aigypto, eidamas priekyje su didžia savo galybe,
38 kad, tau įeinant, išnaikintų didžiausias ir galingesnes už tave tautas, kad tave įvestų ir duotų tau paveldėti jų žemę, kaip matai šiandien.
39 Žinok tat šiandien ir mąstyk savo širdyje, kad tik Viešpats yra Dievas danguje augštybėse ir ant žemės čia apačioje ir kad nėra kito.
40 Užlaikyk jo įsakymus ir paliepimus, kuriuos tau apskelbiu, kad butumei laimingas tu ir po tavęs tavo sunųs ir kad ilgą laiką pasiliktumei žemėje, kurią Viešpats, tavo Dievas, tau duos.

41 Tuomet Mozė paskyrė tris miestus anapus Jordano, į rytus nuo jo,
42 kad į juos galėtų bėgti, kas nenoromis užmuštų savo artimą, kurs nei viena, nei dviem dienom anksčiaus nebuvo jam neprietelis, ir kad kuriame nors iš šitų miestų rastų sau prieglaudą:
43 iš Rubeno giminės Bosorą tyruose, kurs yra lygumose, Gado giminėje Ramotą Galaade ir Golaną Basane Manaso giminėje.

II. Įžanga. Atkartojimas ir papildymas duotojo ant Sinajaus įstatymo ir paraginimas jį pildyti. 1. Vienas Dievas reikia garbinti ir jo įstatymas užlaikyti. 1) Dešimties Dievo įsakymų atkartojimas.

44 Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel,

44 Tasai yra įstatymas, kurį Mozė padavė Izraėlio sunums,

(**41. 42**) *Tuomet Mozė...* Plg. Kun. 35, 9-34. — (**43**) *Bosorą.* Kame buvo šitas miestas, taipogi ir sekantieji, tikrai nežinia. — *Ramotą.* Jis vadinosi taipogi Ramoth-Mafe (Joz. 13, 36). — *Golaną.* Iš jo pasidarė krašto vardas Gaulanitis.

4, 44-49. Antrojo Mozės pamokslo įžangoje nurodoma jo turinys ir vieta, kame tas pamokslas buvo pasakytas.

(**44**) *Įstatymas.* Ebr. *thorah.* — (**45**) *Kuomet buvo išėję...* Kadangi prie to paties išėjimo iš Aigypto priderėjo ir Sehono

45 et hæc testimonia et ceremo-
niæ atque judicia, quæ locutus
est ad filios Israel, quando
egressi sunt de Ægypto, 46 trans
Jordanem in valle contra fanum
Phogor in terra Sehon regis
Amorrhæi, qui habitavit in He-
sebon, quem percussit Moyses.
Filii quoque Israel egressi ex
Ægypto 47 possederunt terram
ejus, et terram Og regis Basan,
duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Jordanem ad
solis ortum: 48 ab Aroer, quæ
sita est super ripam torrentis
Arnon, usque ad montem Sion,
qui est et Hermon, 49 omnem
planitiem trans Jordanem ad
orientalem plagam, usque ad
mare solitudinis, et usque ad
radices montis Phasga.

Caput V. 1 Vocavitque Moy-
ses omnem Israelem, et dixit
ad eum: Audi Israel ceremonias
atque judicia, quæ ego loquor
in auribus vestris hodie: discite
ea, et opere complete. 2 Domi-
nus Deus noster pepigit nobis-
cum fœdus in Horeb. 3 Non cum
patribus nostris iniit pactum,
sed nobiscum qui in præsentia-
rum sumus, et vivimus. 4 Facie
ad faciem locutus est nobis in
monte de medio ignis. 5 Ego se-

45 ir šitie yra įsakymai, įstatai
ir nutarimai, kuriuos apskelbė
Izraėlio sunums, kuomet jie bu-
vo išėję iš Aigypto, 46 anapus
Jordano, slėnyje ties Pogoro
šventykla, žemėje Amoriečių ka-
raliaus Sehono, kurs gyveno He-
šebone ir kurį Mozė buvo ap-
galėjęs. Nes Izraėlio sunųs, iš-
ėję iš Aigypto, 47 paveldėjo jo
žemę ir Basano karaliaus Ogo
žemę, dviejų Amoriečių karalių,
buvusių anapus Jordano į rytus,
48 nuo Aroerio, esančio ant Ar-
nono upelio kranto, lig Siono
kalnui, kurs vadinasi taipogi
Ermonu, 49 visą lygumą ana-
pus Jordano į rytus lig Tyrų
jurai ir lig Pasgos kalno pašak-
nėms.

5. perskyrimas. 1 Taigi, Mo-
zė sušaukė visą Izraėlį ir jam
tarė: Klausyk, Izraėliau, įstatų
ir nutarimų, kuriuos aš skelbiu
šiandien, jums girdint; mokyki-
tės jų ir pildykite. 2 Viešpats,
musų Dievas, padarė su mumis
sandorą ant Horebo. 3 Ne su
musų tėvais padarė jis sandorą,
bet su mumis, kaip dabar čia
esame ir gyvi pasiliekame; 4 jis
mums kalbėjo veidas į veidą ant
kalno iš ugnies tarpo. 5 Aš bu-

---

pergalėjimas (46. e.), todėl čionai išėjimas iš Aigypto apima visą viešą Mozės gyvenimą.—(48) *Siono kalnui.* Ebr. *Si'on* (Jeruzalės kalnas ebr. vadinasi *Cijon*). Taigi, yra tai ketvirtas Ermono kalno vardas, arba iškreiptas ž. Sarionas (ebr. *Sirjon*). Vz. aug. 3, 8. 9.

5, 1 - 33. Trumpai paminėjus aplinkybes, kuriose buvo duota dešimts Dievo įsakymų, įstatymo atkartojimas pradedamas tais įsakymais, kuriuos pats Dievas yra apskelbęs; primenama čionai taipogi priežastis, kodėl Izraėlitai meldė, kad ne pats Dievas jiems kalbėtu, bet teiktusi apreikšti paliepimus per savo pasiuntinį.

(5, 1.) *Skelbiu šiandien, jums girdint...* Dauguma girdėjusių apskelbtą ant Sinajaus įstatymą buvo mirę, bekeliaudami per tyrus; taigi beveik visi dabartiniai Mozės klausytojai išgirs tą įstatymą iš naujo Mozės apskelbimo, daromo atsižvelgiant į pačios sandoros atnaujinimą, kurs turėjo buti padarytas Moabo lygumoje. Vz. žem. 29, 1. — (3) *Ne su musų tėvais...*: Abraomu ir t. t. Anot kitų aiškintojų eil. prasmė yra: Ne tik su musų tėvais... — (5) *Aš buvau...* Mozė primena, koki buvo jo dalis tos sandoros padaryme. Plg. Iš. 20, 1.

quester et medius fui inter Do-
minum et vos in tempore illo,
ut annuntiarem vobis verba ejus:
timuistis enim ignem, et non
ascendistis in montem, et ait:
6 Ego Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægypti,
de domo servitutis. 7 Non habe-
bis deos alienos in conspectu
meo. 8 Non facies tibi sculptile,
nec similitudinem omnium, quæ
in cœlo sunt desuper, et quæ
in terra deorsum, et quæ ver-
santur in aquis sub terra. 9 Non
adorabis ea, et non coles. Ego
enim sum Dominus Deus tuus:
Deus æmulator, reddens iniqui-
tatem patrum super filios in ter-
tiam et quartam generationem
his qui oderunt me, 10 et faciens
misericordiam in multa millia
diligentibus me, et custodienti-
bus præcepta mea. 11 Non usur-
pabis nomen Domini Dei tui
frustra: quia non erit impunitus
qui super re vana nomen ejus
assumpserit. 12 Observa diem sab-
bati, ut sanctifices eum, sicut
præcepit tibi Dominus Deus tu-
us. 13 Sex diebus operaberis, et
facies omnia opera tua. 14 Se-
ptimus dies sabbati est, id est,
requies Domini Dei tui. Non fa-
cies in eo quidquam operis, tu
et filius tuus, et filia, servus et
ancilla, et bos, et asinus, et om-
ne jumentum tuum, et peregri-
nus qui est intra portas tuas:
ut requiescat servus tuus, et
ancilla tua, sicut et tu. 15 Me-

vau anuo metu atstovas ir tarpi-
ninkas tarp Dievo ir jusų, kad
jums apskelbčiau jo žodžius, nes
jųs bijojotės ugnies ir neėjote
į kalną; ir jis tarė:
6 Aš Viešpats, tavo Dievas,
kurs tave išvedžiau iš Aigypto
žemės, iš vergijos namų. 7 Ne-
turėsi svetimų dievų mano aky-
vaizdoje. 8 Nedarysi sau droži-
nio, nei paveikslo, panašaus į
visą tai, kas yra danguje augš-
tybėse, kas yra čia ant žemės
apačioje ir kas pasilieka vande-
nyse po žeme. 9 Nesilenksi prieš
juos ir jų negarbinsi. Nes aš
Viešpats, tavo Dievas, esu Die-
vas pavydus, atkeršijąs už tėvų
neteisybę sunums lig trečiajai
ir ketvirtajai kartai tų, kurie
manęs neapkenčia, 10 ir darąs
mielaširdystę lig daug sykių
tukstantinei kartai mane mylin-
čiųjų ir užlaikančių mano įsa-
kymus. 11 Neimsi Viešpaties, ta-
vo Dievo, vardo dovanai, nes
nepasiliks be bausmės, kas im-
tu jo vardą dėl tuščio dalyko 12
Užlaikyk subatos dieną ir ją
švęsk, kaip Viešpats, tavo Die-
vas, tau įsakė. 13 Šešias dienas
darbuosies ir dirbsi visus savo
darbus; 14 bet septintoji yra su-
batos diena, tai yra Viešpaties,
tavo Dievo, atilsis. Joje nedirb-
site jokio darbo nei tu, nei ta-
vo sunus, nei duktė, nei tarnas,
nei tarnaitė, nei tavo jautis, nei
asilas, nei joks tavo gyvulys,
nei svetimtautis, kurs yra tavo
vartuose, kad tavo tarnas ir tar-
naitė atsilsėtu taippat, kaip ir
tu. 15 Atsimink, kad ir pats bu-

(6) *Aš Viešpats...* Dešimts Dievo įsakymų atkartojama beveik visai tais pačiais žodžiais, kaip ir Iš. 20, 2-17. Plg. Iš. 34, 14; Kun. 26, 1; 19, 12. — (14) *Nei tavo jautis...* Iš. 20, 10 paminėti gyvuliai apskritai, bet neišskaitomi. — (15) *Atsi-*

mento quod et ipse servieris in
Ægypto, et eduxerit te inde Do-
minus Deus tuus in manu forti,
et brachio extento. Idcirco præ-
cepit tibi ut observares diem
sabbati. 16 Honora patrem tuum
et matrem, sicut præcepit tibi
Dominus Deus tuus, ut longo
vivas tempore, et bene sit tibi
in terra, quam Dominus Deus
tuus daturus est tibi. 17 Non oc-
cides. 18 Neque mœchaberis. 19
Furtumque non facies. 20 Nec
loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium. 21 Non con-
cupisces uxorem proximi tui:
non domum, non agrum, non
servum, non ancillam, non bo-
vem, non asinum, et universa
quæ illius sunt.

22 Hæc verba locutus est Do-
minus ad omnem multitudinem
vestram in monte de medio ig-
nis et nubis, et caliginis, voce
magna, nihil addens amplius: et
scripsit ea in duabus tabulis la-
pideis, quas tradidit mihi. 23 Vos
autem postquam audistis vocem
de medio tenebrarum, et mon-
tem ardere vidistis, accessistis
ad me omnes principes tribuum
et majores natu, atque dixistis:
24 Ecce ostendit nobis Dominus
Deus noster majestatem et ma-
gnitudinem suam: vocem ejus au-
divimus de medio ignis, et pro-
bavimus hodie quod loquente
Deo cum homine, vixerit homo.
25 Cur ergo moriemur, et devo-
rabit nos ignis hic maximus?
Si enim audierimus ultra vocem

vai vergas Aigypte, ir kad iš-
ten tave išvedė Viešpats, tavo
Dievas, galinga ranka ir ištie-
stu petimi. Todėl jis tau įsakė
užlaikyti subatos dieną. 16 Gerbk
savo tėvą ir motiną, kaip Vieš-
pats, tavo Dievas, yra tau įsa-
kęs, kad ilgai gyventumei ir
butumei laimingas žemėje, ku-
rią Viešpats, tavo Dievas, tau
duos. 17 Neužmuši. 18 Nesveti-
moteriausi. 19 Nevogsi. 20 Nekal-
bėsi prieš savo artimą neteisaus
liudijimo. 21 Negeisi savo arti-
mo pačios, nei namų, nei dir-
vos, nei tarno, nei tarnaitės,
nei jaučio, nei asilo, nei jokio
dalyko, kurs jo yra.

22 Situos žodžius Viešpats kal-
bėjo visai jusų daugybei iš ug-
nies, debesies ir tamsybių tarpo
didžiu balsu, nieko daugiaus ne-
pridėdamas, ir tai parašė ant
dviejų akmeninių plokščių, ku-
riedvi man padavė. 23 Išgirdę
gi balsą iš tamsybių tarpo ir
pamatę kalną degant, jus prisi-
artinote prie manęs visi gimi-
nių kunigaikščiai ir senesnieji
ir tarėte: 24 Štai, Viešpats, mu-
sų Dievas, mums parodė savo
šlovę ir didenybę; mes girdėjo-
me jo balsą iš ugnies tarpo ir
patyrėme šiandien, kad, Dievui
kalbanties su žmogumi, žmogus
pasilieka gyvas. 25 Kam tat mes
numirsime, ir kam mus prarys
šita didžiausi ugnis? Nes jei dar

---

mink...: Iš. 20, 11 nurodoma kita subatos šventimo priežastis. — (16) *Butumei laimingas...* Nauja priežastis, kodėl reikia gerbti gimdytojai.

(22) *Nieko daugiaus nepridėdamas.* Kitus įsakymus Viešpats apskelbė ne ypatiškai, bet tarpininkaujant Mozei. — (25) *Kam tat mes numirsime...* Izraėlitai išpažįsta, kad jau girdėjo vieną kartą kalbantį Viešpatį ir vienok išliko gyvi; bet jie draug išreiškia baimę, kad antrą sykį išgirdę jau tikrai numirs ir kaipo

Domini Dei nostri, moriemur.
[26] Quid est omnis caro, ut au-
diat vocem Dei viventis, qui de
medio ignis loquitur sicut nos
audivimus, et possit vivere? [27]
Tu magis accede: et audi cun-
cta quæ dixerit Dominus Deus
noster tibi: loquerisque ad nos,
et nos audientes faciemus ea.
[28] Quod cum audisset Dominus,
ait ad me: Audivi vocem ver-
borum populi hujus quæ locuti
sunt tibi: bene omnia sunt lo-
cuti. [29] Quis det talem eos ha-
bere mentem, ut timeant me,
et custodiant universa mandata
mea in omni tempore, ut bene
sit eis et filiis eorum in sempi-
ternum? [30] Vade et dic eis: Re-
vertimini in tentoria vestra. [31]
Tu vero hic sta mecum, et lo-
quar tibi omnia mandata mea,
et ceremonias atque judicia: quæ
docebis eos, ut faciant ea in
terra, quam dabo illis in pos-
sessionem. [32] Custodite igitur et
facite quæ præcepit Dominus
Deus vobis: non declinabitis ne-
que ad dexteram, neque ad si-
nistram: [33] sed per viam, quam
præcepit Dominus Deus vester,
ambulabitis, ut vivatis, et bene
sit vobis, et protelentur dies in
terra possessionis vestræ.

išgirsime Viešpaties, musų Die-
vo, balsą, mes numirsime. [26] Kas
gi yra kiekvienas kunas, kad
girdėtu gyvojo Dievo balsą, kal-
bančio iš ugnies tarpo, kaip kad
mes girdėjome, ir pasiliktu gy-
vas? [27] Velyk tu prisiartink ir
klausyk visa, ką Viešpats, mu-
sų Dievas, tau sakys; paskui tu
kalbėsi mums, o mes išgirdę tai
darysime. [28] Tai išgirdęs Vieš-
pats man tarė: Aš girdėjau ši-
tos tautos žodžių balsą, ką jie
tau sakė; jie visa gerai kalbėjo.
[29] Kad gi jie turėtu tokią min-
tį, jog manęs bijotusi ir užlai-
kytu visuomet visus mano įsa-
kymus, idant gerai klotusi jiems
ir jų sunums per amžius! [30] Eik
ir jiems sakyk: Grįžkite į savo
šėtras. [31] Tu gi stovėk su ma-
nim čionai, ir aš tau apskelbsiu
visus mano įsakymus, įstatus ir
nutarimus, kurių tu juos moky-
si, kad juos pildytu žemėje, ku-
rią jiems duosiu paveldėti. [32]
Sergėkite tat ir darykite, ką
Viešpats Dievas jums įsakė; ne-
nukrypsite nei dešinėn, nei kai-
rėn, [33] bet vaikščiosite keliu,
kurį Viešpats, jusų Dievas, įsa-
kė, idant liktumėte gyvi, kad
gerai jums klotusi ir kad pra-
siilgintu jusų dienos žemėje, ku-
rią jus paveldėsite.

2) Vienas Viešpats Dievas reikia mylėti ir garbinti.

Caput VI. [1] Hæc sunt præ-
cepta, et ceremoniæ, atque ju-

6. perskyrimas. [1] Šitie yra įsa-
kymai, įstatai ir nutarimai, ku-

---

priežastį nurodo žmogaus kuno silpnybę, sulyginant su Dievu; todėl nebenori antrą kartą rasties mirties pavojuje. — (29) *Kad gi jie turėtu...* Tie Viešpaties žodžiai nurodo, kad Izraėlitų mintis nevisuomet buvo tokios, kaip toje valandoje. Viešpats nori, kad jie jo bijotusi visuomet, taip kaip bijosi kudikis, kad neužrustintu geriausiojo tėvo; todėl baimė čionai privalo buti suvienyta su meile. — (33) *Kad prasiilgintu:* kad mirtis nesutiktu jusų be laiko.

6, 1-26. Apgarsinęs išnaujo dešimtį Dievo įsakymų, Mozė karštai ragina savo

dicia, quæ mandavit Dominus
Deus vester ut docerem vos, et
faciatis ea in terra, ad quam
transgredimini possidendam: [2]
ut timeas Dominum Deum tu-
um, et custodias omnia manda-
ta et præcepta ejus, quæ ego
præcipio tibi, et filiis, ac nepo-
tibus tuis, cunctis diebus vitæ
tuæ, ut prolongentur dies tui.
[3] Audi Israel, et observa ut fa-
cias quæ præcepit tibi Dominus,
et bene sit tibi, et multiplice-
ris amplius, sicut pollicitus est
Dominus Deus patrum tuorum
tibi terram lacte et melle ma-
nantem. [4] Audi Israel, Dominus
Deus noster, Dominus unus est.
[5] Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, et ex tota
anima tua, et ex tota fortitudi-
ne tua. [6] Eruntque verba hæc,
quæ ego præcipio tibi hodie, in
corde tuo: [7] et narrabis ea fili-
is tuis, et meditaberis in eis se-
dens in domo tua, et ambulans
in itinere, dormiens atque con-
surgens. [8] Et ligabis ea quasi
signum in manu tua, eruntque
et movebuntur inter oculos tuos,
[9] scribesque ea in limine, et os-
tiis domus tuæ.

[10] Cumque introduxerit te Do-
minus Deus tuus in terram, pro
qua juravit patribus tuis Abra-
ham, Isaac, et Jacob: et dede-
rit tibi civitates magnas et op-
timas, quas non ædificasti, [11]
domos plenas cunctarum opum,

rių Viešpats, jusų Dievas, man
pavedė jus mokyti, kad juos
pildytumėte žemėje, kurios pa-
veldėtų einate, [2] kad bijotumeis
Viešpaties, tavo Dievo, per vi-
sas tavo gyvenimo dienas ir už-
laikytumei visus jo paliepimus
ir įsakymus, kuriuos aš apskel-
biu tau, tavo sunums ir anu-
kams, idant tavo dienos butu
prailgintos. [3] Klausyk, Izraėliau,
ir stengkies daryti, ką tau Vieš-
pats yra įsakęs, kad tau gerai
klotusi ir kad vis labiaus dau-
gintumeis, kaip Viešpats, tavo
tėvų Dievas, yra tau pažadėjęs
pienu ir medum plustančią že-
mę. [4] Klausyk, Izraėliau! Vieš-
pats, musų Dievas, yra vienati-
nis Viešpats. [5] Mylėsi Viešpatį,
tavo Dievą, visa tavo širdimi,
visa tavo dušia ir visomis tavo
jiegomis. [6] Šitie gi žodžiai, ku-
riuos tau šiandien apskelbiu, bus
tavo širdyje; [7] juos pasakosi sa-
vo sunums ir apmąstysi juos,
sėdėdamas savo namuose ir bu-
damas kelionėje, atsiguldamas
ir atsikeldamas. [8] Prisiriši juos
kaipo ženklą sau ant rankos ir
pasikabinsi juos tarp savo akių;
[9] pasirašysi juos ant staktų ir
ant savo namų durų.
[10] Kuomet Viešpats, tavo Die-
vas, tave įves į žemę, kurią yra
prisiekęs tavo tėvams Abraomui,
Izaokui ir Jokubui, ir tau duos
didžius ir geriausius miestus,
kurių neįsikurei, [11] visokių gė-
rybių pilnus namus, kurių ne-

---

klausytojus juos užlaikyti; paaiškindamas gi pirmąjį iš tų įsakymų, jis ragina mylėti vieną Dievą užvis labiaus, neužmiršti jo tarp Žadėtosios žemės gėrių ir skelbti jo meilę tolesnėms kartoms.

(6, 4) *Viešpats, musų...* Tai prakilniausi žodžiai, kurių išpažinimas buvo didžiausi šlovė Izraėliui, nes tuose žodžiuose yra visusvarbiausi tikėjimo tiesa. — (5) *Mylėsi...* Tai neturįs sau lygaus tobulos meilės įsakymas. Plg. žem. 11, 13; Mt. 22, 37; Mk. 12, 30; Lk. 10, 27. — (8) *Prisiriši juos...* Vz. Iš. 13, 6. — (9) *Ant staktų ir...* Ebr. t.: ant savo namų

quas non exstruxisti, cisternas,
quas non fodisti, vineta et oli-
veta, quæ non plantasti, 12 et
comederis, et saturatus fueris:
13 cave diligenter ne oblivisca-
ris Domini, qui eduxit te de
terra Ægypti, de domo servitu-
tis. Dominum Deum tuum time-
bis, et illi soli servies, ac per
nomen illius jurabis. 14 Non ibi-
tis post deos alienos cunctarum
gentium, quæ in circuitu vestro
sunt: 15 quoniam Deus æmula-
tor Dominus Deus tuus in me-
dio tui: nequando irascatur fu-
ror Domini Dei tui contra te,
et auferat te de superficie ter-
ræ. 16 Non tentabis Dominum
Deum tuum, sicut tentasti in
loco tentationis. 17 Custodi præ-
cepta Domini Dei tui, ac testi-
monia et ceremonias, quas præ-
cepit tibi: 18 et fac quod placi-
tum est et bonum in conspectu
Domini, ut bene sit tibi: et in-
gressus possideas terram opti-
mam, de qua juravit Dominus
patribus tuis, 19 ut deleret om-
nes inimicos tuos coram te, si-
cut locutus est.

20 Cumque interrogaverit te
filius tuus cras, dicens: Quid si-
bi volunt testimonia hæc, et ce-
remoniæ, atque judicia, quæ præ-
cepit Dominus Deus noster no-
bis? 21 Dices ei: Servi eramus
Pharaonis in Ægypto, et edu-
xit nos Dominus de Ægypto in
manu forti: 22 fecitque signa at-
que prodigia magna et pessima
in Ægypto contra Pharaonem,
et omnem domum illius in con-

statei, šulinius, kurių nekasei,
vynuogynus ir alyvmedžių sod-
nus, kurių neužsiveisei, 12 ir tu
valgysi ir busi pasotintas; 13 la-
bai sergėkies, kad neužrustin-
tumei Viešpaties, kurs tave iš-
vedė iš Aigypto žemės, iš ver-
gijos namų. Bijosies Viešpaties,
tavo Dievo, jam vienam tarnau-
si ir jo vardu prisieksi. 14 Ne-
eisite paskui svetimus dievus
visų tautų, kurios yra aplink
jus, 15 nes Viešpats, tavo Die-
vas, yra Dievas pavydus tavo
tarpe, kad kartais Viešpaties, ta-
vo Dievo, rustybė neužsidegtu
prieš tave ir neišnaikintu tavęs
nuo žemės paviršio. 16 Negun-
dysi Viešpaties, tavo Dievo, kaip
gundei Gundymo vietoje. 17 Už-
laikyk Viešpaties, tavo, Dievo
įsakymus, nutarimus ir įstatus,
kuriuos jis tau davė, 18 ir da-
ryk, kas įtinka ir yra gera Vieš-
paties akyvaizdoje, kad tau ge-
rai klotusi ir kad įėjęs pavel-
dėtumei geriausią žemę, apie ku-
rią Viešpats yra prisiekęs tavo
tėvams, 19 jog išnaikinsiąs visus
tavo neprietelius iš po tavo akių,
kaip yra kalbėjęs.

20 Kuomet tavo sunus rytoj
tavęs paklaus ir tars: Ką reiš-
kia šitie paliepimai, įstatai ir
nutarimai, kuriuos Viešpats, mu-
sų Dievas, mums yra davęs? 21
jam atsakysi: Buvome Aigypte
Paraono vergai, ir Viešpats mus
išvedė iš Aigypto galinga ran-
ka; 22 jis padarė Aigypte musų
akyse didžius ir baisius ženklus
ir stebuklus prieš Paraoną ir

staktų ir ant savo vartų (t. y. ant savo miesto vartų).
(13) *Bijosies Viešpaties, tavo Dievo...* Tais žodžiais Išganytojas atsakė trečią sykį gundytojui. Vž. Mt. 4, 10; Lk. 4, 8. —(16) *Gundei Gundymo...* Vz. Iš. 17, 3. 7.

spectu nostro, 23 et eduxit nos inde, ut introductis daret terram, super qua juravit patribus nostris. 24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie. 25 Eritque nostri misericors, si custodierimus et fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

visus jo namus 23 ir mus iš ten išvedė, kad įvestiems duotu žemę, kurią yra prisiekęs musų tėvams. 24 Viešpats mums įsakė pildyti šituos įstatus ir bijoties Viešpaties, musų Dievo, kad mums gerai klotusi per visas musų gyvenimo dienas, kaip yra šiandien. 25 Jis bus mums mielaširdingas, jei užlaikysime ir pildysime visus jo įsakymus Viešpaties, musų Dievo, akyvaizdoje, kaip jis mums yra liepęs.

3) Reikia išnaikinti stabmeldystė ir stabmeldžiai.

Caput VII. 1 Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, et deleverit gentes multas coram te, Hethæum, et Gergezæum, et Amorrhæum, Chananæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, septem gentes multo majoris numeri quam tu es, et robustiores te: 2 tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, 3 neque sociabitis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo: 4 quia seducet filium tuum, ne sequatur

7. perskyrimas. 1 Kuomet Viešpats, tavo Dievas, bus tave įvedęs į žemę, kurios paveldėtų įeini, ir kuomet jis bus tavo akyvaizdoje išnaikinęs daug tautų: Hetiečius, Gergeziečius, Amoriečius, Kananiečius, Pereziečius, Hevėjiečius ir Jėbuziečius, septynias tautas daug skaitlingesnes už tave ir stipresnes negu tu, 2 ir kuomet Viešpats, tavo Dievas, bus jas tau padavęs, išgalabysi jas visas iki vienai. Nedarysi su jomis sandoros ir jų nepasigailėsi, 3 ir nesigiminiuosi su jomis per moterystes. Savo dukterų neduosi jų sunums, nei jų dukterų neimsi savo sunums, 4 nes jos suvedžios tavo sunus, kad nebe-

(**24**) *Per visas musų gyvenimo dienas.* Ebr. t.: kad mus užlaikytu gyvus, kaip šiandien. — (**25**) *Jis bus mums mielaširdingas.* Ebr. t.: ir bus mums teisybė, t. y. Dievas skaitys mus teisingais, jei užlaikysime...

7, 1 - 26. Izraėlitai, apėmę Palestiną, neprivalo turėti jokių santikių su jos gyventojais. Jie visi reikia išnaikinti, lygiai kaip ir visi jų stabmeldystės apsireiškimai, kad kartais patįs Izraėlitai nepasiduotu stabmeldystei; už paklusnumą žadama didžiausi pagalba kovoje su priešais, ant kurių Viešpats siųsdidžiausias slogas.

(7, 1) *Išnaikinęs.* Geriaus anot ebr. t.: išvaręs.—*Hetiečius*... Plg. Iš. 23, 23... — (2) *Išgalabysi*... Ebr. t. pasakyta, kad išvardijamos tautos reikia išnaikinti kaipo iškeiktos. Plg. Kun. 27, 28... Tas įsakymas galėjo rodyties perdaug kietas, todėl Viešpats toliaus paaiškina jo reikalingumą. Kanaano tautos reikia išnaikinti dėlei jų dorinio sugedimo ir didžiausio pa-

me, et ut magis serviat diis alie-
nis: irasceturque furor Domini,
et delebit te cito. [5] Quin potius
hæc facietis eis: Aras eorum
subvertite, et confringite statu-
as, lucosque succidite, et scul-
ptilia comburite. [6] Quia populus
sanctus es Domino Deo tuo. Te
elegit Dominus Deus tuus, ut
sis ei populus peculiaris de cun-
ctis populis, qui sunt super ter-
ram. [7] Non quia cunctas gentes
numero vincebatis, vobis jun-
ctus est Dominus, et elegit vos,
cum omnibus sitis populis pau-
ciores: [8] sed quia dilexit vos
Dominus, et custodivit juramen-
tum, quod juravit patribus ve-
stris: eduxitque vos in manu for-
ti, et redemit de domo servitu-
tis, de manu Pharaonis regis
Ægypti. [9] Et scies quia Domi-
nus Deus tuus, ipse est Deus
fortis et fidelis, custodiens pa-
ctum et misericordiam diligen-
tibus se, et his qui custodiunt
præcepta ejus in mille genera-
tiones: [10] et reddens odientibus
se statim, ita ut disperdat eos,
et ultra non differat, protinus
eis restituens quod merentur.

[11] Custodi ergo præcepta et
ceremonias atque judicia, quæ
ego mando tibi hodie ut facias.
[12] Si postquam audieris hæc ju-
dicia, custodieris ea et feceris,

sektu manęs, bet velyk tarnau-
tu svetimiems dievams. O Vieš-
paties rustybė užsidegs ir su-
naikins tave veikiai. [5] Taigi,
priešingai, štai ką jiems dary-
site: jų altorius išgriaukite, su-
laužykite stovylas, iškirskite gi-
rias ir sudeginkite drožtus pa-
veikslus; [6] nes tu esi Viešpa-
čiui, tavo Dievui, pašvęsta tau-
ta. Viešpats, tavo Dievas, tave
išrinko, kad butumei jam visai
nuosavi tauta iš visų tautų,
esančių ant žemės. [7] Viešpats
su jumis susivienijo ne dėlto,
kad jųs butumėte perviršiję vi-
sas tautas skaitliumi, nes išti-
krųjų jusų yra mažiaus, negu vi-
sų kitų tautų, [8] bet dėlto, kad
Viešpats jus mylėjo ir užlaikė
jusų tėvams padarytąją prisie-
ką, išvesdamas jus galinga ran-
ka ir išpirkdamas iš vergijos na-
mų, iš Aigypto karaliaus rankų.
[9] Taigi, tu turi žinoti, kad Vieš-
pats, tavo Dievas, patsai yra
Dievas galingas ir ištikimas, už-
laikąs sandorą ir mielaširdystę
jį mylintiems ir jo įsakymus
pildantiems iki tukstantinei kar-
tai, [10] o neapkenčiantiems jo tuo-
jau atsilyginąs tuo, kad juos su-
naikina ir neatidėlioja, bet tuo-
jau atiduoda, ką yra užsipelnę.
[11] Taigi, užlaikyk įsakymus,
įstatus ir nutarimus, kuriuos aš
tau šiandien pildyti paduodu.
[12] Jei išgirdęs šituos nutarimus,
juos užlaikysi ir pildysi, taipo-

vojaus iš jų pusės Izraėlio tikėjimui. Plg. Iš. 23, 32; 34, 15. 16. — (5) *Stovylas.* Ebr. t.: a k m e n i n i u s š u l u s. Plg. Iš. 23, 24. — *Girias.* Ebr. *'ašerim.* Vz. Iš. 34, 13 paaišk. — (6) *Visai nuosavi.* Ebr. t.: *s'gullah,* n u o s a v y b ė. Vz. Iš. 19, 5 paaišk. — (7) *Nes ištikrųjų jusų...* Nors dabar ir skaitlinga buvo Izraėlio tauta, bet ji nebuvo visuskaitlingiausi. Kaip kitur Izraėlio skaitlius palyginamas yperboliškai su žvaigždžių skaitliumi, taip čionai Mozė pamokslininkų budu sako, kad Izraėlitų yra mažiaus negu visų kitų tautų. — (9) *Patsai yra Dievas,* t. y. vienatinis Dievas, vienas visagalis, vienas ištikimas. — (10) *Kad juos sunaikina.* Dievo bausmė sutinka tuojau pačius sandoros laužytojus.

custodiet et Dominus Deus tu-
us pactum tibi, et misericor-
diam quam juravit patribus tuis:
13 et diliget te ac multiplicabit,
benedicetque fructui ventris tui,
et fructui terræ tuæ, frumento
tuo, atque vindemiæ, oleo, et
armentis, gregibus ovium tua-
rum super terram, pro qua jura-
vit patribus tuis ut daret eam
tibi. 14 Benedictus eris inter
omnes populos. Non erit apud
te sterilis utriusque sexus, tam
in hominibus quam in gregibus
tuis. 15 Auferet Dominus a te
omnem languorem: et infirmitá-
tes Ægypti pessimas, quas no-
visti, non inferet tibi, sed cun-
ctis hostibus tuis. 16 Devorabis
omnes populos, quos Dominus
Deus tuus daturus est tibi. Non
parcet eis oculus tuus, nec ser-
vies diis eorum, ne sint in rui-
nam tui. 17 Si dixeris in corde
tuo: Plures sunt gentes istæ
quam ego, quo modo potero de-
lere eas? 18 Noli metuere, sed
recordare quæ fecerit Dominus
Deus tuus Pharaoni, et cunctis
Ægyptiis, 19 plagas maximas,
quas viderunt oculi tui, et si-
gna atque portenta, manumque
robustam, et extentum brachi-
um, ut educeret te Dominus
Deus tuus: sic faciet cunctis po-
pulis, quos metuis. 20 Insuper
et crabrones mittet Dominus
Deus tuus in eos, donec deleat
omnes atque disperdat qui te
fugerint, et latere potuerint. 21
Non timebis eos, quia Dominus
Deus tuus in medio tui est, De-
us magnus et terribilis: 22 ipse

gi Viešpats, tavo Dievas, užlai-
kys tau sandorą ir mielaširdy-
stę, kurią yra prisiekęs tavo tė-
vams. 13 Jis mylės tave ir pa-
daugins, palaimins tavo įsčios
vaisius ir tavo žemės vaisius,
tavo javus, vynuoges, aliejų, gal-
vijus ir tavo avių burius toje
žemėje, dėl kurios yra prisiekęs
tavo tėvams, kad tau ją duos.
14 Tu busi palaimintas tarp vi-
sų tautų. Nebus pas tave ne-
vaisingų abiejose lytyse, kaip
tarp žmonių, taip ir tarp tavo
bandų. 15 Viešpats atitolins nuo
tavęs visokią negalę ir pikčiau-
sių Aigypto slogų, kurias žinai,
nesiųs ant tavęs, bet ant visų
tavo neprietelių. 16 Išnaikinsi
visas tautas, kurias Viešpats, ta-
vo Dievas, tau paduos. Nepasi-
gailės jų tavo akis, ir netarnau-
si jų dievams, kad nebutu tau
prapultimi. 17 Jei sakytumei sa-
vo širdyje: šitos tautos skait-
lingesnės už mane, kaip gi aš
galėsiu jas išnaikinti? 18 nesibi-
jok, bet atsimink, ką Viešpats,
tavo Dievas, yra padaręs Parao-
nui ir visiems Aigyptiečiams,
19 anas didžiausias slogas, ku-
rias matė tavo akis, ženklus ir
stebuklus, galingą ranką ir iš-
tiestą petį, kad Viešpats, tavo
Dievas, tave išvestu; taip jis
padarys visoms tautoms, kurių
bijaisi. 20 Be to, Viešpats, tavo
Dievas, siųs ant jų širšuolius,
kolei neišnaikins ir nepražudys
visų, kurie nuo tavęs ištruks ir
galės pasislėpti. 21 Nesibijosi jų-
jų, nes Viešpats, tavo Dievas,
yra tavo tarpe, Dievas didis ir

(14) *Nebus pas tave nevaisingų...* Plg. Iš. 23, 26. — (20) *Be to, Viešpats...* Plg. Iš. 23, 28; Joz. 24. 12. Kadangi Izraėlitai neišpildė ištikimai savo pareigų, todėl neišsipildė ir kaikurie iš Dievo padarytųjų pažadėjimų. — (22) *Negalėsi jų iš-*

consumet nationes has in con-
spectu tuo paulatim atque per
partes. Non poteris eas delere
pariter: ne forte multiplicentur
contra te bestiæ terræ. 23 Da-
bitque eos Dominus Deus tuus
in conspectu tuo: et interficiet
illos donec penitus deleantur.
24 Tradetque reges eorum in ma-
nus tuas, et disperdes nomina
eorum sub cœlo: nullus poterit
resistere tibi, donec conteras
eos. 25 Sculptilia eorum igne
combures: non concupisces ar-
gentum at aurum, de quibus
facta sunt, neque assumes ex
eis tibi quidquam, ne offendas,
propterea quia abominatio est
Domini Dei tui. 26 Nec inferes
quippiam ex idolo in domum
tuam, ne fias anathema, sicut et
illud est. Quasi spurcitiam de-
testaberis, et velut inquinamen-
tum ac sordes abominationi ha-
bebis, quia anathema est.

baisus; 22 Jis išgaišins šitas tau-
tas tavo akyvaizdoje pamažu ir
dalimis. Negalėsi jų išnaikinti
vienu sykiu, kad kartais nepa-
sidaugintu prieš tave laukiniai
žvėrįs. 23 Viešpats, tavo Dievas,
juos paduos tavo akyvaizdoje
ir užmušinės, kolei nebus visiš-
kai išnaikinti. 24 Paduos į tavo
rankas jų karalius ir išdildysi
jų vardus po dangumi; neivie-
nas negalės tau priešinties, ko-
lei jų nesunaikinsi. 25 Jų drož-
tus paveikslus sudeginsi ugnyje;
nepageidausi sidabro ir aukso,
iš kurių jie padaryti, ir nieko
sau iš jų neimsi, kad nepasipik-
tintumei, kadangi tai yra nuo-
boda Viešpačiui, tavo Dievui.
26 Neįsineši į savo namus nie-
ko iš stabo, kad netaptumei iš-
keikimu, kaip jis yra. Bodėsies
lyg-kad smarvės ir bjaurėsies
kaip sutepto dalyko ir purvų,
nes tai iškeikta.

4) Priežastįs, kodėl Izraėlitai privalo vieną tikrąjį Dievą garbinti ir jo įsakymus užlaikyti.

Caput VIII. 1 Omne manda-
tum, quod ego præcipio tibi ho-
die, cave diligenter ut facias:
ut possitis vivere, et multipli-
cemini, ingressique possideatis
terram, pro qua juravit Domi-

8. perskyrimas. 1 Labai steng-
kies pildyti kiekvieną paliepi-
mą, kurį aš tau šiandien skel-
biu, kad galėtumėte buti gyvi
ir pasidaugintumėte ir įėję pa-
veldėtumėte žemę, dėlei kurios

---

naikinti... Plg. Iš. 23, 29. — (26) *Nieko iš stabo:* brangių metalų, iš kurių stabai budavo padaryti, arba kuriais juos puošdavo. Uždraudimo priežastis yra ta, kad atitraukus Izraėlitus kuolabiausiai nuo pačių stabų garbinimo.

8, 1—11, 32. Izraėlitai privalo atsiminti geradarystes, kurios jiems buvo suteiktos bekeliaujant tyrais ir kurias jie dar gaus Žadėtojoje žemėje, kad jie nepražutu taippat kaip Kananiečiai (8, 1 - 20). Kad Izraėlitai nemanytu, jog tos geradarystės jiems priderėjo ir buvo suteiktos už jų teisingumą, jiems reikia atsiminti prasikaltimus savo tėvų, kurie tuojau po padarytos sandoros su Dievu pasidavė stabmeldystei ir kėlė nuolat maištą prieš Dievą (9, 1 - 24), taip kad Viešpats, tik maldaujant Mozei, sutiko atnaujinti su jais sandorą (9, 25—10, 11). Pildyti įstatymą turi paraginti Izraėlitus didžiausi Dievo meilė, apsireiškusi jų išrinkime, ir jo begalinė didenybė (10, 12 - 22), toliaus stebuklai, kuriais Dievas apreiškė savo teisybę ir galybę Aigypte ir tyruose (11, 1 -

nus patribus vestris. [2] Et recor-
daberis cuncti itineris, per quod
adduxit te Dominus Deus tuus
quadraginta annis per desertum,
ut affligeret te atque tentaret,
et nota fierent quæ in tuo ani-
mo versabantur, utrum custo-
dires mandata illius, an non. [3]
Afflixit te penuria, et dedit ti-
bi cibum Manna, quod ignora-
bas tu et patres tui: ut osten-
deret tibi quod non in solo pa-
ne vivat homo, sed in omni ver-
bo quod egreditur de ore Dei.
[4] Vestimentum tuum, quo ope-
riebaris, nequaquam vetustate
defecit, et pes tuus non est sub-
tritus, en quadragesimus annus
est. [5] Ut recogites in corde tuo,
quia sicut erudit filium suum
homo, sic Dominus Deus tuus
erudivit te, [6] ut custodias man-
data Domini Dei tui, et ambu-
les in viis ejus, et timeas eum.

[7] Dominus enim Deus tuus
introducet te in terram bonam,
terram rivorum aquarumque et
fontium: in cujus campis et mon-
tibus erumpunt fluviorum abys-
si: [8] terram frumenti, hordei ac
vinearum, in qua ficus, et ma-
logranata, et oliveta nascuntur:
terram olei ac mellis. [9] Ubi abs-

Viešpats yra prisiekęs jusų tė-
vams. [2] Atsiminsi taipogi visą
kelią, kuriuo Viešpats, tavo Die-
vas, tave vedė keturias dešim-
tis metų per tyrus, kad tave
vargintu ir išmėgintu, ir kad
butu žinoma, kas yra tavo šir-
dyje, ar tu pildysi jo paliepi-
mus, ar ne. [3] Vargino tave al-
kiu ir davė tau valgyti manną,
kurios nežinojote nei tu, nei ta-
vo tėvai, kad tau parodytu, jog
žmogus gyvas yra ne viena duo-
na, bet kiekvienu žodžiu, kurs
išeina iš Dievo burnos. [4] Tavo
apdaras, kuriuo dengeis, visai
nenusidėvėjo dėlei senumo, ir
tavo koja nebuvo nutrinta, o
štai jau keturiasdešimti metai.
[5] Apmąstyk tat tai savo širdy-
je, nes kaip žmogus auklėja sa-
vo sunų, taip Viešpats, tavo Die-
vas, tave auklėjo, [6] kad užlai-
kytumei Viešpaties, tavo Dievo
paliepimus, vaikščiotumei jo ke-
liais ir jo bijotumeis.
[7] Nes Viešpats, tavo Dievas,
įves tave į gerą žemę, į žemę
upelių, vandens ir šaltinių, ku-
rios lygumose ir kalnuose iš-
trikšta upių srovės; [8] į kviečių,
miežių ir vynuogynų žemę, ku-
rioje auga figos, granatiniai obuo-
liai ir alyvų medžiai, į žemę
aliejaus ir medaus, [9] kame be

12), galop pažadėtieji paklusniesiems palaiminimai, o nepaklusniems apskelbiami prakeikimai.

(8, 2) *Kad tave vargintu...* Vedimo per tyrus tikslas buvo varginti Izraėlitus ir juos išmėginti, mėginimo gi — jų širdies jausmų apsireiškimas; niekas gi taip labai neiškelia aikštėn žmogaus širdies jausmų ir minčių, kaip kentėjimai. Plg. 2 Kron. 32, 31. Tečiaus Izraėlitai ir bandomi daugiaus prityrė Dievo geradaryščių, negu vargo (vz. sek. eil.). — (3) *Jog žmogus gyvas yra...* Šitais žodžiais Išganytojas atsakė į vieną iš piktosios dvasios gundymų tyrumoje. Vz. Mt. 4, 4; Lk. 4, 4. Dievas nereikalauja žmogaus gyvybei užlaikyti paprasto maisto, duonos, bet gali savo visagalinčiu žodžiu suteikti kiekvienoje valandoje stebuklingą peną kunui pasotinti, kaip tai parodo manna. — (4) *Tavo apdaras...* Dievas maloningai rupinosi, kad Izraėlitams nepristigtu drabužių kelionėje ir kad jų sveikata nesumenkėtu. — *Nebuvo nutrinta.* Ebr. t.: n e s u t i n o, kaip tai atsitinka ilgoje kelionėje ir dėlei netikusio autuvo.

(9) *Akmenis yra geležis.* Ir dabar randama geležies įvairiose Palestinos vietose,

que ulla penuria comedes pa-
nem tuum, ét rerum omnium
abundantia perfrueris: cujus la-
pides ferrum sunt, et de mon-
tibus ejus æris metalla fodiun-
tur: 10 ut cum comederis, et sa-
tiatus fueris, benedicas Domino
Deo tuo pro terra optima, quam
dedit tibi. 11 Observa, et cave
nequando obliviscaris Domini
Dei tui, et negligas mandata
ejus atque judiçia et ceremo-
nias, quas ego præcipio tibi ho-
die: 12 ne postquam comederis et
satiatus fueris, domos pulchras
ædificaveris, et habitaveris in
eis, 13 habuerisque armenta bo-
um et ovium greges, argenti et
auri, cunctarumque rerum co-
piam, 14 elevetur cor tuum, et
non reminiscaris Domini Dei
tui, qui eduxit te de terra Ægyp-
ti, de domo servitutis: 15 et du-
ctor tuus fuit in solitudine ma-
gna atque terribili, in qua erat
serpens flatu adurens, et scorpio
ac dipsas, et nullæ omnino aquæ:
qui eduxit rivos de petra duris-
sima, 16 et cibavit te Manna in
solitudine, quod nescierunt pa-
tres tui. Et postquam afflixit
ac probavit, ad extremum mi-
sertus est tui, 17 ne diceres in
corde tuo: Fortitudo mea, et
robur manus meæ, hæc mihi
omnia præstiterunt. 18 Sed re-
corderis Domini Dei tui, quod
ipse vires tibi præbuerit, ut im-
pleret pactum suum, super quo

jokios stokos valgysi savo duo-
ną ir džiaugsies visokių dalykų
apstumu; į žemę, kurios akme-
nįs yra geležis, ir iš kurios kal-
nų iškasama vario naugės, 10
idant pavalgęs ir pasisotinęs šlo-
vintumei Viešpatį, tavo Dievą,
už geriausią žemę, kurią tau yra
davęs. 11 Veizdėk ir sergėkies,
kad niekuomet neužmirštumei
Viešpaties, tavo Dievo, ir ne-
apleistumei jo paliepimų, nuta-
rimų ir įstatų, kuriuos aš tau
šiandien skelbiu, 12 idant kada
busi pavalgęs ir posisotinęs, pa-
sistatęs gražių namų ir juose
gyvensi, 13 turėsi jaučių bandas
ir avių burius, sidabro bei auk-
so ir visų dalykų apstybę, 14 ta-
vo širdis nepakiltu, ir tu nebe-
atsimintumei Viešpaties, tavo
Dievo, kurs tave išvedė iš Ai-
gypto žemės, ir vergijos namų,
15 ir buvo tavo vadovas didžio-
je ir baisioje tyrumoje, kame
buvo žalčių, deginančių savo
dvelkimu, kurklių ir troškulio
angių ir visai nebuvo jokio van-
dens; kursai išvedė iš kiečiau-
sios uolos vandens sroves, 16 ir
penėjo tave tyruose manna, ku-
rios nežinojo tavo tėvai; kurs
prispaudęs ir išmėginęs, galų ga-
le tavęs pasigailėjo, 17 kad ne-
sakytumei savo širdyje: Mano
galybė ir mano rankos stiprybė
visa tai man suteikė; 18 bet kad
atsimintumei Viešpatį, tavo Die-
vą, jog jis yra suteikęs tau jie-
gų, idant taip išpildytu savo
sandorą, kurią yra prisiekęs ta-

---

ypač gi apie Ermono ir Libano kalnus. — (10) *Idant pavalgęs ir pasisotinęs šlovintumei...* Ebr. t.: P a v a l g ę s i k i s o č i a i š l o v i n k... — (15) *Žalčių, deginančių savo dvelkimu.* Ebr. t.: d e g i n a n č i ų ž a l č i ų. Vz. Sk. 21, 6. — *Troškulio angių.* Ebr. t. kalbama ne apie angis, kurių įgėlimas sužadina troškulį su karščiu, bet apie labai sausą kraštą, kame mirštama iš troškulio. — *Išvedė... vandens.* Vz. Iš. 17, 6; Sk. 20, 11. — (16) *Kurs prispaudęs...* Ebr. t.: idant prispau-

juravit patribus tuis, sicut præ-
sens indicat dies. 19 Sin autem
oblitus Domini Dei tui, secutus
fueris deos alienos, coluerisque
illos et adoraveris: ecce nunc
prædico tibi quod omnino di-
spereas. 20 Sicut gentes, quas
delevit Dominus in introitu tuo,
ita et vos peribitis, si inobe-
dientes fueritis voci Domini Dei
vestri.

Caput IX. 1 Audi Israel: Tu
transgredieris hodie Jordanem,
ut possideas nationes maximas
et fortiores te, civitates ingen-
tes, et ad cœlum usque mura-
tas, 2 populum magnum atque
sublimem, filios Enacim, quos
ipse vidisti, et audisti, quibus
nullus potest ex adverso resi-
stere. 3 Scies ergo hodie quod
Dominus Deus tuus ipse trans-
ibit ante te, ignis devorans at-
que consumens, qui conterat eos
et deleat atque disperdat ante
faciem tuam velociter, sicut lo-
cutus est tibi. 4 Ne dicas in cor-
de tuo, cum deleverit eos Do-
minus Deus tuus in conspectu
tuo: Propter justitiam meam in-
troduxit me Dominus ut terram
hanc possiderem, cum propter
impietates suas istæ deletæ sint
nationes. 5 Neque enim propter
justitias tuas, et æquitatem cor-
dis tui ingredieris ut possideas

vo tėvams, kaip parodo šita die-
na. 19 Bet jei, užmiršęs Viešpa-
tį, tavo Dievą, sektumei sveti-
mus dievus, juos garbintumei ir
prieš juos lenktumeis, štai da-
bar apskelbiu tau išanksto, kad
visai pražusi. 20 Kaip pražuvo
tautos, kurias Viešpats išnaiki-
no, tau įeinant, taip ir jus pra-
žusite, jei busite nepaklusnus
Viešpaties, jusų Dievo, balsui.

9. perskyrimas. 1 Klausyk, Iz-
raėliau! Tu pereisi šiandien per
Jordaną, kad apveiktumei di-
džiausias tautas ir stipresnes už
save, begal didžius ir iki padan-
gėms apmurytus miestus, 2 di-
džią ir augalotą tautą, Enako
sunus, kuriuos pats matei ir apie
kuriuos girdėjai, kuriems nei-
vienas negali pasipriešinti. 3 Ži-
nok tat šiandien, kad Viešpats,
tavo Dievas, pats pereis pirm
tavęs, kaip praryjanti ir sunai-
kinanti ugnis, idant juos sutrin-
tu, sunaikintu ir pražudytu grei-
tai prieš tavo veidą, kaip tau
yra kalbėjęs. 4 Kuomet Viešpats,
tavo Dievas, juos išnaikins ta-
vo akyvaizdoje, nesakyk savo
širdyje: Viešpats mane įvedė
dėlei mano teisybės, kad pavel-
dėčiau šitą žemę, tuotarpu kad
šitos tautos išnaikintos dėl sa-
vo bedievystės. 5 Nes ne dėl
tavo teisybės ir tavo širdies do-

dęs ir išmėginęs tave, galų gale tau suteiktu laimę. — **(19)** *Bet... jei sektumei svetimus dievus...* Tai buvo didžiausis prasikaltimas, kurį galėjo padaryti Izraėlitas; jam pasiduodamas jis darėsi lygus pagoniui ir turėjo nustoti visų savo privilėgijų.

(9, 1) *Begal didžius ir iki padangėms...* Apie Palestinos gyventojus ir jų miestus Mozė atsiliepia su padidinimu taippat, kaip apie tai kalbėjo žvalgai, išsiųstieji Žadėtosios žemės apžiurėtų; jo mintis yra ta: Nors ir nežinia kaip galingos butu tautos ir stiprųs jų miestai, tu su Dievo pagalba visa apgalėsi. — **(2)** *Kuriuos pats matei.* Ebr. t.: kuriuos tu žinai, iš svetimų pasakojimų ir iš to, ką girdėjai iš savo žvalgų. — **(3)** *Pražudytu greitai*: taip greitai, kaip tai bus naudinga Izraėlitams. Plg. 7, 22. — **(4)** *Dėlei mano teisybės...* Puikybė ir perdaug didis pasitikėjimas savimi buvo beveik lygiai pavojinga Izraėliui, kaip ir stabmeldystė. — **(5)** *Jos bus išnaikintos, nes elgėsi bedieviškai.* Kanaano tautos bus išnaikintos už savo kaltybes, bet dar tai nesutei-

terras earum: sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ sunt: et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, et Jacob. 6 Scito ergo quod non propter justitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ cervicis sis populus.

7 Memento, et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti. 8 Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, 9 quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. 10 Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes omnia verba quæ vobis locutus est in monte de medio ignis, quando concio populi congregata est. 11 Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis, 12 dixitque mihi: Surge, et descende hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt velociter viam, quam demonstrasti eis, fe-

rumo tu įeisi jų žemės paveldėtų, bet jos buvo, tau įeinant, išnaikintos, nes elgėsi bedieviškai, ir idant Viešpats išpildytu tai, ką jis yra su prisieka pažadėjęs tavo tėvams Abraomui, Izaokui ir Jokubui. 6 Žinok tat, kad ne dėl tavo teisingumo Viešpats, tavo Dievas, tau duos paveldėti šitą geriausią žemę, nes tu esi labai kietsprandė tauta

7 Atsimink ir neužmiršk, kaip įpykinai Viešpatį, tavo Dievą, tyruose. Nuo tos dienos, kurioje išėjai iš Aigypto, iki šitai vietai visuomet priešinaisi Viešpačiui. 8 Nes jau prie Horebo jį įpykinai, ir jis užsirustinęs norėjo tave sunaikinti, 9 kuomet aš užžengiau ant kalno paimtų akmeninių plokščių sandoros, kurią Viešpats yra su jumis padaręs ir pasilikau ant kalno keturias dešimtis dienų ir nakčių, nevalgydamas duonos ir negerdamas vandens. 10 Viešpats man davė tuomet dvi akmenini plokšti, Dievo pirštu rašyti ir turinti visus žodžius, kuriuos jis kalbėjo ant kalno iš ugnies tarpo, sušauktam esant tautos susirinkimui. 11 Praslinkus keturioms dešimtims dienų ir tiek pat nakčių, Viešpats man davė dvi akmenini plokšti, plokšti sandoros, 12 ir man tarė: Kelkies ir nužengk iščia greitai, nes tavo tauta, kurią išvedei iš Aigypto, veikiai pametė kelią, kurį jiems parodei, ir pasidirbino sau lietinį

kia Izraėliui jokios teisės paveldėti jų žemę; o jei Izraėlis ją gauna, tai tik dėlto kad Dievas ištikimai pildo pažadėjimus, padarytus jų tėvams.

(8) *Nes jau prie Horebo...* Paminėjęs apskritai Izraėlitų atkaklumą, Mozė patvirtina savo žodžius pavyzdžiais ir pirmon vieton dedą ką tik padarytosios sandoros sulaužymą prie Horebo. Plg. Iš. 32, 1 - 24. — (9) *Nevalgydamas...* Išėjimo knygoje (34, 28) kalbama apie Mozės pasilikimą be valgio, tik kada antru at-

·ceruntque sibi conflatile. [13] Rur-
sumque ait Dominus ad me: Cer-
no quod populus iste duræ cer-
vicis sit: [14] dimitte me ut con-
teram eum, et deleam nomen
ejus de sub cœlo, et constitu-
am te super gentem, quæ hac
major et fortior sit. [15] Cumque
de monte ardente descenderem,
et duas tabulas fœderis utraque
tenerem manu, [16] vidissemque
vos peccasse Domino Deo ve-
stro, et fecisse vobis vitulum
conflatilem, ac deseruisse velo-
citer viam ejus, quam vobis os-
tenderat: [17] projeci tabulas de
manibus meis, confregique eas
in conspectu vestro. [18] Et pro-
cidi ante Dominum sicut prius,
quadraginta diebus et noctibus
panem non comedens, et aquam
non bibens propter omnia pec-
cata vestra quæ gessistis con-
tra Dominum, et eum ad iracun-
diam provocastis: [19] timui enim
indignationem et iram illius, qua
adversum vos concitatus, dele-
re vos voluit. Et exaudivit me
Dominus etiam hac vice. [20] Ad-
versum Aaron quoque vehemen-
ter iratus, voluit eum contere-
re, et pro illo similiter depre-
catus sum. [21] Peccatum autem
vestrum quod feceratis, id est
vitulum, arripiens, igne combus-
si, et in frusta comminuens, om-
ninoque in pulverem redigens,
projeci in torrentem, qui de mon-
te descendit. [22] In incendio quo-
que et in tentatione, et in Se-
pulcris concupiscentiæ provo-
castis Dominum: [23] et quando
misit vos de Cadesbarne, dicens:
Ascendite, et possidete terram,

paveikslą. [13] Viešpats dar man
tarė: Matau, kad šita tauta kiet-
sprandė; [14] leisk man ją sunai-
kinti ir išdildyti jos vardą iš
po dangaus ir pastatyti tave
ant tautos, kuri bus didesnė ir
stipresnė už šitąją. [15] Kuomet
aš žengiau nuo degančio kalno,
laikydamas abiejose rankose dvi
sandoros plokšti, [16] ir pamačiau
jus nusidėjus Viešpačiui, jusų
Dievui, sau pasidarius lietinį ver-
šį ir veikiai pametus jo kelią,
kurį jums buvau parodęs, [17] aš
išmečiau dvi plokšti iš savo ran-
kų ir jiedvi sutrupinau jusų
akyvaizdoje; [18] paskui puoliau
kniupščias prieš Viešpatį, kaip
pirma nevalgydamas per ketu-
rias dešimtis dienų ir nakčių
duonos ir negerdamas vandens
dėlei visų jusų nuodėmių, ku-
rias padarėte prieš Viešpatį ir
kuriomis jį įpykinote, [19] nes bi-
jojausi jo supykimo ir rustybės,
kuria prieš jus užsidegęs norė-
jo jus išnaikinti. O Viešpats iš-
klausė mane dar ir tą sykį. [20]
Užsirustinęs taipogi smarkiai ant
Aarono, jis norėjo jį nužudyti,
bet aš taippat meldžiau ir už
jį. [21] Jusų gi nuodėmę, kurią
buvote padarę, tai yra, veršį,
nutvėręs sudeginau ugnyje, su-
trupinęs į kąsnelius ir visai su-
trynęs į dulkes, įmečiau į upelį
tekantį nuo kalno. [22] Taipogi
Gaisre, Gundyme ir Pageidimo
kapinėse jųs įpykinote Viešpa-
tį. [23] Kuomet gi jis jus siuntė
iš Kadėsbarnės ir tarė: Pakilki-
te ir paveldėkite žemę, kurią
jums daviau, jųs paniekinote

vėju užkopo ant kalno. Plg. žem. 18. e. — **(20)** *Užsirustinęs taipogi...* Ta aplinkybė Išėjimo knygoje nebuvo paminėta. — **(22)** *Gaisre.* Ebr. *Thab'erah.* Vz. Sk.

quam dedi vobis, et contempsistis imperium Domini Dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis:
[24] sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cœpi.
[25] Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat
comminatus: [26] et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de
Ægypto in manu forti. [27] Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac, et Jacob: ne adspicias duritiam populi hujus, et impietatem atque peccatum:
[28] ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine.
tudine. [29] Qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

Caput X. [1] In tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem: faciesque arcam
ligneam, [2] et scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas
in arca. [3] Feci igitur arcam de lignis setim. Cùmque dolassem

Viešpaties, jusų Dievo, paliepimą, jam netikėjote ir nenorėjote klausyti jo balso, [24] bet visuomet buvote maištininkais nuo tos dienos, kurioje pradėjau jus pažinti.
[25] Aš gulėjau Viešpaties akyvaizdoje keturias dešimtis dienų ir nakčių, kuomet maldaudamas jį prašiau, kad jusų neišnaikintu, kaip buvo pagrumojęs,
[26] ir melsdamas tariau: Viešpatie Dieve! neprapuldyk savo tautos ir savo tėvainystės, kurią atpirkai savo didenybe, kuriuos išvedei iš Aigypto galinga ranka.
[27] Atsimink savo tarnus Abraomą, Izaoką ir Jokubą; nežiurėk šitos tautos atkaklumo. bedievystės ir nusidėjimo,
[28] kad kartais gyventojai žemės, iš kurios mus išvedei, nesakytu: Viešpats negalėjo jų įvesti į žemę, kurią yra jiems žadėjęs. ir jų neapkenčia; todėl jis išvedė, kad juos užmuštu tyruose.
[29] Jie yra tavo tauta ir tavo tėvainystė, kuriuos išvedei savo didžia galybe ir savo ištiestu petimi.

10. perskyrimas. [1] Anuo metu Viešpats man tarė: Nusitašyk sau dvi akmenini plokšti, kaip buvo pirmosios, ir užžengk pas manė ant kalno; pasidarysi taipogi medinę skrynią.
[2] Aš parašysiu ant dviejų plokščių žodžius, buvusius ant tų, kurias sudaužei pirma, ir įdėsi jiedvi į skrynią.
[3] Taigi, aš padariau iš akacijos medžio skrynią, ir

11, 1 - 5. — *Gundyme.* Ebr. *Massah.* Vz. Iš. 17, 1... — *Pageidimo kapinėse.* Ebr. *Qibroth hattha'avah.* Vz. Sk. 11, 4 - 34. — (24) *Pradėjau.* Anot Sam. Pent., LXX: J i s (t. y. Viešpats) p r a d ė j o.

(25) *Aš gulėjau...* Mozė grįžta prie svarbiausiojo dalyko, apie kurį buvo pradėjęs kalbėti (8. e.) ir toliaus pasakoja apie savo užtarimą už tautą.

(10, 1) *Anuo metu...* Mozė čionai pamokslininkų budu nesilaiko istoriškos eilios ir sutraukia vienon vietou dalykus,

duas tabulas lapideas instar prio-
rum, ascendi in montem, habens
eas in manibus. 4 Scripsitque in
tabulis juxta id, quod prius scrip-
serat, verba decem, quæ locu-
tus est Dominus ad vos in mon-
te de medio ignis, quando po-
pulus congregatus est: et dedit
eas mihi. 5 Reversusque de mon-
te, descendi, et posui tabulas
in arcam, quam feceram, quæ
hucusque ibi sunt, sicut mihi
præcepit Dominus. 6 Filii au-
tem Israel moverunt castra ex
Beroth filiorum Jacan in Mose-
ra, ubi Aaron mortuus ac sepul-
tus est, pro quo, sacerdotio fun-
ctus est Eleazar filius ejus. 7
Inde venerunt in Gadgad: de
quo loco profecti, castrametati
sunt in Jetebatha, in terra aqua-
rum atque torrentium. 8 Eo tem-
pore separavit tribum Levi, ut
portaret arcam fœderis Domini,
et staret coram eo in ministe-
rio, ac benediceret in nomine
illius usque in præsentem diem.
9 Quam ob rem non habuit Le-
vi partem, neque possessionem
cum fratribus suis: quia ipse
Dominus possessio ejus est, si-
cut promisit ei Dominus Deus
tuus. 10 Ego autem steti in mon-
te, sicut prius, quadraginta die-
bus ac noctibus: exaudivitque
me Dominus etiam hac vice, et

nusitašęs dvi akmenini plokšti,
kaip pirmosios, užkopau ant kal-
no, turėdamas jiedvi rankose; 4
o jis parašė ant dviejų plokš-
čių, kaip pirma buvo parašęs,
dešimtį žodžių, kuriuos Viešpats
yra jums kalbėjęs ant kalno iš
ugnies tarpo, kuomet tauta bu-
vo surinkta, ir man jiedvi pada-
vė. 5 Paskui aš grįždamas nu-
žengiau nuo kalno ir įdėjau dvi
plokšti į skrynią, kurią buvau
padaręs, ir jiedvi tenai tebėra,
kaip man Viešpats yra įsakęs.
6 Izraėlio gi sunųs patraukė iš
Jakano sunų Beroto į Moserą,
kame mirė ir buvo palaidotas
Aaronas, užuot kurio ėmė pil-
dyti kunigystės pareigas jo su-
nus Eleazaras. 7 Iš ten jie atė-
jo į Gadgadą; išėję iš tos vie-
tos, apsistojo Jetebatoje, van-
dens ir upelių žemėje. 8 Anuo
metu Viešpats atskyrė Lėvio
giminę, Viešpaties sandoros skry-
niai nešti, stovėti jo akyvaizdo-
je, pildant jo tarnystę, ir lai-
minti jo vardu iki šiai dienai. 9
To dėlei Lėvis negavo dalies,
nei tėviškės su savo broliais,
nes pats Viešpats yra jo tėviš-
kė, kaip Viešpats, tavo Dievas,
yra jam pažadėjęs. 10 Aš gi sto-
vėjau, kaip pirma, ant kalno ke-
turias dešimtis dienų ir nakčių,
o Viešpats išklausė mane dar ir
tą sykį ir nenorėjo tavęs pra-

įvykusius įvairiais laikais. Apie skrynios padirbinimą vz. Iš. 25, 10... 34, 1... — (6) *Izraėlio gi sunųs...* Paminėjimas (6 ir 7 eil.) Izraėlio kelionės regisi įdėtas čionai ne savon vieton; jis maždaug sutinka su Sk. 33, 30-33: Jakano sunų Berotas tai ta pati vieta, ką ir Benejaakanas; Mosera tai Moserotas; tečiaus tuodu vietų vardu čionai paminėtu kitoje eilioje. — *Kamę mirė... Aaronas.* Aaronas mirė, anot Sk. 20, 22... 33, 38, ant Horo kalno; bet Mosera, kame buvo sustoję Izraėlitai, buvo tikriausiai prie Horo kalno pašaknės. — (7) *Iš ten jie atėjo..* Vz. Sk. 33, 33. — (8) *Anuo metu:* Izraėlitams dar tebėsant prie Sinajaus kalno. Paminėjimas svarbių pareigų, pavestų pildyti Lėvio giminei, turi parodyti, kad Dievas buvo visai dovanojęs prasikaltusiems Izraėlitams. — (11) *Kelkies ir...* Kitas dovanotos kaltybės ženklas. Plg. Iš. 33, 1.

te perdere noluit. 11 Dixitque
mihi: Vade, et præcede populum, ut ingrediatur, et possideat terram, quam juravi patribus
eorum ut traderem eis.
12 Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum
tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo,
et in tota anima tua: 13 custodiasque mandata Domini, et ceremonias ejus, quas ego hodie
præcipio tibi, ut bene sit tibi?
14 En Domini Dei tui cœlum est, et cœlum cœli, terra et omnia, quæ in ea sunt: 15 et ta-
men patribus tuis conglutinatus est Dominus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur præputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius:
17 quia Dominus Deus vester ipse est Deus deorum, et Dominus dominantium, Deus magnus et potens, et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. 18 Facit judicium pupillo et viduæ, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum.
19 Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ in terra Ægypti. 20 Dominum Deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adhærebis,

žudyti. 11 Jis man tarė: Kelkies
ir eik tautos priekyje, kad įeitu ir paveldėtu žemę, kurią jų tėvams su prisieka žadėjau jiems duoti.
12 Tataigi, Izraėliau, ko gi Viešpats, tavo Dievas, iš tavęs reikalauja, jei ne to, kad bijotumeis Viešpaties, tavo Dievo, vaikščiotumei jo keliais, jį mylėtumei ir tarnautumei Viešpačiui, tavo Dievui, visa savo širdžia ir visa savo dušia, 13 kad
užlaikytumei Viešpaties įsakymus ir įstatus, kuriuos aš tau šiandien skelbiu, kad tau gerai klotusi? 14 Štai Viešpačiui, tavo
Dievui, pridera dangus ir dangaus dangus, žemė ir visa, kas ant jos yra, 15 o vienok Viešpats artimiausiai susivienijo su tavo tėvais, juos mylėjo ir po jų išsirinko iš visų tautų jųjų ainiją, tai yra, jus, kaip pasirodo šiandien.
16 Apipjaustykite tat savo širdis ir nebekietinkite daugiaus savo sprandų, 17 nes Viešpats,
jusų Dievas, yra pats dievų Dievas ir viešpataujančiųjų Viešpats, Dievas didis ir galingas, ir baisus, kurs nežiuri nei ypatų, nei dovanų. 18 Jis daro tei-
sybę našlaičiui ir našlei, myli svetimtautį, duoda jam maistą ir apdarą. 19 Taigi, ir jųs mylė-
kite svetimtaučius, nes ir patįs buvote ateiviai Aigypto žemėje. 20 Bijosies Viešpaties, tavo
Dievo, ir jam vienam tarnausi, jo laikysies ir jo vardu prisiek-

(12. 13) *Tataigi, Izraėliau...* Dievas, dovanojęs kaltybes ir suteikęs didžiausias malones, nieko daugiaus nereikalauja, kaip tik Izraėlio meilės ir paklusnumo; tai turi buti vienatinis atsilyginimas Viešpačiui ir draug naudingiausis pačiam Izraėliui. —

(14) *Dangaus dangus*: augščiausis dangus. Plg. 2 Kor. 12, 2. Minima Dievo visagalybė, kad labiaus iškėlus aikštėn jo meilę į Izraėlį.

(16. 17) *Apipjaustykite...* Plg. Iš. 6, 12; Kun. 26, 41; Rym. 2, 29. Stebėtina

jurabisque in nomine illius. [21] Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia et terribilia, quæ viderunt oculi tui. [22] In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum: et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cœli.

Caput XI. [1] Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta ejus et ceremonias, judicia atque mandata omni tempore. [2] Cognoscite hodie quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus et robustam manum, extentumque brachium, [3] signa et opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, et universæ terræ ejus, [4] omnique exercitui Ægyptiorum, et equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ Maris rubri, cum vos persequerentur, et deleverit eos Dominus usque in præsentem diem: [5] vobisque quæ fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum: [6] et Dathan atque Abiron filis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis, et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. [7] Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit, [8] ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, et possitis introire, et pos-

si. [21] Jis yra tavo gyrius ir tavo Dievas, kurs tau padarė šituos didžius ir baisius dalykus, ką matė tavo akįs. [22] Septynių dešimtų dušių skaitliuje nukeliavo tavo tėvai Aigyptan, ir štai dabar Viešpats, tavo Dievas, tave padaugino kaip dangaus žvaigždes.

11. perskyrimas. [1] Taigi, mylėk Viešpatį, tavo Dievą, ir užlaikyk visuomet jo įsakymus ir įstatus, nutarimus ir paliepimus. [2] Išpažinkite šiandien, ko jusų vaikai nežino, kurie nematė Viešpaties, jusų Dievo, drausmės, didžių jo veikalų, galingos rankos ir ištiesto peties, [3] ženklų ir darbų, padarytų Aigypte karaliui Paraonui ir visai jo žemei, [4] visai Aigyptiečių kariuomenei, arkliams ir vežimams, kaip juos apdengė Raudonosios juros vanduo, kuomet anie juos vijosi, ir kaip Viešpats juos išnaikino iki šiai dienai; [5] taipogi ką padarė jums tyruose, kolei neatėjote į šitą vietą, [6] Rubeno sunaus Eliabo sunudum Datanui ir Abironui, kuriuodu žemė, atvėrus savo nasrus, prarijo su namais, šėtromis ir visu jų lobiu, kurį turėjo Izraėlio tarpe. [7] Jusų akįs matė visus didžius Viešpaties darbus, kuriuos jis padarė, [8] kad užlaikytumėte visus jo paliepimus, kuriuos aš jums šiandien skelbiu, kad galėtumėte įeiti ir pavel-

---

Viešpaties didenybė yra kita priežastis, kodėl Izraėlitai turi buti jam paklusnųs.— (22) *Septynių...* Vz. Prad. 46, 26... Iš. 1, 5. (11, 1) *Taigi, mylėk...* Paraginimas mylėti Dievą ir jo įsakymų klausyti yra visusvarbiausis dalykas trijuose Mozės pamoksluose; todėl jis nuolat jį atkartoja. — (2) *Ko jusų vaikai nežino.* Jaunesnioji Izraėlio karta, užgimusi ir užaugusi tyruose, nežinojo iš savo prityrimo daugelio Dievo stebuklų, įvykusių tautai išėjus iš Aigypto, prie Sinajaus ir paskiaus. — *Drausmės:* baisių bausmių, kurios buvo siųstos ant Aigypto. — (6) *Rubeno*

sidere terram, ad quam ingre-
dimini, 9 multoque in ea viva-
tis tempore: quam sub juramen-
to pollicitus est Dominus patri-
bus vestris, et semini eorum,
lacte et melle manantem. 10 Ter-
ra enim, ad quam ingrederis pos-
sidendam, non est sicut terra
Ægypti, de qua existi, ubi ja-
cto semine in hortorum morem
aquæ ducuntur irriguæ: 11 sed
montuosa est et campestris, de
cœlo expectans pluvias. 12 Quam
Dominus Deus tuus semper in-
visit, et oculi illius in ea sunt
a principio anni usque ad finem
ejus.

13 Si ergo obedieritis manda-
tis meis, quæ ego hodie præci-
pio vobis, ut diligatis Dominum
Deum vestrum, et serviatis ei
in toto corde vestro, et in to-
ta anima vestra: 14 dabit pluvi-
am terræ vestræ temporaneam
et serotinam, ut colligatis fru-
mentum, et vinum, et oleum,
15 fœnumque ex agris ad pascen-
da jumenta, et ut ipsi comeda-
tis ac saturemini. 16 Cavete ne
forte decipiatur cor vestrum, et
recedatis a Domino, serviatisque
diis alienis, et adoretis eos: 17
iratusque Dominus claudat cœ-
lum, et pluviæ non descendant,
nec terra det germen suum, pe-
reatisque velociter de terra op-
tima, quam Dominus daturus est

dėti žemę, kurion įeinate, 9 ir
kad ilgą laiką gyventumėte že-
mėje, plustančioje pienu ir me-
dumi, kurią Viešpats su prisie-
ka yra pažadėjęs jusų tėvams ir
jųjų ainijai. 10 Nes žemė, kurios
paveldėtų įeini, ne toki kaip Ai-
gypto žemė, iš kurios išėjai, ka-
me ant pasėtos sėklos lyg-kad
daržuose atvedamas vanduo ap-
laistyti, 11 bet joje yra kalnų ir
slėnių, laukiančių lietaus iš dan-
gaus; 12 Viešpats, tavo Dievas,
visuomet ją lanko ir jojo akįs
į ją atkreiptos nuo metų pra-
džios iki jų galui.

13 Jei tat klausysite mano pa-
liepimų, kuriuos aš šiandien jums
duodu, kad mylėtumėte Vieš-
patį, jusų Dievą, ir jam tarnau-
tumėte visa jusų širdimi ir vi-
sa jusų dušia, 14 jis duos jusų
žemei ankstyvojo ir vėlyvojo
lietaus, kad suvalytumėte javus,
vyną, aliejų, 15 šieną nuo laukų
galvijams šerti ir patiems pa-
valgyti lig sočiai. 16 Sergėkitės,
kad kartais jusų širdis nesiduo-
tu apgauti, ir kad neatstotumė-
te nuo Viešpaties; tarnautumė-
te gi svetimiems dievams ir juos
garbintumėte, 17 kad užsirusti-
nęs Viešpats neuždarytu dan-
gaus, ir nebelytu lietus, nei že-
mė nebeišduotu savo augalų, ir
kad nepražutumėte veikiai iš
geriausios žemės, kurią Viešpats

---

sunaus... Vz. Kun. 16, 1. 32. — (10) *Kame ant pasėtos.*. Ebr. t.: k a m e s ė j i s ė k l ą i r k o j o m i s l a i s t a i k a i p ž a l i u o j a n t į d a r ž ą. Daroma aliuzija į laukų laistymo budą Aigypte. Tenai vanduo iš patvinusio Nilo ir ežerų kanalais nuvedamas į laukuose padarytas duobes, iš kurių jį semia rankomis arba kojomis sukamais prietaisais ir nešioja dirvoms laistyti. — (11) *Laukiančių lietaus...* Palestinos derlingumas pridera ne tiek nuo žmonių triuso, kiek nuo Dievo palaiminimo, kuriuo čionai yra savu laiku suteikiamas lietus. Ta aplinkybė daro iš Kanaano žemės tikrą mokyklą, kurioje žmogus turi išmokti pasitikėti Dievu ir jo klausyti.

(14) *Ankstyvojo...* Ankstyvasis lietus prasidedą Palestinoje spalių mėnesyje ir apsčiausis esti gruodyje, vėlyvasis gi ko-

vobis. 18 Ponite hæc verba mea
in cordibus et in animis vestris,
et suspendite ea pro signo in
manibus, et inter oculos vestros
collocate. 19 Docete filios ve-
stros ut illa meditentur, quando
sederis in domo tua, et ambu-
laveris in via, et accubueris at-
que surrexeris. 20 Scribes ea su-
per postes et januas domus tuæ:
21 ut multiplicentur dies tui, et
filiorum tuorum in terra, quam
juravit Dominus patribus tuis,
ut daret eis quamdiu cœlum
imminet terræ. 22 Si enim custo-
dieritis mandata quæ ego præ-
cipio vobis, et feceritis ea, ut
diligatis Dominum Deum ve-
strum, et ambuletis in omnibus
viis ejus, adhærentes ei, 23 di-
sperdet Dominus omnes gentes
istas ante faciem vestram, et
possidebitis eas, quæ majores et
fortiores vobis sunt. 24 Omnis
locus, quem calcaverit pes ve-
ster, vester erit. A deserto, et
a Libano, a flumine magno Eu-
phrate usque ad mare occiden-
tale erunt termini vestri. 25 Nul-
lus stabit contra vos: terrorem
vestrum et formidinem dabit
Dominus Deus vester super om-
nem terram quam calcaturi es-
tis, sicut locutus est vobis. 26
En propono in conspectu vestro
hodie benedictionem et male-
dictionem: 27 benedictionem, si
obedieritis mandatis Domini Dei
vestri, quæ ego hodie præcipio
vobis: 28 maledictionem, si non
obedieritis mandatis Domini Dei
vestri, sed recesseritis de via,
quam ego nunc ostendo vobis,

jums duos. 18 Įsidėkite šituos
mano žodžius į savo širdis ir
dušias, ir pasikabinkite juos kai-
po ženklą ant rankų, ir patal-
pinkite tarp savo akių. 19 Mo-
kykite savo sunus juos apmą-
styti, kada sėdėsi savo namuose
ir eisi keliu, atsiguldamas ir at-
sikeldamas. 20 Pasirašyk juos ant
savo namų staktų ir durų, 21
kad tavosios ir tavo sunų dienos
pasidaugintu žemėje, kurią Vieš-
pats jusų tėvams prisiekė jiems
duoti, kolei dangus ištiestas ant
žemės. 22 Nes jei užlaikysite pa-
liepimus, kuriuos aš duodu, ir
pildysite juos, taip kad jųs my-
lėsite Viešpatį, jusų Dievą, ir
vaikščiosite visais jo keliais, jo-
jo laikydamies, 23 Viešpats iš-
sklaistys visas šitas tautas prieš
jusų veidą, ir jųs apgalėsite tas,
kurios už jus didesnės ir sti-
presnės. 24 Kiekviena vieta, ku-
rią užmins jusų koja, bus jusų.
Nuo tyrumos ir nuo Libano, nuo
didžios Euprato upės iki Vaka-
rei jurai tęsis jusų ribos. 25 Nei-
vienas neišstovės prieš jus: Vieš-
pats, jusų Dievas, siųs baimę
jusų ir išgąstį ant visos žemės,
ant kurios turėsite atsistoti, kaip
jis jums yra kalbėjęs. 26 Štai, aš
dedu šiandien jusų akyvaizdoje
palaiminimą ir prakeikimą: 27 pa-
laiminimą, jei busite paklusnųs
Viešpaties, jusų Dievo, paliepi-
mams, kuriuos aš šiandien jums
skelbiu; 28 prakeikimą, jei ne-
klausysite Viešpaties, jusų Die-
vo, paliepimų ir atsitrauksite
nuo kelio, kurį aš dabar jums

vos mėnesyje ir balandyje, dar javams nepribrendus. Plg. Kun. 26, 3-5. — **(18)** *Įsidėkite...* Plg. aug. 6, 6-9. — **(19)** *Juos apmąstyti...* Anot ebr. t.: k a l b ė d a m i a p i e t a i. — **(20)** *Durų.* Anot ebr. t.: a n t (miesto) v a r t ų.

et ambulaveritis post deos alie-
nos, quos ignoratis.
29 Cum vero introduxerit te
Dominus Deus tuus in terram,
ad quam pergis habitandam, po-
nes benedictionem super mon-
tem Garizim, maledictionem su-
per montem Hebal: 30 qui sunt
trans Jordanem post viam, quæ
vergit ad solis occubitum in ter-
ra Chananæi, qui habitat in cam-
pestribus contra Galgalam, quæ
est juxta vallem tendentem et
intrantem procul. 31 Vos enim
transibitis Jordanem, ut possi-
deatis terram, quam Dominus
Deus vester daturus est vobis,
ut habeatis et possideatis illam.
32 Videte ergo ut impleatis ce-
remonias atque judicia, quæ ego
hodie ponam in conspectu ve-
stro.

rodau, ir vaikščiosite paskui sve-
timus dievus, kurių nežinote.
29 O kuomet Viešpats, tavo
Dievas, bus tave įvedęs į žemę,
kurion dabar eini apsigyventų,
dėsi palaiminimą ant Garizimo
kalno, prakeikimą gi ant Ebalio
kalno, 30 kuriuodu yra anapus
Jordano už kelio, einančio į sau-
lėleidžius, žemėje Kananiečių,
gyvenančių lygumoje, ties Gal-
gala, esančia prie slėnio, kurs
tęsiasi ir eina toli. 31 Nes jųs
pereisite per Jordaną paveldėtų
žemės, kurią Viešpats, jusų Die-
vas, jums duos, kad ją apimtu-
mėte ir valdytumėte. 32 Veiz-
dėkite tat, kad išpildytumėte
įstatus ir nutarimus, kuriuos aš
šiandien dėsiu jusų akyvaizdoje.

2. Svarbiausios Izraêlio sunų pareigos. 1) Religijiniai Izraêlio įstatai.

Caput XII. 1 Hæc sunt præ-
cepta atque judicia, quæ face-
re debetis in terra, quam Do-
minus Deus patrum tuorum da-
turus est tibi, ut possideas eam

12. perskyrimas. 1 Šitie yra
įsakymai ir nutarimai, kuriuos
privalote pildyti žemėje, kurią
Viešpats, tavo tėvų Dievas, tau
duos, kad ją turėtumei per vi-

(**29 - 32**) *Dėsi palaiminimą*: apskelbsi. Plg. žem. 29 - 30 persk. — *Garizimo... Ebalio*. Du garsiu žydų istorijoje kalneliu pačiame Palestinos viduryje, atskirtu Sikėmo (Nabulus) slėniu. Ebalis (dabar d ž e b e l E s l a m i j e) yra į šiaurę nuo to slėnio, Garizimas (dabar d ž. e l-T h o r) į pietus. — *Už kelio, einančio...* Tas kelias ėjo pačiu Palestinos viduriu iš šiaurės į pietus. Ebalis ir Garizimas buvo šaly to kelio į vakarus nuo jo. — *Ties Galgala*. Kita Galgala buvo arti Jėriko (Joz. 5, 9). — *Prie slėnio, kurs tęsiasi...* Ebr. t.: a r t i ą ž u o l o M o r e h. Plg. Prad. 12, 6.

12, 1—16, 17. Sekančioje antrojo Mozės pamokslo dalyje (12, 1—26, 29) primenamos įvairios Izraėlio sunų pareigos ir tam tikri įstatai. Įstatai paduodami taip, kad vienur yra tai tik atkartojimas to, kas seniaus buvo apskelbta, kitur pridedami prie jų paaiškinimai, galop kitur apskelbiami visai nauji įstatai. Pirmon vieton padėti įstatai, kurie paliečia religijinį Izraėlitų gyvenimą. Taigi, čionai visupirma liepiama, išgriovus stabų altorius, aukoti aukas toje vietoje, kurią Dievas bus išsirinkęs, savo gi reikalams pjauti gyvulius leidžiama visur (12, 1 - 32); toliaus perspėjami Izraėlitai, kad nesiduotų suvedžioti ir atitraukti nuo tikrojo Dievo netikriems pranašams arba giminėms ir kad tokiuos suvedžiotojus stengtusi visai išnaikinti (13, 1 - 18); po to primenama reikalingumas vengti pago-

cunctis diebus, quibus super hu-
mum gradieris. [2] Subvertite om-
nia loca, in quibus coluerunt
gentes, quas possessuri estis,
deos suos super montes excel-
sos, et colles, et subter omne
lignum frondosum. [3] Dissipate
aras eorum, et confringite sta-
tuas, lucos igne comburite, et
idola comminuite: disperdite no-
mina eorum de locis illis.
[4] Non facietis ita Domino Deo
vestro: [5] sed ad locum, quem ele-
gerit Dominus Deus vester de
cunctis tribubus vestris, ut ponat
nomen suum ibi, et habitet in
eo, venietis: [6] et offeretis in lo-
co illo holocausta et victimas
vestras, decimas et primitias ma-
nuum vestrarum, et vota atque
donaria, primogenita boum et
ovium. [7] Et comedetis ibi in
conspectu Domini Dei vestri:
ac lætabimini in cunctis, ad quæ
miseritis manum vos et domus
vestræ, in quibus benedixerit
vobis Dominus Deus vester. [8]
Non facietis ibi quæ nos hic
facimus hodie, singuli quod si-

sas dienas, kolei vaikščiosi ant
žemės. [2] Išgriaukite visas vie-
tas, kame pagonįs, kuriuos jųs
apgalėsite, garbino savo dievus
ant augštų kalnų, ant kąuburių
ir po kiekvienu šakotu medžiu.
[3] Išardykite jų altorius ir su-
trupinkite stovylas, ugnimi su-
deginkite girias, sudaužykite sta-
bus ir išdildykite jų vardus iš
jųjų vietų.
[4] Jųs Viešpačiui, savo Dievui,
taip nedarysite, [5] bet ateisite į
vietą, kurią Viešpats, jusų Die-
vas, bus išsirinkęs iš visų jusų
giminių, kad tenai dėtu savo
vardą ir joje gyventu, [6] ir toje
vietoje atnašausite jusų degina-
masias ir kruvinas aukas, dešim-
tines ir jusų rankų pirmuones,
apžadus ir dovanas, jaučių ir
avių pirmgimius. [7] Tenai jųs val-
gysite Viešpaties, jusų Dievo,
akyvaizdoje, ir džiaugsitės vis-
kuo, prie ko jųs ir jusų namai
busite pridėję ranką ir kuo Vieš-
pats, jusų Dievas, jus palaimins.
[8] Tenai nedarysite, ką mes čio-
nai šiandien darome kiekvienas,

---

nių papročių, daryti skirtumą tarp nesuteptų ir suteptų valgių, atiduoti dešimtinę, užlaikyti septintuosius atleidimo metus, pašvęsti gyvulių pirmgimius Dievui ir paskirtu laiku švęsti tris didžiasias šventes (14, 1—16, 17).

(**12, 2**) *Išgriaukite...* Plg. Kun. 7, 5; Iš. 23, 24; Kun. 26, 1 ir k. Visos stabmeldystės žymės reikia išdildyti iš žemės, kurios karaliumi bus pats Viešpats.

(**4**) *Taip nedarysite*: kaip darė pagonįs, kurię turėjo daug vietų paskirtų savo dievaičiams garbinti. — (**5**) *Į vietą, kurią...* Viešas Dievo garbinimas tam tikromis įstatymo paskirtomis aukomis ir apeigomis reikėjo atlikti toje vietoje, kurią pats Dievas nuródydavo, kame buvo ištiesta sandoros šėtra ir pastatyta sandoros skrynia. Tokios vietos Palestinoje buvo visupirma Galgala, Silas ir k., galop Jeruzalė. Bet čionai, regisi, neuždraudžiama griežtai aukoti Viešpačiui aukas ir kitur pavienėms ypatoms, juo gi labiaus žmonėms, kurie gaudavo iš Dievo tam tikrus įkvėpimus ir apreiškimus. Be to įstatas kalba apie busiantį laiką, kuomet Izraėlitai turės pilną ramybę nuo savo priešų aplinkui (vz. žem. 10. e.); toks gi laikas atėjo žymiai vėliaus, kuomet karalius Dovidas visiškai apgalėjo senobinius Palestinos gyventojus; todėl nestebėtina, kad Teisėjų laikais dažniaus pasitaikydavo garbinti Dievą įvairiose vietose, ir tas garbinimas buvo paties Dievo pagirtas (v Gedeono ir Samuėlio istoriją). — *Dėtu savo vardą*: kad išrinktoji vieta imtu vadinties Viešpaties vardu, pvd. Jahvės namais (domus Jahveh), ir tenai jis apreikštu aiškiaus savo buvimą. — (**6**) *Kruvinas aukas*: visas kitas aukas, kurios baigdavosi religijiniu pokiliu (vz. žem. 12, 18. e.). — (**8**) *Kiekvienas, kas*

bi rectum videtur. 9 Neque enim
usque in præsens tempus venistis ad requiem, et possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.
10 Transibitis Jordanem, et habitabitis in terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis
11 in loco, quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo: illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, et hostias, ac decimas, et primitias manuum vestrarum: et quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino.
12 Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ atque Levites, qui in urbibus vestris commoratur: neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos.
13 Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris:
14 sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quæcumque præcipio tibi.
15 Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive

kas jam rodosi gera; 9 nes dar
iki šiam metui neatėjote į atilsį ir į tėviškę, kurią Viešpats, jusų Dievas, turi jums duoti.
10 Pereisite per Jordaną ir gyvensite žemėje, kurią Viešpats, jusų Dievas, jums duos, kad turėtumėte ramybę nuo visų neprietelių aplinkui ir gyventumėte be jokios baimės
11 toje vietoje, kurią Viešpats, jusų Dievas, bus išsirinkęs, kad tenai butu jo vardas; ten sunešite visa, ką įsakiau, deginamasias ir kruvinas aukas, dešimtines ir jusų rankų pirmuones, ir kas tik yra geriausia tarp dovanų, kurias busite pažadėję Viešpačiui.
12 Tenai Viešpaties, jusų Dievo, akyvaizdoje kelsite pokilius jųs, jusų sunųs ir dukterįs, tarnai ir tarnaitės, taipogi ir Lėvitas, pasilieką̨s jusų miestuose, nes jis neturi kitos dalies ir tėviškės tarp jusų.
13 Sergėkies atnašauti savo deginamasias aukas kiekvienoje vietoje, kurią pamatysi,
14 bet toje vietoje, kurią Viešpats bus išsirinkęs, tu atnašausi aukas ir darysi visa, ką tau įsakau.
15 Jei tečiaus norėsi valgyti ir tau patiks maitinties mėsa, pasipjauk ir valgyk pagal Viešpaties, tavo Dievo, palaiminimą, kurį tau duos tavo miestuose, ar gyvulys bus

jam rodosi gera. Tų žodžių negalima imti griežtoje prasmėje, tarsi Izraėlitai iki tam laikui visai nebutu laikęsįs jokių taisyklių Dievo garbinime; jie turėjo tik didesnę liuosybę, kuri buvo išteisinta sunkaus gyvenimo aplinkybėmis.—**(12)** *Taipogi ir Lėvitas...* Tas priminimas apie pasikvietimą Lėvitų į pokilį nepaliuosuoja nuo mokėjimo jiems įsakytos dešimtinės (vz. Sk. 18, 21 - 24), be kurios Lėvitai visai nebutu turėję, kuo gyventi, nes dalyvauti religijiniuose pokiliuose jiems tekdavo tik retkarčiais. — **(14)** *Aukas.* Ebr. t.: deginamasias aukas. — **(15)** *Jei tečiaus...* Iki tam laikui gyvulius maistui buvo liepta pjauti prie šėtros (plg. Kun. 17, 3. 4.); dabar tas paliepimas panaikinamas, kaipo neišpildomas. — *Bus suteptas... nesuteptas.* Ebr. t. kalbama ir tai trumpiaus apie valgantį suteptą ir nesuteptą žmogų. Suteptajam valia valgyti paprastąją mėsą, nelaukiant vakaro; vienok jam uždrausta dalyvauti religijiniame pokilyje. — *Stirną ir briedį.* Tie gyvu-

immundum fuerit, hoc est, ma-
culatum et debile: sive mundum,
hoc est, integrum et sine ma-
cula, quod offerri licet, sicut
capream et cervum, comedes,
16 absque esu dumtaxat sangui-
nis, quem super terram quasi
aquam effundes. 17 Non poteris
comedere in oppidis tuis deci-
mam frumenti, et vini, et olei
tui, primogenita armentorum et
pecorum, et omnia quæ vove-
ris, et sponte offerre volueris,
et primitias manuum tuarum: 18
sed coram Domino Deo tuo co-
medes ea in loco, quem elege-
rit Dominus Deus tuus, tu et
filius tuus et filia tua, et ser-
vus et famula, atque Levites,
qui manet in urbibus tuis: et
lætaberis et reficieris coram Do-
mino Deo tuo in cunctis, ad
quæ extenderis manum tuam. 19
Cave ne derelinquas Levitem in
omni tempore quo versaris in
terra. 20 Quando dilataverit Do-
minus Deus tuus terminos tuos,
sicut locutus est tibi, et volue-
ris vesci carnibus, quas deside-
rat anima tua: 21 locus autem,
quem elegerit Dominus Deus
tuus ut sit nomen ejus ibi, si
procul fuerit, occides de armen-
tis et pecoribus, quæ habueris,
sicut præcepi tibi, et comedes
in oppidis tuis, ut tibi placet.
22 Sicut comeditur caprea et
cervus, ita vesceris eis: et mun-

suteptas, tai yra, su kliauda ir
sužeistas, ar nesuteptas, tai yra,
nesužeistas ir be kliaudos, koks
valia aukoti, tu jį valgysi taip-
pat kaip stirną ir briedį; 16 ne-
valgysi tečiaus kraujo, kurį iš-
pilsi ant žemės kaip vandenį. 17
Negalėsi valgyti savo miestuo-
se dešimtinių tavo javų, vyno
ir aliejaus, galvijų ir avių pirm-
gimių, ir viso, ką busi pažadė-
jęs ir panorėjęs aukoti liuosa
valia, taipogi savo rankų pir-
muonių, 18 bet tai valgysi Vieš-
paties, tavo Dievo, akyvaizdoje,
vietoje, kurią Viešpats, tavo Die-
vas, bus išsirinkęs, tu ir tavo
sunus, ir tavo duktė, tarnas ir
tarnaitė, taipogi Lėvitas, pasi-
lieką̃s tavo miestuose, linksmin-
sies ir pasisotinsi Viešpaties, ta-
vo Dievo, akyvaizdoje visais da-
lykais, prie kurių busi ištiesęs
savo ranką. 19 Veizdėk, kad ne-
apleistumei Lėvito per visą lai-
ką. kurį pasiliksi žemėje. 20 Kuo-
met Viešpats, tavo Dievas, bus
išplėtęs tavo ribas, kaip tau yra
kalbėjęs, ir tu norėsi valgyti
mėsos, kurios geidžia tavo du-
šia, 21 vieta gi, kurią Viešpats,
tavo Dievas, išsirinks, kad te-
nai butu jo vardas, bus toli, pa-
sipjausi iš galvijų ir smulkes-
nių gyvulių, kurių turėsi, kaip
tau įsakiau, ir valgysi savo mie-
stuose, kaip tau patinka. 22 Kaip
valgoma stirna ir briedis, taip

---

liai netiko aukoms. — **(16)** *Nevalgysi... kraujo.* Uždraudimas valgyti kraują pasilieka (Prad. 9, 4), bet apie aukų valgymą nieko nesakoma. — *Dešimtinių tavo javų...* Žydų padavimas atskiria dvejopą dešimtinę: p i r m o j i dešimtinė buvo atiduodama Lėvitams; tos dešimtinės dešimtinę Lėvitai turėjo duoti kunigams; a n t r o j i dešimtinė buvo imama iš to, kas pasilikdavo Izraėlitams po pirmosios dešimtinės, ir buvo jų pačių suvalgoma pokiliuose Jeruzalėje; galop beturčių dešimtinė, duodama kas treti metai. Daugelis aiškintojų mano, kad šitoje vietoje, taippat kaip ir žem. 14, 22-27, kalbama apie a n t r ą j ą dešimtinę, o ne apie tą, kuri reikėjo atiduoti Lėvio giminei (plg. Sk. 18, 21...). — **(19)** *Kurį pasiliksi žemėje:* per visą savo gyvenimą. — **(20-25)** *Kuomet Viešpats...* Plačiaus paaiškinamas įsa-

dus et immundus in commune
vescentur. 23 Hoc solum cave,
ne sanguinem comedas: sanguis
enim eorum pro anima est: et
idcirco non debes animam comedere
cum carnibus: 24 sed super
terram fundes quasi aquam,
25 ut bene sit tibi et filiis tuis
post te, cum feceris quod placet
in conspectu Domini. 26 Quæ
autem sanctificaveris, et voveris
Domino, tolles, et venies ad
locum, quem elegerit Dominus:
27 et offeres oblationes tuas carnem
et sanguinem super altare
Domini Dei tui: sanguinem hostiarum
fundes in altari: carnibus
autem ipse vesceris.

28 Observa et audi omnia quæ
ego præcipio tibi, ut bene sit
tibi et filiis tuis post te in sempiternum,
cum feceris quod bonum
est et placitum in conspectu
Domini Dei tui. 29 Quando
disperdiderit Dominus Deus tuus
ante faciem tuam gentes, ad
quas ingredieris possidendas, et
possederis eas, atque habitaveris
in terra earum: 30 cave ne
imiteris eas, postquam te fuerint
introeunte subversæ, et requiras
ceremonias earum, dicens:
Sicut coluerunt gentes istæ deos
suos, ita et ego colam. 31 Non
facies similiter Domino Deo tuo.
Omnes enim abominationes, quas
aversatur Dominus, fecerunt diis
suis, offerentes filios et filias,
et comburentes igni. 32 Quod
præcipio tibi, hoc tantum facito
Domino: nec addas quidquam,
nec minuas.

ir juos tu valgysi. Nesuteptas
žmogus ir suteptasis lygiai juos
valgys. 23 To tik sergėkies, kad
nevalgytumei kraujo, nes jų kraujas
užima dušios vietą, todėl tau
nevalia valgyti dušios draug su
mėsa; 24 bet išpilsi jį ant žemės
kaip vandenį, 25 kad gerai klotusi
tau ir po tavęs tavo sunums,
jei padarysi, kas įtinka
Viešpaties akyvaizdoje. 26 Ką gi
pašvęsi ir pažadėsi Viešpačiui,
tai pasiimsi ir ateisi į vietą, kurią
Viešpats bus išsirinkęs, 27
ir atnašausi savo dovanas, mėsą
ir kraują, ant Viešpaties, tavo
Dievo, altoriaus: aukų kraują
išliesi ant altoriaus, mėsą gi
pats suvalgysi.

28 Tėmyk ir išgirsk visa, ką
aš tau įsakiau, kad gerai klotusi
tau ir po tavęs tavo sunums
per amžius, jei padarysi, kas yra
gera ir įtinka Viešpaties, tavo
Dievo, akyvaizdoje. 29 Kuomet
Viešpats, tavo Dievas, išnaikins
prieš tavo veidą tautas, kurių
apgalėti tu įeisi, ir kuomet jas
busi apgalėjęs ir gyvensi jų žemėje,
30 veizdėk, kad jų nesekiotumei,
kuomet jos, tau įeinant,
bus sunaikintos, ir kad
nejieškotumei jų papročių, sakydamas:
Kaip šitos tautos garbino
savo dievus, taip ir aš garbinsiu.
31 Nedaryk panašiai Viešpačiui,
tavo Dievui; nes jos darė
savo dievams visus bjaurumus,
kurių Viešpats bodisi, atnašaudamos
sunus ir dukteris ir
degindamos ugnyje. 32 Ką tau
įsakau, tai tiktai daryk Viešpačiui;
nieko nepridėk ir neatimk.

---

kymas, parašytas 15. 16. eil. — (27) *Dovanas.* Ebr. t.: deginamasias aukas.—*Aukų kraują.* Ebr. t.: dėkojimo aukų kraują.

(30) *Taip ir aš garbinsiu:* Ebr. t.: taip ir aš darysiu.— (31) *Degindamos ugnyje.* Plg. Kun. 18, 21; 20, 2.

Caput XIII. 1 Si surrexerit in
medio tui prophetes, aut qui
somnium vidisse se dicat, et
prædixerit signum atque porten-
tum, 2 et evenerit quod locutus
est, et dixerit tibi: Eamus, et
sequamur deos alienos quos
ignoras, et serviamus eis: 3 non
audies verba prophetæ illius aut
somniatoris: quia tentat vos Do-
minus Deus vester, ut palam fi-
at utrum diligatis eum an non,
in toto corde, et in tota anima
vestra. 4 Dominum Deum ve-
strum sequimini, et ipsum time-
te, et mandata illius custodite,
et audite vocem ejus: ipsi ser-
vietis, et ipsi adhærebitis. 5 Pro-
pheta autem ille aut fictor som-
niorum interficietur: quia locu-
tus est ut vos averteret a Do-
mino Deo vestro, qui eduxit vos
de terra Ægypti, et redemit vos
de domo servitutis: ut errare
te faceret de via, quam tibi præ-
cepit Dominus Deus tuus: et
auferes malum de medio tui. 6
Si tibi voluerit persuadere fra-
ter tuus filius matris tuæ, aut
filius tuus vel filia, sive uxor
quæ est in sinu tuo, aut ami-
cus, quem diligis ut animam tu-
am, clam dicens: Eamus, et ser-
viamus diis alienis, quos igno-
ras tu, et patres tui, 7 cuncta-
rum in circuitu gentium, quæ
juxta vel procul sunt, ab initio
usque ad finem terræ, 8 non ac-

13. perskyrimas. 1 Jei tavo
tarpe rastusi pranašas arba kurs
sakytusi matęs sapną ir apskelb-
tu išanksto kokį ženklą arba ste-
buklą, 2 ir įvyktu tai, ką yra
kalbėjęs, ir jis tau sakytu: Ei-
kime ir sekkime svetimus die-
vus, kurių tu nežinai, ir jiems
tarnaukime, 3 tu tokio pranašo
arba sapnuotojo žodžių neklau-
sysi, nes Viešpats, jusų Dievas,
jus bando, kad išeitu aikštėn, ar
jį mylite visa širdimi ir visa
jusų dušia, ar ne. 4 Sekkite Vieš-
patį, jusų Dievą, ir jojo bijoki-
tės; sergėkite jo paliepimus ir
klausykite jo balso; jam tarnau-
kite ir jo laikykitės; 5 anas gi
pranašas arba sapnų prasimany-
tojas tegul bus užmuštas, nes
jis kalbėjo, kad jus atitrauktu
nuo Viešpaties, jusų Dievo, kurs
jus išvedė iš Aigypto žemės ir
jus išpirko iš vergijos namų,
idant padarytu, kad tu iškly-
stumei iš kelio, kurį Viešpats,
tavo Dievas, tau įsakė; taip tu
prašalinsi pikta iš savo tarpo. 6
Jei tavo brolis, tavo motinos
sunus, arba tavo sunus, arba
duktė, arba tavo pati, kuri tau
labai brangi. arba tavo priete-
lis, kurį myli kaip savo dušią,
norėtu tau įkalbėti ir slapčia
sakytu: Eikime ir tarnaukime
svetimiems dievams, kurių ne-
pažįstate nei tu, nei tavo tėvai,
7 dievams visų tautų, esančių
apylinkėje, arti arba toli, nuo
vieno žemės krašto lig kitam,
8 nesutikk su juo ir jo neklau-

(**13, 1**) *Apskelbtu išanksto...* (**2**) *ir vyktu...*: tarpininkaujant piktai dvasiai ir leidžiant Viešpačiui, kurs tuo budu norės išbandyti savo išrinktosios tautos ištikimumą. — *Kurių tu nežinai*: kurie nieku neprisidėjo prie Izraėlio likimo pagerinimo, jo negelbėjo ir nešelpė, todėl neįgijo jokių teisių laukti dėkingo garbinimo, kaip Jahveh. — (**6-11**) *Jei tavo brolis...* Po netikro pranašo, viešai kviečiančio tarnauti dievams, kalbama apie suvedžiojančius slapčia. — *Bet tuojau jį*

quiescas ei, nec audias, neque
parcat ei oculus tuus ut mise-
rearis et occultes eum, [9] sed
statim interficies: sit primum
manus tua super eum, et postea
omnis populus mittat manum.
[10] Lapidibus obrutus necabitur:
quia voluit te abstrahere a Do-
mino Deo tuo, qui eduxit te de
terra Ægypti de domo servitu-
tis: [11] ut omnis Israel audiens
timeat, et nequaquam ultra fa-
ciat quippiam hujus rei simile.
[12] Si audieris in una urbium tu-
arum, quas Dominus Deus tu-
us dabit tibi ad habitandum, di-
centes aliquos: [13] Egressi sunt
filii Belial de medio tui, et aver-
terunt habitatores urbis suæ,
atque dixerunt: Eamus, et ser-
viamus diis alienis quos ignora-
tis: [14] quære sollicite et diligen-
ter, rei veritate perspecta, si
inveneris certum esse quod di-
citur, et abominationem hanc
opere perpetratam, [15] statim per-
cuties habitatores urbis illius
in ore gladii, et delebis eam ac
omnia, quæ in illa sunt, usque
ad pecora. [16] quidquid etiam
supellectilis fuerit, congregabis
in medio platearum ejus, et cum
ipsa civitate succendes, ita ut
universá consumas Domino Deo
tuo, et sit tumulus sempiternus:
non ædificabitur amplius, [17] et
non adhærebit de illo anathe-
mate quidquam in manu tua:
ut avertatur Dominus ab ira fu-
roris sui, et misereatur tui, mul-
tiplicetque te sicut juravit pa-

syk; tavo akis tegul jo nepasi-
gaili, kad pataikautumei arba jį
slėptumei, [9] bet tuojau jį už-
mušk. Tu pirmas pakelk ant jo
ranką, o paskui visa tauta pri-
dės ranką. [10] Jis pražus užmuš-
tas akmenimis, nes norėjo tave
atitraukti nuo Viešpaties, tavo
Dievo, kurs tave išvedė iš Ai-
gypto žemės, iš vergijos namų,
[11] kad visas Izraėlis, tai išgirdęs,
bijotusi ir daugiaus nebedary-
tu nieko panašaus. [12] Jei išgir-
stumei viename iš savo miestų,
kuriuos Viešpats, tavo Dievas,
tau duos apsigyventi, kaikuriuos
sakant: [13] Iš tavo tarpo išėjo
Belialio sunųs ir suklaidino sa-
vo miesto gyventojus, sakyda-
mi: Eikime ir tarnaukime sve-
timiems dievams, kurių nepažį-
state, [14] teiraukies rupestingai ir
uoliai, o sužinojęs tiesą, jei pa-
sirodytų, kad taip yra, kaip sa-
koma, ir kad tas bjaurus daly-
kas įvykdytas, [15] tuojau išmuši
ano miesto gyventojus kalavijo
ašmenimis ir išnaikinsi jį ir vi-
sa, kas jame yra, net ir galvi-
jus. [16] Taipogi visus rakandus
sukrausi jo gatvių viduryje ir
uždegsi draug su pačiu miestu,
taip kad visa sudeginsi Viešpa-
čiui, tavo Dievui, ir tebuna am-
žinas kapas. Niekuomet jis ne-
bebus atstatytas, [17] ir iš to iš-
keikimo nieko nepasiliks tavo
rankoje, kad Viešpats sulaikytu
savo rustybės užsidegimą, kad
pasigailėtu tavęs ir tave padau-
gintu, kaip yra prisiekęs tavo

užmušk. Anot Sam. Pent. ir LXX reikėjo, kad pirma teismas pasmerktu suvedžiotoją. Plg. žem. 19, 5; Sk. 35, 30. — *Tu pirmas pakelk ant jo ranką.* Kas skųsdavo, tas pirmas turėjo išpildyti bausmę, nes jis ėmė ant savęs didžiausią atsakomybės dalį. Plg. 17, 7. — **(12-18)** *Jei išgirstumei...* Plg. Joz. 22, 12. Pamokymas, kas reiktu daryti, jei visas Izraėlio miestas pasiduotu stabmeldystei. — *Viename iš savo miestų.* Geriaus: apie vieną iš savo miestų... — *Belialio.* Ebr. *b^elija'-*

tribus tuis, [18] quando audieris
vocem Domini Dei tui, custo-
diens omnia præcepta ejus, quæ
ego præcipio tibi hodie, ut fa-
cias quod placitum est in con-
spectu Domini Dei tui.
Caput XIV. [1] Filii estote Do-
mini Dei vestri: non vos inci-
detis, nec facietis calvitium su-
per mortuo. [2] Quoniam populus
sanctus es Domino Deo tuo: et
te elegit ut sis ei in populum
peculiarem de cunctis gentibus,
quæ sunt super terram.

[3] Ne comedatis quæ immun-
da sunt. [4] Hoc est animal, quod
comedere debetis, Bovem, et
ovem, et capram, [5] cervum et
capream, bubalum, tragelaphum,
pygargum, orygem, camelopar-
dalum. [6] Omne animal, quod in
duas partes findit ungulam, et
ruminat, comedetis. [7] De his au-
tem, quæ ruminant, et ungulam
non findunt, comedere non de-
betis, ut camelum, leporem, chœ-
rogryllum: hæc quia ruminant,
et non dividunt ungulam, im-
munda erunt vobis. [8] Sus quo-
que quoniam dividit ungulam,
et non ruminat, immunda erit:
carnibus eorum non vescemini,
et cadavera non tangetis. [9] Hæc
comedetis ex omnibus quæ mo-
rantur in aquis: Quæ habent pin-
nulas et squamas, comedite: [10]

tėvams, [18] jei klausysi Viešpa-
ties, tavo Dievo, balso ir užlai-
kysi visus jo įsakymus, kuriuos
aš šiandien tau duodu, taip da-
rydamas, kas tinka Viešpaties,
tavo Dievo, akyvaizdoje.
14. perskyrimas. [1] Bukite Vieš-
paties, jusų Dievo, sunumis: ne-
darysite sau įsipjovimų ir ne-
nusiskusite plikai dėlei numi-
rėlio, [2] nes esi Viešpačiui, tavo
Dievui, pašvęstoji tauta, ir jis
tave išsirinko, kad butumei jam
visai nuosavi tauta iš visų esan-
čių ant žemės tautų.
[3] Nevalgysite, kas sutepta. [4]
Šitie yra gyvuliai, kuriuos ųa-
lia valgyti: jautis, avis, ožka, [5]
briedis, stirna, stumbras, lauki-
nis ožys, gazėlė, kalnų ožka, ži-
rafas. [6] Valgysite kiekvieną gy-
vulį, kurs turi į dvi dali skeltą
nagą ir gromulioja. [7] Tų gi, ku-
rie negromulioja ir turi neskel-
tą nagą, valgyti neprivalote, kaip
tai, kupranugario, zuikio, uoli-
nio opšraus; šitie bus jums su-
tepti, nes nors jie gromulioja,
bet turi neskeltą nagą. [8] Taipo-
gi kiaulė bus sutepta, nes nors
turi skeltą nagą, bet negromu-
lioja. Jų mėsos nevalgysite ir
maitos neprisiliesite. [9] Iš visų
pasiliekančiųjų vandenyje val-
gysite tuos, kurie turi pelekus

-*al*, b e n a u d o s; todėl tas žodis reiškia tą pat, ką ir n e n a u d ė l i s; juo dažnai vadinama piktoji dvasia. — *Teiraukies rupestingai...* Kaltybė reikia pirma gerai ištirti ir tik tuomet apskelbti miestą esant iškeiktą (*cherem*) ir kaipo tokį visai jį išnaikinti. — *Pasigailėtu tavęs.* Viešpaties rustybė grumoja visai tautai, kolei nebus visai atkirstas sugedęs sąnarys.

(**14, 1**) *Bukite... sunumis.* Anot ebr. t.: jųs esate sunųs. Kadangi Izraėlis yra pirmgimis Viešpaties sunus (Iš. 4, 22), todėl ir kiekvienas Izraėlitas dalyvauja toje įsunystėje. Ta gi įsunystė uždeda ant jų tam tikras pareigas. — *Nedarysite...* Vz. Kun. 19, 28; 21, 5.

(**3**) *Kas sutepta.* Ebr. t.: kas pasibjaurėtina. — (**4 - 8**) *Gyvuliai, kuriuos valia valgyti.* Plg. Kun. 11, 2 - 8. — *Stirna, stumbras...* Gyvulių vardai nevisai tikri. Ebr. t. išskaitytos tarp kitų keturios antilopų rųšįs. — (**9. 10**) *Iš visų pasilie-*

quæ absque pinnulis et squamis
sunt, ne comedatis, quia immun-
da sunt. 11 Omnes aves mundas
comedite. 12 Immundas ne co-
medatis: aquilam scilicet, et gry-
phem, et haliæetum, 13 ixion,
et vulturem ac milvum juxta
genus suum: 14 et omne corvini
generis, 15 et struthionem, ac
noctuam, et larum, atque acci-
pitrem juxta genus suum: 16 he-
rodium ac cygnum, et ibin, 17
ac mergulum, porphyrionem, et
nycticoracem, 18 onocrotalum,
et charadrium, singula in gene-
re suo: upupam quoque et ve-
spertilionem. 19 Et omne quod
reptat et pennulas habet, im-
mundum erit, et non comede-
tur. 20 Omne quod mundum est,
comedite. 21 Quidquid autem
morticinum est, ne vescamini
ex eo. Peregrino, qui intra por-
tas tuas est, da ut comedat, aut
vende ei: quia tu populus san-
ctus Domini Dei tui es. Non
coques hœdum in lacte matris
suæ.

22 Decimam partem separabis
de cunctis fructibus tuis qui
nascuntur in terra per annos
singulos. 23 et comedes in con-
spectu Domini Dei tui in loco,
quem elegerit, ut in eo nomen
illius invocetur, decimam fru-
menti tui, et vini, et olei, et
primogenita de armentis et ovi-
bus tuis: ut discas timere Do-

ir žvynus; 10 tų gi, kurie be pe-
lekų ir žvynų, nevalgysite, nes
jie sutepti. 11 Valgykite visus
nesuteptus paukščius; 12 sutep-
tųjų gi nevalgykite: butent, are-
lio, gryfo, juros arelio, 13 lingės,
vanagėlio, peslio su visa jo veisle,
14 visos varnų veislės, 15 strauso,
pelėdos, žuvėdros, vanago su
visa jo veisle, 16 gersės, gulbės,
ibio, 17 naro, raudonpluksnio,
apuoko, 18 pelikonies, kėkšto, vi-
sų su jų veisle; taipogi tutlio
ir šikšnosparnio. 19 Taipogi vi-
sa, kas šliaužią ir turi sparne-
lius, bus sutepta ir nebus val-
goma. 20 Visa, kas nesutepta,
valgykite. 21 Kas tik yra nusti-
pę, to nevalgysite. Svetimtau-
čiui, esančiam tavo vartuose,
duok jų valgyti arba jam par-
duok, nes tu esi Viešpačiui, sa-
vo Dievui, pašvęstoji tauta. Ne-
virsi ožiuko jo motinos piene.

22 Atskirsi dešimtą dalį visų
savo vaisių, kurie kas metai už-
dera dirvoje, 23 ir valgysi Vieš-
paties, tavo Dievo, akyvaizdoje
toje vietoje, kurią jis bus išsi-
rinkęs, kad ten butu šaukiamas
jo vardas, dešimtinę tavo javų,
vyno, aliejaus ir pirmgimius iš
savo galvijų ir avių, idant iš-
moktumei bijoties visuomet Vieš-

kančiuju... Vz. Kun. 11. 9-12. — (**11-18**) *Valgykite visus...* Sutepti paukščiai išskaitomi tie patįs, ką ir Kun. 11, 13-19; tik čia dar pridėta l i n g ė, ebr. *ra'ah*. V. ixion, iš vanagų giminės. — (**19. 20**) *Taipogi visa...* Vz. Kun. 11, 29. 30. — (**21**) *Kas tik yra nustipę...* Vz. Iš. 22, 30; Kun. 17, 15. Maita leidžiama naudoties svetimtaučiams, nes jie ir tarp Izraėlitų gyvendami turėjo užlaikyti ne visus jo įstatus. — *Nevirsi ožiuko...* Vz. Iš. 23, 19; 34, 26.

(**22**) *Atskirsi dešimtą dalį...* Kalbama apie taip vadinamą „antrąją“ dešimtinę (vz. aug. 12, 17 paaišk.), atskirtiną nuo pirmosios dešimtinės, kuri reikėjo atiduoti Lėvitams. — (**23**) *Pirmgimius iš savo galvijų ir avių.* Vz. žem. 15, 19...

minum Deum tuum omni tem-
pore. 24 Cum autem longior fu-
erit via, et locus quem elege-
rit Dominus Deus tuus, tibique
benedixerit, nec potueris ad eum
hæc cuncta portare, 25 vendes
omnia, et in pretium rediges,
portabisque manu tua, et pro-
ficisceris ad locum, quem ele-
gerit Dominus Deus tuus: 26 et
emes ex eadem pecunia quid-
quid tibi placuerit, sive ex ar-
mentis, sive ex ovibus, vinum
quoque et siceram, et omne
quod desiderat anima tua: et
comedes coram Domino Deo tuo,
et epulaberis tu et domus tua:
27 et Levites qui intra portas
tuas est, cave ne derelinquas
eum, quia non habet aliam par-
tem in possessione tua. 28 Anno
tertio separabis aliam decimam
ex omnibus quæ nascuntur tibi
eo tempore: et repones intra já-
nuas tuas. 29 Venietque Levites
qui aliam non habet partem nec
possessionem tecum, et peregri-
nus ac pupillus et vidua, qui
intra portas tuas sunt, et come-
dent et saturabuntur: ut bene-
dicat tibi Dominus Deus tuus
in cunctis operibus manuum tua-
rum quæ feceris.

Caput XV. 1 Septimo anno fa-
cies remissionem, 2 quæ hoc or-
dine celebrabitur. Cui debetur
aliquid ab amico vel proximo
ac fratre suo, repetere non po-
terit, quia annus remissionis est
Domini. 3 A peregrino et adve-
na exiges: civem et propinquum

paties, tavo Dievo. 24 Jeigu ke-
lias butu perdaug tolimas iki
vietai, kurią Viešpats, tavo Die-
vas, bus išsirinkęs, o jis tau pa-
laimins, ir negalėsi jam visa tai
nunešti, 25 visa parduosi ir pa-
versi pinigais, kuriuos nešiesi
savo rankoje ir eisi į vietą, ku-
rią Viešpats, tavo Dievas, bus
išsirinkęs. 26 Už tuos pačius pi-
nigus nusipirksi, kas tik tau pa-
tiks, ar tai iš galvijų, arba iš
avių, taipogi vyno bei stiprių
gėralų ir viso, ko tik geidžia
tavo dušia, ir valgysi Viešpa-
ties, tavo Dievo, akyvaizdoje,
keldamas pokilį tu ir visa ta-
vo šeimyna, 27 taipogi ir esan-
tis tavo vartuose Lėvitas; sau-
gokies jį apleisti, nes jis netu-
ri kitos dalies tavo paveldėtoje
žemėje. 28 Trečiais metais at-
skirsi kitą dešimtinę iš viso, kas
tau tuo metu uždera, ir padėsi
savo tarpuvartėje; 29 o Lėvitas,
kurs neturi kitos dalies, nei tė-
viškės draug su tavim, taipogi
svetimtautis, našlaitis ir našlė,
kurie yra tavo vartuose, ateis,
valgys ir pasisotins, kad Vieš-
pats, tavo Dievas, tave palai-
mintu visuose tavo rankų dar-
buose, kuriuos darysi.

15. perskyrimas. 1 Septintais
metais bus atleidimas, 2 kurs taip
bus daromas: Žmogus, kuriam
bus ką nors skolingas jo prie-
telis, arba artimas ir brolis, ne-
galės pareikalauti atgal, nes tai
Viešpaties atleidimo metai. 3 Iš
svetimtaučio ir ateivio reikalau-

— (**28**) *Trečiais metais...* Antroji trečiųjų metų dešimtinė reikia atiduoti beturčiams, todėl savininkas negali ja pasinaudoti taip, kaip pasakyta aug. 23. e. ir tol.
(**15, 1**) *Septintais metais...* Vz. Iš. 23, 10-12; Kun. 25, 2-7. — (**2**) *Negalės reikalauti...* Skola buvo ne visai panaikinama, bet tik jos užmokėjimas atidedamas vieneriems metams; jiems praslinkus, skola reikėjo užmokėti. Atidėjimo priežastis buvo ta, kad septintais arba subatiniais metais laukai neduodavo savininkui

repetendi non habetis potesta-
tem. 4 Et omnino indigens et
mendicus non erit inter vos: ut
benedicat tibi Dominus Deus
tuus in terra, quam traditurus
est tibi in possesionem. 5 Si ta-
men audieris vocem Domini Dei
tui, et custodieris universa quæ
jussit, et quæ ego hodie præci-
pio tibi, benedicet tibi, ut pol-
licitus est. 6 Fœnerabis gentibus
multis, et ipse a nullo accipies
mutuum. Dominaberis nationi-
bus plurimis, et tui nemo do-
minabitur. 7 Si unus de fratri-
bus tuis, qui morantur intra por-
tas civitatis tuæ in terra, quam
Dominus Deus tuus daturus est
tibi, ad paupertatem venerit:
non obdurabis cor tuum nec con-
trahes manum, 8 sed aperies eam
pauperi, et dabis mutuum, quo
eum indigere perspexeris. 9 Ca-
ve ne forte subrepat tibi impia
cogitatio, et dicas in corde tuo:
Appropinquat septimus annus
remissionis: et avertas oculos
tuos a paupere fratre tuo, no-
lens ei quod postulat mutuum
commodare: ne clamet contra
te ad Dominum, et fiat tibi in
peccatum. 10 Sed dabis ei: nec
ages quippiam callide in ejus
necessitatibus sublevandis: ut
benedicat tibi Dominus Deus
tuus in omni tempore, et in cun-
ctis ad quæ manum miseris. 11
Non deerunt pauperes in terra
habitationis tuæ: idcirco ego
præcipio tibi ut aperias manum
ratri tuo egeno et pauperi, qui
tecum versatur in terra.

si, bet iš vientaučio ir artimo
nebus valia išreikalauti. 4 Ne-
bus jusų tarpe visai nuskurdu-
sio žmogaus ir elgėtos, kad Vieš-
pats, tavo Dievas, tave palai-
mintu žemėje, kurią jis tau duos
paveldėti. 5 Jei tečiaus klausy-
si Viešpaties, tavo Dievo, balso
ir sergėsi visa, ką tau liepė ir
ką aš tau šiandien įsakau, jis
tave laimins, kaip yra žadėjęs.
6 Tu skolinsi daugeliui tautų,
bet pats iš nieko neimsi skolon.
Tu viešpatausi ant daugelio tau-
tų, o ant tavęs niekas nevieš-
pataus. 7 Jei kurs iš tavo bro-
lių, pasiliekančių tavo miesto
vartuose, žemėje, kurią Viešpats,
tavo Dievas, tau duos, nuskur-
stu, tu nesukietinsi savo širdies
ir neužgniauši rankos, 8 bet ją
atidengsi beturčiui ir paskolin-
si, ko matysi jį reikalaujant. 9
Sergėkies, kad kartais nepasi-
duotumei bedieviškai minčiai ir
nesakytumei savo širdyje: arti-
nasi septinti atleidimo metai, ir
nukreiptumei savo akis nuo be-
turčio brolio, nenorėdamas jam
paskolinti, ko jis prašo, kad jis
nesišauktu prieš tave į Viešpa-
tį, ir tau butu iš to nuodėmė.
10 Priešingai, tu jam duosi ir
nieko nedarysi apgaulingai, su-
šelpdamas jį jo reikale, kad Vieš-
pats, tavo Dievas, tave palai-
mintu visuomet ir visame, ką
pradėsi savo ranka. 11 Nestigs
beturčių tavo gyvenamoje že-
mėje; todėl aš tau įsakau ati-
dengti ranką savo nuskurdusiam
broliui ir beturčiui, kurs pasi-
lieka su tavimi šalyje.

jokio pelno. — **(4. 5)** *Nebus jusų tarpe...* Viešpaties palaiminimas padės visiems išvengti nuskurdimo, jei tečiaus Izraėlitai bus paklusnus jo įsakymams. Kaip atsi-tiks išitikrųjų, Mozė pasako toliaus 11. e., nes jis pramato, kad parašyta 5. e. sąlyga nebus išpildyta. — **(8)** *Atidengsi beturčiui...* Plg. Mt. 5, 42; Lk. 6, 34. —

12 Cum tibi venditus fuerit
frater tuus Hebræus, aut Hebræa, et sex annis servierit tibi,
in septimo anno dimittes eum
liberum: 13 et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris: 14 sed dabis viaticum de gregibus, et de area, et
et torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.
15 Memento quod et ipse servieris in terra Ægypti, et liberaverit te Dominus Deus tuus,
et idcirco ego nunc præcipio tibi. 16 Sin autem dixerit: Nolo
egredi: eo quod diligat te, et
domum tuam, et bene sibi apud
te esse sentiat: 17 assumes subulam, et perforabis aurem ejus
in janua domus tuæ, et serviet
tibi usque in æternum: ancillæ
quoque similiter facies. 18 Non
avertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam juxta mercedem mercenarii
per sex annos servivit tibi: ut
benedicat tibi Dominus Deus
tuus in cunctis operibus quæ
agis.

19 De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, et in ovibus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo
tuo. Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium. 20 In conspectu Domini Dei tui comedes ea
per annos singulos in loco, quem
elegerit Dominus, tu et domus

12 Kuomet tau bus parduotas
tavo brolis Ebrajis arba Ebrajė
ir ištarnaus šešerius metus, septintais metais paleisi jį liuosą,
13 ir apdovanojęs liuosybe visai
nepakęsi, kad jis išeitu tuščiomis rankomis, 14 bet jam duosi
pavir̃žio iš bandų, iš klojimo ir
iš savo spaustuvo, kuo Viešpats,
tavo Dievas, bus tave palaiminęs. 15 Atsimink, kad ir tu tarnavai Aigypto žemėje, ir Viešpats, tavo Dievas, tave išliuosavo, ir todėl aš dabar tau duodu tą įsakymą. 16 Bet jei jis tartu: Aš nenoriu išeiti, dėlto kad
jis myli tave ir tavo namus ir
jaučiasi pas tave gerai, 17 imsi
ylą ir parversi jo ausį savo namų duryse, ir jis tau tarnaus
amžinai; su tarnaite padarysi
taippat. 18 Nenukreipsi nuo jų
savo akių, kuomet paleisi juos
liuosus, nes už samdininko algą
jis tau tarnavo šešerius metus,
kad Viešpats, tavo Dievas, tave palaimintu visuose darbuose,
kuriuos darai.

19 Kiekvieną pirmgimį patinėlį tarp savo galvijų ir avių pašvęsi Viešpačiui, tavo Dievui.
Nedirbsi su jaučio pirmgimiu ir
avių pirmgimių nekirpsi. 20 Tu
ir tavo šeimyna valgysite juos
Viešpaties, tavo Dievo, akyvaizdoje kas metai toje vietoje, ku-

---

Artinasi septinti metai. Paskolinęs prieš pačius subatinius metus, jis galės tiktai negreitai susilaukti skolos užmokėjimo, todėl gali kilti pagunda visai jos neduoti. (**12**) *Kuomet tau bus parduotas*: už skolas. Plg. Iš. 21, 2... Kun. 25, 39... Jer. 34, 9... — (**13. 14**) *Kad išeitu tuščiomis...* Paleistas vergas reikia sušelpti, kad jis galėtu pradėti tolesnį savo gyvenimą geresnėse sąlygose ir nebutu priverstas tuojau vėl parsiduoti nelaisvėn. — (**16**) *Jei jis tartu...* Vz. Iš. 21, 6. — (**17**) *Su tarnaite.* Moteriškei vergei čionai suteikiamos didesnės teisės negu Iš. 21, 2...
(**19. 20**) *Kiekvieną pirmgimį...* Paaiškinama, kas pasakyta aug. 12, 6; 14, 23.

tua. [21] Sin autem habuerit ma-
culam, vel claudum fuerit, vel
cæcum, aut in aliqua parte de-
forme vel debile, non immola-
bitur Domino Deo tuo. [22] Sed
intra portas urbis tuæ comedes
illud: tam mundus quam immun-
dus similiter vescentur eis qua-
si caprea, et cervo. [23] Hoc so-
lum observabis, ut sanguinem
eorum non comedas, sed effun-
des in terram quasi aquam.

Caput XVI. [1] Observa men-
sem novarum frugum, et verni
primum temporis, ut facias Pha-
se Domino Deo tuo: quoniam
in isto mense eduxit te Domi-
nus Deus tuus de Ægypto no-
cte. [2] Immolabisque Phase Do-
mino Deo tuo de ovibus, et de
bobus in loco, quem elegerit
Dominus Deus tuus, ut habitet
nomen ejus ibi. [3] Non comedes
in eo panem fermentatum: Se-
ptem diebus comedes absque fer-
mento, afflictionis panem, quo-
niam in pavore egressus es de
Ægypto: ut memineris diei
egressionis tuæ de Ægypto, om-
nibus diebus vitæ tuæ. [4] Non
apparebit fermentum in omni-
bus terminis tuis septem diebus,

rią Viešpats bus išsirinkęs. [21] O
jei turėtų kliaudą, arba butu
raišas, arba aklas, arba turėtu
kokį nedailumą arba ydą kitose
kuno dalyse, nebus pjaunamas
Viešpačiui, tavo Dievui. [22] bet
jį suvalgysi savo miesto vartuo-
se; kaip nesuteptas žmogus taip
ir suteptasis juos lygiai valgys,
kaip stirną ir briedį. [23] To tik-
tai sergėsies, kad nevalgytumei
jų kraujo, bet jį išliesi ant że-
mės kaip vandenį.

16. perskyrimas. [1] Užlaikyk
naujų vaisių mėnesį, pirmąjį pa-
vasario metu, kad darytumei
Viešpačiui, tavo Dievui, Paschą,
nes tame mėnesyje Viešpats, ta-
vo Dievas, tave išvedė nakčia iš
Aigypto. [2] Aukosi Viešpačiui,
tavo Dievui, Paschą iš avių ir
iš jaučių toje vietoje, kurią Vieš-
pats, tavo Dievas, bus išsirinkęs,
kad tenai pasiliktu jo vardas. [3]
Nevalgysi joje įraugintos duo-
nos: septynias dienas valgysi
sielvarto duoną be raugo, nes
su išgąsčiu išėjai iš Aigypto,
kad atsimintumei tą savo išėji-
mo iš Aigypto dieną per visas
savo gyvenimo dienas. [4] Septy-
nias dienas raugas nepasirodys
visose tavo ribose ir nepasiliks

Iš galvijų pirmgimių savininkas neprivalo turėti jokio pelno. Jie reikia atgabenti šventyklon ir čia atnašauti. Kuomet kunigas juos paaukos, jis duos jų mėsos dalį gyvulio savininkui; ta paskutinė aplinkybė yra naujas dalykas, kitur neminėtas. Plg. Iš. 13, 2. 12; 34, 19; Kun. 18, 18. — (**21-23**) *Jei turėtu kliaudą...* Gyvulių pirmgimio su kliauda nebuvo valia aukoti. Vz. Kun. 22, 21..., bet savininkas galėjo jį pasipjauti ir valgyti kaip paprastą mėsą.

(**16**, **1**) *Užlaikyk...* Primenama Velykų apeigos. Plg. Iš. 12, 1... Kun. 22, 1... Sk. 9, 1... — *Naujų vaisių.* Ebr. *'abib.* Tuo vardu, o taipogi n i s a n u vadinosi pirmasis bažnytinių metų mėnuo. — *Pirmąjį pavasario metu.* Paaiškinanti glosa, kurios nėra ebr. t. — (**2**) *Aukosi... Paschą... Pesach* reiškia griežtai imant tik velykinį avinėlį, bet čionai tas žodis imamas plačioje prasmėje ir juo pavadintos visos Velykų metu daromos aukos. Plg. Sk. 28, 19. — *Toje vietoje, kurią...* Visi Izraėlitai turi susieiti vienon Viešpaties išrinkton vieton Velykų švęstų. Vz. 5. eil. ir tol. — (**3**) *Sielvarto duoną...* Nerauginta duona turi priminti sielvartus, iškentėtus Aigypte ir išeinant iš jo. — *Su išgąsčiu.* Ebr. t.: s k u b i a i. Ir ta aplinkybė neleido įrauginti duonos. Plg. Iš 17, 34. 39. — (**4**) *Mėsos, paaukotos...*:

et non remanebit de carnibus
ejus quod immolatum est ve-
spere in die primo usque mane.
5 Non poteris immolare Phase
in qualibet urbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus daturus est
tibi: 6 sed in loco, quem elege-
rit Dominus Deus tuus, ut ha-
bitet nomen ejus ibi: immolabis
Phase vespere ad solis occasum,
quando egressus es de Ægypto.
7 Et coques, et comedes in lo-
co, quem elegerit Dominus De-
us tuus, maneque consurgens
vades in tabernacula tua. 8 Sex
diebus comedes azyma: et in
die septima, quia collecta est
Domini Dei tui, non facies opus.
9 Septem hebdomadas numera-
bis tibi ab ea die qua falcem in
segetem miseris. 10 Et celebra-
bis diem festum hebdomadarum
Domino Deo tuo, oblationem
spontaneam manus tuæ, quam
offeres juxta bendictionem Do-
mini Dei tui: 11 et epulaberis
coram Domino Deo tuo, tu, fi-
lius tuus, et filia tua, servus tu-
us, et ancilla tua, et Levites
qui est intra portas tuas, adve-
na ac pupillus et vidua, qui mo-
rantur vobiscum: in loco quem
elegerit Dominus Deus tuus, ut
habitet nomen ejus ibi: 12 et re-
cordaberis quoniam servus fue-
ris in Ægypto: custodiesque ac
facies quæ præcepta sunt. 13 So-
lemnitatem quoque tabernacu-
lorum celebrabis per septem
dies, quando collegeris de area

iki rytui mėsos, paaukotos pir-
mą dieną vakare. 5 Paschos ne-
galėsi aukoti kiekviename savo
mieste, kuriuos Viešpats, tavo
Dievas, tau duos, 6 bet tik to-
je vietoje, kurią Viešpats, tavo
Dievas, bus išsirinkęs, kad tenai
pasiliktu jo vardas. Paschą au-
kosi vakarop, saulei nusileidžiant,
kuomet esi išėjęs iš Aigypto. 7
Virsi ir valgysi toje vietoje, ku-
rią Viešpats, tavo Dievas, bus
išsirinkęs, o rytą atsikėlęs eisi
į savo šėtras. 8 Šešias dienas
valgysi neraugintas duonas, o
septintoje dienoje, kadangi tai
Viešpaties, tavo Dievo, sueiga,
nedirbsi jokio darbo. 9 Atskai-
tysi sau septynias savaites nuo
tos dienos, kurioje busi pjautu-
vu palietęs javus, 10 ir švęsi
Viešpačiui, tavo Dievui, Savai-
čių iškilmę, atnešdamas gera va-
lia savo rankų dovaną, kurią at-
našausi pagal tai, kaip Viešpats,
tavo Dievas, bus tau palaimi-
nęs, 11 ir kelsi Viešpaties, tavo
Dievo, akyvaizdoje pokilį tu,
tavo sunus, tavo duktė, tavo tar-
nas, tavo tarnaitė, esantis tavo
vartuose Lėvitas, ateivis, naš-
laitis ir našlė, kurie su jumis
pasilieka, toje vietoje, kurią Vieš-
pats, tavo Dievas, bus išsirin-
kęs, kad tenai pasiliktu jo var-
das; 12 atsiminsi, kad buvai ver-
gas Aigypte, užlaikysi ir pildy-
si, kas įsakyta. 13 Taipogi Šė-
trų iškilmę švęsi septynias die-
nas, kuomet busi suvalęs vai-
sius iš klojimo ir iš spaustuvo,

velykinio avinėlio. Plg. Iš. 17, 10. — (7) *O rytą atsikėlęs...* Šitie žodžiai aiškinami dvejopai: vieni mato juose leidimą grįžti namon tuojau, praslinkus tik pirmai Velykų nakčiai, kiti gi leidimą eiti į laikines šėtras, kurias atvykusieji į šventes pasistatydavo netoli nuo šventos vietos. — (9-12) *Atskaitysi...* Kalbama apie Sekminių šventę. Plg. Iš. 34, 18-23; Kun. 23, 15-22; Sk. 28, 26-31. — *Tavo vartuose.* Vartais labai dažnai vadinami Izraėlitų miestai. — (13-15) *Taipogi...* Plg.

et torculari fruges tuas: [14] et
epulaberis in festivitate tua, tu,
filius tuus, et filia, servus tuus
et ancilla, Levites quoque et
advena, pupillus ac vidua qui
intra portas tuas sunt. [15] Se-
ptem diebus Domino Deo tuo
festa celebrabis in loco, quem
elegerit Dominus: benedicetque
tibi Dominus Deus tuus in cun-
ctis frugibus tuis, et in omni
opere manuum tuarum, erisque
in lætitia. [16] Tribus vicibus per
annum apparebit omne mascu-
linum tuum in conspectu Do-
mini Dei tui in loco quem ele-
gerit: in solemnitate azymorum,
in solemnitate hebdomadarum,
et in solemnitate tabernaculo-
rum. Non apparebit ante Domi-
num vacuus: [17] sed offeret unus-
quisque secundum quod habue-
rit juxta benedictionem Domi-
ni Dei sui, quam dederit ei.

[14] ir pokiliausi savo iškilmėje
tu, tavo sunus, tavo duktė, ta-
vo tarnas ir tarnaitė, taipogi
Lėvitas ir ateivis, našlaitis ir
našlė, kurie yra tavo vartuose.
[15] Septynias dienas švęsi tą iškil-
mę Viešpačiui, tavo Dievui, vie-
toje, kurią Viešpats bus išsirin-
kęs; o Viešpats, tavo Dievas,
palaimins tave visuose tavo vai-
siuose ir visuose tavo rankų
darbuose, ir busi linksmas. [16]
Kiekvienas tavo vyriškis pasi-
rodys tris sykius metuose vie-
toje, kurią Viešpats bus išsirin-
kęs: Neraugintų duonų iškilmė-
je, Savaičių iškilmėje ir Sėtrų
iškilmėje. Jie nepasirodys Vieš-
paties akyvaizdoje tuščiomis ran-
komis, [17] bet kiekvienas atna-
šaus iš to, ką turės pagal Vieš-
paties, savo Dievo, palaiminimą,
kurį jam yra suteikęs.

2) Viešojo gyvenimo pareigos.

[18] Judices et magistros con-
stitues in omnibus portis tuis,
quas Dominus Deus tuus dede-
rit tibi, per singulas tribus tu-
as: ut judicent populum justo

[18] Visuose savo vartuose, ku-
riuos Viešpats, tavo Dievas, tau
duos, kiekvienoje savo giminė-
je paskirsi teisėjus ir viršinin-
kus, kad teistu tautą teisingu

Kun. 23, 33-43. — (**16**) *Kiekvienas vyriškis...* Griežta pareiga ateiti šventyklon uždedama tik ant vyriškių, kurių amžis tečiaus nenurodomas; bet iš viso pasakojimo aišku (v. 11. e.), kad gerai darė tie, kurie ateidavo su visa savo šeimyna.

16, 18—21, 14. Po griežtai religijinių pareigų įkvėptas autorius primena Izraėlitams jų viešojo ir draugijinio gyvenimo pareigas. Taigi, čionai visupirma liepiama paskirti visuose Izraėlio miestuose teisėjus, kurie turi teisti teisingai, reikalauti paliudijimo bent dviejų liudytojų, painiose gi bylose ieškoti patarties pas kunigus ir vyriausį tautos teisėją (16, 18—17, 13). Toliaus eina visai nauji pamokymai apie karaliaus išrinkimą ir kaikurias jo pareigas (17, 14-20). Po to kalbama apie kunigų ir Lėvitų pelną (18, 1-8), apie netikrus ir tikrus pranašus (18, 9-22), apie prieglaudos miestus (19, 1-13), apie nuosavybės ribų užlaikymą ir apie liudytojus teisme (19, 14-21). Galop duodami perspėjimai, paliečiantįs karę (20, 1-20), pamokymas, kas reikia padaryti su atrastu nežinia keno užmušto žmogaus lavonu (21, 1-9) ir kaip pasielgti su belaisve, kurią kas nori imti į moteris (21, 10-14).

(**18**) *Vartuose*: miestuose. — *Viršininkus*. Ebr. *šotrim*, raštininkus. Plg.

judicio, 19 nec in alteram par-
tem declinent. Non accipies per-
sonam, nec munera: quia mune-
ra excæcant oculos sapientum,
et mutant verba justorum. 20
Juste quod justum est perse-
queris: ut vivas et possideas ter-
ram, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi. 21 Non plantabis
lucum, et omnem arborem jux-
ta altare Domini Dei tui. 22 Nec
facies tibi, neque constitues sta-
tuam: quæ odit Dominus Deus
tuus.

Caput XVII. 1 Non immola-
bis Domino Deo tuo ovem, et
bovem, in quo est macula, aut
quippiam vitii: quia abominatio
est Domino Deo tuo. 2 Cum re-
perti fuerint apud te intra unam
portarum tuarum, quas Domi-
nus Deus tuus dabit tibi, vir
aut mulier qui faciant malum
in conspectu Domini Dei tui,
et transgrediantur pactum illius,
3 ut serviant diis alienis, et ado-
rent eos, solem et lunam, et
omnem militiam cœli, quæ non
præcepi: 4 et hoc fuerit nuntia-
tum, audiensque inquisieris di-
ligenter et verum esse repe-
reris, et abominatio facta est in
Israel: 5 educes virum ac mu-
lierem, qui rem sceleratissimam
perpetrarunt, ad portas civita-

teismu, 19 ir nenukrypsi kurion
nors vienon pusėn. Nežiurėsi
ypatų ir neimsi dovanų, nes
dovanos apakina išmintingųjų
akis ir iškreipia teisiųjų žodžius.
20 Kas teisu yra, to teisingai
laikysies, kad liktumei gyvas ir
paveldėtumei žemę, kurią Vieš-
pats, tavo Dievas, tau duos. 21
Nesodinsi girios ir jokio medžio
greta Viešpaties, tavo Dievo, al-
toriaus. 22 Nedarysi sau ir ne-
sistatysi stovylos, nes Viešpats,
tavo Dievas, tai neapkenčia.

17. perskyrimas. 1 Neaukosi
Viešpačiui, tavo Dievui, avies
ir jaučio su kliauda arba su ko-
kia nors yda, nes tai yra nuo-
boda Viešpačiui, tavo Dievui. 2
Jei pas tave, tarp vienų iš ta-
vo vartų, kuriuos Viešpats, ta-
vo Dievas, tau duos, bus rasta
vyras arba moteriškė, kurie da-
ro pikta Viešpaties, tavo Dievo,
akyvaizdoje ir peržengia jo san-
dorą, 3 eidami ir tarnaudami sve-
timiems dievams ir juos garbin-
dami, kaip tai saulę, mėnulį ir
visą dangaus kariuomenę, ką aš
uždraudžiau, 4 ir tai bus tau pra-
nešta, o išgirdęs ir rupestingai
ištyręs, rasi taip ištikrųjų esant,
ir bus padarytas pasibjaurėtinas
dalykas Izraėlyje, 5 tu išvesi
vyrą ir moteriškę, padariusius
taip bjaurią kaltybę, prie savo

Iš. 5, 6. — (**19**) *Ir nenukrypsi.*. Plg. Iš. 23, 8; Kun. 19, 15; Atk. 1, 17; Ekli. 20, 31. — (**20**) *Kas teisu...* Ebr. t: t u j i e š k o s i t e i s y b ė s. Žodžio atkartojimu pažymimas didis teisybės svarbumas. — (**20**) *Nesodinsi...* Ebr. t: „nesodinsi sau jokio medžio stuobrio (*'ašerah*) šaly Viešpaties, tavo Dievo, altoriaus, 22 kurį sau pasidarysi". Aliuzija į pagonių paprotį įsmeigti į žemę šaly Baalo altorių medžio stuobrį, ant kurio budavo įrėžti Penikijiečių deivės Astartės vaizdai arba emblėmos. Plg. Iš. 34, 13; Teis. 6, 25... — (**22**) *Stovylos.* Tikriaus anot ebr. t.: akmeninio šulo.

(**17, 1**) *Neaukosi*.. Plg. Kun. 22, 17-25. — (**2-5**) *Jei pas tave...* Plg. aug. 13, 2-18. — *Saulę, mėnulį ir..* Ebr. t.: „saulę, arba mėnulį, arba"... Sabėizmas (ugnies ir dangaus žiburių garbinimas) minimas čionai kaipo vienas iš stabmeldystės apsireiškimų. — *Ką aš uždraudžiau.* Įstatymo skelbėjas atsiliepia čionai Dievo vardu. — *Prie savo miesto vartų.* Kal-

tis tuæ, et lapidibus obruentur.
[6] In ore duorum, aut trium te-
stium peribit qui interficietur.
Nemo occidatur, uno contra se
dicente testimonium. [7] Manus
testium prima interficiet eum,
et manus reliqui populi extre-
ma mittetur: ut auferas malum
de medio tui. [8] Si difficile et
ambiguum apud te judicium es-
se perspexeris inter sanguinem
et sanguinem, causam et cau-
sam, lepram et lepram: et judi-
cum intra portas tuas videris
verba variari: surge, et ascende
ad locum, quem elegerit Domi-
nus Deus tuus. [9] Veniesque ad
sacerdotes Levitici generis, et
ad judicem, qui fuerit illo tem-
pore: quæresque ab eis, qui in-
dicabunt tibi judicii veritatem.
[10] Et facies quodcumque dixe-
rint qui præsunt loco, quem ele-
gerit Dominus, et docuerint te
[11] juxta legem ejus; sequerisque
sententiam eorum: nec declina-
bis ad dexteram neque ad sini-
stram. [12] Qui autem superbierit,
nolens obedire sacerdotis impe-
rio, qui eo tempore ministrat
Domino Deo tuo, et decreto ju-
dicis, morietur homo ille, et au-
feres malum de Israel: [13] cun-
ctusque populus audiens time-
bit, ut nullus deinceps intume-
scat superbia.

[14] Cum ingressus fueris ter-
ram, quam Dominus Deus tuus

miesto vartų, ir bus jie užmuš-
ti akmenimis. [6] Kurs reikės už-
mušti, pražus, paliudijant dviem
arba trims liudytojams. Neivie-
nas tenebuna užmuštas, liudi-
jant prieš jį tik vienam. [7] Liu-
dytojų ranka pirma pradės jį
mušti, o likusios tautos ranka
muš paskui, kad prašalintumei
pikta iš savo tarpo. [8] Jei maty-
si, kad skunda abejotina ir sun-
ku padaryti skirtumas tarp krau-
jo ir kraujo, bylos ir bylos, raup-
sų ir raupsų, ir patėmysi, kad
tavo vartuose esančiųjų teisėjų
ištarmės tarp savęs skiriasi, kel-
kies ir eik į vietą, kurią Vieš-
pats, tavo Dievas, bus išsirin-
kęs; [9] ateisi pas kunigus iš Lė-
vio giminės ir pas teisėją, koks
bus tuo metu, ir jų klausies, o
jie tau nurodys teisingą nutari-
mą. [10] Padarysi, ką tik pasakys
viršininkai vietos, kurią Vieš-
pats bus išsirinkęs, ir kaip tave
pamokys [11] pagal jo įstatymą,
laikysies jų ištarmės ir nenu-
krypsi nei dešinėn, nei kairėn.
[12] Kas gi keltusi puikybėn, ne-
norėdamas klausyti paliepimo
kunigo, kurs tuo metu tarnaus
Viešpačiui, tavo Dievui, ir tei-
sėjo ištarmės, toksai žmogus nu-
mirs, ir tu prašalinsi pikta iš
Izraelio, [13] o visa tauta, tai gir-
dėdama, bijosis, kad daugiaus
neivienas nesikeltu puikybėn.
[14] Kuomet busi įėjęs į žemę,
kurią Viešpats, tavo Dievas, tau

---

tininkas reikėjo pirma pastatyti prieš tei-
sėjus pačiuose miesto vartuose, o pasmerk-
tas reikėjo išvesti iš miesto ir užmušti
ties jo vartais. — (6) *Paliudijant...* Vz.
žem. 19, 15; Sk. 35, 30; 2 Kor. 13, 1.—
(7) *Liudytojų ranka...* Plg. aug. 13, 9.
— (8) *Tarp kraujo ir kraujo*: ar užmu-
šė kas tyčiomis ar netyčiomis. — *Bylos
ir bylos*: kilus abejonei apie nuosavybės
teises. — *Tarp raupsų ir raupsų*. Ebr.
t. kalbama ne apie raupsus, kuriuos ty-
rinėti buvo kunigų dalykas, bet apie s m u-
g i u s arba apskritai apie artimo pažei-
dimą. — (9) *Pas kunigus*. Jiems buvo
pavesta mokyti žmones įstatymo ir jį aiš-
kinti. Vz. Kun. 10, 11. — *Pas teisėją*.

dabit tibi, et possederis eam,
habitaveris in illa, et dixeris:
Constituam super me regem, si-
cut habent omnes per circuitum
nationes: 15 eum constitues,
quem Dominus Deus tuus elege-
rit de numero fratrum tuorum.
Non poteris alterius gentis ho-
minem regem facere, qui non
sit frater tuus. 16 Cumque fue-
rit constitutus, non multiplica-
bit sibi equos, nec reducet po-
pulum in Ægyptum, equitatus
numero sublevatus, præsertim
cum Dominus præceperit vobis
ut nequaquam amplius per eam-
dem viam revertamini. 17 Non
habebit uxores plurimas, quæ
alliciant animum ejus, neque ar-
genti et auri immensa pondera.
18 Postquam autem sederit in
solio regni sui, describet sibi
Deuteronomium legis hujus in
volumine accipiens exemplar a
sacerdotibus Leviticæ tribus, 19
et habebit secum, legetque il-
lud omnibus diebus vitæ suæ,
ut discat timere Dominum De-
um suum, et custodire verba
et ceremonias ejus, quæ in le-
ge præcepta sunt. 20 Nec eleve-
tur cor ejus in superbiam su-
per fratres suos, neque declinet
in partem dexteram vel sini-
stram, ut longo tempore regnet
ipse, et filii ejus super Israel.

Caput XVIII. 1 Non habebunt
sacerdotes et Levitæ, et omnes

duos, ir ją paveldėsi, gyvensi
joje ir tarsi: Įsistatysiu ant sa-
vęs karalių, kaip turi visos tau-
tos aplinkui, 15 tu įstatysi tą,
kurį Viešpats, tavo Dievas, bus
išrinkęs iš tavo brolių skaitliaus.
Karaliumi negalėsi padaryti ki-
tos tautos žmogaus, kurs nėra
tavo brolis. 16 O kada bus įsta-
tytas, jis nelaikys sau daugybės
arklių ir neves tautos atgal į Ai-
gyptą, remdamos raitarijos skait-
liumi, ypač kad Viešpats jums
įsakė daugiaus niekuomet tuo pa-
čiu keliu nebegrįžtį. 17 Jis neturės
daugelio pačių, kurios vilioja jo
dušią, nei begalinės daugybės
sidabro ir aukso. 18 O atsisėdęs
ant savo karalystės sosto, per-
sirašydins sau į knygą šito įsta-
tymo nuorašą, imdamas egzem-
pliorių iš Lėvio giminės kuni-
gų; 19 turės jį su savim ir skai-
tys per visas savo gyvenimo
dienas, kad išmoktu bijoties Vieš-
paties, savo Dievo, ir užlaikyti
jo žodžius ir nutarimus, kurie
įsakyti įstatyme. 20 Tenepakil-
sta jo širdis puikybėn ant savo
brolių ir tenenukrypsta dešinėn
arba kairėn pusėn, kad jis pats
ir jo sunųs ilgai karaliautu ant
Izraėlio.

18. perskyrimas. 1 Kunigai ir
Lėvitai, ir visi kurie yra iš tos

Toks teisėjas buvo Jozuė ir kiti, minimi Teisėjų knygoje. — *Jie tau nurodys...* Plg. 2 Kron. 19, 8-11.

(**14**) *Kuomet busi...* Perspėjimai apie busiantį Izraėlio karalių. — (**16**) *Jis nelaikys..* Tautos reikaluose Izraėlio karalius turi labiaus pasitikėti Dievo pagalba, negu žemiška galybe. Nurodomas čionai taisykles aiškiai peržengė Saliamonas ir jo įpėdiniai ir taip atvedė pamažu Izraėlį į prapultį.— (**18**) *Persirašydins...* Karaliui reikėjo persirašydinti arba visas Penkiaknygis, arba bent jo dalįs, kuriose padėoti įstatai. Iš čia patiriame taipogi, kad rašyto įstatymo sargais buvo kunigai. — (**20**) *Kad jis pats...* Tik išpildant nurodytasias sąlygas karališkoji valdžia pasiliks toje pačioje šeimynoje.

(**18, 1**) *Kunigai...* Plg. Sk. 18, 20-23. — *Ir visi.* Žodis *ir* nereikalingas. — *Au-*

qui de eadem tribu sunt, par-
tem et hereditatem cum reli-
quo Israel, quia sacrificia Do-
mini, et oblationes ejus come-
dent, [2] et nihil aliud accipient
de possessione fratrum suorum:
Dominus enim ipse est heredi-
tas eorum, sicut locutus est il-
lis. [3] Hoc erit judicium sacer-
dotum a populo, et ab his qui
offerunt victimas: sive bovem,
sive ovem immolaverint, dabunt
sacerdoti armum ac ventricu-
lum: [4] primitias frumenti, vini,
et olei, et lanarum partem ex
ovium tonsione. [5] Ipsum enim
elegit Dominus Deus tuus de
cunctis tribubus tuis, ut stet,
et ministret nomini Domini ip-
se, et filii ejus in sempiternum.
[6] Si exierit Levites ex una ur-
bium tuarum ex omni Israel in
qua habitat, et voluerit venire,
desiderans locum quem elegerit
Dominus, [7] ministrabit in nomi-
ne Domini Dei sui, sicut omnes
fratres ejus Levitæ, qui stabunt
eo tempore coram Domino. [8]
Partem ciborum eamdem acci-
piet, quam et ceteri: excepto
eo, quod in urbe sua ex pater-
na ei successione debetur.

[9] Quando ingressus fueris ter-
ram, quam Dominus Deus tuus

pačios giminės, neturės dalies
ir tėvainystės su likusiuoju Iz-
raėliu, nes jie valgys Viešpa-
ties aukas ir jo dovanas, [2] ir
jie neims nieko kito iš savo bro-
lių tėviškės, nes pats Viešpats
yra jų tėvainystė, kaip jis yra
jiems kalbėjęs. [3] Kunigams pri-
derės iš tautos ir iš tų, kurie
atnašauja aukas, tokios teisės:
Kada jie atnašaus jautį arba
avį, duos kunigui petį ir pilvelį;
[4] taippat pirmuones javų, vyno,
aliejaus ir vilnų dalį iš avių kirpi-
mo; [5] nes Viešpats, tavo Dievas,
jį išrinko iš visų tavo giminių,
kad jis ir jo sunųs stovėtu ir tar-
nautu Viešpaties vardui per am-
žius. [6] Jei Lėvitas išeitu iš vie-
no tavo miestų, esančių visame
Izraėlyje, kuriame jis gyvena,
ir norėtu atėjęs pasilikti vieto-
je, kurią Viešpats bus išsirinkęs,
[7] jis tarnaus vardan Viešpaties,
savo Dievo, kaip visi jo broliai
Lėvitai, kurie tuo metu stovės
Viešpaties akyvaizdoje. [8] Jis
gaus tokią pat maisto dalį, kaip
ir kiti, neskaitant to, kas jam
pridera jo mieste iš tėvų pali-
kimo.

[9] Kuomet busi įėjęs į žemę,
kurią Viešpats, tavo Dievas, tau

kas. Ebr. t.: d e g i n i m u s. Plg. Kun. 1, 9. — (3) *Ir iš tų.* Žodis *ir* nereikalingas. — *Tokios teisės...* Minimos visupirma dėkojimo aukų dalįs, priderančios kunigams. — *Petį.* Ebr. *z'roa'*. Kitur buvo įsakyta duoti šlaunį, ebr. *šoq*. Plg. Kun. 7, 32. 33; Sk. 18, 18. — *Pilvelį:* ketvirtąjį gromuliojančių gyvulių pilvą, kuriame baigiasi virškinimas. Užuot jo kitur liepiama duoti krutinę. Ebr. t. dar čionai išskaitoma d u ž a n d a k a u l i u, kurių kitur nėra paminėta. — (4) *Taippat pirmuones...* Plg. Sk. 18, 12... — *Vilnų dalį.* Tokios pirmuonės kitur neminėta. — (6) *Išeitu iš vieno tavo miestų:* visupirma iš 48 miestų, kurie reikėjo paskirti Lėvitams, o rasi ir iš kitų, kuriuose jie galėjo apsigyventi kaipo ateiviai. Plg. Sk. 35, 8; aug. 12, 12; 14, 29; 16, 11. 14, ir k. — *Norėtu atėjęs pasilikti vietoje...* Lėvitų tarnystė pagal šeimynas prie šventyklos buvo sutvarkyta tik žymiai vėlesniais, butent Dovido laikais. Neesant gi tos tvarkos, be Lėvitų, nuolat pasiliekančių prie šventyklos, galėjo ir pas kitus rasties noras buti arčiau Dievo išrinktosios vietos. — (8) *Neskaitant to...* Ką norėta pasakyti šitais žodžiais, neaišku. Anot kaikurių aiškintojų ebr. t. mintis turėtu buti toki: išskyrus nedoruosius

dabit tibi, cave ne imitari velis
abominationes illarum gentium.
10 Nec inveniatur in te qui lu-
stret filium suum, aut filiam,
ducens per ignem: aut qui ario-
los sciscitetur, et observet som-
nia atque auguria, nec sit ma-
leficus, 11 nec incantator, nec
qui pythones consulat, nec di-
vinos, aut quærat a mortuis ve-
ritatem. 12 Omnia enim hæc abo-
minatur Dominus, et propter
istiusmodi scelera delebit eos in
introitu tuo. 13 Perfectus eris,
et absque macula cum Domino
Deo tuo. 14 Gentes istæ, quarum
possidebis terram, augures et
divinos audiunt: tu autem a Do-
mino Deo tuo aliter institutus
es. 15 PROPHETAM de gente
tua et de fratribus tuis sicut
me, suscitabit tibi Dominus De-
us tuus: ipsum audies, 16 ut pe-
tisti a Domino Deo tuo in Ho-
reb, quando concio congregata
est, atque dixisti: Ultra non au-
diam vocem Domini Dei mei,
et ignem hunc maximum am-
plius non videbo, ne moriar. 17
Et ait Dominus mihi: Bene om-

duos, sergėkies, kad nepanorė-
tumei sekioti anų tautų nuobo-
dų. 10 Teneatsiranda pas tave
neivieno, kurs drįstu pašventin-
ti savo sunų arba dukterį, ves-
damas per ugnį, arba kurs tei-
rautusi pas žynius ir tikėtu sap-
nams bei prietarams; tenebuna
burtininko, 11 nei žavėtojo, nei
tokio, kurs teirautusi pas pyto-
nus ir raganius, arba jieškotu
tiesos pas numirėlius; 12 nes Vieš-
pats bodisi visų tų dalykų ir
už tokiuos prasikaltimus jis iš-
naikins anas tautas, tau įeinant.
13 Busi tobulas ir nesuteptas su
Viešpačiu, tavo Dievu. 14 Anos
tautos, kurių žemę paveldėsi,
klauso putveizdų ir raganių; tu
gi Viešpaties, tavo Dievo, ki-
taip esi pamokytas. 15 Viešpats,
tavo Dievas, pažadins tau iš
tavo giminės ir iš tavo brolių
PRANAŠĄ kaip mane; jo tu
klausysi, 16 kaip prašei Viešpa-
ties, tavo Dievo, prie Horebo,
sušauktai esant sueigai, ir tarei:
Kadgi toliaus nebegirdėčiau Vieš-
paties, mano Dievo, balso ir ne-
bematyčiau daugiaus šitos bai-
siausios ugnies, idant nenumir-
čiau. 17 O Viešpats man tarė:

---

kunigus, kurie buvo susitepę tarnavimu stabams.
(10) *Teneatsiranda*... Izraelitams reikia sergėties visokios burtininkystės. Plg. Iš. 22, 17; Kun. 19, 26. 31; 20, 6. 27. — *Pašventinti savo*... Plg. Kun. 18, 21. — (11) *Pas pytonus*. Plg. Kun. 20, 28; Apd. 16, 17. — *Pas numirėlius*. Plg. 1 Kar. 28, 7. — (15) *Pranašą*. Augščiaus buvo kalbama apie paskyrimą teisėjų, apie busiantį karalių, apie kunigus; dabar apskelbiama, kad Izraelis turės pranašą. Vieni aiškintojai (Orig., Teod. ir k.) mato čionai pažadėjimą, kad Izraelitams bus duota visa eilia pranašų, tarp kurių vyriausis ir visų galva turėjo buti Mesijas, ir kad tų pranašų tarnystė bus nuolatinė, taippat kaip teisėjų, karalių ir kunigų. Kiti gi mato minimame čionai pranaše vieną musų Išganytoją Jėzų Kristų. Ta nuomonė turi nemaža labai rimtų patvirtinimų. Šv. Petras (Apd. 3, 22) ir šv. Steponas (Apd. 7, 37) suprato Mozės žodžius apie Jėzų Kristų; pats musų Išganytojas juos išaiškino apie save, sakydamas, kad Mozė apie jį rašęs (Jo. 5, 45-47); žydai tikėjo, kad žadėtasis pranašas ne kas kitas kaip tik Mesijas; taippat tą dalyką suprato dauguma šv. tėvų ir paskesnių krikščionių rašytojų. — *Kaip mane*. Tie žodžiai nereiškia tobulos lygybės tarp Mesijo ir Mozės, bet tik nurodo, kad Mozės ir Kristaus tas pats buvo pašaukimas buti tarpininkais tarp Dievo ir žmonių.—(16)

nia sunt locuti. [18] Prophetam
suscitabo eis de medio fratrum
suorum similem tui: et ponam
verba mea in ore ejus, loque-
turque ad eos omnia quæ præ-
cepero illi. [19] Qui autem verba
ejus, quæ loquetur in nomine
meo, audire noluerit, ego ultor
exsistam. [20] Propheta autem qui
arrogantia depravatus voluerit
loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi ut diceret, aut
ex nomine alienorum deorum,
interficietur. [21] Quod si tacita
cogitatione responderis: Quomo-
do possum intelligere verbum,
quod Dominus non est locutus?
[22] Hoc habebis signum: Quod
in nomine Domini propheta il-
le prædixerit, et non evenerit:
hoc Dominus non est locutus,
sed per tumorem animi sui pro-
pheta confinxit: et idcirco non
timebis eum.

Caput XIX. [1] Cum disperdi-
derit Dominus Deus tuus gen-
tes, quarum tibi traditurus est
terram, et possederis eam, ha-
bitaverisque in urbibus ejus et
in ædibus: [2] tres civitates sepa-
rabis tibi in medio terræ, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi
in possessionem, [3] sternens di-
ligenter viam: et in tres æqua-
liter partes totam terræ tuæ
provinciam divides: ut habeat
e vicino qui propter homicidium
profugus est, quo possit evade-

Jie visa gerai kalbėjo. [18] Aš
jiems pažadinsiu iš jų brolių tar-
po pranašą, panašų į tave, ir
įdėsiu savo žodžius į jo burną,
ir jis jiems kalbės visa, ką jam
busiu įsakęs. [19] Kas gi nenorės
klausyti jo žodžių, kuriuos jis
kalbės mano vardu, tam aš at-
keršinsiu. [20] Pranašas gi, kurs,
pagadintas puikybės, norėtu kal-
bėti mano vardu, ko aš jam ne-
liepiau sakyti, arba svetimųjų
dievų vardu, bus užmuštas. [21]
O jei tu sau vienas sakytumei
mintyje: Kaip aš galiu pažinti
žodį, kurio Viešpats nekalbėjo?
[22] toki turėsi ženklą: Jei toksai
pranašas apskelbtu ką nors iš-
anksto vardan Viešpaties ir ne-
įvyktu, to Viešpats nekalbėjo,
bet pranašas prasimanė savo
dvasios pasiputime, ir todėl tu
jo nesibijosi.

19. perskyrimas. [1] Kuomet
Viešpats, tavo Dievas, bus iš-
naikinęs tautas, kurių žemę tau
atiduos, o tu ją paveldėsi ir gy-
vensi jos miestuose ir namuose,
[2] atskirsi sau tris miestus vidu-
ryje žemės, kurią Viešpats, tavo
Dievas, tau duos paveldėti, [3]
rupestingai pataisydamas į juos
kelią, ir padalinsi į tris lygias
dalis visą tavo žemės plotą, kad
tasai, kurs yra pabėgeliu dėlei
žmogžudystės, turėtu arti, kur
galėtu nubėgti. [4] Toks bus įsta-

Prie Horebo. Plg. aug. 5, 23; Iš. 20, 11. — (**18**) *Įdėsiu savo...* Iš šitos vietos sužinome tikrą prasmę žodžio pranašas: jis reiškia ištikimą skelbėją Dievo valios ir jo įsakymų žmonėms. — (**20**) *Pranašas...* Netikri pranašai bus dvejopi: vieni skelbsis esą Jahvės pranašais, kiti gi svetimųjų dievų. Apie dievaičių pranašus pasakyta daugiaus 13, 2...; toliaus gi kalbama apie tai, kaip galima atskirti tikras Jahvės pranašas nuo netikrojo. Plg. Mik. 3, 8; Jer. 23, 29.

(**19, 2**) *Atskirsi sau tris miestus.* Dievas buvo įsakęs paskirti išviso šešis prieglaudos miestus, bet trįs jau buvo išrinkti į rytus nuo Jordano (4, 41-43); todėl dabar liepiama paskirti kitus tris šiapus Jordano. — (**3**) *Pataisydamas...* Naujas

re. [4] Hæc erit lex homicidæ fu-
gientis, cujus vita servanda est:
Qui percusserit proximum suum
nesciens, et qui heri et nudius-
tertius nullum contra eum odi-
um habuisse comprobatur: [5] sed
abiisse cum eo simpliciter in
silvam ad ligna cædenda, et in
succisione lignorum securis fu-
gerit manu, ferrumque lapsum
de manubrio amicum ejus per-
cusserit, et occiderit: hic ad
unam supradictarum urbium
confugiet, et vivet: [6] ne forsitan
proximus ejus, cujus effusus est
sanguis, dolore stimulatus, per-
sequatur, et apprehendat eum
si longior via fuerit, et percu-
tiat animam ejus, qui non est
reus mortis: quia nullum con-
tra eum, qui occisus est, odium
prius habuisse monstratur. [7] Id-
circo præcipio tibi, ut tres ci-
vitates æqualis inter se spatii
dividas. [8] Cum autem dilatave-
rit Dominus Deus tuus termi-
nos tuos, sicut juravit patribus
tuis, et dederit tibi cunctam
terram, quam eis pollicitus est,
[9] (si tamen custodieris manda-
ta ejus, et feceris quæ hodie
præcipio tibi, ut diligas Domi-
num Deum tuum, et ambules in
viis ejus omni tempore) addes
tibi tres alias civitates, et su-
pradictarum trium urbium nu-
merum duplicabis: [10] ut non ef-
fundatur sanguis innoxius in me-
dio terræ, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi possidendam, ne

tas apie bėgantį žmogžudį, ku-
rio gyvybė reikia užlaikyti. Kas
užmuštu savo artimą nežiniomis
ir kurs, kaip pasirodo, nei va-
kar, nei užvakar neturėjo jokios
prieš jį neapykantos, [5] bet pa-
prastai nuėjo su juo į mišką
malkų kirstų ir bekertant mal-
kas ištruko iš rankų kirvis ir
nusmukus nuo kirvakočio gele-
žis užgavo jo prietelį ir užmu-
šė, toksai nubėgs į vieną iš augš-
čiaus minėtųjų miestų ir liks
gyvas; [6] kad kartais artimas to,
kurio kraujas išlietas, skausmo
sukiršintas, nesivytu ir, jei ke-
lias butu ilgesnis, jo nenutver-
tu ir neužmuštu to, kurs neuž-
sipelnė mirties, nes, kaip pasi-
rodo, anksčiaus neturėjo prieš
užmuštąjį jokios neapykantos. [7]
Todėl aš tau įsakau paskirti tris
miestus lygiame kits nuo kito
atstume. [8] Kuomet gi Viešpats,
tavo Dievas, išplės tavo ribas,
kaip yra prisiekęs tavo tėvams,
ir tau duos visą žemę, kurią
jiems yra žadėjęs, [9] (jei tiktai
sergėsi jo paliepimus ir darysi,
ką tau šiandien įsakau, kad my-
lėtumei Viešpatį, tavo Dievą,
ir vaikščiotumei visą laiką jo
keliais), pridėsi sau tris kitus
miestus ir minėtųjų trijų mie-
stų skaitlių dusyk padauginsi,
[10] kad nekaltas kraujas nebutu
išlietas žemėje, kurią Viešpats,
tavo Dievas, tau duos paveldė-
ti, idant tu nebutumei kaltas
už išlietą kraują. [11] Bet jei kas,

paliepimas, iš kurio pasirodo didis rupestis nekaltu užmušėju. — *Lygias.* To žodžio nėra ebr. t. — **(4-7)** *Toks bus įstatas...* Primenama, kas tais prieglaudos miestais galės naudoties. Plg. Sk. 35, 12-28.—**(8. 9)** *Kuomet gi...* Įsakoma paskirti vėliaus dar kitus tris prieglaudos miestus šiapus Jordano. Tečiaus tas įsakymas niekuomet nebuvo įvykdytas, nes Izraėlitai neišpildė Dievo pastatytos sąlygos ir tik trumpam laikui, Dovido ir Salīmono dienose, buvo užėmę visą kraštą, kurs buvo pažadėtas jų tėvams. Plg. Prad. 15, 18; Iš. 23, 31 ir k. — **(11)** *Bet jei kas...*

sis sanguinis reus. 11 Si quis au-
tem odio habens proximum su-
um, insidiatus fuerit vitæ ejus,
surgensque percusserit illum, et
mortuus fuerit, fugeritque ad
unam de supradictis urbibus, 12
mittent seniores civitatis illius,
et arripient eum de loco effu-
gii, tradentque in manu proxi-
mi, cujus sanguis effusus est, et
morietur. 13 Non misereberis
ejus, et auferes innoxium sangui-
nem de Israel, ut bene sit tibi.
14 Non assumes, et transferes
terminos proximi tui, quos fixe-
runt priores in possessione tua,
quam Dominus Deus tuus da-
bit tibi in terra, quam accepe-
ris possidendam.
15 Non stabit testis unus con-
tra aliquem, quidquid illud pec-
cati, et facinoris fuerit: sed in
ore duorum aut trium testium
stabit omne verbum. 16 Si ste-
terit testis mendax contra ho-
minem, accusans eum prævari-
cationis, 17 stabunt ambo, quo-
rum causa est, ante Dominum
in conspectu sacerdotum et ju-
dicum qui fuerint in diebus il-
lis. 18 Cumque diligentissime per-
scrutantes, invenerint falsum te-
stem dixisse contra fratrem su-
um mendacium: 19 reddent ei
sicut fratri suo facere cogitavit,
et auferes malum de medio tui:
20 ut audientes ceteri timorem
habeant, et nequaquam talia au-
deant facere. 21 Non miserebe-

neapkęsdamas savo artimo, pa-
tykotu jo gyvybės ir pakilęs jį
užgautu, o užgautasis numirtu,
anas gi nubėgtu į vieną iš mi-
nėtųjų miestų, 12 to miesto se-
nesnieji siųs ir ištrauks jį iš
prieglaudos vietos, atiduos į ran-
kas artimo tojo, kurio kraujas
išlietas, ir jis numirs. 13 Tu jo
nepasigailėsi ir prašalinsi nekal-
tą kraują iš Izraėlio, kad tau
gerai klotusi.
14 Nepanaikinsi ir neperkelsi
savo artimo ribų, kokias prano-
kėjai paskyrė tavo tėviškėje,
kurią Viešpats, tavo Dievas, tau
duos žemėje, kurią busi gavęs
paveldėti.
15 Vienas liudytojas nestos
prieš ką nors, vis tiek koks ten
butu prasikaltimas ir piktada-
rystė, bet dviejų arba trijų liu-
dytojų pasakymu bus nutartas
kiekvienas dalykas. 16 Jei liu-
dytojas melagis imtu kaltinti
žmogų dėlei įstatymo peržen-
gimo, 17 abudu turinčiu tarp sa-
vęs bylą, stosis prieš Viešpatį
akyvaizdoje kunigų ir teisėjų,
kokie bus anose dienose. 18 Jie
gi rupestingiausiai ištyrę ir ra-
dę, kad netikras liudytojas pa-
sakė prieš savo brolį melą, 19
padarys jam taip, kaip jis ma-
nė padaryti savo broliui, ir taip
tu prašalinsi pikta iš savo tar-
po, 20 kad kiti tai išgirdę turė-
tu baimę ir niekuomet nedrįstu
tolygiai daryti. 21 Tu jo nepa-

Plg. Sk. 35, 12. 20. 24. — (12) *To mie-
sto.* Ebr. t.: j o m i e s t o; taigi, to iš kur
buvo užmušėjas. — (13) *Nekaltą kraują*:
kaltybę, padarytą nekalto kraujo išliejimu.
Nekaltas kraujas sutepa žemę ir tas su-
tepimas pasilieka tolei, kolei už jį nebus
atkeršinta užmušėjo kraujo išliejimu.
(14) *Nepanaikinsi...* Naujas įstatas. —
Paskyrė: bus paskyrę.
(15) *Vienas liudytojas...* Plg. Aug. 17,
6; Mt. 18, 16; 2 Kor. 13, 1. — (16-21)
Jei liudytojas melagis... Plg. Iš. 23, 1

ris ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

Caput XX. [1] Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatus et currus, et majorem quam tu habeas adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Ægypti. [2] Appropinquante autem jam prœlio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: [3] Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec fomidetis eos: [4] quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. [5] Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo, qui ædificavit domum novam, et non dedicavit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. [6] Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, et revertatur in domum suam: ne forte moriatur in bello, et alius homo ejus fungatur officio. [7] Quis est ho-

sigailėsi, bet pareikalausi gyvybės už gyvybę, akies už akį, danties už dantį, rankos už ranką, kojos už koją.

20. perskyrimas. [1] Jei išeisi į karę prieš savo neprietelius ir matysi raitariją, vežimus ir priešų kariuomenės daugybę didesnę esant, negu tavoji, nesibijok jųjų. nes Viešpats, tavo Dievas, kurs tave išvedė iš Aigypto žemės, yra su tavim. [2] Prisiartinant gi jau mušiui, kunigas atsistos prieš eilias ir taip kalbės tautai: [3] Klausyk, Izraėliau! šiandien jus einate kovon prieš jusų neprietelius; tenenusigąsta jusų širdis, nesibijokite, nesitraukkite ir nepabugkite jųjų, [4] nes Viešpats, jusų Dievas yra jusų tarpe; jis kovos už jus prieš visus priešus, kad jus išgelbėtu iš pavojaus. [5] Taipogi vadai prieš kiekvieną burį apskelbs, kariuomenei girdint: Ar yra kas nors, kurs pasistatė naujus namus ir jų dar nepašventė? tegul eina ir grįžta į savo namus, kad kartais nenumirtu karėje ir kitas turėtu juos pašvęsti. [6] Ar yra kas nors, kurs užsiveisė vynuogyną ir dar jo nepadarė tokiuo, kad visiems butu valia iš jo valgyti? tegul eina ir grįžta į savo namus, kad kartais nenumirtu karėje ir kitas žmogus turėtu išpildyti jo pareigas. [7] Ar yra kas nors, kurs

---

9; Kun. 19, 15... — *Stosis prieš Viešpatį...* Tą prasikaltimą turėjo teisti vyriausis teismas prie šventyklos.

(**20, 1**) *Jei išeisi...* Karėse Izraėlitai privalo labai pasitikėti Dievo pagalba, todėl jie visuomet turi rupinties buti vertais tos pagalbos. — (**2**) *Prisiartinant...* Ne paskutinėje valandoje, bet kuomet karė jau apskelbta ir visi rengiasi į kovą. — (**5**) *Vadai.* Ebr. *šotrim*, raštininkai. Plg. aug. 1, 15; 16, 18. — *Kas pasistatė naujus namus.* Pirma priežastis, paliuosuojanti nuo ėjimo karėn. Anot žydų padavimo šitame atsitikime (žiaippat 7. e.) buvo paliuosuojama vieneriems metams. — (**6**) *Kurs užsiveisė vynuogyną.* Plg. Kun. 19, 23-25. Jauno vynuogyno vaisių trejais pirmaisiais metais visai nebuvo valia valgyti, ketvirtais jie reikėjo pašvęsti Dievui, ir tik penktais jais galėjo naudoties

mo, qui despondit uxorem, et
non accepit eam? vadat, et re-
vertatur in domum suam, ne for-
te moriatur in bello, et alius
homo accipiat eam. [8] His dictis
addent reliqua, et loquentur ad
populum: Quis est homo formi-
dolosus, et corde pavido? vadat,
et revertatur in domum suam,
ne pavere faciat corda fratrum
suorum, sicut ipse timore per-
territus est. [9] Cumque siluerint
duces exercitus, et finem loquen-
di fecerint, unusquisque suos ad
bellandum cuneos præparabit.
[10] Si quando accesseris ad
expugnandam civitatem, offeres
ei primum pacem. [11] Si recepe-
rit, et aperuerit tibi portas, cun-
ctus populus, qui in ea est, sal-
vabitur, et serviet tibi sub tri-
buto. [12] Sin autem fœdus inire
noluerit, et cœperit contra te
bellum, oppugnabis eam. [13] Cum-
que tradiderit Dominus Deus
tuus illam in manu tua, percu-
ties omne, quod in ea generis
masculini est, in ore gladii, [14]
absque mulieribus et infantibus,
jumentis et ceteris, quæ in ci-
vitate sunt. Omnem prædam
exercitui divides, et comedes
de spoliis hostium tuorum, quæ
Dominus Deus tuus dederit ti-
bi. [15] Sic facies cunctis civita-
tibus, quæ a te procul valde
sunt, et non sunt de his urbi-
bus, quas in possessionem acce-
pturus es. [16] De his autem ci-
vitatibus, quæ dabuntur tibi,
nullum omnino permittes vive-

susižiedavo su moterimi ir dar
jos nevedė? tegul eina ir grįžta
į savo namus, kad nenumirtu
karėje ir kitas žmogus ją imtu.
[8] Tai pasakę, pridės dar, kas to-
liaus eina, ir kalbės tautai: Ar
yra kas nors baugus ir nedrą-
sios širdies? tegul eina ir grįž-
ta į savo namus, kad neįbau-
gintu savo brolių širdies, kaip
jis pats yra apimtas baimės. [9]
Kuomet kariuomenės vadai bus
nutilę ir pabaigę kalbėti, kiek-
vienas prirengs į kovą savo bu-
rius.
[10] Jei kuomet prisiartinsi prie
miesto, kad jį užkovotumei, pir-
ma pasiulysi jam santaiką. [11]
Jei priims ir tau atidarys var-
tus, visi jame esantįs žmonės
liks gyvi ir tau tarnaus mokė-
dami čyžę. [12] Bet jei nenorės
daryti sandoros ir pradės prieš
tave kovą, apgulsi jį. [13] O kuo-
met Viešpats, tavo Dievas, ati-
duos jį į tavo rankas, išgalaby-
si visus jame esančius vyriškius
kalavijo ašmenimis, [14] atskirda-
mas moteris ir vaikus, galvijus
ir visa, kas dar yra mieste. Vi-
są grobį padalinsi tarp kariuo-
menės ir valgysi iš tavo neprie-
telių išplėšų, kurias Viešpats,
tavo Dievas, bus tau davęs. [15]
Taip darysi su visais miestais,
kurie yra labai toli nuo tavęs
ir nepridera prie tų miestų, ku-
riuos gausi paveldėti. [16] Tuose
gi miestuose, kurie bus tau duo-
ti, visai nepaliksi neivieno gy-

savininkas, todėl jo uogas galėjo valgyti ir kiti. — (**7**) *Kurs susižiedavo.* Plg. žem. 24, 5. — (**8**) *Kas nors baugus.* Plg. Teis. 7, 3. — (**9**) *Kariuomenės vadai.* Ebr. *šotrim*, raštininkai. — *Kiekvienas prirengs...* Anot ebr. t.: pastatys kariuomenės viršininkus tautos priekyje.

(**10**) *Prie miesto*: esančio ne Kanaano žemėje. Vz. žem. 15. e. — (**11**) *Liks gyvi...* Taip padarė Izraėlitai su Gabaonitais, manydami juos gyvenant toli nuo Žadėtosios žemės. Vz. Joz. 9. persk. —

re: [17] sed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, et Amorrhæum, et Chananæum, Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus: [18] ne forte doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipsi operati sunt diis suis: et peccetis in Dominum Deum vestrum. [19] Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. [20] Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide, et instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

Caput XXI. [1] Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus, [2] egredientur majores natu, et judices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum: [3] et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scidit vomere, [4] et ducent eam ad vallem asperam atque saxo-

vo, [17] bet užmuši juos kalavijo ašmenimis, butent Hetiečius, Amoriečius, Kananiečius, Pereziečius, Hevejiečius ir Jėbuziečius, kaip Viešpats, tavo Dievas, tau yra įsakęs, [18] kad kartais jie neišmokytu jusų daryti visų nuobodų, kurias patįs yra darę savo dievams, ir kad nenusidėtumėte Viešpačiui, jusų Dievui. [19] Kuomet ilgą laiką laikysi apgulęs miestą ir apsupsi jį pylimais, kad jį paimtumei, nenukirsi medžių, kurių vaisius galima valgyti ir neprivalai kirviais naikinti šalies aplinkui, nes tai medis, o ne žmogus ir negali padauginti skaitliaus kovojančių prieš tave. [20] Bet jei medžiai ne vaisiniai o laukiniai ir tinka kitiems reikalams, nusikirsk ir daryk karės prietaisus, kolei nepaimsi miesto, kurs prieš tave kovoja.

21. perskyrimas. [1] Jei žemėje, kurią Viešpats, tavo Dievas, tau duos, butu rasta užmušto žmogaus lavonas, nežinant, kas yra užmušėjas, [2] tavo vyresnieji ir teisėjai išeis ir matuos nuo lavono vietos atstumą lig kiekvienam iš aplinkinių miestų, [3] ir kurį ras artesnį už kitus, to miesto senesnieji ims iš bandos karvaitę, kuri netraukė jungo ir žemės nearė žagre, [4] nuves ją į nejaukų ir uolingą slė-

(**17**) *Kaip Viešpats...* Vz. aug. 7, 1. — (**19**) *Nes tai medis...* Ebr. t.: nes argi lauko medis yra žmogus, kad nuo tavęs pasitrauktu į stiprovę. — Labai žmoniškas perspėjimas, kad nebutu bereikalo sunaikinami dalykai, naudingi žmonių gyvenime.

(**21, 2**) *Vyresnieji ir teisėjai*: paimti iš aplink esančių miestų. — (**3**) *Kurį ras artesnį*, — nes galima buvo įtarti, kad užmušėjas buvo iš artimesniojo miesto. — *Karvaitę, kuri...* Ir auka ir visos aukojimo aplinkybės turi pamokyti, kaip labai reikia branginti žmogaus gyvybė ir baisėties žmogžudystės. — (**4**) *Į nejaukų ir uolingą slėnį.* Ebr. t.: į slėnį su visuomet

sam, quæ nunquam arata est,
nec sementem recepit: et cæ-
dent in ea cervices vitulæ: [5]
accedentque sacerdotes filii Le-
vi, quos elegerit Dominus Deus
tuus ut ministrent ei, et bene-
dicant in nomine ejus, et ad
verbum eorum omne negotium,
et quidquid mundum, vel im-
mundm est, judicetur. [6] Et ve-
nient majores natu civitatis il-
lius ad interfectum, lavabunt-
que manus suas super vitulam,
quæ in valle percussa est. [7] Et
dicent: Manus nostræ non effu-
derunt sanguinem hunc, nec ocu-
li viderunt. [8] Propitius esto po-
pulo tuo Israel, quem redemi-
sti Domine, et ne reputes san-
guinem innocentem in medio
populi tui Israel. Et auferetur
ab eis reatus sanguinis: [9] tu au-
tem alienus eris ab innocentis
cruore, qui fusus est, cum fe-
ceris quod præcepit Dominus.
[10] Si egressus fueris ad pu-
gnam contra inimicos tuos, et
tradiderit eos Dominus Deus
tuus in manu tua, captivosque
duxeris, [11] et videris in nume-
ro captivorum mulierem pul-
chram, et adamaveris eam, volue-
risque habere uxorem, [12] intro-
duces eam in domum tuam: quæ
radet cæsariem, et circumcidet
ungues, [13] et deponet vestem,
in qua capta est: sedensque in
domo tua, flebit patrem et ma-
trem suam uno mense: et po-

nį, kurs niekuomet nebuvo nei
išartas, nei apsėtas ir tenai per-
pjaus karvaitei kaklą. [5] Paskui
prisiartins Lėvio sunųs kunigai,
kuriuos Viešpats, tavo Dievas,
yra išrinkęs, kad jam tarnautu
ir jo vardu laimintu, ir kad jų
žodžiu butu nutartas kiekvie-
nas dalykas ir ar yra kas nesu-
tepta arba sutepta. [6] Ateis ir
ano miesto senesniejį prie už-
muštojo, nuplaus savo rankas
ant karvaitės, papjautos slėny-
je, [7] ir sakys: Musų rankos ne-
išliejo šito kraujo ir músų akįs
nematė. [8] Pasigailėk, Viešpatie,
savo tautos, Izraėlio, kurį at-
pirkai, ir nepaskaityk jai nekal-
to kraujo, išlieto tavo tautos
Izraėlio tarpe. Taip bus nuo jų
atimta kraujo kaltybė; [9] tu gi
busi liuosas nuo nekaltai išlie-
to kraujo, kuomet padarysi, ką
Viešpats yra įsakęs.
[10] Jei busi išėjęs į kovą prieš
tavo neprietelius, o Viešpats, ta-
vo Dievas, paduos juos į tavo
rankas, ir vesdamos nelaisvén
[11] pamatysi belaisvių skaitliuje
gražią moteriškę, įsimylėsi į ją
ir norėsi imti į pačias, [12] tu ją
įsivesi į savo namus; ji nusiskus
plaukus, nusipjaustys nagus, [13]
nusivilks drabužius, kuriuose bu-
vo pagauta, ir sėdėdama tavo
namuose raudos savo tėvo ir

tekančiu vandenimi. — (5) *Prisiartins... kunigai.* Jie turi buti viešais liudytojais įvykusio permaldavimo už išlietą kraują. — (8) *Taip bus nuo jų atimta...* Pagal įstatymą už žmogžudystę reikėjo atsilyginti užmušėjo mirtimi; kadangi jis buvo nežinomas, kaltybė išpradžios metama ant arčiaus esančiojo miesto gyventojų; tiems prisiekus per savo vyresniuosius, kad jie nekalti, atnašaujama ir papjaunama jų karvė, kuri užvaduoja tikrąjį užmušėją, ir taip atsilyginama už žmogžudystę.
(9) *Tu gi,* Izraėliau.
(11) *Gražią moteriškę...* Kalbama apie moteris toli gyvenančių tautų, o ne apie Kananietes, nes šitas buvo liepta visas užmušti. Plg. aug. 20, 16. — (12) *Nusiskus plaukus...* Visos tos apeigos turėjo

stea intrabis ad eam, dormies-
que cum illa, et erit uxor tua.
14 Si autem postea non sederit
animo tuo, dimittes eam libe-
ram, nec vendere poteris pecu-
nia, nec opprimere per poten-
tiam: quia humiliasti eam.

motinos vieną mėnesį; paskui
įeisi pas ją ir miegosi su ja, ir
ji bus tavo pati. 14 Jei paskui
tau nebepatiks, paleisi ją liuo-
są ir negalėsi jos parduoti už
pinigus, nei prispausti jos savo
galybe, nes tu ją pažeminai.

3) Įvairus įstatai, paliečiantis kasdieninį gyvenimą.

15 Si habuerit homo uxores
duas, unam dilectam, et alte-
ram odiosam, genuerintque ex
eo liberos, et fuerit filius odio-
sæ primogenitus, 16 volueritque
substantiam inter filios suos
dividere: non poterit filium di-
lectæ facere primogenitum, et
præferre filio odiosæ, 17 sed fi-
lium odiosæ agnoscet primoge-
nitum, dabitque ei de his quæ
habuerit cuncta duplicia: iste
est enim principium liberorum
ejus, et huic debentur primo-
genita.
18 Si genuerit homo filium
contumacem et protervum, qui
non audiat patris aut matris im-
perium, et coercitus obedire con-
tempserit: 19 apprehendent eum,
et ducent ad seniores civitatis
illius, et ad portam judicii, 20
dicentque ad eos: Filius noster
iste protervus et contumax est,
monita nostra audire contemnit,
commessationibus vacat, et lu-

15 Jei kurs žmogus turėtu dvi
moteri, vieną mylimą, o antrą
nemylimą, ir jomdviem pagim-
džius iš jo vaikų, nemylimosios
sunus butu pirmgimis, 16 norė-
damas padalinti tarp savo sunų
lobį, jis negalės mylimosios su-
naus padaryti pirmgimiu ir pa-
statyti jo augščiaus už nemyli-
mosios sunų, 17 bet pripažins
pirmgimiu nemylimosios sunų
ir jam duos iš visų dalykų, ku-
riuos turi, dvigubai; nes tasai
pirmasis tarp jo vaikų ir jam
pridera pirmgimystės teisės.
18 Jei kam gimtu nepaklu-
snus ir atkaklus sunus, kurs ne-
klausytu tėvo arba motinos lie-
pimo ir sudraustas paniekintu
perspėjimą, 19 jie jį nutvers, nu-
ves pas ano miesto vyresniuo-
sius ir prie teismo vartų 20 ir
jiems sakys: Šitas musų sunus
atkaklus ir nepaklusnus, musų
perspėjimų klausyti nenori, už-
siima lėbavimu, paleistuvyste

---

reikšti, kad moteriškė išsižada pagonystės ir apsikuopdama įeina į išrinktąją tautą. — (14) *Nei prispausti savo galybe*: palikdamas ją savo namuose kaipo vergę.

21, 15—26, 19. Trečioje vietoje paduodami įstatai, kurie tvarko kasdieninį žmonių gyvenimą, ypač gi jų santikius su artimais; čia randame taipogi daugybę įvairių įsakymų, paliečiančių visos tautos šventumą ir švarumą; galop visas antras Mozės pamokslas užbaigiamas trumpučiu paraginimu.

(15-17) *Jei kurs...* Įstatas apie pirmgimių teises. — *Dvi moteri...* Pavyzdžių vz. Prad 29, 30. 31; 1 Kar. 1, 5. 6. ir k. — *Nes tasai pirmasis tarp jo vaikų.* Vz. Prad. 49, 3. — *Pirmgimystės teisės.* Vz. Prad. 25, 31-34; 1 Kron. 5, 1.

(18-21) *Jei kam gimtu...* Įstatas apie atkaklų sunų pripažįsta gimdytojams teisę reikalauti iš vaikų priderančios pagar-

xuriæ atque conviviis: 21 lapidi-
bus eum obruet populus civi-
tatis: et morietur, ut auferatis
malum de medio vestri, et uni-
versus Israel audiens pertime-
scat.
22 Quando peccaverit homo
quod morte plectendum est, et
adjudicatus morti appensus fue-
rit in patibulo: 23 non permane-
bit cadaver ejus in ligno, sed
in eadem die sepelietur: quia
maledictus a Deo est qui pen-
det in ligno: et nequaquam con-
taminabis terram tuam, quam
Dominus Deus tuus dederit ti-
bi in possessionem.

Caput XXII. 1 Non videbis
bovem fratris tui, aut ovem er-
rantem, et præteribis: sed re-
duces fratri tuo, 2 etiamsi non
est propinquus frater tuus, nec
nosti eum: duces in domum tu-
am, et erunt apud te quamdiu
quærat ea frater tuus et reci-
piat. 3 Similiter facies de asino,
et de vestimento, et de omni
re fratris tui, quæ perierit: si
inveneris eam, ne negligas qua-
si alienam. 4 Si videris asinum
fratris tui aut bovem cecidisse
in via, non despicies, sed sub-
levabis cum eo.

ir pokiliavimu. 21 O miesto žmo-
nės užmuš jį akmenimis, ir jis
numirs, kad prašalintumei pik-
ta iš savo tarpo ir kad visas
Izraėlis girdėdamas bijotusi.
22 Kuomet žmogus bus nusi-
dėjęs taip, kad jis reikia nubau-
sti mirtimi, ir kada pasmerktas
mirti jis bus pakartas ant kar-
tuvių, 23 jo lavonas nepasiliks
ant medžio, bet bus palaidotas
tą pačią dieną, nes Dievo pra-
keiktas yra, kas kaba ant me-
džio, ir jokiu budu nesutepsi sa-
vo žemės, kurią Viešpats, tavo
Dievas, tau bus davęs paveldėti.

22. perskyrimas. 1 Jei pama-
tytumei klaidžiojantį savo bro-
lio jautį arba avį, nepraeisi pro
šalį, bet nuvesi atgal pas tavo
brolį; 2 nors tas brolis ir nėra
tavo giminaitis ir tu jo nepa-
žįsti, tu nusivesi į savo namus,
ir bus pas tave kolei tavo bro-
lis jų jieškos ir atsiims; 3 taip-
pat padarysi su asilu, su dra-
bužiu ir su kiekvienu savo bro-
lio dalyku, kurs bus pamestas;
jei jį rasi, nepaliksi lyg-kad sve-
timo. 4 Jei matysi savo brolio
asilą arba jautį parpuolusį ant
kelio, neeisi šalin, bet pakelsi
draug su juo.

---

bos, bet draug draudžia jiems pasielgti su vaikais pagal savo upą. Įstate kalbama apie užaugusį sunų, pasiliekantį tėvo namuose. Kaltinti jį gali tik abudu gimdytoju draug; be to reikią aiškiai nurodyti kaltybė. — *Lėbavimu...* Prasikaltimų pavyzdžiai.

(**22. 23**) *Kuomet žmogus...* Įstatas apie pakartųjų lavonus. — *Kada pasmerktas mirti.* Ebr t.: k a d a j i s n u ž u d y t a s; nes pas žydus gyvų nekardavo, bet tik nužudytųjų lavonus. — *Nepasiliks.* Ebr. t.: n e p e r n a k v o s. Ta taisyklė buvo pritaikyta prie musų Išganytojo Jėzaus Kristaus. Vz Jo. 19, 31... — *Dievo prakeiktas...* Savo kaltybėmis, kuriomis užsipelnė tą pakorimą, jis užtraukė ant savęs ir Dievo prakeikimą. Taigi, pakorimas buvo draug ženklas Dievo prakeikimo, o per tai ir sutepimas Izraėlio žemės. Plg. Kun. 18, 25; Sk. 35, 33. Apie pritaikymą tų žodžių prie Išganytojo vz. Gal. 3, 13.

(**22, 1-4**) *Jei pamatytumei...* Meilės artimo pareigos. Plg. Iš. 23, 4. 5. — *Savo brolio:* kito Izraėlito. — *Nėra tavo giminaitis.* Anot kitų: nearti gyvena. — *Atsiims.* Nors aiškiai nepasakyta, kas rei-

5 Non induetur mulier veste
virili, nec vir utetur veste fe-
minea: abominabilis enim apud
Deum est qui facit hæc. 6 Si
ambulans per viam, in arbore vel
in terra nidum avis inveneris,
et matrem pullis vel ovis desuper
super incubantem: non tenebis
eam cum filiis, 7 sed abire pa-
tieris, captos tenens filios: ut
bene sit tibi, et longo vivas
tempore. 8 Cum ædificaveris do-
mum novam, facies murum te-
cti per circuitum: ne effunda-
tur sanguis in domo tua, et sis
reus labente alio, et in præceps
ruente. 9 Non seres vineam tu-
am altero semine: ne et semen-
tis quam sevisti, et quæ nascun-
tur ex vinea, pariter sanctifi-
centur. 10 Non arabis in bove
simul et asino. 11 Non indueris
vestimento, quod ex lana lino-
que contextum est.

12 Funiculos in fimbriis facies
per quatuor angulos pallii tui,
quo operieris.

13 Si duxerit vir uxorem, et
postea odio habuerit eam, 14
quæsieritque occasiones quibus
dimittat eam, objiciens ei no-
men pessimum, et dixerit: Uxo-
rem hanc accepi, et ingressus
ad eam non inveni virginem:

5 Moteriškė neapsivilks vyriš-
ku apdaru, ir vyriškis nesinau-
dos moterišku drabužiu, nes nuo-
boda yra Viešpačiui tasai, kurs
tai daro. 6 Jei eidamas keliu
rastumei medyje arba ant že-
mės paukščio lizdą ir patelę,
tupinčią ant paukščiukų arba
ant kiaušinių, nepasiimsi jos
draug su jaunikliais, 7 bet leisi
nuskristi, pasiimdamas tik paukš-
čiukus, kad tau gerai klotusi ir
kad gyventumei ilgą laiką. 8 Pa-
sistatęs naujus namus, padary-
si aplink stogą murą, kad tavo
namuose nebutu išlietas krau-
jas ir nebutumei kaltas, kam
nors parpuolant ir žemyn nu-
krintant. 9 Neapsėsi savo vyn-
uogyno kita sėkla, kad ir pasė-
toji sėkla ir kas uždera vynuo-
gyne nebutu draug pašvęsta. 10
Nearsi draug jaučiu ir asilu. 11
Neapsivilksi drabužiu, išaustu
iš vilnų ir draug iš linų.

12 Pasidarysi kutus ant atsiu-
lų prie keturių kampų tavo ap-
siausto, kuriuo apsidengi.

13 Jei kas vestu moterį o pa-
skui imtu jos neapkęsti 14 ir jieš-
kotu progos ją atleisti, prasima-
nydamas apie ją bjauriausią kal-
tybę, ir sakytu: Aš vedžiau ši-
tą pačią, bet, įėjęs pas ją, ne-
radau, kad ji butu mergaitė,

---

kėjo daryti su dalyku, kurio niekas neatsišaukia, bet tikriausiai jis turėjo priderėti radėjui.

(5) *Moteriškė...* Toks apdarų apkeitimas butu slėpimu savo lyties, todėl jis priešingas žmogaus prigimčiai. — *Apdaru.* Apdaras čionai reiškia ne tiktai drabužį, bet visus apdarus, kuriais vyras skiriasi nuo moteriškės. Anot žydų padavimo prie jų priderėjo ir ginklai. — (6. 7) *Jei eidamas...* Pamokymas, kad reikia pasigailėti ir menko gyvulio. Plg. Kun. 22, 28. — (8) *Padarysi aplink stogą...* Stogai rytuose buvo ne nuolaidųs, bet visai gulsti; ant jų dažnai užeidavo melstųs, namų darbų dirbtų arba atsilsėtų. Plg. Joz. 2, 6. — (9) *Kita sėkla.* Vynuogyne privalo augti vynuogės, o ne draug ir kiti javai. Javų pirmuonės buvo pašvenčiamos antrą Velykų dieną (Kun. 18. 10.), vaisiniai medžiai ketvirtais metais (Kun. 19, 23-25). Už įsakymo peržengimą reikės atiduoti šventyklai, ką duos sėkla ir vynuogynas.—(11) *Neapsivilksi...* Plg. Kun. 19, 19.

(12) *Pasidarysi...* Vz. Sk. 15, 37-41.

(14) *Jieškotu progos.* Ebr. t.: p r i k a i š i o t u j a i ž o d ž i ų k a l t y b ę, t. y.

15 tollent eam pater et mater
ejus, et ferent secum signa vir-
ginitatis ejus ad seniores urbis
qui in porta sunt: 16 et dicet
pater: Filiam meam dedi huic
uxorem: quam quia odit 17 im-
ponit ei nomen pessimum, ut
dicat: Non inveni filiam tuam
virginem: et ecce hæc sunt si-
gna virginitatis filiæ meæ: ex-
pandent vestimentum coram se-
nioribus civitatis: 18 apprehen-
dentque senes urbis illius virum,
et verberabunt illum, 19 con-
demnantes insuper centum si-
clis argenti, quos dabit patri
puellæ: quoniam diffamavit no-
men pessimum super virginem
Israel; habebitque eam uxorem,
et non poterit dimittere eam
omnibus diebus vitæ suæ. 20 Quod
si verum est quod objicit, et
non est in puella inventa vir-
ginitas: 21 ejicient eam extra fo-
res domus patris sui, et lapidi-
bus obruent viri civitatis illius,
et morietur: quoniam fecit ne-
fas in Israel, ut fornicaretur in
in domo patris sui: et auferes
malum de medio tui. 22 Si dor-
mierit vir cum uxore alterius,

15 tuomet jos tėvas ir motina ims
ją, nešis su savim jos mergy-
stės žymes pas miesto vyresniuo-
sius, esančius vartuose, 16 ir tė-
vas sakys: Aš daviau šitam vy-
rui savo dukterį į pačias; ka-
dangi jis jos neapkenčia, 17 pra-
simano apie ją bjauriausią kal-
tybę ir sako: Aš neradau, kad
tavo duktė butu mergaitė, o
štai čia yra mano dukters mer-
gystės žymės; ir jie išties mie-
sto vyresniųjų akyvaizdoje dra-
bužį. 18 Tuomet ano miesto vy-
resnieji nutvers vyrą ir jį nu-
plaks; 19 be to nubaus jį šimtu
sidabro siklių, kuriuos duos jau-
nosios tėvui, nes jis prasimanė
pikčiausią kaltybę apie Izraėlio
mergaitę; ji pasiliks jo pačia, ir
jis negalės jos atstumti per vi-
sas savo gyvenimo dienas. 20
Bet jei tai tiesa, ką jis prikai-
šioja, ir jaunoji nebus rasta mer-
gaitė, 21 jie ją išmes už jos tė-
vo namų durų, ir ano miesto
vyrai užmuš ją akmenimis; ji
numirs, nes padarė bjaurų pra-
sikaltimą Izraėlyje, paleistuvau-
dama savo tėvo namuose. Ir
prašalinsi pikta iš savo tarpo.
22 Jei vyras sugultu su svetima
moterimi, abudu numirs, tai yra

---

tuščias kaltybes, kurios remiasi vien jo žodžiais. — (15) *Jos mergystės žymes.* Vz. žem. 17. e. — (17) *Drabužį.* Ant jo turėjo buti jų dukters mergystės žymės. Signa virginitatis constabant linteo vel sindone illa, super quam primus concubitus effectus est, quaeque debuit maculari sanguine, profluente rupta sponsae pellicula, quae hymen vocatur. Hymen enim integrum est quidem signum ordinarium, minime tamen infallibile virginitatis corporalis; quandoque enim et post concubitum hymen perseverat, rumpitur antem non solum concubitu, sed etiam aliis modis. Censendae igitur sunt matres mature et instanter monuisse filias, legem hanc eas docuisse simulque periculum demonstrasse, quod in aliis praeter concubitum licentiis lateret (Hummel.). — (**18. 19**) *Tuomet...* Neteisingam vyrui bausmė skiriama trejopa, nuplakimas, piniginė pabauda (apie 115 rbl.) ir atėmimas iš jo teisės kuomet nors išardyti tą moterystę — (**20. 21**) *Bet jei...* Tikrai kalta jaunoji reikia nubausti taip, kaip baudžiama prasikaltusi sužieduotinė, nes susižiedavimas pas Izraėlitus uždėdavo beveik tas pačias pareigas, ką ir vestuvės. — *Už jos tėvo namų durų...:* nes ji nusidėjo tebebudama savo tėvų namuose ir pasilikdama jųjų globoje. — (**22**) *Jei vyras...* Bausmė už svetimoterystę. Plg. Kun. 20, 10; Jo. 8,

uterque morietur, id est, adul-
ter et adultera: et auferes ma-
lum de Israel. 23 Si puellam vir-
ginem desponderit vir, et inve-
nerit eam aliquis in civitate, et
concubuerit cum ea, 24 educes
utrumque ad portam civitatis
illius, et lapidibus obruentur:
puella, quia non clamavit, cum
esset in civitate: vir, quia hu-
miliavit uxorem proximi sui: et
auferes malum de medio tui. 25
Sin autem in agro repererit vir
puellam, quæ desponsata est, et
apprehendens concubuerit cum
ea, ipse morietur solus: 26 puel-
la nihil patietur, nec est rea
mortis: quoniam sicut latro con-
surgit contra fratrem suum, et
occidit animam ejus, ita et puel-
la perpessa est. 27 Sola erat in
agro: clamavit, et nullus affuit
qui liberaret eam. 28 Si invene-
rit vir puellam virginem, quæ
non habet sponsum, et appre-
hendens concubuerit cum illa,
et res ad judicium venerit: 29
dabit qui dormivit cum ea, pa-
tri puellæ quinquaginta siclos
argenti, et habebit eam uxorem,
quia humiliavit illam: non po-
terit dimittere eam cunctis die
bus vitæ suæ. 30 Non accipiet
homo uxorem patris sui, nec
revelabit operimentum ejus.

Caput XXIII. 1 Non intrabit
eunuchus attritis vel amputatis
testiculis et abscisso veretro,

svetimoteris ir svetimoterė, ir
prašalinsi pikta iš Izraėlio tar-
po. 23 Jei vyras susižieduotu su
jauna mergaite ir kas nors su-
tikęs ją mieste su ja sugultu,
24 nuvesi abudu prie ano mie-
sto vartų, ir bus akmenimis už-
mušti: mergaitė už tat kad ne-
šaukė, budama mieste; vyras,
nes pažemino savo artimo pačią.
Ir prašalinsi pikta iš savo tar-
po. 25 Bet jei vyras sutiktu su-
žieduotą mergaitę lauke ir pa-
gavęs sugultu su ja, mirs jis
vienas, 26 mergaitė nieko nenu-
kentės ir neužsipelnė mirties;
nes kaip galvažudis pakilsta prieš
savo brolį ir atima iš jo gyvy-
bę, taip nukentėjo ir mergaitė.
27 Ji buvo viena lauke; šaukė
ir nebuvo, kas ją išliuosuotu.
28 Jei vyras sutiktu jauną mer-
gaitę, neturinčią sužieduotinio,
ir nutvėręs sugultu su ja, ir by-
la ateitu į teismą, 29 tasai, kurs
su ja sugulė, duos mergaitės
tėvui penkias dešimtis siklių si-
dabro ir turės ją moterimi, nes
ją pažemino, ir negalės jos at-
stumti per visas savo gyveni-
mo dienas. 30 Neivienas neims
savo tėvo pačios ir neatidengs
jo dangalo.

23. perskyrimas. 1 Į Viešpa-
ties susirinkimą neįeis romyti-
nis su neišgydomai sužeistais
arba nupjautais sąnariais, kurie

---

5. — (**23. 24**) *Jei vyras...* Bausmė sužie-
duotinės, kuriai padaryta prievarta mie-
ste. Sužieduotinė baudžiama kaip sveti-
moterė, nes nesigynė, todėl spėjama, kad
pati sutiko. — *Pačią:* sužieduotinę. Vz.
aug. 21. e. paaišk. — (**25-27**) *Bet jei...*
Sužieduotinė, kuriai padaryta prievarta už
miesto sienų, skaitosi visai nekalta. —
(**28. 29**) *Byla ateitu į teismą.* Ehr. t.:
jei butu užklupti. — *Duos mergaitės tė-
vui...* Plg. Iš. 22, 16 17. Skirtumas įsta-
te yra dėlto, kad Iš. kn. kalbama apie
paprastą suvedžiojimą, čionai gi apie prie-
vartą. — (**30**) *Tėvo pačios:* savo pamotės.
Plg. žem. 27, 20; Kun. 18, 8; 20, 11.

(**23, 1**) *Į Viešpaties susirinkimą.* Taip
vadinasi Viešpaties išrinktoji Izraėlio tau-
ta. Visupirma išvardijami tie, kurie ne-

ecclesiam Domini. [2] Non ingre-
dietur mamzer, hoc est, de scor-
to natus, in ecclesiam Domini,
usque ad decimam generationem.
[3] Ammonites et Moabites etiam
post decimam generationem non
intrabunt ecclesiam Domini, in
æternum; [4] quia noluerunt vo-
bis occurrere cum pane et aqua
in via quando egressi estis de
Ægypto: et quia conduxerunt
contra te Balaam filium Beor
de Mesopotamia Syriæ, ut ma-
lediceret tibi: [5] et noluit Domi-
nus Deus tuus audire Balaam,
vertitque maledictionem ejus in
benedictionem tuam, eo quod
diligeret te. [6] Non facies cum
eis pacem, nec quæras eis bona
cunctis diebus vitæ tuæ in sem-
piternum. [7] Non abominaberis
Idumæum, quia frater tuus est:
nec Ægyptium, quia advena fui-
sti in terra ejus. [8] Qui nati fue-
rint ex eis, tertia generatione
intrabunt in ecclesiam Domini.
[9] Quando egressus fueris ad-
versus hostes tuos in pugnam,
custodies te ab omni re mala.
[10] Si fuerit inter vos homo, qui
nocturno pollutus sit somnio,
egredietur extra castra, [11] et non
revertetur, priusquam ad vespe-
ram lavetur aqua: et post solis
occasum regredietur in castra.
[12] Habebis locum extra castra,
ad quem egrediaris ad requisi-
ta naturæ, [13] gerens paxillum
in balteo: cumque sederis, fo-

paskirti žmonių giminei palai-
kyti. [2] Iškekšinis, tai yra gimęs
iš paleistuvės, neįeis į Viešpa-
ties susirinkimą iki dešimtai kar-
tai. [3] Amonitas ir Moabitas ne-
įeis amžinai į Viešpaties susi-
rinkimą net ir po dešimtos kar-
tos, [4] nes nenorėjo jusų pasitik-
ti kelyje su duona ir vadenimi,
kuomet buvote išėję iš Aigyp-
to, ir dėlto kad pasisamdė prieš
tave iš Mėzopotamijos Syrijoje
Beoro sunų Balaamą, kad tave
prakeiktu. [5] Bet Viešpats, tavo
Dievas, nenorėjo klausyti Bala-
amo ir pavertė jo prakeikimą
tau palaiminimu, nes jis tave
mylėjo. [6] Nedarysi su jais san-
taikos ir nesirupinsi jų gerove
per visas savo gyvenimo dienas
amžinai. [7] Nesibjaurėsi Idumė-
jiečio, nes jis tavo brolis, nei
Aigyptiečio, nes buvai ateivis
jo žemėje. [8] Iš jų gimusieji tre-
čioje kartoje įeis į Viešpaties
susirinkimą.
[9] Išėjęs kovon prieš savo ne-
prietelius, sergėsies nuo viso-
kio pikto dalyko. [10] Jei bus tarp
jusų žmogus, kurs nakčia susi-
teptu sapne, jis išeis už stovy-
klos [11] ir nesugrįš, kolei vakarop
neapsiplaus, o saulei nusileidus
vėl ateis į stovyklą. [12] Turėsi
už stovyklos vietą, į kurią vaikš-
čiosi prigimties reikalų atliktų,
[13] nešdamos baslelį prie juostos;
atsitupdamas išsikasi duobelę
ir pridengsi žemėmis išmatas,

---

galės įgyti piliečio teisių Izraėlyje. — (2) *Iškekšinis.* Tikra ebr. ž. *mamzer* prasmė nežinoma. Taip vadinosi visi Azoto gyventojai ir rasi visi Pilistymai. — (3-6) *Amonitas ir Moabitas...* Jie buvo kilę iš paleistuvingų santikių tarp tėvo ir dviejų jojo dukterų. Vz. Prad. 19, 31... Bet čionai nurodyta kita jų atstumimo priežastis. Plg. Sk. 22, 5; Joz. 24, 9. — (7) *Idumėjiečio.* Jie buvo Ezavo ainiai. — (8) *Trečioje kartoje.* Plg. 1 Ezdr. 9, 12. (9) *Kovon.* Ebr. t.: į stovyklą. Kalbama tikriausiai apie kareivių stovyklas. — *Pikto dalyko.* Pavyzdis nurodytas sek. eil. — (10) *Susiteptu nakčia.* Plg. Kun. 15, 16. — (13) *Nešdamos baslelį.* Nevalia tam dalykui naudoties ginklu. — (14) *Viešpats... vaikščioja:* laiko savo globoje.

dies per circuitum, et egesta
humo operies [14] quo relevatus
es (Dominus enim Deus tuus
ambulat in medio castrorum, ut
eruat te, et tradat tibi inimicos
tuos) et sint castra tua sancta,
et nihil in eis appareat fœdita-
tis ne derelinquat te.
[15] Non trades servum domino
suo, qui ad te confugerit. [16] Ha-
bitabit tecum in loco, qui ei
placuerit, et in una urbium tua-
rum requiescet: ne contristes
eum. [17] Non erit meretrix de
filiabus Israel, nec scortator de
filiis Israel. [18] Non offeres mer-
cedem prostibuli, nec pretium
canis in domo Domini Dei tui,
quidquid illud est quod vove-
ris: quia abominatio est utrum-
que apud Dominum Deum tuum.

[19] Non fenerabis fratri tuo
ad usuram pecuniam, nec fru-
ges, nec quamlibet aliam rem:
[20] sed alieno. Fratri autem tuo
absque usura id, quo indiget,
commodabis: ut benedicat tibi
Dominus Deus tuus in omni ope-
re tuo in terra, ad quam ingre-
dieris possidendam.

[21] Cum votum voveris Domi-
no Deo tuo, non tardabis redde-
re: quia requiret illud Dominus
Deus tuus: et si moratus fueris,
reputabitur tibi in peccatum. [22]
Si nolueris polliceri, absque pec-
cato eris. [23] Quod autem semel
egressum est de labiis tuis, ob-

[14] nuo kurių pasilengvinai. (Nes
Viešpats, tavo Dievas, vaikščio-
ja tarp stovyklos, kad tave iš-
gelbėtu ir tau paduotu tavo ne-
prietelius). Tavo stovykla tebu-
na šventa, ir tenepasirodo joje
jokio mėšlo, kad Dievas tavęs
neapleistų.
[15] Vergo, kurs pas tave bus
atbėgęs, neatiduosi jo ponui. [16]
Jis gyvens su tavim vietoje, ku-
ri jam patiks, ir ras atilsį vie-
name tavo miestų; tu jo nenu-
liudink. [17] Nebus paleistuvės iš
Izraėlio dukterų, nei kekšinin-
ko iš Izraėlio sunų. [18] Neatna-
šausi Viešpaties, tavo Dievo, na-
muose paleistuvystės užmoke-
snio, nei šuns kainos, vis tiek,
ką busi pasižadėjęs, nes abudu
dalyku yra nuoboda Viešpaties,
tavo Dievo, akyvaizdoje.
[19] Neimsi iš savo brolio pa-
lukanų nei už paskolintus pini-
gus, nei už javus, nei už kokį
nors kitą dalyką, [20] bet iš sve-
timo; savo gi broliui paskolin-
si be palukanų tai, kas jam rei-
kalinga, kad Viešpats, tavo Die-
vas, tave palaimintu visuose ta-
vo darbuose žemėje, kurios pa-
veldėtų įeisi.
[21] Padaręs Viešpačiui, tavo
Dievui, apžadą, nesivėlinsi iš-
pildyti, nes Viešpats, tavo Die-
vas, tai reikalaus; ir jei busi pa-
sivėlinęs, bus tau paskaityta nu-
sidėjimu. [22] Jei nenorėsi žadėti,
busi be nuodėmės. [23] Bet kas
išėjo vieną sykį iš tavo lupų,

(**15**) *Vergo.* Kalbama apie vergą svetimtautį, išbėgusį iš svetimtaučio pono namų. — (**17**) *Nebus paleistuvės...* Kalbama apie paleistuvavimą, deivės Astartės garbei. — (**18**) *Nei šuns kainos.* Šunimi čionai pavadintas paleistuvaujantis vyriškis. Plg. Apr. 22, 15.

(**19**) *Palukanų.* Visai uždraudžiama imti palukanos arba nuošimčiai iš Izraėlitų. Tečiaus turima mintyje skolinimą pinigų ne prekybos reikalams, bet tik beturčiui susišelpti.

(**21-23**) *Padaręs...* Įstatas apie apžadus. Plg. Iš. 22, 29; Kun. 27, 1... Sk. 30, 2...

servabis, et facies sicut promi-
sisti Domino Deo tuo, et pro-
pria voluntate et ore tuo locu-
tus es.
24 Ingressus vineam proximi
tui, comede uvas quantum tibi
placuerit: foras autem ne effe-
ras tecum. 25 Si intraveris in
segetem amici tui, franges spi-
cas, et manu conteres: falce au-
tem non metes.
Caput XXIV. 1 Si acceperit
homo uxorem, et habuerit eam,
et non invenerit gratiam ante
oculos ejus propter aliquam fœ-
ditatem: scribet libellum repu-
dii, et dabit in manu illius, et
dimittet eam de domo sua. 2
Cumque egressa alterum mari-
tum duxerit, 3 et ille quoque
oderit eam, dederitque ei libel-
lum repudii, et dimiserit de do-
mo sua, vel certe mortuus fue-
rit: 4 non poterit prior maritus
recipere eam in uxorem: quia
polluta est, et abominabilis fa-
cta est coram Domino: ne pec-
care facias terram tuam, quam
Dominus Deus tuus tradiderit
tibi possidendam.
5 Cum acceperit homo nuper
uxorem, non procedet ad bel-

to laikysies ir padarysi, kaip
pažadėjai Viešpačiui, tavo Die-
vui, ir ką esi kalbėjęs savo va-
lia ir burna.
24 Įėjęs savo artimo vynuo-
gynan, valgyk vynuogių, kiek
tau tiks, bet su savim nieko ne-
išsinešk. 25 Jei įeitumei į savo
prietelio javus, valia tau rašky-
ties varpų ir ranka išsitrinti,
bet pjautuvu nesipjausi.
24. perskyrimas. 1 Jei žmo-
gus vestu pačią ir su ja gyven-
tu, o ji nerastu jo akyse malo-
nės dėl kokio nors bjaurumo,
jis parašys atsiskyrimo raštą,
duos jai į rankas ir paleis ją iš
savo namų. 2 Jei išėjus ji ištekė-
tu už kito vyro, 3 ir taipogi tasai
imtu jos neapkęsti, duotu jai at-
siskyrimo raštą ir paleistu iš savo
namų, arba rasi pats numirtu, 4
pirmasis vyras nebegalės jos imti
atgal į pačias, nes ji yra sutepta
ir tapo pasibjaurėtina Viešpaties
akyvaizdoje; neleisk įvykti to-
kiai nuodėmei savo žemėje, ku-
rią Viešpats, tavo Dievas, tau
duos paveldėti.

5 Žmogus ką tik vedęs pačią
neeis į karę, ir nebus ant jo

(**24**) *Bet su savim...* Ebr. t.: b e t s a v o i n d a n n e į s i d ė s i. — (**25**) *Valia tau raškyties varpų...* Ta teise naudojosi Kristaus apaštalai. Mt. 12, 1.

(**24, 1**) *Jei žmogus...* Ebr. t. 1-3 eil. yra ilgo sakinio protazis: Jei vestu... ir parašytu... ir duotu... ir paleistu... 2 ir ji išėjus ištekėtu... ir ji butu paliuosuota per vyro mirtį arba kitu atsiskyrimo raštu, 4 pirmasis vyras nebegalės... — *Bjaurumo.* Vėlesniais laikais taip išreikšta moters kaltybė buvo įvairiai aiškinama. Pats gi žodis (anot ebr. t. d a l y k o n u o g u m a s) nurodo kokią nors svarbią priežastį; todėl negana buvo vien vyro užsigeidimo. — *Parašys atsiskyrimo raštą.* Ebr. t.: j e i p a r a š y t u..; todėl ne naują įstatą apie atsiskyrimą apskelbia čionai Mozė, bet tik mini tuomet viešpatavusį paprotį ir tai tuo tikslu, kad paaiškintu, jog gavusiai atsiskyrimo raštą moteriškei ir ištekėjusiai už kito vyro nevalia jokiu budu sugrįžti prie pirmojo. Bet minėdamas buvusį paprotį ir jo neuždrausdamas, Mozė tuo pačiu leido jam pasilikti toliaus ir tai dėlei Izraėlitų širdies kietumo, kaip paaiškino pats Išganytojas, sugrąžindamas pirmykštę moterystės nesutraukomybę (plg. Mt. 19, 2... — (**4**) *Nes ji yra sutepta...* Ebr. t.: po to kaip buvo sutepta, nes tai yra nuoboda Viešpaties akyvaizdoje.

(**5**) *Žmogus ką tik vedęs...* Plg. aug. 20, 7. — (**6**) *Nei apatinio, nei...* Ebr. t.:

lum, nec ei quippiam necessita-
tis injungetur publicæ, sed va-
cabit absque culpa domi suæ,
ut uno anno lætetur cum uxo-
re sua. 6 Non accipies loco pi-
gnoris inferiorem, et superiorem
molam: quia animam suam op-
posuit tibi. 7 Si deprehensus fue-
rit homo sollicitans fratrem
suum de filiis Israel, et vendi-
to eo acceperit pretium, inter-
ficietur, et auferes malum de
medio tui.

8 Observa diligenter ne incur-
ras plagam lepræ, sed facies quæ-
cumque docuerint te sacerdotes
Levitici generis juxta id, quod
præcepi eis, et imple sollicite.
9 Mementote quæ fecerit Domi-
nus Deus vester Mariæ in via
cum egrederemini de Ægypto.

10 Cum repetes a proximo tuo
rem aliquam, quam debet tibi,
non ingredieris domum ejus ut
pignus auferas: 11 sed stabis fo-
ris, et ille tibi proferet quod
habuerit. 12 Sin autem pauper
est, non pernoctabit apud te
pignus, 13 sed statim reddes ei
ante solis occasum: ut dormiens
in vestimento suo, benedicat
tibi, et habeas justitiam coram
Domino Deo tuo. 14 Non nega-
bis mercedem indigentis, et pau-

uždėta jokios viešos pareigos;
jis pasiliks be kalčios savo na-
muose, kad vienerius metus link-
smintusi su savo pačia. 6 Užsta-
tui neimsi nei apatinio, nei vir-
šutinio girnų akmens, nes taip
jis tau užstato savo gyvybę. 7
Jei kas butu nutvertas betyko-
jąs savo brolio iš Izraėlio sunų
ir jį pardavęs paimtu užmoke-
snį, toksai bus užmuštas, ir pra-
šalinsi pikta iš savo tarpo.

8 Labai sergėkies, kad neuž-
sikrėstumei raupsų sloga, bet
daryk, ko tik tave pamokys ku-
nigai iš Lėvio giminės pagal tai,
ką jiems įsakiau, ir išpildyk ru-
pestingai. 9 Atsiminkite, ką Vieš-
pats, jusų Dievas, padarė Ma-
rijai kelyje, kuomet ėjote iš
Aigypto.

10 Reikalaudamas atgal iš sa-
vo artimo kokio nors dalyko,
kurį tau skolingas, neįeisi į jo
namus užstato pasiimtų, 11 bet
stovėsi lauke, o jis tau išneš,
ką turės. 12 O jei jis neturtin-
gas, nepasiliks pas tave per nak-
tį užstatas, 13 bet tuojau jam
atiduosi, saulei dar nenusileidus,
kad miegodamas savo apdare
laimintu tave ir tu butumei ra-
stas teisus Viešpaties, tavo Die-
vo, akyvaizdoje. 14 Neužlaikysi

---

girnų arba viršutinio girnų akmens. Girnos buvo reikalingos kasdien javams susimalti; be viršutinio akmens jos darėsi visai nenaudingos. — (7) *Betykojąs...* Ebr. t.: pavagiąs žmogų iš savo brolių. Kaltybė lygi žmogžudystei. Plg. Iš. 21, 16.

(8) *Labai sergėkies...* Ebr. t. kalbama ne apie užsikrėtimą raupsais, bet apie užlaikymą visų įstatų apie tą baisią ligą. Vz. Kun. 13 ir 14 persk. — (9) *Atsiminkite...* Primenama Mozės ir Aarono sesuo Marija, kad patvirtinus, jog pats Viešpats paskyrė pasielgimo budą su raupsuotaisiais ir jį įvykdo per savo kunigus. Plg. Sk. 12, 10.

(10. 11) *Neįeisi į jo namus...* Užstatą, kad skolininkas sugrąžins skolą paskirtu metu, privalo išrinkti jis pats, o ne skolintojas. — (12. 13) *O jei jis neturtingas...* Patėmytinas nuolatinis rupestis beturčiais. Čionai turėta mintyje beturčių duodamą užstatui apsiaustą, be kurio jie pigiai galėjo apsieiti dieną, bet ne naktį.

peris fratris tui, sive advenæ, qui
tecum moratur in terra, et intra
portas tuas est: 15 sed eadem
die reddes ei pretium laboris sui
ante solis occasum, quia pauper
est, et ex eo sustentat animam
suam: ne clamet contra te ad
Dominum, et reputetur tibi in
peccatum. 16 Non occidentur pa-
tres pro filiis, nec filii pro pa-
tribus, sed unusquisque pro pec-
cato suo morietur. 17 Non per-
vertes judicium advenæ et pu-
pilli, nec auferes pignoris loco
viduæ vestimentum. 18 Memen-
to quod servieris in Ægypto,
et eruerit te Dominus Deus tu-
us inde. Idcirco præcipio tibi
ut facias hanc rem. 19 Quando
messueris segetem in agro tuo,
et oblitus manipulum reliqueris,
non reverteris ut tollas illum:
sed advenam, et pupillum, et
viduam auferre patieris, ut be-
nedicat tibi Dominus Deus tu-
us in omni opere manuum tua-
rum. 20 Si fruges collegeris oli-
varum, quidquid remanserit in
arboribus, non reverteris ut col-
ligas; sed relinques advenæ, pu-
pillo, ac viduæ. 21 Si vindemia-
veris vineam tuam, non colliges
remanentes racemos, sed cedent
in usus advenæ, pupilli, ac vi-
duæ. 22 Memento quod et tu
servieris in Ægypto, et idcirco
præcipio tibi ut facies hanc rem.

Caput XXV. 1 Si fuerit cau-
sa inter aliquos, et interpella-
verint judices: quem justum es-
se perspexerint, illi justitiæ pal-

algos vargdieniui ir beturčiui
savo broliui arba ateiviui, kurs
su tavim pasilieka žemėje ir yra
tarp tavo vartų, 15 bet tą pačią
dieną, saulei dar nenusileidus,
atiduosi užmokesnį už jo darbą,
nes jis neturtingas ir tuo jis už-
laiko savo gyvybę, kad nesi-
šauktu prieš tave į Viešpatį ir
nebutu tau paskaityta nusidėji-
mu. 16 Tėvai nebus užmušami
už vaikus, nei vaikai už tėvus,
bet kiekvienas numirs už savo
nusidėjimą. 17 Neiškreipsi teismo
ateiviui ir našlaičiui, ir neimsi
iš našlės užstatui drabužio. 18
Atsimink, kad buvai vergas Ai-
gypte, ir Viešpats, tavo Dievas,
iš ten tave išliuosavo. Todėlei
aš tau įsakau taip daryti. 19
Pjaudamas javus savo dirvoje
ir palikęs užmirštą pėdą, negrį-
ši jo pasiimtų, bet leisi nusineš-
ti ateiviui, našlaičiui ir našlei,
kad Viešpats, tavo Dievas, tave
palaimintu visuose tavo rankų
darbuose. 20 Jei rinksi alyvų vai-
sius, negrįši subaigti rinkti, kas
bus likę ant medžių, bet palik-
si ateiviui, našlaičiui ir našlei.
21 Jei uogausi savo vynuogyne,
nerinksi pasiliekančių kekių, bet
tai teks ateivio, našlaičio ir naš-
lės reikalams. 22 Atsimink, kad
ir tu buvai vergas Aigypte; to-
dėl aš tau įsakau daryti tą da-
lyką.

25. perskyrimas. 1 Jei kiltu
tarp kaikurių byla, ir jie kreip-
tusi prie teisėjų, tie pripažins
teisybę tam, ką matys esant tei-

Plg. Iš. 22, 26, 27. — **(14. 15)** *Neužlai-kysi...* Plg. Kun. 19, 13; Tob. 4, 15; Jok. 5, 4. — **(16)** *Tėvai...* Visai kitaip darydavo paprastai dauguma pagonių. Plg. Est. 9, 13; kod. Hammurabio. Dievas kaikada skiria bausmę už tėvų kaltybes ir vaikams net iki ketvirtajai kartai, bet tai Dievo teismas, o ne žmonių teismuose užlaikytina taisyklė. Plg. Joz. 7, 24. — **(17)** *Neiškreipsi...* Plg. Iš. 22, 21-24. — **(19-22)** *Pjaudamas..* Plg. Kun. 19, 9...

mam dabunt: quem impium, con-
demnabunt impietatis. 2 Sin au-
tem eum, qui peccavit, dignum
viderint plagis: prosternent, et
coram se facient verberari. Pro
mensura peccati erit et plaga-
rum modus: 3 ita dumtaxat, ut
quadragenarium numerum non
excedant: ne fœde laceratus an-
te oculos tuos abeat frater tu-
us. 4 Non ligabis os bovis te-
rentis in area fruges tuas.

5 Quando habitaverint fratres
simul, et unus ex eis absque
liberis mortuus fuerit, uxor de-
functi non nubet alteri: sed ac-
cipiet eam frater ejus, et susci-
tabit semen fratris sui: 6 et pri-
mogenitum ex ea filium nomi-
ne illius appellabit, ut non de-
leatur nomen ejus ex Israel.
7 Sin autem noluerit accipere
uxorem fratris sui, quæ ei lege
debetur, perget mulier ad por-
tam civitatis, et interpellabit
majores natu, dicetque: Non
vult frater viri mei suscitare
nomen fratris sui in Israel: nec
me in conjugem sumere. 8 Sta-
timque accersiri eum facient,
et interrogabunt. Si responde-
rit: Nolo eam uxorem accipere:
9 accedet mulier ad eum coram
senioribus, et tollet calceamen-

sų, pasmerks gi tą, ką matys
kaltą. 2 O jei matys nusidėjusį
vertą esant plakimo, išties jį ir
savo akyvaizdoje nuplakdins.
Kirčių skaitlius bus pagal nu-
sidėjimo didumą, 3 bet taip kad
neperviršintu keturių dešimtų,
kad tavo brolis nenueitu bjau-
riai sudraskytas iš po tavo akių.
4 Neužriši nasrų jaučiui, kulin-
čiam klojime tavo javus.

5 Kuomet broliai gyvens draug
ir vienas iš jų mirs be vaikų,
mirusiojo pati neištekės už ki-
to, bet ją ims mirusiojo brolis
ir sužadins savo broliui ainiją,
6 o pirmgimį iš jos sunų pra-
mins ano vardu, kad jo vardas
nebutu išnaikintas iš Izraėlio.
7 Jeigu jis nenorės imti savo
brolio pačios, kuri jam pridera
pagal įstatymą, moteriškė eis
pas miesto vartus, kreipsis prie
vyresniųjų ir tars: Mano vyro
brolis nenori sužadinti savo bro-
lio vardą Izraėlyje, nei manęs
imti į pačias. 8 Jię tuojau jį pa-
sikvies ir pasiklaus. Jei jis at-
sakys: Nenoriu jos imti į pačias,
9 moteriškė prieis prie jo vyres-
niųjų akyvaizdoje, ims nuo jo

(25, 2) *Savo akyvaizdoje.* Ta aplinkybė geriausiai galėjo sulaikyti budelių žiaurumą. — (3) *Neperviršins keturių dešimtų.* Paskesniais laikais, bijodami peržengti tą įsakymą, neplakdavo daugiaus kaip 39 kirčiais. Plg. 2 Kor. 11, 24. — (4) *Neužriši...* Javus senovėje kuldavo, pakloję klojime ir vedžiodami viršuje jų jaučius arba juos įkinkydami į veleną. Tas rupesnis, kad kuliantis jautis galėtu beeidamas esti kuliamų javų, yra gražaus žmoniškumo žymė. Plg. šv. Povilo pritaikymą 1 Kor. 9, 9; 1 Tim. 5, 18.

(5) *Kuomet broliai...* Lėvirato įstatas, kad, mirus vienam broliui be vaikų, kitas brolis turi vesti jo našlę ir pirmas gimęs iš tos moterystės sunus turi skaityties mirusiojo įpėdiniu, minimas čionai pirmą sykį; bet jis buvo paremtas ant labai seno papročio, buvusio jau senųjų patriarkų laikais. Vz. Prad. 38, 8. Jo tikslas buvo užlaikyti visas Izraėlio šeimynas su visais jų pasidalinimais. Kituose panašiuose atsitikimuose moterystė buvo uždrausta. Vz. Kun. 18, 16; 20, 21. Vesti moterimi mirusiojo brolio našlę turėjo pareigą visi jo svainiai kits po kito (plg. Mt, 22, 24 ir k.); kiti artimesni giminės neturėjo tos pareigos, bet ir jie turėjo teisę naudoties tuo įstatu. Plg. Rut. 3, 12; 4, 4... — (9)

tum de pede ejus, spuetque in
faciem illius, et dicet: Sic fiet
homini, qui non ædificat domum
fratris sui. 10 Et vocabitur no-
men illius in Israel, Domus dis-
calceati.

11 Si habuerint inter se jur-
gium viri duo, et unus contra
alterum rixari cœperit, volens-
que uxor alterius eruere virum
suum de manu fortioris, miserit-
que manum, et apperehenderit
verenda ejus: 12 abscides manum
illius, nec flecteris super eam ul-
la misericordia.

13 Non habebis in sacculo di-
versa pondera, majus et minus:
14 Nec erit in domo tua modius
major et minor. 15 Pondus ha-
bebis justum et verum, et mo-
dius æqualis et verus erit tibi:
ut multo vivas tempore super
terram, quam Dominus Deus tu-
us dederit tibi. 16 Abominatur
enim Dominus tuus eum, qui
facit hæc, et aversatur omnem
injustitiam.

17 Memento quæ fecerit tibi
Amalec in via quando egredie-
baris ex Ægypto: 18 quomodo
occurrerit tibi: et extremos ag-
minis tui, qui lassi residebant,
ceciderit, quando tu eras fame
et labore confectus, et non ti-
muerit Deum. 19 Cum ergo Do-
minus Deus tuus dederit tibi
requiem, et subjecerit cunctas

kojos kurpę, spjaus jam į veidą
ir sakys: Taip atsitiks žmogui,
kurs nestato savo brolio namų.
10 Ir jis bus pramintas Izraėly-
je vardu: Nuautojo namai.

11 Jei susivaidintu tarp savęs
du vyru ir pradėtu kits su ki-
tu grumties, o vieno iš jųdvie-
jų pati, norėdama išgelbėti sa-
vo vyrą iš stipresniojo rankos,
ištiestu ranką ir nutvertu jį gė-
dos vietoje, 12 nukirsi jai ranką,
nepasiduodamas dėlei jos mie-
laširdystei.

13 Neturėsi maišelyje įvairių
svarų, didesnio ir mažesnio, 14
ir nebus tavo namuose didesnio
ir mažesnio saiko, 15 Turėsi sva-
rą teisingą ir tikrą, ir saikas bus
pas tave lygus ir tikras, kad il-
gą laiką gyventumei žemėje, ku-
rią Viešpats, tavo Dievas, tau
duos. 16 Nes tavo Viešpats bo-
disi tai darančiojo ir priešinasi
visokiai neteisybei.

17 Atsimink, ką tau padarė
Amalėkas kelyje, kuomet ėjai iš
Aigypto, 18 kaip jis išėjo prieš
tave ir tavo burių pakraščius,
kurie nuvargę buvo atsilikę, už-
mušė, kuomet tu buvai pailsęs
dėlei bado ir nuovargio, ir jis
nesibijojo Dievo. 19 Kuomet tat
Viešpats, tavo Dievas, tau duos
atilsį ir pavergs visas aplinkui

Ims nuo jo kojos kurpę. Tai buvo ženklas išsižadėjimo priderančios mirusiam broliui dalies ir teisės vesti moterimi jo našlę. Tas vyro nuavimas draug buvo ir pažeminimu. — *Spjaus jam...* Paniekinimo ženklas. Plg. Sk. 12, 14 ir k. — *Nestato savo brolio namų:* nenori palaikyti savo brolio vardo ir šeimynos. — **(10)** *Ir jis:* jo šeimyna.

(11) *Jei susivaidintu...* Plg. Iš. 21, 22. — **(12)** *Nukirsi...* Už bėgėdišką pasielgimą skiriama kieta bausmė.

(13-16) *Neturėsi...* Teisingumas svaruose ir saikuose. — *Svarų...* Ebr. t.: akmenų, didesnių perkant, mažesnių parduodant. Plg. Kun. 19, 35, 39. — *Saiko* Ebr. *'efah.* 39,3 litro (anot kitų 38,8).

(17-19) *Atsimink, ką...* Vz. Iš. 17, 8.. Tas įsakymas buvo pamažu išpildytas Teisėjų laikais (vz. Teis. 5, 14: 6, 3...), ypač gi Sauliaus (1 Kar. 14, 48, 15, 1..) ir Dovido.

per circuitum nationes in terra,
quam tibi pollicitus est: dele-
bis nomen ejus sub cœlo. Cave
ne obliviscaris.

Caput XXVI. 1 Cumque intra-
veris terram, quam Dominus
Deus tuus tibi daturus est pos-
sidendam, et obtinueris eam, at-
que habitaveris in ea: 2 tolles
de cunctis frugibus tuis primi-
tias, et pones in cartallo, per-
gesque ad locum, quem Domi-
nus Deus tuus elegerit, ut ibi
invocetur nomen ejus: 3 accedes-
que ad sacerdotem, qui fuerit
in diebus illis, et dices ad eum:
Profiteor hodie coram Domino
Deo tuo, quod ingressus sum
in terram, pro qua juravit pa-
tribus nostris, ut daret eam no-
bis. 4 Suscipiensque sacerdos car-
tallum de manu tua, ponet an-
te altare Domini Dei tui: 5 et
loqueris in conspectu Domini
Dei tui: Syrus persequebatur
patrem meum, qui descendit in
Ægyptum, et ibi peregrinatus
est in paucissimo numero: cre-
vitque in gentem magnam ac
robustam et infinitæ multitudi-
nis. 6 Affixeruntque nos Ægy-
ptii, et persecuti sunt imponen-
tes onera gravissima: 7 et cla-
mavimus ad Dominum Deum
patrum nostrorum: qui exaudi-
vit nos, et respexit humilitatem
nostram, et laborem, atque an-
gustiam: 8 et eduxit nos de Æ-
gypto in manu forti, et brachio
extento, in ingenti pavore, in
signis atque portentis: 9 et in-

tautas žemėje, kurią tau yra
žadėjęs, tu išnaikinsi jo vardą
po dangumi. Veizdėk, kad ne-
užmirštumei.

26. perskyrimas. 1 Kuomet
įeisi į žemę, kurią Viešpats, ta-
vo Dievas, tau duos paveldėti,
ir ją gavęs gyvensi joje, 2 tu
imsi iš visų savo vaisių pirmuo-
nes, sudėsi pintinėn ir eisi į
vietą, kurią Viešpats, tavo Die-
vas, bus išsirinkęs, kad tenai
butu šaukiamas jo vardas; 3 pri-
siartinsi prie kunigo, koks bus
anose dienose, ir jam sakysi: Iš-
pažįstu šiandien Viešpaties, ta-
tavo Dievo, akyvaizdoje, kad
įėjau į žemę, apie kurią jis yra
prisiekęs musų tėvams, jog mums
ją duos. 4 O kunigas, ėmęs iš
tavo rankos pintinę, padės ties
Viešpaties, tavo Dievo, altoriu-
mi; 5 tu gi kalbėsi Viešpaties,
tavo Dievo, akyvaizdoje: Syri-
jietis persekiojo mano tėvą, kurs
nuėjo Aigyptan ir tenai buvo
ateiviu su labai mažu žmonių
skaitliumi; bet jis užaugo į di-
džią, stiprią ir begal skaitlingą
tautą. 6 Aigyptiečiai mus prislė-
gė ir persekiojo, užkraudami sun-
kiausią naštą, 7 o mes šaukėmės
į Viešpatį, musų tėvų Dievą,
kurs mus išklausė, pažvelgė į
musų nužeminimą, vargą ir su-
spaudimą 8 ir mus išvedė iš Ai-
gypto galinga ranka ir ištiestu
petimi, su didžiausiu išgąsčiu,
ženklais ir stebuklais; 9 jis įve-
dė į šitą vietą ir mums davė

(**26, 2**) *Imsi... vaisių pirmuones.* Čio-
nai kalbama apie apeigą, kurią kiekviena
šeimyna turėjo atlikti vieną sykį Žadėto-
joje žemėje: gavus sau paskirtą žemės
jalį, ji turėjo nusinešti pirmosios pjuties
vaisių prie šventyklos, čia iškelti pokilį
ir viešai išpažinti, kad jau paveldėjo že-
mę, kuri Viešpaties buvo žadėta. — (**5**)
Syrijietis persekiojo. Ebr. t.: k l a i d ž i o-
j a n t i s A r a m i e t i s b u v o m a n o
t ė v a s. Yra tai aliuzija į ilgą buvimą
Jokubo Mėzopotamijoje ir į vargus, kuriuos

troduxit ad locum istum, et tra-
didit nobis terram lacte et mel-
le manantem. [10] Et idcirco nunc
offero primitias frugum terræ,
quam Dominus dedit mihi. Et
dimittes eas in conspectu Do-
mini Dei tui, et adorato Domi-
no Deo tuo. [11] Et epulaberis in
omnibus bonis, quæ Dominus
Deus tuus dederit tibi, et do-
mui tuæ, tu et Levites, et ad-
vena qui tecum est.

[12] Quando compleveris deci-
mam cunctarum frugum tuarum,
anno decimarum tertio dabis
Levitæ, et advenæ, et pupillo
et viduæ, ut comedant intra por-
tas tuas, et saturentur: [13] loque-
risque in conspectu Domini Dei
tui: Abstuli quod sanctificatum
est de domo mea, et dedi illud
Levitæ et advenæ, et pupillo
ac viduæ, sicut jussisti mihi:
non præterivi mandata tua, nec
sum oblitus imperii tui. [14] Non
comedi ex eis in luctu meo, nec
separavi ea in qualibet immun-
ditia, nec expendi ex his quid-
quam in re funebri. Obedivi vo-
ci Domini Dei mei, et feci om-
nia sicut præcepisti mihi. [15] Re-
spice de sanctuario tuo, et de
excelso cœlorum habitaculo, et
benedic populo tuo Israel, et
terræ, quam dedisti nobis, sicut
jurasti patribus nostris, terræ
lacte et melle mananti.

žemę, plustančią pienu ir me-
dum. [10] Todėlei aš dabar atna-
šauju pirmuones vaisių žemės,
kurią Viešpats man davė. Tu
jas paliksi Viešpaties, tavo Die-
vo, akyvaizdoje ir pagarbinsi
Viešpatį, tavo Dievą, [11] kelsi
pokilį iš visokių gėrybių, ku-
rias Viešpats, tavo Dievas, duos
tau ir tavo namams, tu, ir Lė-
vitas, ir ateivis, kurs su tavim
yra.

[12] Kuomet busi atidavęs visų
tavo vaisių dešimtinę, trečiais
dešimtinių metais duosi Lėvi-
tui, ateiviui, našlaičiui ir na-
šlei, kad valgytu tarp tavo
vartų ir pasisotintu, [13] ir kal-
bėsi Viešpaties, tavo Dievo,
akyvaizdoje: Aš paėmiau, kas
pašvęsta, iš mano namų ir tai
daviau Lėvitui, ateiviui, našlai-
čiui ir našlei, kaip man įsakei;
neperžengiau tavo įsakymų ir
neužmiršau tavo paliepimo. [14]
Nevalgiau jų mano nuliudime
ir jų neatskyriau, budamas kuo
nors suteptas, ir nieko iš jų ne-
vartojau pakasynose. Buvau pa-
klusnus Viešpaties, mano Dievo,
balsui ir visa padariau, kaip man
įsakei. [15] Pažvelgk iš savo šven-
tyklos ir iš augštosios dangaus
buveinės ir palaimink savo tau-
tą, Izraėlį, ir tą žemę, kurią
mums davei, kaip esi prisiekęs
musų tėvams, žemę, plustančią
pienu ir medum.

---

jis tenai pakėlė. Vz. Prad. 29-31 persk. — *Mažu skaitlium*: 70 dušių. Vz. Prad. 46, 27.

(12) *Kuomet busi atidavęs...* Vz. aug. 12, 17; 14, 28. 29; Tob. 1, 7, 8. — — (13) *Viešpaties... akyvaizdoje*: prie šventyklos. — (14) *Nevalgiau...* Tos eil. žodžiais išpažįstama, kad dešimtinė nebuvo jokiu budu sutepta. — *Nuliudime*: apraudodamas mirusias ypatas. Tuomet žmogus skaitosi suteptas, todėl jam nevalia prisiliesti pašvęstų dalykų. Plg. Kun. 7, 20; 21, 1 ir k. Anot kitų aiškintojų: bedieviškai; tarsi butu pasakyta: nieko iš to neatnašavau stabams. — *Pakasynose*. Kaikurie aiškintojai mato čionai aliuziją į senobinių tautų paprotį dėti valgių ant mirusiųjų kapo; anot kitų gi čionai turėta mintyje kitas paprotis siųsti valgių šeimynoms, esančioms gedule, kad taip

[16] Hodie Dominus Deus tuus
præcepit tibi ut facias mandata hæc atque judicia: et custodias et impleas ex toto corde
tuo, et ex tota anima tua. [17]
Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis ejus, et custodias ceremonias illius, et mandata atque judicia,
et obedias ejus imperio. [18] Et
Dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia præcepta illius: [19] et faciat
te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, et nomen, et gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

[16] Šiandien Viešpats, tavo Dievas, tau įsakė pildyti šituos paliepimus ir nutarimus, užlaikyti ir pildyti visa tavo širdimi
ir visa tavo dušia. [17] Šiandien
išsirinkai Viešpatį, kad jis tau butu Dievas, kad vaikščiotumei jo keliais, užlaikytumei jo įstatus, paliepimus ir nutarimus ir
butumei paklusnus jo valiai. [18]
Ir Viešpats šiandien išsirinko tave, kad jam butumei visai nuosavi tauta, kaip jis yra tau kalbėjęs, ir kad užlaikytumei
visus jo įsakymus, [19] kad jis padarytu tave prakilnesne už visas tautas, kurias yra sutvėręs savo šlovei, vardui ir garbei, kad butumei tauta pašvęsta Viešpačiui, tavo Dievui, kaip jis yra kalbėjęs.

III. Paraginimas užlaikyti įstatymą. 1. Apgarsinimas įstatymo ir jo patvirtinimas pažadėjimu užmokesnio ir bausmės.

Caput XXVII. [1] Præcepit autem Moyses et seniores Israel, populo dicentes: Custodite omne mandatum quod præcipio
vobis hodie. [2] Cumque transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, et calce levigabis eos, [3] ut possis in

27. perskyrimas. [1] Mozė ir Izraėlio vyresnieji įsakė tautai ir tarė: Užlaikykite visus paliepimus, kuriuos šiandien jums ap-
skelbiu. [2] O perėjęs per Jordaną
į žemę, kurią Viešpats, tavo Dievas, tau duos, pasistatysi didžiausių akmenų ir aptrauksi juos kalkėmis, [3] kad galėtumei ant

---

joms išreiškus užuojautą. Plg. 2 Kar. 3, 35; Jer. 16, 7 ir k.

(16) *Šiandien...* Čionai prasideda antrojo Mozės pamokslo užbaiga, kuri susideda iš karšto paraginimo prie paklusnumo.

27, 1—28, 68. Visas trečias Mozės pamokslas susideda iš nurodymo įvairių priežasčių, kodėl Izraėlitai privalo užlaikyti įstatymą. Jis pradedamas įsakymu, kad perėję per Jordaną parašytu įstatymą ant akmenų ir sustoję ant Garizimo ir Ebalio kalnų apgarsintu palaiminimus įstatymo pildytojams ir prakeikimus jo peržengėjams (27, 1-26). Prie tos progos Mozė vėl gana plačiai išskaito gėrybes, kurios bus suteiktos už įstatymo pildymą, ir baisias bausmes, kurias už jo peržengimą Dievas siųs ant tautos (28, 1-68).

(27, 1) *Mozė ir Izraėlio vyresnieji.* Niekur kitur nėra taip pasakyta, kad Mozė draug su vyresniaisiais butu kalbėję į tautą; be to, toliaus (4. e.) Mozė kalba vienas; todėl kaikurie aiškintojai mano, kad čionai tekstas nevisai tikras, ir kad jis reiktu pataisyti taip: Mozė įsakė Izraėlio vyresniesiems ir tarė. — (2) *Pasistatysi.* Tą įsakymą išpildė Jozuė. Vz.

eis scribere omnia verba legis
hujus, Jordane transmisso: ut
introeas terram, quam Dominus
Deus tuus dabit tibi, terram la-
cte et melle manantem, sicut
juravit patribus tuis [4] Quando
ergo transieritis Jordanem, eri-
gite lapides, quos ego hodie præ-
cipio vobis in monte Hebal, et
levigabis eos calce: [5] et ædifi-
cabis ibi altare Domino Deo tuo
de lapidibus, quos ferrum non
tetigit, [6] et de saxis informibus
et impolitis: et offeres super eo
holocausta Domino Deo tuo, [7]
et immolabis hostias pacificas,
comedesque ibi, et epulaberis
coram Domino Deo tuo. [8] Et
scribes super lapides omnia ver-
ba legis hujus plane et lucide.

[9] Dixeruntque Moyses et sa-
cerdotes Levitici generis ad om-
nem Israelem: Attende, et audi
Israel: Hodie factus es populus
Domini Dei tui: [10] audies vo-
cem ejus, et facies mandata at-
que justitias, quas ego præcipio
tibi. [11] Præcepitque Moyses po-
pulo in die illo, dicens: [12] Hi
stabunt ad benedicendum po-
pulo super montem Garizim,
Jordane transmisso: Simeon, Le-
vi, Judas, Issachar, Joseph, et
Benjamin. [13] Et e regione isti

jų parašyti visus šito įstatymo
žodžius, perėjęs per Jordaną,
idant įeitumei į žemę, kurią
Viešpats, tavo Dievas, tau duos,
žemę, plustančią pienu ir me-
dum, kaip jis yra prisiekęs ta-
vo tėvams. [4] Taigi, perėję per
Jordaną, pasistatykite akmenų,
kuriuos aš jums šiandien įsakau,
ant Ebalio kalno ir aptrauksi
juos kalkėmis. [5] Pastatysi tenai
Viešpačiui, tavo Dievui, altorių
iš akmenų, kurių nepalietė ge-
ležis, [6] iš nedailintų ir netašy-
tų akmenų, ir atnašausi ant jo
Viešpačiui, tavo Dievui, degi-
namasias aukas. [7] Tenai pjausi
dėkojimo aukas ir valgysi, poki-
liaudamas Viešpaties, tavo Die-
vo, akyvaizdoje; [8] ir parašysi
ant akmenų visus šito įstatymo
žodžius aiškiai ir žymiai.

[9] Tuomet Mozė ir Lėvio gimi-
nės kunigai sakė visam Izraė-
liui: Tėmyk ir klausyk, Izraė-
liau; šiandien tu tapai Viešpa-
ties, tavo Dievo, tauta; [10] klau-
sysi jo balso ir pildysi paliepi-
mus ir įstatus, kuriuos aš tau
apskelbiu. [11] Tą pačią dieną Mo-
zė įsakė tautai ir tarė: [12] Perė-
jus per Jordaną, šitie stovės ant
Garizimo kalno, kad laimintų
tautą: Simeonas, Lėvis, Judas,
Isakaras, Juozapas ir Benjami-
nas; [13] ir priešais šitie stovės

Joz 8, 32-35; plg. Joz. 24, 1... — (3) *Kad galėtumei...*: kad akmenų paviršius taptu lygesnis ir kad raštas butu aiškesnis. — *Visus šito įstatymo žodžius.* Iš šito pasakymo neaišku, kas reikėjo parašyti ant akmenų; spėjama, kad Atk. Įstatymo žodžius, parašytus aug. 6, 1—7, 11, draug su palaiminimais ir prakeikimais; anot kitų aiškintojų, kad tik palaiminimus ir prakeikimus. — *Idant įeitumei...* Tikriaus: Kuomet busi įėjęs. — **(4)** *Ebalio.* Vz. aug. 11, 29. Samarijiečiai savo Pentateuche tą vardą pakeitė Garizimu; tai jie padarė paskesniais laikais, kad padidintu šlovę savo bažnyčios, pastatytos ant Garizimo, sujungdami tą vardą su įstatymo akmenų vieta. Plg Jo. 4, 20.— **(5)** *Altorių iš akmenų*.. Plg. Iš. 20, 25.

(9) *Lėvio giminės kunigai.* Vz. aug. 1. eil. paaišk — *Tu tapai Viešpaties...* Priminimas didžio Izraėlitų išaugštinimo turėjo juos labiausiai paraginti prie ištikimumo. — **(12. 13)** *Kad laimintu... kad keiktu*: kad girdėtu palaiminimus ir pra-

stabunt ad maledicendum in
monte Hebal: Ruben, Gad, et
Aser, et Zabulon, Dan et Ne-
phthali. 14 Et pronuntiabunt Le-
vitæ, dicentque ad omnes viros
Israel excelsa voce: 15 Maledi-
ctus homo, qui facit sculptile
et conflatile, abominationem Do-
mini, opus manuum artificum,
ponetque illud in abscondito:
et respondebit omnis populus,
et dicet: Amen. 16 Maledictus
qui non honorat patrem suum,
et matrem: et dicet omnis po-
pulus: Amen. 17 Maledictus qui
transfert terminos proximi sui:
et dicet omnis populus: Amen.
18 Maledictus qui errare facit
cæcum in itinere: et dicet om-
nis populus: Amen. 19 Maledi-
ctus qui pervertit judicium ad-
venæ, pupilli et viduæ: et di-
cet omnis populus: Amen. 20 Ma-
ledictus qui dormit cum uxore
patris sui, et revelat operimen-
tum lectuli ejus: et dicet om-
nis populus: Amen. 21 Maledictus
qui dormit cum omni jumento:
et dicet omnis populus: Amen.
22 Maledictus qui dormit cum
sorore sua, filia patris sui, vel
matris suæ: et dicet omnis po-
pulus: Amen. 23 Maledictus qui
dormit cum socru sua: et dicet
omnis populus: Amen. 24 Male-

ant Ebalio kalno, kad keiktu:
Gadas ir Aseras, Zabulonas, Da-
nas ir Neftalis. 14 Lėvitai ištars
ir sakys skardžiu balsu visiems
Izraėlio vyrams: 15 Prakeiktas
žmogus, kurs daro drožtinį ir
lietinį paveikslą, nuobodą Vieš-
pačiui, dailininkų rankų darbą,
ir jį dės slapčioje vietoje. O vi-
sa tauta atsakys ir tars: Amen.
16 Prakeiktas, kurs negerbia sa-
vo tėvo ir motinos; ir visa tau-
ta sakys: Amen. 17 Prakeiktas,
kurs perkelia savo artimo ribas;
ir visa tauta sakys: Amen. 18
Prakeiktas, kurs suklaidina ak-
lą kelyje; ir visa tauta sakys:
Amen. 19 Prakeiktas, kurs iškrei-
pia teismą ateiviui, našlaičiui ir
našlei; ir visa tauta sakys: Amen.
20 Prakeiktas, kurs sugula su sa-
vo tėvo pačia ir atidengia jo
patalo uždangą; ir visa tauta
sakys: Amen. 21 Prakeiktas, kurs
paleistuvauja su kokiuo nors gy-
vuliu; ir visa tauta sakys: Amen.
22 Prakeiktas, kurs sugula su
savo seserimi, savo tėvo arba
savo motinos dukterimi; ir vi-
sa tauta sakys: Amen. 23 Pra-
keiktas, kurs sugula su savo uoš-
ve; ir visa tauta sakys: Amen.
24 Prakeiktas teesie, kas slapčia

keikimus, nes ne į dvi dali perskirtos giminės turėjo ištarti palaiminimo ir prakeikimo žodžius, bet Lėvitai arba tikriaus sakant kunigai, o atsakojo „Amen“ visa tauta. Apeigos metu tauta perskiriama taip, kad ant Garizimo sustoja tikrųjų Jokubo pačių Lijos ir Rakėlės sunųs, ant Ebalio gulovių sunųs, prie kurių prijungiamas Rubenas, nustojęs pirmgimystės teisių ir paskutinis Lijos suuus Gadas.— (**14**) *Lėvitai*: keletas žmonių iš Lėvio giminės. Anot. Joz. 8, 33 tai buvo kunigai. — (**15**) *Prakeiktas...* Prakeikimų yra dvylika, tai yra tiek pat, kiek Izraėlio giminių. Jie atkreipti prieš tuos, kurie peržengtu svarbiausius įstatymo reikalavimus. Kadangi aug. 12. eil. buvo pažadėti ne tik prakeikimai, bet ir palaiminimai, tuotarpu gi jų čionai nėra, todėl daugelis aiškintojų mano, kad šitoje vietoje tekstas užsiliko nebepilnas. — *Kurs daro drožtinį...* Plg. Iš. 20, 4. — (**16**) *Kurs negerbia...* Plg. Iš. 20, 12. — (**17**) *Kurs perkelia...* Plg. Iš. 20, 15; Atk. 19, 14. — (**18. 19**) *Kurs suklaidina... kurs iškreipia...* Tuodu prakeikimu apgina silpnųjų ir nelaimingųjų teises. Plg. aug. 24, 17. — (**20-23**) *Kurs sugula...* Plg. Kun.

dictus qui clam percusserit pro-
ximum suum: et dicet omnis po-
pulus: Amen. 25 Maledictus qui
accipit munera, ut percutiat ani-
mam sanguinis innocentis: et
dicet omnis populus: Amen. 26
Maledictus qui non permanet
in sermonibus legis hujus, nec
eos opere perficit: et dicet om-
nis populus: Amen.

Caput XXVIII. 1 Si autem
audieris vocem Domini Dei tui,
ut facias atque custodias omnia
mandata ejus, quæ ego præci-
pio tibi hodie, faciet te Domi-
nus Deus tuus excelsiorem cun-
ctis gentibus, quæ versantur in
terra. 2 Venientque super te uni-
versæ benedictiones istæ, et ap-
prehendent te: si tamen præce-
pta ejus audieris. 3 Benedictus
tu in civitate, et benedictus in
agro. 4 Benedictus fructus ven-
tris tui, et fructus terræ tuæ,
fructusque jumentorum tuorum,
greges armentorum tuorum, et
caulæ ovium tuarum. 5 Benedi-
cta horrea tua, et benedictæ
reliquiæ tuæ. 6 Benedictus eris
tu ingrediens et egrediens. 7
Dabit Dominus inimicos tuos,
qui consurgunt adversum te,
corruentes in conspectu tuo: per
unam viam venient contra te,
et per septem fugient a facie
tua. 8 Emittet Dominus bene-

užmuštu savo artimą; ir visa
tauta sakys: Amen. 25 Prakeik-
tas, kas ima dovanų, kad už-
muštu išliedamas nekaltą krau-
ją; ir visa tauta sakys: Amen.
26 Prakeiktas, kas nesilaiko šito
įstatymo žodžių ir jų neįvykdo
darbu; ir visa tauta sakys: Amen.

28. perskyrimas. 1 O jei klau-
sysi Viešpaties, tavo Dievo, bal-
so, pildydamas ir užlaikydamas
visus jo paliepimus, kuriuos aš
tau šiandien skelbiu, Viešpats,
tavo Dievas, padarys tave pra-
kilnesne už visas esančias ant
žemės tautas. 2 Ateis ant tavęs
visi šitie palaiminimai ir tau
teks, jei tečiaus klausysi jo įsa-
kymų. 3 Tu busi palaimintas
mieste ir lauke. 4 Palaimintas
tavo įsčios vaisius, tavo žemės
vaisius ir tavo galvijų vaisius,
tavo jaučių bandos ir tavo avių
tvartai. 5 Palaiminti tavo kluo-
nai ir palaiminta, ką susitaupei. 6
Tu busi palaimintas įeidamas ir
išeidamas. 7 Viešpats duos, kad
tavo neprieteliai, kurie pakilsta
prieš tave, kristu tavo akyvaizdo-
je: jie ateis preš tave vienu ke-
liu, o septyniais bėgs nuo tavo
veido. 8 Viešpats siųs palaimi-
nimą ant tavo aruodų ir ant vi-

18, 7. 9. 23. — **(26)** *Kas nesilaiko...* Prakeikimas bendras visiems įstatymo peržengėjams. Plg. Sk. 30, 15. — *Amen.* Tuo žodžiu Izraelitai turėjo pritarti apskelbiamiems prakeikimams.

(**28, 1**) *O jei klausysi...* Pasakęs, ką Izraelitai turės padaryti paskiaus, perėję per Jordaną, Mozė nuo savęs plačiai paaiškina aug. paminėtuosius palaiminimus ir prakeikimus, ypač gi daug kalba apie paskutiniuosius. Neveltui tat ir šv. Povilas Ap. sako, kad prakeikimas yra labiausia apsireiškianti įstatymo žymė (Gal. 3, 10); bet jis tuojau priduria: *Kristus mus atpirko nuo Įstatymo prakeikimo, tapęs už mus prakeikimu* (Gal. 3, 13). — *Padarys..* Plg. aug. 26, 19. — **(7)** *Tavo kluonai.* Ebr. *tan'akha,* tavo pintinė, kurioje laikomi javai. — *Ką susitaupei.* Ebr. *miš'arthekha,* tavo geldos, kuriose iš javų daroma tešla. — **(6)** *Įeidamas...*: imdamos kokio nors darbo ir jį įvykdydamas. — **(7-14)** *Viešpats duos..* Tose eil. nurodoma plačiaus ir smulkiaus,

-dictionem super cellaria tua, et
super omnia opera manuum tua-
rum: benedicetque tibi in terra,
quam acceperis. 9 Suscitabit te
Dominus sibi in populum san-
ctum, sicut juravit tibi: si cu-
stodieris mandata Domini Dei
tui, et ambulaveris in viis ejus.
10 Videbuntque omnes terrarum
populi quod nomen Domini in-
vocatum sit super te, et time-
bunt te. 11 Abundare te faciet
Dominus omnibus bonis, fructu
uteri tui, et fructu jumentorum
tuorum, fructu terræ tuæ, quam
juravit Dominus patribus tuis
ut daret tibi. 12 Aperiet Domi-
nus thesaurum suum optimum,
cœlum, ut tribuat pluviam ter-
ræ tuæ in tempore suo: benedi-
cetque cunctis operibus manu-
um tuarum. Et fœnerabis gen-
tibus multis, et ipse a nullo fœ-
nus accipies. 13 Constituet te Do-
minus in caput, et non in cau-
dam: et eris semper supra, et
non subter: si tamen audieris
mandata Domini Dei tui quæ
ego præcipio tibi hodie, et cu-
stodieris et feceris, 14 ac non
declinaveris ab eis nec ad dex-
teram, nec ad sinistram, nec se-
cutus fueris deos alienos, neque
colueris eos.

15 Quod si audire nolueris vo-
cem Domini Dei tui, ut custo-
dias, et facias omnia mandata
ejus et ceremonias, quas ego
præcipio tibi hodie, venient su-
per te omnes maledictiones is-
tæ, et apprehendent te. 16 Ma-
ledictus eris in civitate, male-
dictus in agro. 17 Maledictum
horreum tuum, et maledictæ re-

są tavo rankų darbų, ir tave
palaimins žemėje, kurią gausi.
9 Viešpats pažadins sau tave,
kad butumei šventa tauta, kaip
tau yra prisiekęs, jei užlaikysi
Viešpaties, tavo Dievo, įsaky-
mus ir vaikščiosi jo keliais. 10
Visos žemės tautos matys, kad
ant tavęs šaukiamas Viešpaties
vardas ir bijosis tavęs. 11 Vieš-
pats suteiks tau apsčiai viso-
kių gėrybių, tavo įsčios vaisiaus,
tavo galvijų vaisiaus ir vaisiaus
tavo žemės, apie kurią Viešpats
yra prisiekęs tavo tėvams, kad
ją tau duos. 12 Viešpats atvers
savo geriausį iždą, dangų, kad
savo laiku duotu tavo žemei lie-
taus, ir palaimins visus tavo
rankų darbus. Tu skolinsi dau-
geliui tautų, o pats iš nieko ne-
imsi skolon. 13 Viešpats padarys
tave galva, o ne uodega, visuo-
met busi viršuje, o ne apačioje,
jei tečiaus klausysi Viešpaties,
tavo Dievo, paliepimų, kuriuos
aš tau šiandien skelbiu, jei juos
užlaikysi ir pildysi, 14 ir nenu-
krypsi nuo jų nei dešinėn, nei
kairėn, jei neseksi svetimų die-
vų ir jų negarbinsi.

15 Bet jei nenorėsi klausyti
Viešpaties, savo Dievo, balso,
kad užlaikytumei ir pildytumei
visus jo paliepimus ir įstatus,
kuriuos aš tau šiandien skelbiu,
ateis ant tavęs šitie prakeiki-
mai ir apnyks tave. 16 Prakeik-
tas busi mieste, prakeiktas lau-
ke; 17 prakeiktas tavo kluonas,
prakeikta, ką tu susitaupysi.

---

kaip apsireikš Dievo palaiminimai išrink-
tojoje tautoje.
(15) *Bet jei...* Toki pat įžanga į pra-
keikimus, kaip aug. 1. ir 2. eil. prieš pa-
laiminimus. — (16-19) *Prakeiktas busi...*
Prakeikimai analogiški 3-6. eil. palaimini-

liquiæ tuæ. 18 Maledictus fru-
ctus ventris tui, et fructus ter-
ræ tuæ, armenta boum tuorum,
et greges ovium tuarum. 19 Ma-
ledictus eris ingrediens, et ma-
ledictus egrediens. 20 Mittet Do-
minus super te famen et esu-
riem, et increpationem in om-
nia opera tua, quæ tu facies:
donec conterat te, et perdat ve-
lociter, propter adinventiones
tuas pessimas in quibus reliqui-
sti me. 21 Adjungat tibi Domi-
nus pestilentiam, donec consu-
mat te de terra, ad quam ingre-
dieris possidendam. 22 Percutiat
te Dominus egestate, febri et
frigore, ardore et æstu, et äëre
corrupto ac rubigine, et perse-
quatur donec pereas. 23 Sit cœ-
lum, quod supra te est, æneum:
et terra, quam calcas, ferrea. 24
Det Dominus imbrem terræ tuæ
pulverem, et de cœlo descendat
super te cinis, donec conteraris.
25 Tradat te Dominus corruen-
tem ante hostes tuos: per unam
viam egrediaris contra eos, et
per septem fugias, et disperga-
ris per omnia regna terræ. 26
Sitque cadaver tuum in escam
cunctis volatilibus cœli, et be-
stiis terræ, et non sit qui abi-
gat. 27 Percutiat te Dominus ul-
cere Ægypti, et partem corpo-
ris, per quam stercora egerun-
tur, scabie quoque et prurigine:
ita ut curari nequeas. 28 Percu-
tiat te Dominus amentia et cæ-

18 Prakeiktas tavo įsčios vaisius
ir tavo žemės vaisius, tavo jau-
čių bandos ir tavo avių buriai.
19 Prakeiktas busi įeidamas ir
prakeiktas išeidamas. 20 Viešpats
siųs ant tavęs badą ir alkį ir
pasmerkimą ant visų tavo dar-
bų, kuriuos tu darysi, kolei ne-
sutrins tavęs ir nepražudys vei-
kiai už tavo pikčiausius pasiel-
gimus, kuriais mane apleidai. 21
Viešpats teištinka tave maru,
kolei neišnaikins tavęs nuo že-
mės, kurios paveldėtų įeisi. 22
Viešpats teištinka tave neturtu,
drugiu ir šalčiu, karščiu ir kai-
tra, nesveiku oru ir amaru ir
tepersekioja, kolei nepražusi. 23
Dangus viršuje tavęs tebuna va-
rinis ir žemė, kurią mindai, ge-
ležinė. 24 Viešpats teduoda tavo
žemei smilčių užuot lietaus, ir
iš dangaus tekrinta ant tavęs
pelenai, kolei nebusi sutrintas
25 Viešpats tepaduoda tave, kad
kristumei prieš tavo neprietelius:
vienu keliu išeisi prieš juos, o
septyniais bėgsi atgal ir išsisklai-
stysi po visas žemės karalystes.
26 Tavo lavonas teesie maistas
visiems dangaus paukščiams ir
žemės žvėrims, ir tenebuna, kas
juos šalin nugintu. 27 Viešpats
teištinka tave Aigypto votimi ir
kuno dalį, kuria išeina išmatos,
šašais taipogi ir niežais, taip kad
negalėtumei išsigydyti. 28 Vieš-
pats teištinka tave beprotyste,

mams.— (20) *Badą ir alkį.* Geriaus anot ebr. t.: p r a k e i k i m ą ir s u m i š i m ą. —(21) *Viešpats teištinka...* Ebr. t.: V i e š p a t s t e p a d a r o, k a d p r i e t a v ę s p r i k i b t u m a r a s. — (22) *Viešpats...* Ebr. teks.: V i e š p a t s i š t i k s t a v e d ž i o v a ir d r u g i u, k a r š č i u ir u ž s i d e g i m u, s a u s u m a, a m a r u ir g e l t a. Pirmos keturios slogos vargina pačius žmones, tris paskutinės naikina jų augalus. — (24) *Smilčių...* Nuo ilgos sausumos žemės paviršis pavirs smulkiomis dulkėmis, kurių bus pilnas ir oras. — (25) *Vienu keliu...* Plg. aug. 7. e. — *Išsisklaistysi...* Ebr. t. mintis toki: taip kad tu busi visos žemės karalystėms baidyklė. — (27) *Aigypto votimi...* Vz. aug. Iš. 9, 9. — *Kuno dalį..* Kalbama apie emoroi-

citate ac furore mentis, [29] et
palpes in meridie sicut palpare
solet cæcus in tenebris, et non
dirigas vias tuas. Omnique tem-
pore calumniam sustineas, et
opprimaris violentia, nec habeas
qui liberet te. [30] Uxorem acci-
pias, et alius dormiat cum ea.
Domum ædifices, et non habi-
tes in ea. Plantes vineam, et
non vindemies eam. [31] Bos tu-
us immoletur coram te, et non
comedas ex eo. Asinus tuus ra-
piatur in conspectu tuo, et non
reddatur tibi. Oves tuæ dentur
inimicis tuis, et non sit qui te
adjuvet. [32] Filii tui et filiæ tuæ
tradantur alteri populo, viden-
tibus oculis tuis, et deficienti-
bus ad conspectum eorum tota
die, et non sit fortitudo in ma-
nu tua. [33] Fructus terræ tuæ,
et omnes labores tuos comedat
populus, quem ignoras: et sis
semper calumniam sustinens, et
oppressus cunctis diebus, [34] et
stupens ad terrorem eorum quæ
videbunt oculi tui. [35] Percutiat
te Dominus ulcere pessimo in
genibus et in suris, sanarique
non possis a planta pedis usque
ad verticem tuum. [36] Ducet te
Dominus, et regem tuum, quem
constitueris super te, in gentem,
quam ignoras tu et patres tui:
et servies ibi diis alienis, ligno
et lapidi. [37] Et eris perditus in
proverbium ac fabulam omnibus

aklumu ir padukimu, [29] ir rei-
kės tau čiupinėti vidudienį, kaip
paprastai čiupinėja aklas tam-
sybėse, ir nerasi tikro kelio. Vi-
są laiką turėsi kentėti apšmei-
žimą ir busi slėgiamas prievar-
ta, ir neturėsi, kas tave išliuo-
suotu. [30] Vesi pačią, ir kitas su-
guls su ja. Statysi namus ir juo-
se negyvensi. Užsiveisi vynuo-
gyną ir nerinksi iš jo uogų. [31]
Tavo jautis tegul bus papjautas
tavo akyse, ir tu jo nevalgysi.
Tavo asilas tebuna nutvertas
tavo akyvaizdoje ir tau neati-
duotas. Tavo avįs tebuna ati-
duotos tavo neprieteliams, ir
tenebuna, kas tau padėtu. [32] Ta-
vo sunųs ir tavo dukterįs tebu-
na atiduoti kitai tautai, tau ma-
tant savo akimis ir paskui išsi-
ilgstant jų veido visą dieną, ir
nebus galybės tavo rankoje. [33]
Tavo žemės vaisius ir visus ta-
vo darbus tesuvalgo tauta, ku-
rios nepažįsti ir tegul visuomet
kentėsi apšmeižimą ir busi pri-
spaustas per visas dienas, [34] ir
apimtas didžiausios baimės tų
dalykų, kuriuos matys tavo akįs.
[35] Viešpats teištinka tave pik-
čiausia votimi ant kelių ir ant
blauzdų ir negalėsi išsigydyti
nuo kojos pado iki tavo viršu-
galviui. [36] Viešpats nuves tave
ir tavo karalių, kurį įsistatysi
ant savęs, pas tautą, kurios ne-
pažįstate tu ir tavo tėvai, ir te-
nai tarnausi svetimiems dievams,
medžiui ir akmeniui; [37] busi pra-
žuvęs ir tapsi patarlė ir pasaka

---

dų ligą. Plg. 1 Kar. 5, 6. — (29) *Tamsybėse.* Geriaus: savo tamsybėse, nes aklam visuomet tamsu. — *Nerasi tikrojo kelio...* Ebr. t.: neturesi savo kelyje pasisekimo ir busi visuomet vien tik prispaustas

ir plėšiamas, be išgelbėtojo. — (35) *Viešpats teištinka...* Nauja slogų eilia. — (36) *Viešpats nuves...* Tai yra augščiausis prakeikimo laipsnis. Kada Izraėlis suardys sandorą, nebesilaikys jos ir Viešpats. Žadėtoji žemė bus atimta

populis, ad quos te introduxe-
rit Dominus. [38] Sementem mul-
tam jacies in terram, et modi-
cum congregabis: quia locustæ
devorabunt omnia. [39] Vineam
plantabis, et fodies: et vinum
non bibes, nec colliges ex ea
quippiam: quoniam vastabitur
vermibus. [40] Olivas habebis in
omnibus terminis tuis, et non
ungeris oleo: quia defluent, et
peribunt. [41] Filios generabis et
filias, et non frueris eis: quo-
niam ducentur in captivitatem.
[42] Omnes arbores tuas et fruges
terræ tuæ rubigo consumet [43]
Advena, qui tecum versatur in
terra, ascendet super te, erit-
que sublimior: tu autem descen-
des, et eris inferior. [44] Ipse foe-
nerabit tibi et tu non foenerabis
ei. Ipse erit in caput, et tu eris
in caudam. [45] Et venient super
te omnes maledictiones istæ, et
persequentes apprehendent te,
donec intereas: quia non audi-
sti vocem Domini Dei tui, nec
servasti mandata ejus et cere-
monias, quas præcepit tibi. [46]
Et erunt in te signa atque pro-
digia, et in semine tuo usque
in sempiternum: [47] eo quod non
servieris Domino Deo tuo in
gaudio, cordisque lætitia, pro-
pter rerum omnium abundan-
tiam. [48] Servies inimico tuo,
quem immittet tibi Dominus,
in fame, et siti, et nuditate, et
omni penuria: et ponet jugum
ferreum super cervicem tuam,
donec te conterat. [49] Adducet
Dominus super te gentem de

pas visas tautas, pas kurias Vieš-
pats tave nuves. [38] Daug sėklos
bersi į žemę ir maža tesurinksi,
nes skėriai visa prarys. [39] Įsi-
veisi vynuogyną ir apkasi, o vy-
no negersi ir nieko iš jo nesu-
sirinksi, nes bus kirminų sunai-
kinta. [40] Turėsi alyvmedžių vi-
sose savo ribose ir neišsitepsi
aliejumi, nes jis išvarvės ir pra-
žus [41] Tau gims sunų ir dukterų,
bet tu ir jais nesidžiaugsi, nes bus
nuvesti nelaisvėn. [42] Visus tavo
medžius ir tavo žemės vaisius
suės amaras. [43] Ateivis, kurs pa-
silieka su tavim žemėje, pakils
virš tavęs ir bus prakilnesnis;
tu gi nuslinksi ir busi žemes-
nis. [44] Jis tau skolins ir tu jam
nieko nepaskolinsi. Jis bus gal-
va, o tu uodega. [45] Ir ateis ant
tavęs šitie prakeikimai ir perse-
kiodami apnyks tave, kolei ne-
pražusi, nes neklausei Viešpa-
ties, tavo Dievo, balso ir neuž-
laikei jo įsakymų ir įstatų, ku-
riuos jis tau davė. [46] Ir bus ant
tavęs ženklų ir stebuklų ir ant
tavo ainijos per amžius. [47] Ir ka-
dangi tu netarnavai Viešpačiui,
tavo Dievui, džiaugsme ir šir-
dies linksmybėje dėlei visų da-
lykų apstumo, [48] tarnausi savo
neprieteliui, kurį Viešpats siųs
ant tavęs, bade, troškime, nuo-
gume ir visokiame neturte, ir
uždės geležinį jungą ant tavo
sprando, kolei tavęs nesutrins.
[49] Viešpats atves ant tavęs tau-
tą ištolo iš pačių žemės pakraš-

iš tautos, Izraėlitai nebepriderės Jahvei ir bus išsklaistyti tarp pagonių, nuo kurių neįstengs jų apginti jųjų karalius. — (**38**) *Nes visa skėriai...* Plg. Mik. 6, 15; Ag. 1, 16. — (**45**) *Ateis ant tavęs...* Nauja prakeikimų eilia. — (**48**) *Geležinį jungą.* Geležinis jungas reiškia sunkiausią vergiją. — (**49**) *Viešpats atves...*: iš rytų Asyrijiečius ir Kaldėjiečius, iš vakarų Rymiečius. Plg. Iz. 25, 26; 28, 11; 33, 19;

longinquo, et de extremis ter-
ræ finibus in similitudinem aqui-
læ volantis cum impetu: cujus
linguam intelligere non possis:
50 gentem procacissimam, quæ
non deferat seni, nec misereatur
parvuli, 51 et devoret fructum
jumentorum tuorum, ac fruges
terræ tuæ: donec intereas, et
non relinquat tibi triticum, vi-
num, et oleum, armenta boum,
et greges ovium: donec te dis-
perdat, 52 et conterat in cun-
ctis urbibus tuis, et destruan-
tur muri tui firmi atque subli-
mes, in quibus habebas fiduci-
am in omni terra tua. Obside-
beris intra portas tuas in omni
terra tua, quam dabit tibi Do-
minus Deus tuus: 53 et comedes
fructum uteri tui, et carnes fi-
liorum tuorum et filiarum tua-
rum, quas dederit tibi Dominus
Deus tuus, in angustia et va-
stitate qua opprimet te hostis
tuus. 54 Homo delicatus in te,
et luxuriosus valde, invidebit
fratri suo, et uxori, quæ cubat
in sinu suo, 55 ne det eis de
carnibus filiorum suorum, quas
comedet: eo quod nihil aliud
habeat in obsidione et penuria,
qua vastaverint te inimici tui
intra omnes portas tuas. 56 Te-
nera mulier et delicata, quæ su-
per terram ingredi non valebat,
nec pedis vestigium figere pro-
pter mollitiem et teneritudinem
nimiam, invidebit viro suo, qui
cubat in sinu ejus, super filii
et filiæ carnibus, 57 et illuvie
secundarum, quæ egrediuntur
de medio feminum ejus, et su-

čių, lyg-kad smarkiai skrendan-
tį arelį, kurios kalbos negalėsi
suprasti, 50 tautą žiauriausią, ku-
ri neaplenks seno, nei nepasi-
gailės kudikio, 51 ir prarys tavo
galvijų vaisių, ir tavo žemės
vaisius, kolei tu nepražusi; ir ji
tau nepaliks kviečių, vyno, alie-
jaus, jaučių bandų ir avių bu-
rių, kolei tavęs neišsklaistys 52
ir nesutrins visuose tavo mie-
stuose, ir nebus išgriauti stip-
rųs ir augšti tavo murai, kuriais
pasitikėjai visoje savo žemėje.
Busi apgultas tarp savo vartų
visoje tavo žemėje, kurią Vieš-
pats, tavo Dievas, tau duos; 53
ir tu valgysi savo įsčios vaisių,
savo sunų ir savo dukterų ku-
ną, kuriuos Viešpats, tavo Die-
vas, bus tau davęs, suspaudime
ir sunaikinime, kuriuo tave pri-
spaus tavo neprietelis. 54 Žmo-
gus iš tavo tarpo išlepintas ir
labai išdykęs pavydės savo bro-
liui ir savo pačiai, gulinčiai jo
prieglobstyje, 55 taip kad jiems
neduos ir savo sunų mėsos, ku-
rią pats valgys, nes nieko kito
neturi, budamas apgultas ir sto-
koje, kuria tave naikins tavo
neprieteliai tarp visų tavo var-
tų. 56 Opi ir išlepinta moteriškė,
kuri nebuvo pratusi vaikščioti po
žemę, nei kojos padų jos užmin-
ti dėlei perdidžio minkštumo ir
opumo, pavydės savo vyrui, kurs
guli jos prieglobstyje, sunaus ir
dukters mėsos, 57 o net ir to
bjaurumo, kurs išeina gimdant,
ir vaikų, kurie ką tik užgimė,

Jer. 5, 15; 48, 40; 49, 22; Ab. 1, 8. — (53) *Tu valgysi...* Plg. Prad 4, 10; Bar. 2, 2. — (54) *Gulinčiai...* Baisus badas sutraukys artimiausius palankumo ir meilės ryšius. — (**56. 57**) *Pavydės savo vyrui...* Ebr. t.: Veizdės kreivomis į savo vyrą, esantį jos prieglobstyje, į savo sunų, į savo dukterį, į..., nes ji tai slapčia

per liberis qui eadem hora na-
ti sunt: comedent enim eos clam
propter rerum omnium penuri-
am in obsidione et vastitate,
qua opprimet te inimicus tuus
intra portas tuas. [58] Nisi custo-
dieris, et feceris omnia verba
legis hujus, quæ scripta sunt
in hoc volumine, et timueris
nomen ejus gloriosum et terri-
bile, hoc est, Dominum Deum
tuum: [59] augebit Dominus pla-
gas tuas, et plagas seminis tui,
plagas magnas et perseverantes,
infirmitates pessimas et perpe-
tuas. [60] Et convertet in te om-
nes afflictiones Ægypti, quas
timuisti, et adhærebunt tibi: [61]
insuper et universos languores,
et plagas, quæ non sunt scri-
ptæ in volumine legis hujus,
inducet Dominus super te, do-
nec te conterat: [62] et remane-
bitis pauci numero, qui prius
eratis sicut astra cœli præ mul-
titudine, quoniam non audisti
vocem Domini Dei tui. [63] Et
sicut ante lætatus est Dominus
super vos, bene vobis faciens,
vosque multiplicans: sic lætabi-
tur disperdens vos atque sub-
vertens, ut auferamini de terra,
ad quam ingredieris possiden-
dam. [64] Disperget te Dominus
in omnes populos a summitate
terræ usque ad terminos ejus:
et servies ibi diis alienis, quos
et tu ignoras et patres tui, lig-
nis et lapidibus. [65] In gentibus
quoque illis non quiesces, ne-
que erit requies vestigio pedis
tui. Dabit enim tibi Dominus
ibi cor pavidum, et deficientes
oculos, et animam consumptam

nes jie juos valgys slapčia dėl
visų dalykų stokos apgulime ir
sunaikinime, kuriuo tavo nepri e-
telis suspaus tave tavo vartuo-
se. [58] Jei neužlaikysi ir nepil-
dysi visų šito įstatymo žodžių,
kurie surašyti šitoje knygoje,
ir nesibijosi jo šlovingo ir bai-
saus vardo, tai yra Viešpaties,
savo Dievo, [59] Viešpats padidins
tavo slogas ir tavo ainijos slo-
gas didžias ir pasiliekančias, pik-
čiausias ir nuolatines negales.
[60] Ir atkreips prieš tave visus
Aigypto prispaudimus, kurių bi-
jojaisi, ir jie prikibs prie tavęs.
[61] Be to Viešpats atves ant ta-
vęs ir visas ligas ir slogas, ku-
rios neužrašytos šitoje įstatymo
knygoje, kolei tavęs nesutrins;
[62] ir pasiliks mažas skaitlius ju-
sų, kurie pirma buvote taip skait-
lingi kaip dangaus žvaigždės,
nes neklausei Viešpaties, tavo
Dievo, balso. [63] Ir kaip Viešpats
pirma džiaugėsi jumis, gerai jums
darydams ir jus daugindamas,
taip džiaugsis, jus išsklaistyda-
mas ir išnaikindamas, kad bu-
tumėte atimti nuo žemės, ku-
rios paveldėtų įeisi. [64] Viešpats
išsklaistys tave tarp visų tautų
nuo vieno žemės galo iki kitam,
ir tenai tarnausi svetimiems die-
vams, kurių nežinai nei tu nei
tavo tėvai, medžiams ir akme-
nims. [65] Taipogi tarp visų tautų
neturėsi atilsio ir nebus vietos,
kur ramiai pastatytumei savo
kojos padą; nes Viešpats tau
duos baugią širdį ir susilpnėju-
sias akis ir sielvarto sugriaužtą

valgys... — (**58**) *Jei neužlaikysi...* Nauja prakeikimų eilia. — (**63**) *Džiaugsis, jus išsklaistydamas...* Viešpats džiaugiasi slogomis, nes jos yra joje teisybės apsireiš-

mœrore: [66] et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitæ tuæ. [67] Mane dices: Quis mihi det vesperum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea, quæ tuis videbis oculis. [68] Reducet te Dominus classibus in Ægyptum per viam, de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

dušią. [66] Tavo gyvybė bus lygkad pakabinta prieš tave. Bijosi naktį ir dieną ir neturėsi tikrumo apie savo gyvybę. [67] Rytmetį sakysi: Kas man duos vakarą? ir vakare: Kas man duos rytą? ir tai dėl savo širdies baugumo, kurs tave gąsdins, ir dėlei to, ką matysi savo akimis. [68] Viešpats sugrąžins tave laivais į Aigyptą keliu, apie kurį sakiau, kad jo niekuomet nebematysi. Tenai busi parduotas savo neprieteliams į vergus ir verges, ir nebus kas pirktu.

2. Paraginimas atnaujinti ir užlaikyti sandorą.

Caput XXIX. [1] Hæc sunt verba fœderis quod præcepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb. [2] Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos: Vos vidistis universa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis ejus, universæque terræ illius, [3] tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia,

29. perskyrimas. [1] Šitie yra žodžiai sandoros, kurią Viešpats įsakė Mozei padaryti su Izraėlio sunumis Moabo žemėje, neskaitant anos sandoros, kurią su jais yra padaręs ant Horebo. [2] Tajgi, Mozė suvadino visą Izraėlį ir jiems tarė: Jus matėte visa, ką Viešpats padarė jusų akyvaizdoje Aigypto žemėje Paraonui, visiems jo tarnams ir visai jo žemei, [3] didžius bandymus, kuriuos matė tavo akįs, anuos begalinius ženklus ir stebuklus;

---

kimas. — **(66)** *Tavo gyvybė...* Nuolat bus pavojus tavo gyvybei, taip kaip nuolat reikia bijoties, kad nenutruktu plonas siulas, ant kurio pakabintas koks nors dalykas. — **(68)** *Į Aigyptą.* Aigyptas turėjo pasilikti Izraėlitams sunkiausios vergijos symbolis, taippat kaip išėjimas iš Aigypto buvo didžiausi laimė. Išgriovęs Jeruzalę Titas pardavė daugybę žydų vergais į Aigyptą (vz. Jos. Bel. Jud. 6, 9).

29, 1—30, 20. Norėdamas paraginti Izraėlitus atnaujinti ir užlaikyti padarytąją sandorą su Viešpačiu, Mozė primena įvykusius Aigypte stebuklus ir Dievo geradarystes tyruosę (29, 1-15), toliaus atkartoja baisias bausmes, paskirtas įstatymo peržengėjams (29, 16-29), bet draug paaiškina kad ir atstoję nuo Viešpaties ir už tai jo kietai nubausti, jei tik pasitaisys, gali vėl tikėties Dievo geradarysčių (30, 1-10). Savo paraginimą Mozė užbaigia patėmijimu, kad įstatymas nesunku užlaikyti (30, 11-14) ir kad nuo to užlaikymo pridera visas tolimesnis Izraėlio likimas (30, 15-20).

(29, 1) *Žodžiai:* sąlygos, Dievo įsakymai ir žadėjimai (plg. Jer. 11, 4); tie dalykai surašyti aug. 6, 1-7 ir 28 persk. — *Sandoros, kurią...* Nebuvo tai nauja sandora, bet tik atnaujinimas ir patvirtinimas Sinajaus sandoros. Iškilminga atnaujinimo apeiga įvyko tik perėjus Izraėlitams per Jordaną. — **(3)** *Bandymus:*

4 et non dedit vobis Dominus
cor intelligens, et oculos videntes,
et aures quæ possunt audire,
usque in præsentem diem.
5 Adduxit vos quadraginta annis
per desertum: non sunt attrita
vestimenta vestra, nec calceamenta
pedum vestrorum vetustate
consumpta sunt. 6 Panem
non comedistis, vinum
et siceram non bibistis: ut sciretis
quia ego sum Dominus Deus
vester. 7 Et venistis ad hunc
locum: egressusque est Sehon
rex Hesebon, et Og rex Basan,
occurrentes nobis ad pugnam.
Et percussimus eos, 8 et tulimus
terram eorum, ac tradidimus
possidendam Ruben et Gad,
et dimidiæ tribui Manasse.

9 Custodite ergo verba pacti
hujus, et implete ea: ut intelligatis
universa quæ facitis. 10
Vos statis hodie cuncti coram
Domino Deo vestro, principes
vestri, et tribus, ac majores natu,
atque doctores, omnis populus
Israel, 11 liberi et uxores
vestræ, et advena qui tecum
moratur in castris, exceptis lignorum
cæsoribus, et his, qui
comportant aquas: 12 ut transe-

4 bet Viešpats jums nedavė iki
šiai dienai išmanančios širdies,
reginčių akių ir galinčių girdėti
ausų. 5 Jis jus vedė keturias
dešimtis metų tyrais: nenusidėvėjo
jusų drabužiai ir jusų kojų
autuvas nesudilo dėlei senumo.
6 Jus nevalgėte duonos, negėrėte
vyno, nei kito stipraus
gėralo, kad žinotumėte, jog aš
esu Viešpats, jusų Dievas. 7 Ir
kuomet atėjote į šitą vietą, išėjo
Hesebono karalius Sehonas
ir Basano karalius Ogas mums
priešais į kovą, ir mes juos sumušėme,
8 ėmėme jųdviejų žemę
ir davême paveldėti Rubenui
ir Gadui ir Manaso giminės
pusei.

9 Užlaikykite tat šitos sandoros
žodžius ir juos pildykite,
kad išmanytumėte visa, ką darote.
10 Šiandien jus visi stovite
Viešpaties, jusų Dievo akyvaizdoje,
jusų kunigaikščiai ir
giminės, ir vyresnieji ir mokytojai,
visa Izraėlio tauta, 11 jusų
vaikai ir pačios, ir ateivis
pasilieką̨s draug su tavim stovykloje,
atskyrus malkų kirtėjus
ir vandens nešėjus, 12 kad įeitu-

---

slogas, kuriomis buvo priverstas Aigypto karalius paleisti Izraėlio tautą iš Aigypto. — (4) *Viešpats jums nedavė...* Izraėlitai nuo pat pradžios išėjimo iš Aigypto pasirodė gana atkaklųs ir neištikimi, todėl patįs užkirto kelią apstesnei Dievo malonei, kuri butu galėjusi juos atvesti prie geresnio išmanymo, kaip jie savo gyvenimu privalo atsilyginti už didžius jiems Dievo suteiktus stebuklus. Mozė tikisi, kad ateityje bus geriaus. — (5) *Nenusidėvėjo...* Plg. aug. 8, 2. 4. — (6) *Duonos...* Duoną jiems užvadavo Dievo duotoji manna, o vyną ir kitus gėralus stebuklu gautas iš uolos vanduo. — *Jog aš esu...* Mozė ima kalbėti Viešpaties vardu. — (7. 8) *Ir kuomet...* Plg. Sk. 32, 29; aug. 3, 15; Jož. 13, 8; 22, 4.

(9) *Kad išmanytumėte...* Geriaus anot ebr. t.: kad jums sektusi visame, ką darysite. — (10) *Jus visi.* Atnaujinti sandorą yra visos tautos dalykas be jokių išimčių. — *Giminės.* Tikriaus anot ebr. t.: teisėjai. — *Mokytojai:* raštininkai. — (11) *Vaikai.* Ebr. t: kudikiai. — *Atskyrus malkų...* Ebr. t. pasakyta priešingai: p r a d e d a n t n u o t a v o m a l k ų k i r t ė j o i k i t a m, k u r s s e m i a t a v o v a n d e n į. Iš čia patiriame, kad dar pirm Gabaonitų pas Izraėlitus buvo jau malkų kirtėjų ir vandens nešėjų. Plg. Joz. 9, 11... — (12) *Kad įeitumei... į sandorą ir į prisieką:* į sandorą, patvirtintą prisieka. Įeiti gi į sandorą reiškia norėti išpildyti pilnai jos sąlygas.

as in fœdere Domini Dei tui,
et in jurejurando quod hodie
Dominus Deus tuus percutit te-
cum: [13] ut suscitet te sibi in
populum, et ipse sit Deus tuus
sicut locutus est tibi, et sicut
juravit patribus tuis, Abraham,
Isaac, et Jacob. [14] Nec vobis
solis ego hoc fœdus ferio, et
hæc juramenta confirmo, [15] sed
cunctis præsentibus et absenti-
bus.

[16] Vos enim nostis quo modo
habitaverimus in terra Ægypti,
et quo modo transierimus per
medium nationum, quas trans-
euntes [17] vidistis abominationes
et sordes, id est, idola eorum,
lignum et lapidem, argentum et
aurum, quæ colebant. [18] Ne for-
te sit inter vos vir aut mulier,
familia aut tribus, cujus cor aver-
sum est hodie a Domino Deo
nostro: ut vadat et serviat diis
illarum gentium: et sit inter vos
radix germinans fel et amaritu-
dinem. [19] Cumque audierit ver-
ba juramenti hujus, benedicat
sibi in corde suo, dicens: Pax
erit mihi, et ambulabo in pra-
vitate cordis mei: et absumat
ebria sitientem, [20] et Dominus
non ignoscat ei: sed tunc quam
maxime furor ejus fumet, et ze-
lus contra hominem illum, et
sedeant super eum omnia male-
dicta, quæ scripta sunt in hoc
volumine: et deleat Dominus
nomen ejus sub cœlo, [21] et con-

mei į Viešpaties tavo Dievo san-
dorą ir į prisieką, kurią šiandien
Viešpats, tavo Dievas, su ta-
vim daro, [13] idant pažadintu sau
tave, kad butumei jo tauta, ir
kad jis butu tavo Dievas, kaip
tau kalbėjo ir kaip yra prisie-
kęs tavo tėvams Abraomui, Izao-
kui ir Jokubui. [14] Ne tik su ju-
mis vienais aš darau šitą san-
dorą ir patvirtinu šitas prisie-
kas, [15] bet su visais čia esan-
čiais ir neesančiais.

[16] Nes jus žinote, kaip gyve-
nome Aigypto žemėje ir kaip
perėjome per tautų tarpą, per
kurias eidami [17] matėte nuobo-
das ir purvus, tai yra, jų sta-
bus, medį ir akmenį, sidabrą ir
auksą, kuriuos jie garbino. [18] Kad
gi kartais neatsirastu tarp jusų
vyro arba moteriškės, šeimynos
arba giminės, kurios širdis šian-
dien nukrypus yra nuo Viešpa-
ties, musų Dievo, idant eitu ir
tarnautu anų tautų dievams; kad-
gi tarp jusų nebutu šaknies, žel-
dinančios tulžį ir kartumą, [19] ir
kadgi neivienas išgirdęs šitos
prisiekos žodžius, nelaimintu sau
savo širdyje, sakydamas: Bus
man ramybė ir vaikščiosiu savo
širdies piktybėje; taip girtas su-
naikintu trokštantį. [20] Viešpats
tegul jam nedovanoja, bet kuo-
labiausiai teužsidega tuomet jo
pyktis ir uolumas prieš aną
žmogų ir teapuyksta jį visi pra-
keikimai, surašyti šitoje knygo-
je, ir Viešpats teišdildo jo var-
dą po dangumi [21] ir jį tesunaiki-

(18) *Tulžį ir kartumą.* Ebr. t.: n u o d u s i r m e t ė l ę. Jei atstotu nuo Viešpaties ir nedaugelis, butu tai visai tautai lyg-kokie nuodai ir kartumas. — (19) *Nelaimintu...* Toki šneka butu tiesiog pasityčiojimas iš Dievo rustybės. — *Girtas sunaikintu...* Regimai yra tai patarlė; jos prasmė nevisai aiški, bet rasi yra toki: vienas įstatymo peržengėjas, pasidavęs savo paklydimui, gali patraukti į prapultį daugelį visai nekaltų. — *Tegul jam nedovanoja.* Toki piktumo nuodėmė verta

sumat eum in perditionem ex
omnibus tribubus Israel, juxta
maledictiones, quæ in Libro le-
gis hujus ac fœderis continen-
tur. 22 Dicetque sequens gene-
ratio, et filii qui nascentur dein-
ceps, et peregrini, qui de longe
venerint, videntes plagas terræ
illius, et infirmitates, quibus eam
afflixerit Dominus, 23 sulphure,
et salis ardore comburens, ita
ut ultra non seratur, nec virens
quippiam germinet, in exemplum
subversionis Sodomæ et Gomor-
rhæ, Adamæ et Seboim, quas
subvertit Dominus in ira et fu-
rore suo. 24 Et dicent omnes
gentes: Quare sic fecit Dominus
terræ huic? quæ est hæc ira fu-
roris ejus immensa? 25 et respon-
debunt: Quia dereliquerunt pa-
ctum Domini, quod pepigit cum
patribus eorum, quando eduxit
eos de terra Ægypti: 26 et ser-
vierunt diis alienis, et adorave-
runt eos, quos nesciebant, et
quibus non fuerant attributi: 27
idcirco iratus est furor Domini
contra terram istam, ut indu-
ceret super eam omnia maledi-
cta, quæ in hoc volumine scri-
pta sunt: 28 et ejecit eos de ter-
ra sua in ira et in furore, et in
indignatione maxima, projecit-
que in terram alienam, sicut ho-
die comprobatur. 29 Abscondita,
Domino Deo nostro: quæ mani-
festa sunt, nobis et filiis no-
stris usque in sempiternum, ut
faciamus universa verba legis
hujus.

na iki pražuvimui iš visų Izraė-
lio giminių, pagal prakeikimus,
kurie randasi šito įstatymo ir
sandoros knygoje. 22 Sekanti kar-
ta, paskui gimsiantįs sunųs ir
svetimtaučiai, kurie bus atėję
ištolo, matydami šitos žemės
slogas ir negales, kuriomis Vieš-
pats ją bus prispaudęs, 23 sude-
gindamas sėra ir druskos karš-
čiu, taip kad daugiaus nebebus
sėjama ir nieko žaliuojančio ne-
bežels, taippat kaip buvo sunai-
kinime Sodomos ir Gomoros,
Adamos ir Sebojimo, kuriuos
Viešpats išgriovė savo rustybė-
je ir įpykime, 24 o taipogi vi-
sos tautos sakys: Kodėl Vieš-
pats taip padarė šitai žemei?
ką reiškia ta begalinė jo rusty-
bė ir įpykimas? 25 Ir bus atsa-
kyta: Nes jie apleido Viešpa-
ties sandorą, kurią jis yra pa-
daręs su jųjų tėvais, kuomet juos
išvedė iš Aigypto žemės, 26 ir
jie tarnavo svetimiems dievams
ir garbino tuos, kurių nežinojo
ir kuriems nebuvo paskirti; 27
todėl Viešpaties rustybė užsi-
degė prieš šitą žemę, taip kad
jis atvedė ant jos visus prakei-
kimus, kurie surašyti šitoje kny-
goje, 28 juos išmetė iš jųjų že-
mės savo rustybėje, įpykime ir
didžiausiame užsidegime ir nu-
metė į svetimą žemę, kaip šian-
dien pasirodo. 29 Kas paslėpta pri-
dera Viešpačiui, musų Dievui; kas
gi apreikšta, tinka mums ir musų
sunums į amžius, kad pildytu-
mėm visus šito įstatymo žodžius.

---

yra mirties. Plg. Iz. 22, 14. — (**23**) *Kuriuos Viešpats išgriovė...* Vz. Prad. 19, 24. — (**24**) *Visos tautos...* Net ir pagonįs jaus, kad tai pats Dievas padarė savo teismą, bet jie draug stebėsis, jog Viešpats taip sunaikino savo Žadėtąją žemę. Plg. 3 Kar. 9, 8; Jer. 22, 8. — (**29**) *Kas paslėpta...* Vienas Viešpats žino paslėptus ateities dalykus, ar mes busime jam ištikimi, ar ne; bet mums žinoma jo apreikštoji valia, kurią mes privalome išpildyti.

Caput XXX. [1] Cum ergo ve-
nerint super te omnes sermones
isti, benedictio, sive maledictio,
quam proposui in conspectu tuo:
et ductus pœnitudine cordis tui
in universis gentibus, in quas
disperserit te Dominus Deus tu-
us, [2] et reversus fueris ad eum,
et obedieris ejus imperiis, sicut
ego hodie præcipio tibi, cum fi-
liis tuis, in toto corde tuo, et
in tota anima tua: [3] reducet Do-
minus Deus tuus captivitatem
tuam, ac miserebitur tui, et rur-
sum congregabit te de cunctis
populis, in quos te ante disper-
sit. [4] Si ad cardines cœli fueris
dissipatus, inde te retrahet Do-
mine Deus tuus, [5] et assumet,
atque introducet in terram, quam
possederunt patres tui, et obti-
nebis eam: et benedicens tibi,
majoris numeri te esse faciet
quam fuerunt patres tui. [6] Cir-
cumcidet Dominus Deus tuus
cor tuum, et cor seminis tui:
ut diligas Dominum Deum tu-
um in toto corde tuo, et in to-
ta anima tua, ut possis yivere.
[7] Omnes autem maledictiones
has convertet super inimicos
tuos, et eos, qui oderunt te et
persequuntur. [8] Tu autem rever-
teris, et audies vocem Domini
Dei tui: faciesque universa man-
data quæ ego præcipio tibi ho-
die: [9] et abundare te faciet Do-
minus Deus tuus in cunctis ope-

30. perskyrimas. [1] Kuomet tat
ateis ant tavęs visi šitie žodžiai,
palaiminimas arba prakeikimas,
kurį pastačiau prieš tavo akis,
ir tu sužadintas savo širdies at-
gailos tarp visų tautų, tarp ku-
rių Viešpats, tavo Dievas, tave
išsklaistys, [2] busi prie jo sugrį-
žęs draug su savo sunumis ir
klausysi jo paliepimų, kaip aš
tau šiandien įsakau, visa širdi-
mi ir visa savo dušia, [3] Vieš-
pats, tavo Dievas, sugrąžins ta-
ve iš nelaisvės, pasigailės tavęs
ir vėl surinks tave iš visų tau-
tų, tarp kurių bus tave išsklai-
stęs. [4] Nors tu butumei išsklai-
stytas lig pasaulio pakraščių,
Viešpats, tavo Dievas, ir iš ten
atgabens tave, [5] pasiims sau,
įves į žemę, kurią paveldėjo ta
vo tėvai, ir tu ją gausi, o tave
laimindamas jis padarys, kad ta-
vo skaitlius butu didesnis, kaip
buvo tavo tėvų. [6] Viešpats, ta-
vo Dievas, apipjaustys tavo šir-
dį ir tavo ainijos širdį, kad my-
lėtumei Viešpatį, tavo Dievą,
visa širdimi ir visa savo dušia,
idant galėtumei buti gyvas. [7]
O visus šituos prakeikimus at-
kreips prieš tavo neprietelius,
prieš tuos, kurie tavęs neapken-
čia ir persekioja. [8] Tu gi sugrį-
ši, klausysi Viešpaties, tavo Die-
vo, balso ir pildysi visus jo pa-
liepimus, kuriuos aš tau šiandien
skelbiu. [9] Viešpats, tavo Dievas,

(**30, 2**) *Busi prie jo sugrįžęs...* Prasikaltusiems ir kietai nubaustiems dar lieka mielaširdystės viltis; reikia tik gailėties savo kaltybės ir pasitaisyti. Plg. aug. 4, 39; Kun. 26, 40-42; 3 Kar. 8, 46-51. — (**3**) *Viešpats sugrąžins...* Ta pranašystė išsipildė ne vieną sykį Teisėjų laikais, dar labiaus po Babylono nelaisvės; bet ypač tobulu budu ji išdalies jau įvyko ir įvyks pilnai, žydams įeinant į Kristaus Bažnyčią. — (**6**) *Viešpats... apipjaustys...* Aug. 10, 16 liepiama patiems Izraėlitams apipjaustyti savo širdis; čionai žada tai padaryti pats Viešpats; įvykdys gi savo žadėjimą, apgalėdamas savo teismais jų širdies kietumą ir sužadindamas savo malonės darbais jų pasitikėjimą ir meilę.— (**8**) *Tu gi sugrįši...* (**9**) *Viešpats sugrįš...* Tiktai tautai sugrįžtant prie Viešpaties ir Viešpačiui prie tautos, pil-

ribus manuum tuarum, in sobo-
le uteri tui, et in fructu jumen-
torum tuorum, in ubertate ter-
ræ tuæ, et in rerum omnium
largitate. Revertetur enim Do-
minus, ut gaudeat super te in
omnibus bonis, sicut gavisus est
in patribus tuis: [10] si tamen au-
dieris vocem Domini Dei tui,
et custodieris præcepta ejus et
ceremonias, quæ in hac lege
conscripta sunt: et revertaris
ad Dominum Deum tuum in toto
corde tuo, et in tota anima tua.
[11] Mandatum hoc, quod ego
præcipio tibi hodie, non supra
te est, neque procul positum,
[12] nec in cœlo situm, ut possis
dicere: Quis nostrum valet ad
cœlum ascendere, ut deferat il-
lud ad nos, et audiamus atque
opere compleamus? [13] Neque
trans mare positum: ut causeris,
et dicas: Quis ex nobis poterit
transfretare mare, et illud ad
nos usque deferre: ut possimus
audire, et facere quod præce-
ptum est? [14] Sed juxta te est
sermo valde, in ore tuo, et in
corde tuo, ut facias illum.
[15] Considera quod hodie pro-
posuerim in conspectu tuo vi-
tam et bonum, et e contrario
mortem et malum: [16] ut diligas
Dominum Deum tuum, et am-
bules in viis ejus, et custodias
mandata illius ac ceremonias at-
que judicia: et vivas, atque mul-
tiplicet te, benedicatque tibi in
terra, ad quam ingredieris pos-

pagausins tave visuose tavo ran-
kų darbuose, tavo įsčios vaisiu-
je, tavo galvijų vaisiuje, tavo
žemės derliuje ir visų dalykų
apstume. Nes Viešpats sugrįš,
kad džiaugtusi tavimi dėlei vi-
sų gėrybių, kaip džiaugėsi tavo
tėvais; [10] jei tečiaus klausysi
Viešpaties, tavo Dievo, balso
ir užlaikysi jo įsakymus ir nu-
tarimus, kurie surašyti šitame
įstatyme, ir sugrįši prie Vieš-
paties, tavo Dievo, visa savo
širdimi ir visa savo dušia.
[11] Šitas paliepimas, kurį aš šian-
dien tau skelbiu, ne viršuje tavęs
ir netoli padėtas [12] ir ne danguje
patalpintas, kad galėtumei sa-
kyti: Kas iš musų gali pasikel-
ti iki dangui, kad jį mums že-
myn parneštu ir mes klausytu-
mėm ir darbais įvykdytumėm?
[13] ir ne už juros jis padėtas,
kad teisintumeis ir sakytumei:
Kas iš musų galės perplaukti
jurą ir jį atnešti pas mus, idant
galėtumėm klausyti ir daryti,
kas įsakyta? [14] Bet žodis yra
visai arti tavęs, tavo burnoje ir
tavo širdyje, kad jį pildytumei.
[15] Apsvarstyk, kad šiandien
stačiau prieš tavo akis gyveni-
mą ir gerumą, o iš kitos pusės
mirtį ir piktumą, [16] kad mylėtu-
mei Viešpatį, tavo Dievą, vaikš-
čiotumei jo keliais ir užlaiky-
tumei jo paliepimus, įstatus ir
nutarimus, kad butumei gyvas,
ir kad jis padaugintu tave ir
tave palaimintu žemėje, kurios

nai atsinaujina sandora su visais jos patogumais. — (10) *Jei tečiaus...* Be išpildymo tos sąlygos negali buti Dievo palaiminimo.

(11) *Ne viršuje tavęs.* . Ebr. t: nėra tau perdaug stebėtinas. Paliepimas nėra neprieinamas žmogaus protui, kaip stebuklai ir paslaptis, bet priešingai, jis nesunku suprasti ir užlaikyti atmintyje. Kokioje prasmėje Mozės įstatymas buvo nepakeliama našta Izraėlitams, vz. Apd. 15, 10; Rym. 10, 6.

(15) *Apsvarstyk...* Trečias Mozės pamokslas užbaigiamas karštu paragininimu

sidendam. 17 Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, et servieris eis: 18 prædico tibi hodie quod pereas, et parvo tempore moreris in terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredieris possidendam. 19 Testes invoco hodie cœlum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas, et semen tuum: 20 et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, et illi adhæreas (ipse est enim vita tua, et longitudo dierum tuorum) ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob, ut daret eam illis.

paveldėtų įeini. 17 O jei tavo širdis nukryps ir nenorėsi klausyti, bet apgautas paklydimu garbinsi svetimus dievus ir jiems tarnausi, 18 skelbių tau šiandien išanksto, kad pražusi ir pasiliksi trumpą laiką žemėje, kurios, perėjęs per Jordaną, paveldėtų įeisi. 19 Šaukiu šiandien liudytojais dangų ir žemę, kad stačiau prieš jus gyvenimą ir mirtį, palaiminimą ir prakeikimą. Išsirinkk tat gyvenimą, kad ir tu butumei gyvas ir tavo ainija 20 ir mylėtumei Viešpatį, tavo Dievą, ir klausytumei jo balso, ir jo laikytumeis (nes jis yra tavo gyvenimas ir tavo dienų ilgumas), kad gyventumei žemėje, dėlei kurios Viešpats prisiekė tavo tėvams Abraomui, Izaokui ir Jókubui, kad ją jiems duosiąs.

Paskutinės Mozės dienos. 1. Paskutiniai Mozės įsakymai.

Caput XXXI. 1 Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba hæc ad universum Israel, 2 et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi et ingredi, præsertim cum et Dominus dixerit mihi: Non transibis Jordanem

31. perskyrimas. 1 Taigi, Mozė nuėjo ir kalbėjo visus šituos žodžius visam Izraėliui 2 ir jiems tarė: Šiandien man jau šimtas dvidešimt metų; aš nebegaliu daugiaus išeiti ir įeiti, ypač kad ir Viešpats man tarė: Nepereisi per šitą Jordaną. 3 Viešpats tat,

išsirinkti tai, kas jiems turi suteikti tikrą laimę. — (**18**) *Pražusi...* Ebr. t.: tikriausiai pražusi.

31, 1-29. Atkartoto Įstatymo knyga, o draug ir visas Pentateuchas užbaigiamas istorišku priedu apie paskutines Mozės dienas. Mozė, perspėjęs tautą apie artimą savo mirtį, ragina Izraėlitus ir savo įpėdinį Jozuę buti drąsiais, nes Viešpats jiems padės užkariauti Palestiną (1-8), įsako savo parašytąjį įstatymą perskaityti visai tautai kiekvienais septintais metais (9-13), Dievui liepiant patvirtina savo įpėdiniu Jozuę, gauna paliepimą sudėti paskutinę giesmę (14-23) ir savo parašytąjį įstatymą patalpina šventykloje (24-29).

(**31**, **2**) *Man jau šimtas...* Turėdamas 80 metų Mozė pareikalavo iš Paraono išleisti Izraėlitus iš Aigypto, o 40 metų jis buvo tautos vadu per tyrus. — *Nebegaliu...* Mozė jautėsi esąs pasenęs ir nors nebuvo suimtas jokios ligos (plg. žem. 34, 7), nebegalėjo pildyti savo pareigų, ypač kad jau artinosi Dievo paskirtoji mirties valanda. — (**3**) *Viešpats... pereis...* Tauta gali buti rami, nes Viešpats ir toliaus bus jos vyriausiuoju vadu, o Mozę užvs

istum. 3 Dominus ergo Deus tu-
us transibit ante te: ipse dele-
bit omnes gentes has in con-
spectu tuo, et possidebis eas: et
Josue iste transibit ante te, si-
cut locutus est Dominus. 4 Fa-
cietque Dominus eis sicut fecit
Sehon et Og regibus Amorrhæ-
orum, et terræ eorum, delebit-
que eos. 5 Cum ergo et hos tra-
diderit vobis, similiter facietis
eis sicut præcepi vobis. 6 Viri-
liter agite, et confortamini: no-
lite timere, nec paveatis ad con-
spectum eorum: quia Dominus
Deus tuus ipse est ductor tuus,
et non dimittet, nec derelinquet
te. 7 Vocavitque Moyses Josue,
et dixit ei coram omni Israel:
Confortare, et esto robustus: tu
enim introduces populum istum
in terram, quam daturum se pa-
tribus eorum juravit Dominus,
et tu eam sorte divides. 8 Et
Dominus qui ductor est vester,
ipse erit tecum: non dimittet,
nec derelinquet te: noli timere,
nec paveas.

9 Scripsit itaque Moyses le-
gem hanc, et tradidit eam sa-
cerdotibus filiis Levi, qui porta-
bant arcam fœderis Domini, et
cunctis senioribus Israel. 10 Præ-
cepitque eis, dicens: Post se-
ptem annos, anno remissionis,
in solemnitate tabernaculorum,
11 convenientibus cunctis ex Is-
rael, ut appareant in conspectu
Domini Dei tui in loco, quem
elegerit Dominus, leges verba
legis hujus coram omni Israel,
audientibus eis, et in unum om-

tavo Dievas, pereis pirm tavęs;
jis pats išnaikins tas visas tau-
tas tavo akyvaizdoje, ir tu jas
apimsi; ir šitas Jozuė pereis pirm
tavęs, kaip Viešpats yra kalbė-
jęs. 4 Viešpats jiems padarys,
kaip padarė dviem Amoriečių
karaliam Sehonui ir Ogui ir jų-
dviejų žemei, ir juos išnaikins.
5 Kuomet tat ir šituos bus tau
padavęs, padarysite jiems taip-
pat kaip jums įsakiau. 6 Bukite
drąsųs ir stiprųs; nesibijokite ir
neišsigąskite jų akyvaizdos, nes
Viešpats, tavo Dievas, patsai
yra tavo vedėjas; jis nepames
ir neapleis tavęs. 7 Paskui Mo-
zė pasivadino Jozuę ir jam ta-
rė viso Izraėlio akyvaizdoje:
Buk drąsus ir stiprus, nes tu
įvesi šitą tautą į žemę, kurią
Viešpats prisiekė duosiąs jų tė-
vams, ir tu ją padalinsi burta.
8 O Viešpats, kurs yra jusų ve-
dėjas, patsai bus su tavim; jis
nepaliks ir neapleis tavęs; ne-
sibijok ir nenusigąsk.

9 Taigi, Mozė parašė šitą įsta-
tymą ir jį padavė Lėvio su-
nums, kunigams, kurie nešė Vieš-
paties sandoros skrynią, ir vi-
siems Izraėlio vyresniesiems 10
Jis jiems įsakė, tardamas: Po
kiekvienų septynerių metų, at-
leidimo metais, Šėtrų iškilmėje,
11 susiėjus visiems iš Izraėlio,
kad pasirodytu Viešpaties, tavo
Dievo, akyvaizdoje vietoje, ku-
rią Viešpats bus išsirinkęs, skai-
tysi šito įstatymo žodžius viso
Izraėlio akyvaizdoje, jiems gir-

---

duos jo įpėdinis Jozuė. — (5) *Padarysi-
te jiems...* Vz. aug. 7, 2.
(9) *Mozė parašė*: pabaigė rašyti." Plg.
žem. 24. e. — *Padavė Lėvitams...* Dva-
siška ir pasaulinė vyriausybė turės žiu-
rėti, kad įstatymas butu užlaikomas, ir
rupinties, kad jis butu įvykdytas. — *Ku-
rie nešė...* Todėl Kaato ainiams. — (10)
Atleidimo metais... Vz. aug. 15, 1; Kun.
23, 34; 2 Ezdr. 8, 1...

ni populo congregato, tam viris
quam mulieribus, parvulis, et
advenis, qui sunt intra portas
tuas: ut audientes discant,
et timeant Dominum Deum vestrum,
et custodiant, impleantque
omnes sermones legis hujus.
13 Filii quoque eorum qui
nunc ignorant; ut audire possint,
et timeant Dominum Deum suum
cunctis diebus quibus versantur
in terra, ad quam vos,
Jordane transmisso, pergitis obtinendam.

14 Et ait Dominus ad Moysen:
Ecce prope sunt dies mortis tuæ:
voca Josue, et state in tabernaculo
testimonii, ut præcipiam
ei. Abierunt ergo Moyses et Josue,
et steterunt in tabernaculo
testimonii: 15 apparuitque Dominus
ibi in columna nubis, quæ
stetit in introitu tabernaculi.
16 Dixitque Dominus ad Moysen:
Ecce tu dormies cum patribus
tuis, et populus iste consurgens
fornicabitur post deos
alienos in terra, ad quam ingreditur
ut habitet in ea: ibi derelinquet
me, et irritum faciet
fœdus, quod pepigi cum eo. 17
Et irascetur furor meus contra
eum in die illo: et derelinquam
eum, et abscondam faciem meam
ab eo, et erit in devorationem:
invenient eum omnia mala
et afflictiones, ita ut dicat
in illo die: Vere quia non est
Deus mecum, invenerunt me
hæc mala. 18 Ego autem abscondam,
et celabo faciem meam in
die illo propter omnia mala, quæ
fecit, quia secutus est deos alie-

dint 12 ir susirinkusiai draug visai
tautai, kaip vyrams taip ir moterims,
kudikiams ir ateiviams,
esantiems tarp tavo vartų, kad
klausydami mokytusi ir bijotusi
Viešpaties, jusų Dievo, ir sergėtu
ir išpildytu visus šito įstatymo
žodžius; 13 taipogi, kad
galėtu girdėti jų sunųs, kurie
dabar jo dar nežino, ir bijotusi
Viešpaties, savo Dievo, per visas
dienas, kolei pasilieka žemėje,
kurios apimtų jųs einate, persikėldami
per Jordaną.

14 Tuomet Viešpats tarė Mozei:
Štai, tavo mirties diena jau
arti; pasišaukk Jozuę ir stovėkita
liudijimo šėtroje, kad jam
duočiau įsakymų. Taigi, Mozė
ir Jozuė nuėjo ir atsistojo liudijimo
šėtroje, 15 o Viešpats pasirodė
tenai debesies šule, kurs
sustojo šėtros įėjime. 16 Tuomet
Viešpats tarė Mozei: Štai, tu
užmigsi su savo tėvais, ir šita
tauta pakils ir paleistuvaus su
svetimais dievais žemėje, kurion
įeina, kad joje apsigyventu; ten
ji apleis mane ir išardys sandorą,
kurią su ja padariau. 17 O
mano rustybė tą dieną užsidegs
prieš ją; aš ją apleisiu ir paslėpsiu
nuo jos mano veidą, ir ji
bus prarijimui; ją apnyks visos
nelaimės ir suspaudimai, taip
kad ji sakys tą dieną: Ištikrųjų,
kadangi Dievo nėra su manim,
todėl apnyko mane šitos
nelaimės. 18 Aš gi tą dieną paslėpsiu
ir apdengsiu savo veidą
dėlei visų piktumų, kuriuos ji
padarė, nes sekė svetimus dievus.
19 Taigi, dabar pasirašyki-

---

(14) *Pasišaukk Jozuę...* Pats Viešpats teikiasi patvirtinti Jozuės išrinkimą Mozės įpėdiniu. — (16) *Tuomet Viešpats tarė...* Viešpats apskelbia busiantį tautos prasikaltimą ir savo nutarimą kietai ją nubausti. — (19) *Pasirašykite sau...* Apie

nos. [19] Nunc itaque scribite vo-
bis canticum istud, et docete
filios Israel: ut memoriter tene-
ant, et ore decantent, et sit
mihi carmen istud pro testimo-
nio inter filios Israel. [20] Intro-
ducam enim eum in terram, pro
qua juravi patribus ejus, lacte
et melle manantem. Cumque
comederint et saturati, crassi-
que fuerint, avertentur ad deos
alienos, et servient eis: detra-
hentque mihi, et irritum facient
pactum meum. [21] Postquam in-
venerint eum mala multa et af-
flictiones, respondebit ei canti-
cum istud pro testimonio, quod
nulla delebit oblivio ex ore se-
minis sui. Scio enim cogitatio-
nes ejus, quæ facturus sit ho-
die, antequam introducam eum
in terram, quam ei pollicitus
sum. [22] Scripsit ergo Moyses can-
ticum, et docuit filios Israel. [23]
Præcepitque Dominus Josue, fi-
lio Nun, et ait: Confortare, et
esto robustus: tu enim introdu-
ces filios Israel in terram, quam
pollicitus sum, et ego ero tecum.
[24] Postquam ergo scripsit Moy-
ses verba legis hujus in volu-
mine, atque complevit: [25] præ-
cepit Levitis, qui portabant ar-
cam fœderis Domini, dicens: [26]
Tollite librum istum, et ponite
eum in latere arcæ fœderis Do-
mini Dei vestri: ut sit ibi con-
tra te in testimonium. [27] Ego
enim scio contentionem tuam,

te sau šitą giesmę ir mokykite
Izraėlio sunus, kad užlaikytu
atmintinai ir giedotu burna, ir
kad man šita giesmė butu už-
uot liudijimo Izraėlio sunų tar-
pe. [20] Nes aš juos įvesiu į že-
mę, plustančią pienu ir medum,
dėlei kurios esu prisiekęs jų tė-
vams. Kuomet jie valgys ir pa-
sisotins ir nutuks, jie nukryps
prie svetimų dievų ir jiems tar-
naus, ir piktžodžiuos man, ir iš-
ardys mano sandorą. [21] Kuomet
juos bus apnykę daug nelaimių
ir prispaudimų, šita giesmė duos
prieš juos liudijimą, kurio joks
užmiršimas neišdildys iš jųjų
ainijos burnos. Nes aš žinau jų
mintis, ką jie šiandien darys, pir-
ma negu juos įvesiu į žemę, ku-
rią jiems esu pažadėjęs. [22] Mo-
zė tat parašė giesmę ir jos iš-
mokė Izraėlio sunus. [23] O Vieš-
pats davė įsakymą Nuno sunui
Jozuei ir tarė: Buk drąsus ir
stiprus, nes tu įvesi Izraėlio su-
nus į žemę, kurią esu pažadė-
jęs, ir aš busiu su tavim.

[24] Taigi, Mozė, parašęs šito
įstatymo žodžius knygoje ir už-
baigęs, [25] įsakė Lėvitams, kurie
nešė Viešpaties sandoros skry-
nią, ir tarė: [26] Imkite šitą kny-
gą ir ją padėkite Viešpaties, ju-
sų Dievo, sandoros skrynios šo-
ne, kad tenai butu liudijimu
prieš tave. [27] Nes aš žinau tavo
atkaklumą ir tavo kiečiausį spran-

Viešpaties geradarystes, tautos nedėkingumą ir apie bausmės teisingumą turi amžinai liudyti giesmė, kuri reikia ne tik raštu užlaikyti, bet ir visiems išmokti atmintinai. Kuomet tat ateis Dievo teismo diena, tos giesmės žodžiai liudys, kad Viešpats pramatė tautos prasikaltimus ir išanksto buvo apskelbęs už juos bausmę. — **(23)** *Buk drąsus...* Tuo atsiliepimu tiesiog į Jozuę, Viešpats jį galutinai daro Mozės įpėdiniu.

(25) *Lėvitams*: kunigams, nes tik jiems buvo valia prisiliesti sandoros skrynios. Plg. Sk. 4, 15.- **(26)** *Sandoros skrynios šone*: ne į skrynios vidų, nes tenai buvo tik dvi įstatymo plokšti.

et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero?
28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cœlum et terram.
29 Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum.

dą. Dar man tebesant gyvam ir pasiliekant su jumis, jųs elgėtės visuomet atkakliai prieš Viešpatį; kaip gi labiaus, kuomet busiu miręs?
28 Surinkkite prie manęs visus jusų giminių vyresniuosius ir mokytojus; jiems girdint, aš apskelbsiu šituos žodžius ir šauksiu prieš jus dangų ir žemę.
29 Nes aš žinau, kad, man mirus, jųs elgsitės piktai ir veikiai nukrypsite nuo kelio, kurį jums įsakiau; ir sutiks jus nelaimės paskučiausiame laike, kuomet darysite pikta Viešpaties akyvaizdoje, kad jį erzintumėte savo rankų darbais.

2. Paskutinė Mozės giesmė.

30 Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, et ad finem usque complevit.
Caput XXXII. 1 Audite cœli
quæ loquor,
audiat terra verba oris mei.

30 Mozė tat pasakė, girdint visam Izraėlio susirinkimui, šitos giesmės žodžius ir užbaigė iki galui:
32. perskyrimas. 1 Klausykite, dangųs, ką kalbu;
žemė teklauso mano burnos žodžių.

(**28**) *Mokytojus*: raštininkus.

31, 30—32, 52. Mozės giesmėje visupirma, po trumpo įvedimo, nurodomas jos turinys (1-6). Toliaus Mozė šlovina Dievo geradarystes, suteiktas Izraėlio sunums (7-14), aprašo busiančio tautos nedėkingumo apsireiškimus (15-18) ir apskelbia išanksto sunkias bausmes, kurias užtat siųs Viešpats (19-33); galop jis žada, kad Dievas, nors tikrai baus prasikaltėlius, bet bus arti darančių atgailą ir atkeršys jųjų nepriteliams (34-43). Atiduodamas tautai giesmę, Mozė vėl juos perspėja kad užlaikytu įstatymą, nes nuo to pridera paveldėjimas Žadėtosios žemės (44-47); pabaigęs gi giesmę, Mozė gauna iš Dievo paliepimą užeiti ant Nėbo kalno Žadėtosios žemės pamatytų, kurion jis neįeis (48-52).

(**32, 1**) *Klausykite*... Šita paskutinė Mozės giesmė be abejonės viena iš gražiausių ir prakilniausių visame Sen. Testamente: ji perviršija daugelį kitų kaip savo formos dailumu, taip ir paliečiamųjų dalykų ir išreikštų minčių svarbumu. Toje giesmėje randame sutrumpintą visą praeitą ir ypač busiančią Izraėlio istoriją. Jos svarbiausi idėja yra ta, kad Dievas yra visuomet maloningiausis ir ištikimas geradarys, o Izraėlio tauta visuomet nedėkinga ir piktai išnaudojanti Dievo geradarystes. Jos žymiausios mintįs eina viena po kitos tokioje eilioje: Izraėlis atstos nuo Viešpaties ir kreipsis prie stabų, užtat bus jo nubaustas, bet ne visai pražudytas, nes savo laiku Viešpats išgelbės tautą ir paniekins stabus, ir tai jis patvirtina iškilminga prisieka.—Prakilnioje įžangoje Mozė šaukia į liudytojus jo skelbiamų

2 Concrescat ut pluvia doctrina mea,
fluat ut ros eloquium meum,
quasi imber super herbam,
et quasi stillæ super gramina.
3 Quia nomen Domini invocabo:
date magnificentiam Deo nostro.
4 Dei perfecta sunt opera,
et omnes viæ ejus judicia:
Deus fidelis, et absque ulla iniquitate,
justus et rectus.
5 Peccaverunt ei, et non filii ejus in sordibus:
generatio prava atque perversa.
6 Hæccine reddis Domino
popule stulte et insipiens?
numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te,
et fecit, et creavit te?
7 Memento dierum antiquorum,
cogita generationes singulas:
interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi:
majores tuos, et dicent tibi.
8 Quando dividebat Altissimus gentes:
quando separabat filios Adam,
constituit terminos populorum
juxta numerum filiorum Israel.

2 Mano mokslas tegul liejasi kaip lietus,
mano šneka teplaukia kaip rasa,
kaip lietaus srovės ant žolės
ir kaip lašai ant želmenų.
3 Nes aš skelbsiu Viešpaties vardą:
Duokite musų Dievui garbę!
4 Tobuli Dievo veikalai
ir visi jo keliai pilni teisybės.
Dievas ištikimas ir be jokios klastos,
jis teisus ir tikras.
5 Jie jam nusidėjo ir nebe jo sunųs purvuose,
nedora ir netikusi veislė.
6 Argi taip atsilygini Viešpačiui,
tauta kvaila ir neišmintinga?
argi ne jis tavo tėvas, kurs tave paveldėjo,
kurs padarė ir sutvėrė tave?
7 Atsimink senasias dienas,
apmąstyk visas kartas,
klausk savo tėvą, ir jis tau apskelbs,
savo pranokėjus, ir jie tau pasakys.
8 Kuomet Augščiausis dalino tautas,
kuomet skyrė Adomo sunus,
jis paskyrė tautų ribas
pagal Izraėlio sunų skaitlių.

žodžių tikrumo visą pasaulį, dangų su jo gyventojais aniolais, ir žemę su jos tautomis (plg. žem. 43 e.). — (2) *Mano mokslas...* Mozė trokšta, kad jo žodžiai giliai įsmegtu į klausytojų dušią, kaip lietaus vanduo įsisunkia į žemę, kad jo mokslas butu išganingas, kaip naudingas yra lietus išdžiuvusiai vejai. — (3) *Nes aš skelbiu...* Mozės mokslas tuo svarbus, kad jis paliečia Viešpatį ir jo didžius veikalus, Dievo gerumą ir teisingumą, o tautos nedėkingumą. — (4) *Dievo.* Ebr. ž. *cur* reiškia u o l ą; taip gi vadinamas Dievas čionai ir žem. 15. 18. 31. 37. eil. (vz. ebr. t.), nes jis visai nesimaino ir gali buti stipriausiu, nepajudinamu ramsčiu savo tautai. — (5) *Ir nebe jo sunųs purvuose.* Ebr. t.: n e j o s u n ų s, (bet) j ų j ų s u s i t e p i m a s. — (6) *Argi taip...* Atsiliepimas į klausytojų sažinę.

(7) *Atsimink...* Tėvai ir seneliai yra pirmieji tarpininkai, per kuriuos ainija patiria senus padavimus. O ir seniausi padavimai liudija apie begalinį Viešpaties gerumą.—(8) *Kuomet Augščiausis...* Ebr. t.: k u o m e t A u g š č i a u s i s s k y r ė t a u t o m s (vietas). Kuomet ėmė daryties ir skirstyties tautos po tvano, jau tuomet Viešpats mylėjo Izraėlį ir paskyrė tinkamą jo reikalams kraštą, kurį laikinai leido apimti kitoms tautoms. — (9) *Bet.* Geriaus: n e s. — *Mastas.* Taip dažnai

9 Pars autem Domini, populus ejus:
Jacob funiculus hereditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deserta,
in loco horroris, et vastæ solitudinis:
circumduxit eum, et docuit:
et custodivit quasi pupillam oculi sui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos,
et super eos volitans,
expandit alas suas, et assumpsit eum,
atque portavit in humeris suis.
12 Dominus solus dux ejus fuit:
et non erat cum eo Deus alienus.
13 Constituit eum super excelsam terram:
ut comederet fructus agrorum,
ut sugeret mel de petra,
oleumque de saxo durissimo.
14 Butyrum de armento, et lac de ovibus
cum adipe agnorum,
et arietum filiorum Basan: et hircos
cum medulla tritici,
et sanguinem uvæ biberet meracissimum.
15 Incrassatus est dilectus, et recalcitravit:
incrassatus, impinguatus, dilatatus,

9 Bet Viešpaties dalis jo tauta,
Jokubas jo tėvainystės mastas.
10 Jis ją rado tyrų žemėje,
baisumo ir plačios tyrumos vietoje;
vedžiojo ją ir mokė
ir sergėjo kaip savo akies lėlelę.
11 Kaip aras šaukiąs skristų savo arelaičius
ir viršuje jų skraidydamas,
taip jis ištiesė savo sparnus ir ją paėmė,
ir nešė ant savo pečių.
12 Vienas Viešpats buvo jos vadovas,
ir nebuvo su ja svetimo dievo.
13 Pastatė ją ant augštos žemės,
kad valgytu laukų vaisius,
kad čiulptu iš uolos medaus,
ir aliejaus iš kiečiausio akmens,
14 imtu sviesto iš galvijų ir pieno iš avių
draug su taukais eryčių
ir avinų, augusių Basane, ir ožių
su rinktiniais kviečiais,
ir kad gertu vynuogių kraujo,
tikriausiojo vyno.
15 Bet mylimasis nutuko ir ėmė spardyties;
nutukęs, suriebėjęs, sustorėjęs,

vadinasi žemės arba tėviškės dalis, nes dalinant žemę, ji budavo matuojama tam tikrais mastais arba virvėmis. — **(10)** *Jis ją rado...* Dievo geradarystės suteiktos Izraėlitams kelionės metu tyruose. — *Vedžiojo ją ir mokė.* Ebr. t.: globė ir rupinosi. — **(11)** *Kaip aras...* Gražus palyginimas. Plg. Iš. 19, 4. — **(12)** *Vienas Viešpats...* Todėl Izraėlitai neprivalo garbinti kitų dievų. — **(13)** *Pastatė...* Anot ebr. t.: užvedė ją ant žemės augštumos, t. y. į kalnuotą Palestinos kraštą. Toliaus aprašomas atiduotos Izraėlitams žemės derlingumas. — *Iš uolos medaus,* kurį suneša laukinės bitės į uolų plyšius. — *Aliejaus iš...* Alyvmedžiai mėgsta augti žemėje, po kuria yra uola. — **(14)** *Augusių Basane.* Basano kraštas visuomet buvo garsus savo geromis ganyklomis, todėl ir auginamais tenai gyvuliais. — *Vynuogių kraujo...* Plg. Prad. 49, 11.

(15) *Bet mylimasis.* Ebr. ž. *j^ešurun* reiškia greičiaus tiesusis. Sek. eil. ap-

dereliquit Deum factorem suum,
et recessit a Deo salutari suo.

16 Provocaverunt eum in diis alienis,
et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.
17 Immolaverunt dæmoniis, et non Deo,
diis, quos ignorabant:
novi recentesque venerunt,

quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum, qui te genuit dereliquisti,
et oblitus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est:
quia provocaverunt eum filii sui et filiæ.
20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis,
et considerabo novissima eorum:
generatio enim perversa est,
et infideles filii.
21 Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus,
et irritaverunt in vanitatibus suis:
et ego provocabo eos in eo, qui non est populus,
et in gente stulta irritabo illos.
22 Ignis succensus est in furore meo,

jis apleido Dievą, savo Sutvertoją,
ir atstojo nuo Dievo, savo išganymo.
16 Jie jį suerzino svetimais dievais
ir nuobodomis pažadino prie rustybės.
17 Jie pjovė aukas velniams, o ne Dievui,
dievams, kurių nežinojo;
naujiems, — jie ką tik buvo atėję, —
kurių negarbino jųjų tėvai.

18 Dievą, kurs tave pagimdė, tu apleidai
ir užmiršai Viešpatį, savo Sutvertoją.
19 Viešpats matė ir buvo įvestas rustybėn, —
nes jį įerzino jo sunūs ir dukteris, —
20 ir tarė: Paslėpsiu nuo jų savo veidą
ir žiurėsiu į jų paskučiausius dalykus;
nes tai yra sugedusi karta
ir neištikimi sunūs.
21 Jie mane įerzino tuo, kurs nebuvo Dievas,
ir įpykino savo tuštybėmis.

Ir aš juos erzinsiu tuo, kas nėra tauta,
ir įpykinsiu kvaila tauta.
22 Mano rustybės ugnis užsidegė

---

rašomas Izraėlio nedėkingumas. — *Nuo Dievo*. Ebr. t.: n u o u o l o s. Vz. aug. 4. e. — (17) *Velniams, o ne Dievui.* Ebr. t.: v e l n i a m s *(šedim)*, k u r i e n ė r a D i e v a s. — *Naujiems...* Jie nieko gera nebuvo suteikę Izraėlitams. — (18) *Dievą*. Ebr. t.: u o l ą.

(19) *Viešpats...* Toliaus kalbama apie baisų Viešpaties nutarimą atkeršinti. — *Buvo įvestas...* Ebr. t.: a t s t u m ė arba p a s m e r k ė. — (20) *Paskučiausius dalykus*: tautos maištininkės nelaimes. — (21) *Kas nėra tauta*, t. y. pavergdamas tokiems žmonėms, kurie yra ne tauta, negali vadinties Viešpaties tauta. Tų žmonių kvailumas aprašomas toliaus 28 - 31 eil. — (22) *Iki pragaro...* Ebr. t.: i k i m i r u s i ų j ų b u v e i n ė s *(še'ol)* a p a-

et ardebit usque ad inferni
novissima:
devorabitque terram cum germine suo,
et montium fundamenta comburet.
23 Congregabo super eos mala,
et sagittas meas complebo in
eis.
24 Consumentur fame,
et devorabunt eos aves morsu
amarissimo:
dentes bestiarum immittam
in eos,
cum furore trahentium super
terram, atque serpentium.
25 Foris vastabit eos gladius,
et intus pavor,
juvenem simul ac virginem,
lactentem cum homine sene.
26 Dixi: Ubinam sunt?
cessare faciam ex hominibus
memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum
distuli:
ne forte superbirent hostes eorum,
et dicerent: Manus nostra excelsa,
et non Dominus, fecit hæc
omnia.
28 Gens absque consilio est,
et sine prudentia.
29 Utinam saperent, et intelligerent,
ac novissima providerent.
30 Quo modo persequatur unus
mille,
et duo fugent decem millia?

ir degs iki pragaro gilybėms;
prarys žemę su jos augalais
ir sudegins kalnų pamatus.
23 Surinksiu ant jų nelaimes
ir iššausiu į juos visas mano
vilyčias.
24 Bus sunaikinti badu,
ir paukščiai juos prarys karčiausiu kandimu;
žvėrių dantis siųsiu ant jųjų
ir piktumą slenkančių ir šliaužiančių ant žemės.
25 Lauke juos naikins kalavijas,
o viduje išgąstis,
jaunikaitį draug ir mergaitę,
žindomą kudikį draug su seniu.
26 Tariau: Kame jie yra?
Aš išdildysiu jų atminimą iš
žmonių.
27 Bet dėlei neprietelių rustybės atidėjau,
kad kartais jų neprieteliai nesididžiuotu
ir nesakytu: Musų iškelta
ranka,
o ne Viešpats visa tai padarė.
28 Tai tauta be apsimąstymo
ir be išmanymo.
29 Kadgi jie butu išmintingi ir
suprastu,
ir pramatytu, koks bus jų galas.
30 Kaipgi vienas vys tukstantį
ir du gins dešimtį tukstančių?

čiai. — (24) *Paukščiai juos...* Ebr. t.: sugriaužti drugio ir kartaus maro. — *Ir piktumą...* Ebr. t.: draug su nuodais šliaužiančiųjų dulkėse. — (25) *Viduje*: pasiliekant namuose. — (26. 27) *Tariau...* Geriaus: sakyčiau. — *Kame jie yra.* Ebr. t.: aš juos suskaldysiu, arba anot kitų: aš juos nupusiu. Viešpats galėtu prasikaltėlius tuojau sunaikinti ir net išdildyt atminimą apie juos, bet jis to nenori tuojau padaryti, kad Izraėlio neprieteliai neturėtu progos didžiuoties.— (28) *Tai tauta be...* Mozė nuo savęs daro patėmijimą, kaipo neišmintingas Izraėlis, kurs nenori suprasti ir aiškiausių pamokymų. — (30) *Kaipgi vienas vys...* Izraėlio neišminties pavyzdis. Jie nebesupranta, kad neprie-

nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos,
et Dominus conclusit illos?
31 Non enim est Deus noster ut dii eorum:
et inimici nostri sunt judices.

32 De vinea Sodomorum, vinea eorum,
et de suburbanis Gomorrhæ:
uva eorum uva fellis,
et botri amarissimi.

33 Fel draconum vinum eorum,
et venenum aspidum insanabile.
34 Nonne hæc condita sunt apud me,
et signata in thesauris meis?
35 Mea est ultio, et ego retribuam
in tempore, ut labatur pes eorum:
juxta est dies perditionis,
et adesse festinant tempora.
36 Judicabit Dominus populum suum,
et in servis suis miserebitur:
videbit quod infirmata sit manus,
et clausi quoque defecerunt,
residuique consumpti sunt.

Argi ne dėlto kad jų Dievas juos pardavė,
ir Viešpats juos atidavė?
31 Nės musų Dievas ne kaip jų Dievai,
ir musų neprieteliai yra teisėjai.

32 Jų vynuogynas iš Sodomos vynuogynų
ir iš Gomoros priemiesčių.
Jų vynuogės tulžies vynuogės,
ir jų vynuogių kekės karčiausios.

33 Jų vynas slibinų tulžis
ir neišgydomi angių nuodai.

34 Argi tai ne pas mane paslėpta
ir neužženklinta mano iždouse?
35 Mano yra kerštas, ir aš atlyginsiu
savo laiku, kad jų koja paslystu.
Arti yra pražudimo diena,
ir metas skubinasi prisiartinti.
36 Viešpats teis savo tautą

ir pasigailės savo tarnų;
matys, kad susilpnėjusi ranka,

uždarytieji taipogi nuilsę ir likusieji sunaikinti.

---

teliai ne savo spėkomis daro taip didžius dalykus, kad jų vienas veja šalin tukstantį Izraėlitų, bet dėlto kad pats Dievas davė jiems pavergti savo tautą. — (31) *Nes musų...* Ebr. t.: n e s n e k a i p m u s ų u o l a j ų j ų u o l a. Plg. aug. 4. e. Kitų tautų dievai negali nei paduoti tų tautų neprieteliams, nei nuo jųjų apginti. Ne toks yra Viešpats. — *Musų neprieteliai...* Nes ir jie nesykį turėjo išpažinti Jahvės, Izraėlio Dievo, visagalybę. Plg. Iš. 19, 25; Ak. 23 ir 24 persk. — (32. 33) *Jų vynuogynas...* Tais palyginimais vėl aprašomas išrinktosios tautos piktumas. Anot kitų aiškintojų aprašoma čionai Izraėlio neprietelių piktumas, kad butu aišku, jog apgalėjimas Izraėlitų tai ne anų nuopelnas, nes jie neverti jokios Dievo malonės. — *Tulžies vynuogės.* Ebr. t.: u ž n u o d i n t a s v y n a s.

(34) *Argi...* Toliaus vėl Dievo vardu kalbama, kaip bus įvykdytas kerštas. — *Tai:* Dievo nutarimas nubausti savo laiku nedoruosius. Iki laikui tas nutarimas pasilieka paslėptas lyg koks turtas pas Dievą ir gerai užženklintas. — (35) *Mano yra...* Ebr. t. galima taip išreikšti: iki keršto dienai, — ir bus atsilyginta, — iki laikui, kuomet paslys jų koja. Plg. Rym. 12, 19; Žyd. 10, 30. — *Ir metas skubinasi...* Ebr. t.: i r s k u b i n a s i e i t i a r t y n, k a s j u m s p r i r e n g t a. — (36) *Viešpats teis...* Dievas teisus, bet ir mielaširdingas. Mielaširdystę jis parodys tuomet, kada Izraėlis nebeturės kuo remties ir kuo priešinties savo neprieteliams.

37 Et dicet: Ubi sunt dii eorum,
in quibus habebant fiduciam?
38 De quorum victimis comedebant adipes,
et bibebant vinum libaminum:
surgant, et opitulentur vobis,
et in necessitate vos protegant.
39 Videte quod ego sim solus,
et non sit alius Deus præter me:
ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo,
et non est qui de manu mea possit eruere.
40 Levabo ad cœlum manum meam,
et dicam: Vivo ego in æternum.
41 Si acuero ut fulgur gladium meum,
et arripuerit judicium manus mea:
reddam ultionem hostibus meis,
et his qui oderunt me retribuam.
42 Inebriabo sagittas meas sanguine,
et gladius meus devorabit carnes,
de cruore occisorum, et de captivitate,
nudati inimicorum capitis.

37 Jis tars: Kame jų dievai,
kuriais pasitikėjo?
38 kurių kruvinų aukų taukus
jie valgė
ir gėrė liejamųjų aukų vyną?
Tepakilsta ir jums tepadeda,
ir reikale jus teapdengia.
39 Veizdėkite, kad aš esu vienas,
ir be manęs nėra kito Dievo.
Aš užmušiu ir aš atgaivinsiu,
užgausiu ir išgydysiu;
ir nėra, kas galėtu ištraukti
iš mano rankos.
40 Pakelsiu dangun mano ranką
ir sakysiu: Aš esu gyvas į amžius.
41 Jei išgaląsiu savo kalaviją
kaip žaibą,
ir mano ranka pagaus teismą,
aš atkeršinsiu savo neprieteliams
ir atsilyginsiu tiems, kurie
manęs nekentė.
42 Nugirdysiu savo vilyčias krauju,
ir mano kalavijas rys mėsą,—
krauju užmuštųjų ir belaisvių,
mėsą neprietelių, kurių atidengta galva.

— *Uždarytųjų taipogi...* Ebr. t.: nebėra surišto ir paleisto, arba: vergo ir laisvojo, t. y. visas draugijinis Izraėlio gyvenimas bus visai suiręs. — (**37**) *Jis tars: Kame...* Laikui atėjus, Viešpats ironiškai klaus tuos, kurie jį apleido dėlei svetimų dievų, ir jie turės patįs išpažinti, kad tie dievai buvo niekas, kad yra tik vienas Viešpats Dievas. — (**38**) *Kurių kruvinų aukų...* Vulgata kalba apie dalyvavusius stabų aukose ir tų aukų valgymą, ebr. gi tekstas reiktu išversti taip: kame yra tie (stabai), kurie valgė jų aukų taukus ir jų liejamųjų aukų vyną gėrė; todėl kalbama apie stabus, kuriems daryta aukos. — (**40**) *Pakelsiu.* Ebr. t.: keliu. Dievas iškilmingai prisiekia žmonių budu atkeršiuti neprieteliams. — (**42**) *Krauju...* Anot kitų: dėlei užmuštųjų ir belaisvių kraujo—nutrauksiu vainikus nuo neprietelių galvos.

(**43**) *Šlovinkite...* Giesmės užbaigoje kviečiami ir pagonįs šlovinti vieną tikrąjį

43 Laudate gentes populum ejus,
quia sanguinem servorum suorum ulciscetur:
et vindictam retribuet in hostes eorum,
et propitius erit terræ populi sui.
44 Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse et Josue filius Nun.
45 Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel.
46 Et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere, et implere universa quæ scripta sunt legis hujus:
47 quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredimini possidendam.
48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens:
49 Ascende in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Jericho: et vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, et morere in monte.
50 Quem conscendens jungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater

43 Šlovinkite pagonis jo tautą,
nes jis atkeršins už savo tarnų kraują
ir padarys pagiežą jų neprieteliams,
ir pasigailės savo tautos žemės.

44 Taigi, Mozė atėjo ir kalbėjo visus šitos giesmės žodžius, girdint tautai, jis ir Nuno sunus Jozuė;
45 o pabaigęs kalbėti visam Izraėliui visas tas šnekas,
46 jis jiems tarė: Įsidėkite į savo širdis visus šituos žodžius, kuriuos aš jums šiandien skelbiu, kad juos įteiktumėte savo sunums užlaikyti ir daryti, ir pildyti visa, kas parašyta šitame įstatyme,
47 nes tai ne veltui jums įsakyta, bet kad kiekvienas jais gyventų, ir tai darydami ilgą laiką pasiliktumėte žemėje, kurios, pereidami per Jordaną, paveldėtų įeinate.

48 Viešpats tą pačią dieną dar kalbėjo Mozei ir tarė:
49 Užžengk ant šito Abarimo tai yra Perėjimų kalno, ant Nėbo kalno, esančio Moabo žemėje ties Jėriku, pamatyk Kanaano žemę, kurią aš duosiu apimti Izraėlio sunums, ir mirk ant kalno.
50 Užėjęs ant jo susivienysi su savo tauta, kaip tavo brolis Aaronas mirė ant Horo kalno ir

---

Dievą, kurs suteikia savo pagalbą ir malonę ištikimam Izraėliui. — LXX t. giesmė užbaigiama tokiais žodžiais: Linksminkitės, dangųs, su savo tauta ir jį garbinkite, visi Dievo aniolai; linksminkitės jųs tautos, su jo tauta ir bukite ištvermingi, jųs visi Dievo sunųs. Nes jo tarnų kraujas reikalavo pagiežos; jis atkeršijo savo neprieteliams, įvykdė atsilyginimą ir atsimokėjo tiems, kurie jo nekentė, ir Jahvė susiderino su savo tautos žeme.

(**44**) *Taigi...* Istoriška Mozės giesmės užbaiga. — *Jozuė.* Ebr. t. čionai jis pavadintas savo senuoju vardu *Hošea'*. Plg. Sk. 13, 8. 16. — (**46**) *Kad juos įteiktumėte...* Negana buvo patiems klausyti Dievo įsakymų; reikėjo dar paraginti buti paklusniais savo ainiją. — (**47**) *Bet kad kiekvienas...* Ebr. t: b e t t a i j u s ų g y v e n i m a s.

(**48**) *Tą pačią dieną*: kada Mozė apskelbė tautai savo giesmę. — (**49**-**52**) *Užžengk...* Plg. Sk. 27, 12-14. — *Tai*

tuus in monte Hor, et appositus populis suis: [51] quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad Aquas contradictionis in Cades deserti Sin: et non sanctificastis me inter filios Israel. [52] Econtra videbis terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

buvo suvalytas su jojo tauta; [51] nes judu man nebuvota ištikimų Izraėlio sunų tarpe prie Prieštaravimo vandens Sino tyrumos Kadėse ir neparodėte mano šventumo Izraėlio sunų tarpe. [52] Matysi ties savim žemę ir neįeisi į jąją, kurią aš duosiu Izraėlio sunums.

3. Mozės palaiminimai.

Caput XXXIII. [1] Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam. [2] Et ait:

Dominus de Sinai venit,
et de Seir ortus est nobis:
apparuit de monte Pharan,
et cum eo sanctorum millia.
In dextera ejus ignea lex.
[3] Dilexit populos,
omnes sancti in manu illius sunt:
et qui appropinquant pedibus ejus,
accipient de doctrina illius.
[4] Legem præcepit nobis Moyses,

33. perskyrimas. [1] Tasai yra palaiminimas, kurį Dievo žmogus Mozė suteikė prieš mirsiant Izraėlio sunums. [2] Jis tarė:

Viešpats atėjo nuo Sinajaus
ir mums užtekėjo nuo Seiro;
jis pasirodė nuo Parano kalno,
ir su juo šventųjų tukstančiai.
Jo dešinėje ugninis įstatymas.
[3] Jis mylėjo tautas,
visi šventieji yra jo rankoje;
ir kurie prisiartina prie jo kojų,
ims iš jojo mokslo.
[4] Mozė mums apskelbė įstatymą

---

yra Perėjimų. Vulgatos vertėjo priedas. — *Tavo brolis Aaronas...* Vz. Sk. 20, 26; 27, 12; 34, 1. — *Nės judu man nebuvota...* Plg. Sk. 20, 12; 27, 14.

33, 1-29. Mozė, laimindamas prieš mirsiant tautą, pranašauja apie busiantį kiekvienos Izraėlio giminės likimą.

(33, 1) *Tasai yra palaiminimas.* Mozė, gavęs iš Viešpaties paliepimą eiti numirtų ant Nėbo, tarsi atsisveikindamas suteikia kiekvienai Izraėlio giminei, kaip kitados Jokubas savo sunums, palaiminimą-pranašystę žodžiais, kurie primena ano didžio patriarko palaiminimus. Mozės pranašystėje nebėra tų perspėjimų ir gąsdinimų, kurių pilna jo giesmė; čionai matome tik geriausius pažadėjimus, nes jis dabar veizdi į Izraėlį idėališką ir Dievui ištikimą, o ne į nedėkingą ir nuolat prasikalstančią tautą. — (2) *Jis tarė...* 2-5 eil. yra įžanga į pranašystes; joje aprašoma sandoros atsiradimas ir tikslas. — *Nuo Sinajaus...* Minima visupirma vieta, kame Viešpats pasirodė kaipo įstatymo davėjas, toliaus gi vardai kitų vietų, kurios primena Izraėlitų kelionės per tyrus istoriją ir nuolatinius Viešpaties apsireiškimus. — *Ir su juo šventųjų...*: aniolų, kurie yra Dievo didenybės palydovai. Kiti aiškintojai, pataisydami truputį ebr. t. šitą eil. verčia taip: Ir atėjo prie Prieštaravimo vandenų Kadėsan. — *Ugninis įstatymas.* Rasi yra tai aliuzija į liepsna apsiausią Sinajaus kalną, kuomet buvo apskelbtas įstatymas. Vz. aug. 4, 11. — (3) *Tautas*: Izraėlio gimines. — *Kurie prisiartina...* Dievas mylėjo Izraėlį, bet ir tasai iš savo pusės turėjo nuolankiai artinties prie Viešpaties, kad galėtu nau-

hereditatem multitudinis Jacob.
5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel.
6 Vivat Ruben, et non moriatur,
et sit parvus in numero.
7 Hæc est Judæ benedictio:
Audi Domine vocem Judæ,
et ad populum suum introduc eum:
manus ejus pugnabunt pro eo,
et adjutor illius contra adversarios ejus erit.
8 Levi quoque ait:
Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo,
quem probasti in tentatione,
et judicasti ad Aquas contradictionis.
9 Qui dixit patri suo, et matri suæ: Nescio vos;
et fratribus suis: Ignoro vos:
et nescierunt filios suos.
Hi custodierunt eloquium tuum,
et pactum tuum servaverunt,

Jokubo daugybės tėvainystę.
5 Bus karalius pas teisiausįjį, susirinkus tautos kunigaikščiams draug su Izraėlio giminėmis.
6 Lai gyvuoja Rubenas ir tenemiršta,
ir tebuna mažas jo skaitlius.
7 Štai palaiminimas Judui:
Išgirsk, Viešpatie, Judo balsą
ir jį įvesk pas savo tautą;
jo rankos kovós už jąją,
ir jis bus padėjėjas prieš josios priešus.
8 Taipogi Lėviui jis tarė:
Tavo tobulumas ir tavo mokslas tavo šventam vyrui,
kurį išmėginai Gundyme
ir nuteisei prie Prieštaravimo vandens;
9 kurs tarė savo tėvui ir savo motinai: Nepažįstu jusų;
ir savo broliams: Nežinau jusų;
ir jie nežinojo savo sunų.
Šitie sergėjo tavo žodį
ir tavo sandorą užlaikė,

---

doties jo mokslu. — (4) *Apskelbė*: tarpininkaudamas tarp Viešpaties ir tautos.— *Tėvainystę*. Dievo duotasis įstatymas yra Izraėliui draug ir brangiausi tėvainystė. — (5) *Bus*. Ebr. t.: b u v o. Sandoros pasekmė buvo ta, kad Viešpats-Jahvė darėsi Izraėlio karaliumi. — *Teisiausįjį*. Ebr. *j^ešurun*. Vz. aug. 32, 15.

(6) *Lai gyvuoja*... Čionai prasideda palaiminimai-pranašystės atskiroms giminėms. — *Rubenas*. Rubenas, kurs už sunkią nuodėmę (vz. Prad. 49, 3. 4) nustojo savo pirmgimystės teisių, gauna tiktai linkėjimą, kad jo giminė gyvuotu ir toliaus, bet neeitu didyn. Po Rubeno galima buvo laukti palaiminimo Simeonui; bet jis visai apleidžiamas, rasi dėlto kad jo giminė veikiai turėjo buti apsupta Judo giminės ir išsiskirstyti. Plg. Prad. 49, 7; Joz. 19, 2-9; 1 Kron. 4, 34...

(7) *Išgirsk*... Palaiminimas Judo giminei turi maldos pavidalą. Maldaujama gi, kad Jokubo žadėtos kunigaikščio pareigos butu suteiktos Judui, kad jis kaipo karalius susivienytu su visa Izraėlio tauta ir kaipo vadas ją vestu prie pergalėjimų. — *Jis bus*. Ebr. t.: j i s t e b u u a.

(8) *Lėviui*. Kitados Jokubo pasmerkta (vz. Prad. 49, 5-7) Lėvio giminė savo ištikimumu (Iš. 32, 29) buvo užsipelniusi didžią garbę pildyti kunigystės pareigas. Dabar ji gauna geriausį palaiminimą. — *Tavo*, o Dieve, *tobulumas ir tavo mokslas*. Ebr. t.: *thummim* ir *'urim*. Vz. Iš. 28, 30. — *Tavo šventam vyrui*..: pirmajam vyriausiam kunigui Aaronui, kaipo atstovui Lėvio giminės, kuri pasiliko ištikima Dievui Gundyme, ebr. *Massah* (vz. aug. 6, 16; 9, 22; Iš. 17, 7), *prie Prieštaravimo vandens*, ebr. *M^eribah* (plg. aug. 32, 51; Sk. 20, 13. 24; 27, 13. — (9) *Kurs*: Lėvio giminė, kuri gynė Vieš-

10 judicia tua o Jacob,
et legem tuam o Israel:
ponent thymiama in furore tuo,
et holocaustum super altare tuum.
11 Benedic Domine fortitudini ejus,
et opera manuum illius suscipe.
Percute dorsa inimicorum ejus:
et qui oderunt eum, non consurgant.
12 Et Benjamin ait:
Amantissimus Domini
habitabit confidenter in eo:
quasi in thalamo tota die morabitur,
et inter humeros illius requiescet.
13 Joseph quoque ait:
De benedictione Domini terra ejus,
de pomis cœli, et rore,
atque abysso subjacente.
14 De pomis fructuum solis
ac lunæ,
15 De vertice antiquorum montium,
de pomis collium æternorum:
16 et de frugibus terræ, et de plenitudine ejus.

10 tavo nutarimus, o Jokube,
ir tavo įstatymą, o Izraėliau;
jie dės smilkalų tavo įpykime,
ir deginamąją auką ant tavo altoriaus.
11 Palaimink, Viešpatie, jo galybę
ir jo rankų darbus priimk.
Užgauk jo neprietelių nugaras,
ir kurie jo nekenčia, tenepakilsta.
12 Benjaminui jis tarė:
Viešpaties mylimiausis
gyvens prie jo su pasitikėjimu;
pasiliks visą dieną kaip patale
ir ilsėsis jo glėbyje.
13 Taipogi Juozapui jis tarė:
Jo žemė Viešpaties palaiminta
dangaus vaisiais ir rasa
ir šaltiniais iš apačios,
14 saulės vaisiais
ir mėnulio vaisiais,
15 nuo senųjų kalnų viršunės,
amžinųjų kalvų vaisiais
16 ir žemės vaisiais ir jos pilnybe.

---

paties šlovę, nežiurėdama visai kuno ir kraujo ryšių. — (**10**) *Tavo nutarimus...* Ebr. t. aiškiaus išreikšta viena iš pareigų, pavestų Lėvio giminei (Kun. 10, 11): j i e m o k y s t a v o n u t a r i m ų J o k u b ą — i r t a v o į s t a t y m o I z r a ė l į. — *Dės smilkalų*: ant švento smilkalų altoriaus. Kita Lėvio sunų pareiga. — *Tavo įpykime*: kad numalšintu Viešpaties užsirustinimą. Ebr. t. pavartotas antropomorfizmas: t a v o p a n o s ė j e. — (**11**) *Jo galybę*. Galybė čionai reiškia lobį.— *Rankų darbus*: tarnavimą šventyklai.

(**12**) *Mylimiausis*. Daug žadantis pavadinimas. Pranašaujama gi Benjaminui ypatinga Dievo globa, toki, kokią randa kudikis mylinčios motinos prieglobstyje. — *Pasiliks visą dieną...* Ebr. šitos eil. tekstą taip reiktu išversti: J i s (Viešpats) t a v e a p d e n g i a v i s ą d i e n ą, i r a n a s (Benjaminas) g y v e n a t a r p j o (Viešpaties) p e č i ų. Butu tai aliuzija į rytiečių paprotį nešioti vaikus ant pečių. Anot kitų, geriaus butu taip pasakyti: Benjaminas ilsėsis pas Viešpatį, ir Viešpats gyvena tarp jo pečių. Plg. Prad. 49, 27.

(**13**) *Jo žemė Viešpaties...* Plg. Prad. 49, 22-26. Juozapo giminei visupirma žadama žemės derlingumas, išskaitant palaiminimo šaltinius, dangų, saulę ir t.t.— (**14**) *Saulės vaisiais...* Ebr. t.: geriausiais dalykais, kuriuos saulė duoda, ir geriauriais dalykais, kuriuos išželdina mėnulis (t. y. metų mėnesiai). — (**15**) *Nuo senųjų kalnų...* Visuomet pasiliekantįs savo vietoje kalnai pavadinti senaisiais, palyginant juos su upėmis, kurios dažnai turi nevienodą gilumą, o kaikada permaino ir

Benedictio illius, qui apparuit in rubo,
veniat super caput Joseph,
et super verticem nazaræi inter fratres suos.
17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus,
cornua rhinocerotis cornua illius:
in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terræ:
hæ sunt multitudines Ephraim:
et hæc millia Manasse.
18 Et Zabulon ait:
Lætare Zabulon in exitu tuo,
et Issachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem:
ibi immolabunt victimas justitiæ.
Qui inundationem maris quasi lac sugent,
et thesauros absconditos arenarum.
20 Et Gad ait:
Benedictus in latitudine Gad:
quasi leo requievit,
cepitque brachium et verticem.
21 Et vidit principatum suum,

Palaiminimas tojo, kurs apsireiškė kere,
teateina ant Juozapo galvos
ir ant viršugalvio Nazarajo tarp jo brolių.
17 Kaip pirmgimio veršio jojo gražumas,
nosragio ragai jojo ragai;
jais jis bado tautas
iki žemės pakraščiais.
Tos yra Efraimo daugybės,
ir šitie yra Manaso tukstančiai.
18 Zabulonui jis tarė:
Džiaugkies, Zabulone, savo išėjime,
ir Isakare, savo šėtrose.
19 Jie šauks tautas į kalną;
tenai jie pjaus teisybės aukas.
jie čiulps juros potvinį kaip pieną
ir paslėptuosius smilčių turtus.
20 Ir Gadui tarė:
Palaimintas Gadas platybėje;
kaip liutas jis ilsėjosi
ir ėmė ranką ir makaulę,
21 ir matė savo pirmenybę,

---

savo lovį. — (**16**) *Kurs apsireiškė kere.* Vz. Iš. 3, 2... — *Nazarajo*: kunigaikščio. Vz. Prad. 49, 26. — (**17**) *Kaip nosragio.* Ebr. *r^{e}'em*, s t u m b r o. Plg. Sk. 23, 22. Be žemės derlingumo žadama dar Juozapo giminei gražumas ir didis stiprumas. — *Daugybės.* Ebr. t.: m y r i a d o s. Užbaigiant, palaiminimas žadamas abiem Juozapo giminės šakom.

(**18**) *Zabulonui.* Zabulono ir Isakaro palaiminimas išreikštas draug, tečiaus kiekvienas turės nuosavius palaiminimo šaltinius: Zabulonas išeidamas prekybos vestų su Penikija, Isakaras užsiimdamas žemės uke ir pasilikdamas savo šėtrose. Plg. Prad. 49, 13. 14. — (**19**) *Tautas į kalną:* rasi kitas Izraėlio giminės (plg. aug. 3. e.) į Morijos kalną, busiančios šventyklos vietą, kad ten draug su jomis dalyvautu savo dėkojimo aukose. Plg. 2 Kron. 30, 11. 18. — *Jie čiulps juros...* Gyvendami arti juros turės iš jos didžią naudą, plaukydami po ją prekybos reikalais, žuvaudami, gaudydami perlas ir t.t.

(**20**) *Palaimintas Gadas platybėje.* Ebr. t.: p a l a i m i n t a s t e e s i e, k u r s i š p l ė č i a G a d ą, t. y. Viešpats. — *Ėmė ranką ir makaulę*: savo aukos sąnarius.— (**21**) *Ir matė savo pirmenybę.* Ebr. t.: j i s p a m a t ė (t. y. išsirinko) s a u p i r m u o n e s, t. y. pirmą užkariautą kraštą, kurio Gado giminė sau prašė ir gavo. Plg. Sk. 32 persk. — *Kad jo dalyje užlaikytas...* Ebr. t.: n e s t e n b u v o p r i r e n g t a d a l i s v a d u i, t. y. plotas, kurį Mozė turėjo paskirti Gado giminei. Taigi,

quod in parte sua doctor esset repositus:
qui fuit cum principibus populi,
et fecit justitias Domini,
et judicium suum cum Israel.
22 Dan quoque ait:
Dan catulus leonis,
fluet largiter de Basan.
23 Et Nephthali dixit:
Nephthali abundantia perfruetur,
et plenus erit benedictionibus Domini:
mare et meridiem possidebit.
24 Aser quoque ait:
Benedictus in filiis Aser,
sit placens fratribus suis,
et tingat in oleo pedem suum.
25 Ferrum et æs calceamentum ejus.
Sicut dies juventutis tuæ, ita et senectus tua.
26 Non est Deus alius ut Deus rectissimi:
ascensor cœli auxiliator tuus.

Magnificentia ejus discurrunt nubes,
27 habitaculum ejus sursum,

kad jo dalyje užlaikytas mokytojas.
Jis buvo su tautos kunigaikščiais
ir darė Viešpaties teisybes
ir savo teismą su Izraėliu.
22 Taipogi Danui jis tarė:
Danas jaunas liutas,
plauks apsčiai iš Basano.
23 Neftaliui jis tarė:
Neftalis džiaugsis apstumu

ir bus pilnas Viešpaties palaiminimų;
jis paveldės jurą ir pietus.
24 Taipogi Aserui jis tarė:
Palaimintas Aseras sunuose,
teįtinka savo broliams
ir temirko aliejuje savo koją.
25 Geležis ir varis jo autuvas.

Kaip tavo jaunystės dienos,
taip ir tavo senatvė.
26 Nėra kito Dievo kaip teisiojo Dievas;
kurs į dangų užžengia, yra tavo padėjėjas.
Jo didenybe lakioja debesįs,

27 jo buveinė augštybėse

čionai nėra kalbos apie Mozės kapą, tuo labiaus, kad Nėbo kalnas, kame buvo palaidotas Mozė, priderėjo ne prie Gado, bet prie Rubeno dalies. — *Jis buvo su tautos...* Gavus dalį anapus Jordano Gado giminė ėjo draug su kitomis Kanaano užkariautų ir taip išpildė sąlygas, kuriomis jai buvo duota dalis anapus Jordano.

(**22**) *Danas jaunas liutas...* Taip jis pavadintas dėlei savo stiprumo. Dano giminė kelionėje per tyrus vedė vieną iš keturių Izraėlio burių. Vz. Sk. 2, 25. — *Plauks apsčiai iš Basano.* Ebr. t.: j i s š o k s i š B a s a n o. Toliaus tęsiamas palyginimas su liutu, kurių anuomet buvo daug Basano krašte.

(**23**) *Džiaugsis apstumu.* Anot ebr. t.: b u s p a s o t i n t a s m a l o n ė m i s. — *Jurą ir pietus:* Genezarėto ežero pakraščius.

(**24**) *Sunuose.* Aserui žadama visupirma skaitlinga ainija.— *Temirko aliejuje...* Jis turės tokią apstybę aliejaus, kad juo galės ne tik gerbiamam svečiui kojas patepti, bet ir savasias mirkyti. — (**25**) *Autuvas.* Ebr. t.: u ž k a i š č i a i. Geležies ir vario bus toki daugybė, kad iš jų galės pasidaryti užuot medinių geležinius ir varinius užkaiščius. — *Kaip tavo jaunystės...* Ebr. t.: T a v o s t i p r y b ė (tepasilieka) t a i p i l g a i k a i p t a v o d i e n o s.

(**26**) *Nėra...* Mozės palaiminimų užbaiga.—*Dievo kaip...* Ebr. t.: U o l o s k a i p *j^e šurun'o* u o l a. Vz. aug. 32, 4. — *Kurs į dangų...* Ebr. t.: j i s u ž ž e n g i a į d a n g ų, k a d t a u p a d ė t u, i r s a v o d i d e n y b ė j e a n t d e b e s ų. — (**27**) *Amžinos rankos.* Viešpats visuomet padeda savo galybe Izraėliui ant žemės. — *Ir tars:* neprieteliui. — (**28**) *Ir vienas...* Ebr.

et subter brachia sempiterna:
ejiciet a facie tua inimicum,

dicetque: Conterere.
28 Habitabit Israel confidenter,
et solus. Oculus Jacob
in terra frumenti et vini,
cœlique caligabunt rore.
29 Beatus es tu Israel: quis similis tui
populo, qui salvaris in Domino?

scutum auxilii tui,
et gladius gloriæ tuæ:
negabunt te inimici tui,

et tu eorum colla calcabis.

ir apačioje amžinos rankos;
išmes iš po tavo veido neprietelį
ir tars: Būk sutrintas!
28 Izraėlis gyvens be pavojaus
ir vienas. Jokubo akis
kviečių ir vyno žemėje.
ir dangus aptems nuo rasos.
29 Palaimintas tu, Izraėliau! kas
panašus į tave,
o tauta, kuri Viešpaties išgelbima?
Jis tavo pašalpos skydas
ir tavo šlovės kalavijas.
Tavo neprieteliai tavęs nepripažins,
o tu mindžiosi jų sprandus.

4. Mozės mirtis ir palaidojimas.

Caput XXXIV. 1 Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab
super montem Nebo, in verticem
Phasga contra Jericho: ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan, 2 et universum Nephthali, terramque
Ephraim et Manasse, et omnem
terram Juda usque ad mare no-

34. perskyrimas. 1 Taigi, Mozė užžengė iš Moabo lygumų
ant Nėbo kalno ant Pasgos viršūnės ties Jėriku, o Viešpats
jam parodė visą Galaado žemę
iki Danui, 2 ir visą Neftalį, ir
visą Efraimo ir Manaso žemę,
ir visą Judo žemę iki tolimiau-

---

t.: atskirai Jokubo šaltinis, t. y. Jokubo ainija. — *Ir dangus aptems nuo rasos.* Ebr. t.: ir jo dangus lieja rasą. — (29) *Tavęs nepripažins.* Ebr. t.: tau viltavilians. — *Mindžiosi jų sprandus.* Ebr. t.: mindžiosi jų augštumas, t. y. stipriausias jų krašto vietas. Kuomet gi jau paimtos esančios ant kalnų stiprovės, tuomet ir visa žemė pavergiama pilnai.

34, 1-12. Mozė pildydamas Viešpaties įsakymą, užžengia ant Nėbo kalno, išteu pamato visą Žadėtąją žemę (1-4), miršta ir lieka palaidotas, o jo vietą pas tautą užima Jozuė (5-9). Visas penkiaknygis galop užbaigiamas pagyrimu Mozės.

(1) *Mozė užžengė:* kaip jam Viešpats buvo įsakęs. Plg. aug. 3, 27; 32, 49. — *Moabo lygumų...* Plg. Sk. 21, 20; 22, 1; 33, 14; Atk. 3, 27. — *Viešpats jam parodė.* Mozė matė Žadėtąją žemę ne regėjime, bet savo kuniškomis akimis, kurios ir jo senatvėje netik nebuvo susilpnėjusios (žem. 7. e.), bet dar toje valandoje liko Viešpaties sustiprintos. — *Visą Galaado žemę...* Nuo Nėbo, kurio viršunė 881 metru yra augščiaus už Tarpžemės juros paviršį, galima matyti sniegu nuklotą Ermoną, Taborą, Ebalį ir Garizimą, Alyvų kalną ir Sioną, Betliejaus ir Ebrono kalnus, Mirties jurą ir net Seiro kalnų dalį. — *Galaado žemę iki Danui:* visą Izraėlitams tekusį kraštą į rytus nuo Jordano. — (2) *Visą Neftalį...* Kraštas šiapus Jordano padalintas į tris plotus, pavadintus vardais giminių, kurioms jie vėliaus buvo Jozuės atiduoti: šiaurėje buvo Neftalio giminė, viduryje Efraimo ir Manaso, pietuose Judo. — *Iki tolimiau-*

vissimum, 3 et australem par-
tem, et latitudinem campi Je-
richo civitatis palmarum usque
Segor. 4 Dixitque Dominus ad
eum: Hæc est terra, pro qua ju-
ravi Abraham, Isaac, et Jacob,
dicens: Semini tuo dabo eam.
Vidisti eam oculis tuis, et non
transibis ad illam.
5 Mortuusque est ibi Moyses
servus Domini, in terra Moab,
jubente Domino: 6 et sepelivit
eum in valle terræ Moab con-
tra Phogor: et non cognovit ho-
mo sepulcrum ejus usque in
præsentem diem. 7 Moyses cen-
tum et viginti annorum erat
quando mortuus est: non cali-
gavit oculus ejus, nec dentes
illius moti sunt. 8 Fleverunt eum
filii Israel in campestribus Mo-
ab triginta diebus: et completi
sunt dies planctus lugentium
Moysen.
9 Josue vero filius Nun re-
pletus est Spiritu sapientiæ,
quia Moyses posuit super eum
manus suas. Et obedierunt ei
filii Israel, feceruntque sicut
præcepit Dominus Moysi.
10 Et non surrexit ultra prophe-
ta in Israel sicut Moyses, quem
nosset Dominus facie ad faciem,

siai jurai, 3 ir pietinę dalį, ir
palmių miesto Jėriko lauko pla-
tybę iki Segorui. 4 Ir Viešpats
jam tarė: Šita yra žemė, apie
kurią aš prisiekiau Abraomui,
Izaokui ir Jokubui, tardamas:
Aš ją duosiu tavo ainijai. Tu ją
matei savo akimis, bet jon ne-
įeisi.
5 Taigi, Viešpaties tarnas Mo-
zė mirė tenai Moabo žemėje,
įsakant Viešpačiui, 6 kurs jį pa-
laidojo Moabo žemės slėnyje
ties Porogu, ir neivienas žmo-
gus nežino jo kapo iki šiai die-
nai. 7 Mozė mirdamas turėjo
šimtą dvidešimt metų; neapte-
mo jo akis, ir neišklybo jo dan-
tįs. 8 Izraėlio sunųs jo raudojo
tris dešimtis dienų Moabo lygu-
mose, ir po to raudančiųjų Mo-
zės gedulas pasibaigė.

9 Nuno gi sunus Jozuė buvo
pripildytas išminties Dvasia, nes
Mozė buvo ant jo uždėjęs savo
rankas. Jo klausė Izraėlio su-
nųs ir darė, kaip Viešpats buvo
įsakęs Mozei.
10 Ir daugiaus nebepakilo Iz-
raėlyje pranašas toks kaip Mo-
zė, kurį Viešpats butu pažinęs

---

siai jurai: iki Tarpžemei jurai. — (**3**) *Pietinę dalį*: Negebo žemę. — *Palmių miesto*. Plg. Teis. 1, 16; 3, 13; 2 Kron. 28, 15. — *Lauko platybę*: visą Jordano slėnį tarp Mirties juros ir Genezarėto ežero. — *Iki Segorui*. Ebr. *Co'ar*. Vz. Prad. 19, 20... — (**4**) *Aš prisiekiau*... Vz. Prad. 12, 7; 15, 18.

(**5**) *Viešpaties tarnas*. Tą garbingą vardą buvo davęs Mozei pats Viešpats. Vz. Sk. 12, 7... — *Įsakant Viešpačiui*. Plg. Sk. 20, 12; 27, 13. — (**6**) *Ties Pogoru*. Ebr. *Beth-P^e'or*. Vz. Sk. 23, 28. — *Neivienas žmogus nežino*... Pats Viešpats pasirupino Mozės laidotuvėmis, taip kad Izraėlitai nežinojo tikros jo kapo vietos. Tuo budu jie geriausiai buvo apsaugoti nuo pagundos atidavinėti stabmeldišką pagarbą Mozės palaikoms. Plg. Jud., 9. — (**7**) *Neišklybo jo dantįs*... Ebr. t.: n e p a s i l i o v ė j o s t i p r u m a s. — (**8**) *Tris dešimtis*... Plg. Sk. 20, 30.

(**9**) *Buvo pripildytas*... Plg. Sk. 27, 16...

(**10**) *Daugiaus nebepakilo*... Mozė buvo Sen. Įstatyme didžiausis pranašas, nes tik per jį Viešpats padarė sandorą su išrinktaja tauta. todėl jis buvo tarpininkas tarp Dievo ir žmonių; bet be palyginimo viršesnis už jį Naujosias Sandoros Pranašas ir tarpininkas, musų Viešpats Jėzus Kristus, o viršesnis tiek, kiek sunus viršesnis už tarną. Vz. Žyd. 3, 2-6; plg.

11 in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis ejus, universæque terræ illius, 12 et cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

veidu į veidą, 11 visokiais ženklais ir stebuklais, kuriuos per jį siuntė, kad darytu Aigypto žemėje Paraonui, ir visiems jo tarnams, ir visai jo žemei, 12 ir visa galinga ranka ir didžiais stebėtinais veikalais, kuriuos Mozė padarė viso Izraėlio akyvaizdoje.

aug. 18, 5. — *Viešpats buvo pažinęs...* Plg. Iš. 33, 11; Sk. 12, 8 ir k. — (11. 12) *Visokiais ženklais...* Mozė pervišijo visus kitus pranašus dar įvairiais stebuklais, kuriuos per jį Dievas padarė Aigypte ir tyruose. Bet jei didis buvo Mozė gautomis iš Dievo privilėgijomis, tai jis neikiek nemažesnis ir stebėtinomis savo dorybėmis, kurios taip skaisčiai apsireiškė jo gyvenime, savo tikėjimu, dievotumu, paklusnumu, uolumu Dievo garbės gynime ir visa perviršijančia savo tautos meile.

